POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

Pojedini broj stoji 1 dinar

GOD. VI. SIJEČANJ 1935. BROJ 5.

Mala pošta

Angela Puhovski, Osijek. Primili smo Vašu kartu. Za one koji rade iz idealnih i plemenitih poticaja ne bojimo se, da ne će izvršiti svoju dužnost. Lijepo Vas pozdravljamo, željeć Vam, da se što prije temeljito oporavite.

M. F. Primili smo Vaše dvije pripovijesti: Pastir Š. i Kraljević Gv., pa Vam se lijepo zahvaljujemo na prijateljskoj suradnji. Vi ste vrstan pisac i razabiremo, da Vas i drugi omladinski listovi cijene u velikoj mjeri. Međutim mi ove pripovijesti na žalost ne ćemo moći objelodaniti, jer ne odgovaraju smjeru pisanja našega lista. Mi smo realni i gledamo život oko sebe onakav kakav je. Naša istarska mladost, koja je tako reći već u povojima osjetila svu zbilju i tragediju života, ne traži od nas priče o vilama, kraljevnama, aždajama i vukodlacima. Ona vidi oko sebe samo zle ljude i dobre ljude. Vidi život. Silu i nasilje, pokornost i bijedu. Mi oplemenjujemo u njima ljubav do onih koji trpe, ljubav prema rodu i domovini, prikazujući im uz to svijet onakvim, kakav uistinu jest. Aeroplani, radio, podmornice, sve moguće tehničke novosti, sve što oko sebe vide, to ih zanima i iz toga nam stavljaju pitanja.

Eto iz toga razloga mi nijesmo štampali ni Vašu pripovijest o zloj maćehi. O, i maćeha može biti i te kako plemenita žena, a ne zlobnica, koja će tuđu djecu bacati u goruću peć i sl.

Ne zamjerite, dragi prijatelju, jer ovo nije odgovor samo Vama, nego i svim ostalim našim dobronamjernim suradnicima, koji se često puta, s nepravom, zlovolje, kad im se koja stvar ne uvrsti.

Ostanite nam i nadalje prijateljem, mi Vašu suradnju i te kako cijenimo, budite samo realni.

Gabrijel Cvitan, Vodice. Primili smo Vaše pismo, a medjutim smo Vam i odgovorili, pa čekamo Vaše daljnje vijesti. Vaše tople riječi: »Šaljem Vam nekoliko pjesmica za M. ISTRANINA, u kojem ljubim sve one tisuće malih istarskih siročića, kojima se krati naša lijepa narodna riječ . . .« neobično su nas dirnule. Vrijednost Vaših pjesama davno su već ocijenili naši najodličniji književni listovi, pa nas može samo veseliti, što imademo tako dobrog suradnika. Od srca Vam hvala!

H. N. M., Mljet. Hvalevrijedan je Tvoj rodoljubni zanos. Pjesma međutim nije još posve dotjerana, pa je ne možemo za sada uvrstiti. Vježbaj i mnogo čitaj dobre pjesme. Bez zamjere! Lijepo pozdravljamo.

MALI ISTRANIN

GOD. VI ZAGREB, SIJEČANJ ŠKOL. GOD. 1934/35 BR. 5

Razoreno ognjište

Ivan je Dobrinić otvorio vrata velike tvorničke peći i bacao ugljen u crveno ždrijelo. Kad je nabacao punu peć, naslonio se na lopatu i zamislio. Prekjučer je zakopao svoju ženu. Sam je svojoj družici zbio lijes od jelovih dasaka, istesao hrastov krst i urezao u nj:

»Marija Dobrinić * 17. II. 1901 god. † 3. I. 1935 god.
Neka joj bude lahka istarska gruda!«

Ostao na njegovoj brizi jedinac Milutin i stara tetka Luca.

»Pokoj joj vječni!« uzdahne ložač i otre rukavom košulje suze. Dotakla ga se nečija ruka. Za njim je stajao nadglednik i pozvao ga u ured. Ivan Dobrinić otare maramom znojno lice, navuče kaput i pođe. Plašljivo je zakucao na vratima ureda. Iznutra se čulo neko mrmljanje kao znak da može ući. Uđe. Zastao je kod vratiju. Za stolom je sjedio prosijed gospodin i nešto pisao, a njega kao da nije čuo ući. Konačno odloži pero i pogleda ga ispod naočala:

»Kako se zovete,« zapita suho.

»Đovani Boneto« odgovori Ivan.

»Đovani Boneto; a ne Ivan Dobrinić?«

»Prije sam se tako zvao no svi smo morali promjeniti naša slavenska imena« reče ložač.

»Mislim da Vam se prijašnje bolje sviđa« upilji činovnik oči u nj »zato ste ga i urezali u krst vašoj pokojnoj ženi.«

»To je bila njezina posljednja želja!« Dobrinić će.

»Njezina želja!« iškesi se činovnik »a moja je želja da vas više ne vidim u tvornici. Otpušteni ste! Možete ići! Na blagajni će vas isplatiti«.

Dobrinić se nije micao. Buljio je u njega kao da ne shvaća.

»Jeste li razumjeli? Ne trebamo vas više! Možete ići« prodere se činovnik.

Ložač je stajao nepomično i vrtio kapu u ruci. Činovnik se razjari: »Zar si gluh? Marš van bezobrazna slavenska ništarijo!«

»Slavenska ništarija? Zar ja?« stisne šake Dobrinić »a što ste vi koji živite od naših žuljeva i pijete nam krv? Krvopije jedne!« zalupi vratima i ode.

»Pamtićeš ko je krvopija!« zapjenio se činovnik od bijesa i pojurio telefonu.

Sav zadihan dotrčao je Ivan Dobrinić kući i ispričao tetki i sinčiću što mu se dogodilo.

»Što ćeš sada?« zabrinula se tetka.

»Pobjeći ću preko granice.«

Izljubi se s tetkom pa zagrli sinčića. Teško se s njime rastajao. Bog zna hoće li ga ikada više vidjeti. Pošao do vratiju, opet se vratio, čvrsto ga zagrlio i rekao mu drhtavim glasom:

»Zbogom Milutine! Budi dobar! Slušaj tetku! Ne zaboravi me!« a mali mu Milutin ovio ruke oko vrata i jecao:

»Oče, povedi i mene!«

»Poveo bih te, sinko, ali si malen; uhvatili bi nas obojicu. Kad odrasteš dođi zamnom! Željno ću te čekati!«

»Bježi, Ivane, bježi!« gurkala ga tetka k vratima »svaki je čas dragocjen. Neka te Gospod čuva!«

Ivan je odjurio u noć. U dvorištu istrči pred njega Ćuko i stao mu lizati ruke. Dobrinić ga pogladi pa mu reče:

»Čuvaj ih Ćuko! Pazi da im ne učine kakovo zlo!« a vjerno je pseto razumjelo gospodareve riječi, odvuklo se do kućnoga praga i tamo leglo.

Kad su ostali sami reče tetka Milutinu:

»A sada, sinko, brzo u krevet! Utrnućemo svjetlo i pritajiti se kao da spavamo. Za čas će dojuriti oni vragovi da traže oca. Pazi! Reći ćemo da se još nije vratio iz tvornice.«

Legoše no nikako da usnu. Tetka se pobožno krstila i šaptala molitvicu za molitvicom. Milutin je zario glavu u jastuk i glasno ridao za ocem. Na cesti se čuo šum auta. Stao je pred kućom. Svjetlo reflektora rasvijetlilo je njihovu sobicu. Ćuko oštro zareži. Neko ga udari nogom. Pseto zacvili, podvine rep i ućuta.

»Pomozi, Bože!« prekrsti se tetka. »Eto ih!«

Neko snažno lupi o prozor.

»Jesi li ti, Đovani?« tetka će tobože.

»Otvaraj!« prodere se surov glas. »Milicija.«

Milutin navuče od straha jorgan preko glave. Prestao je da diše. Srdašce mu je strašno lupalo a zubići cvokotali. Tetka ustane da otvori. U sobu nahrupi osam milicionera.

»Gdje je Đovani Boneto?« prodere se vođa na tetku.

»Neznam« tetka će »još se nije vratio s posla.«

»Ne laži, stara vještice!« udari je kundakom u rebra. »Znadeš ti dobro gdje je!«

»Neznam, duše mi!« lagala tetka »Otkako je jutros otišao na rad još se nije vratio.«

»Tražite!« zapovijedi vođa vojnicima a oni pojure poput gladnih vukova da pretraže cijelu kuću. Jedan vojnik odgrne jorgan s Milutina i upita staru:

»A čije ovo derište?«

»Điovanijevo« u strahu će tetka. Vojnik ga pograbi za kosu:

»Gdje ti je otac?«

»U tvornici.«

»Evo ti tvornice« pljusne ga vojnik da se izvalio natrag na postelju.

Vojnici zavirivali u svaki kutić, pod krevet, u ormar, boli bajonetama slamnjače, ispreturili sve sanduke na tavanu, prenjušili podrum. Nema ga nigdje. Psovali su, grozili se pa otišli.

»Hvala Bogu!« odahne tetka.

»Uloviće oca« zaplače Milutin.

»Neće, neće« mirila ga tetka. »Čuvaće ga Bog! Samo ti lijepo lezi!« Legnuli u krevet no nijesu ni oka stisnuli. Oglasili se prvi pijetli. Kroz prozor se kralo mutno svjetlo rane zore a sa crkvenog zvonika zazvonio »Pozdrav Gospi.« Oni se još uvijek bez sna vrpoljili po krevetu.

Uto vrijeme je već Ivan Dobrinić bio blizu granice. Provlačio se strmim gudurama sav izmoren. Karabinjeri su mu bili u tragu. Pustili su s korlata ljute pse. Oni nanjušili njegov trag i radosno štektali. Ivan Dobrinić trči pred njima. Posrće i pada. Diže se i trči dalje. Povrh njega skaču po planini karabinjeri, jedan drugome nešto dovikuje i pokazuju dolje u uvalicu gdje se pomiče mala crna točkica. Poskidali s ramena puške. Nišane. Prasak. Oko bjegunca pršti kamenje. On padne. Za čas se diže i trči dalje. S lica mu teče krv. Vere se na suprotni obronak. Tamo je granica. Već vidi stup medaš obojen plavo, bijelo i crveno. Kraj stupa je stajao vojnik sa šajkačom na glavi. Bjegunac trči prema njemu i sav iznemogao padne mu u naručaj. —

Ujutro se Milutin jedva odvukao u školu. Od plača i nespavanja bolila ga glava. Započela je obuka. Ušao učitelj mrk. Pogladio tu i tamo kojega Talijančića pa zapovijedio da otvore štivo: »Nezahvalni sin.«

»Čitaj!« pokaže prstom na jednoga đaka. Đak ustane i počne čitati o majci koja je imala više sinova. Sva su je djeca ljubila samo najmlađe dijete nikako da joj se priljubi. Tuđilo se od nje kao da mu nije majka. — Pročitao je. —

»Znadeš li ti« upita jednog Talijana »koja je ta dobra majka?«

»To je naša domovina Italija« odgovori spremno Talijančić.

»Vrlo dobro« pohvali ga učitelj.

»A ko je ono nezahvalno dijete koje joj ne vraća ljubav?« upita Milutina.

Milutin se trgne. Onaj je čas molio u sebi za oca.

»Ne znaš!?« prodere se učitelj. »Ja ću ti reći. Ono nevaljalo dijete je Istra koja traži svoju majku preko u tuđini. I tvoj je otac nevaljan sin, no naučićemo mi njega već koje mu je domovina!«

»Jesu li ga uhvatili?« upita Milutin drhtavim glasom i upre suzne oči u učitelja. Sva ljubav i strah za oca zrcalila se u tom pogledu.

»Naravno da su ga uhvatili« nasmije se pakosno učitelj. »Još danas će visjeti na trgu Slobode.«

Milutin je kriknuo i srušio se kao da je grom udario u nj. Glavom je udario o ivicu klupe. Krv je briznula. Djeca se usplahirila. Učitelj dozvao podvornika i zapovijedio mu da ga odnese kući. Stara je tetka zalamala rukama i udarila u plač. Položila ga u krevet i dozvala liječnika. On je rekao da je dijete dobilo potres mozdana.

Milutin je ležao u vrućici. Bulaznio je o ocu, o učitelju, o vješalima, trzao se, vikao i bacao po krevetu. Tetka se nije dan ni noć micala od njegova uzglavlja.

Nakon tjedan dana došao je na čas svijesti, otvorio oči i upitao tetku:

»Jesu li ga već objesili?«

»Koga dušo?«

»Oca. Učitelj je rekao da će ga vješati na Trgu Slobode.«

»Umiri se, sinko! Nisu ga uhvatili. Pričaju pastiri da su se karabinjeri vratili praznih ruku. Budi bez brige! Otac je već davno preko u Jugoslaviji. Kad ozdraviš poći ćeš i ti k njemu.«

»Hoću! I ja ću k ocu. Tamo je i moja majka« zapao Milutin opet u bunilo. Lice mu se žarilo. Onda se smirio i zaspao. Pod večer je opet počeo bulazniti:

»Zove me tata. Idem. idem, čekaj me!« pružio ruke preda se a tijelo mu se grčilo u smrtnim mukama. Tetka je brzo upalila svijeću i turila mu je u ruke. Još se par puta trznuo a onda smirio za uvijek.

Drugi su ga dan sahranili kraj majke.

Ostala tetka sama kao pusta grana. Cijele dane hodala po kući kao bez pameti i kukala. Nakon par mjeseci smiri se i ona u grobu.

Ostalo je ognjište pusto. Rasuo ga tuđinac. U praznoj odaji raspreo pauk svoju mrežu. Vjetar hujao noću oko doma i razarao ga. Vjerni je Ćuko ležao na pragu i čuvao djedovinu svojega gospodara. Omršavio je; sama kost i koža.

Jednog dana htio neki Talijan da se useli. Dobio od države na dar Dobrinićevu kuću i baštu. Ćuko ga nije pustio preko praga. Htio ga je batinom otjerati. Pseto ga ugrizlo. Talijan ga utukao batinom. I tek preko mrtvoga tijela Ćuke mogao je tuđinac da se useli.

Radoslav Kovač

Indijansko pismo

Amerikanac Tomkins živio je dugi niz godina među Indijancima plemena Siouxy. U jednoj veoma zanimljivoj knjizi opisao je vanredno živo i slikovito njihov način života, narodne običaje, praznovjerje i njihovo pismo. Sigurno će i naše čitatelje zanimati, kako to izgledaju indijanska pismena, pa donosimo nekoliko znakova.

jedna godina

tri godine

jedna noć

tri noći

dan

jutro

podne

večer

noć

lov

bitka

planine

čamac

čamac s ljudima

rijeka

jezero

riba

tabor

mnoštvo

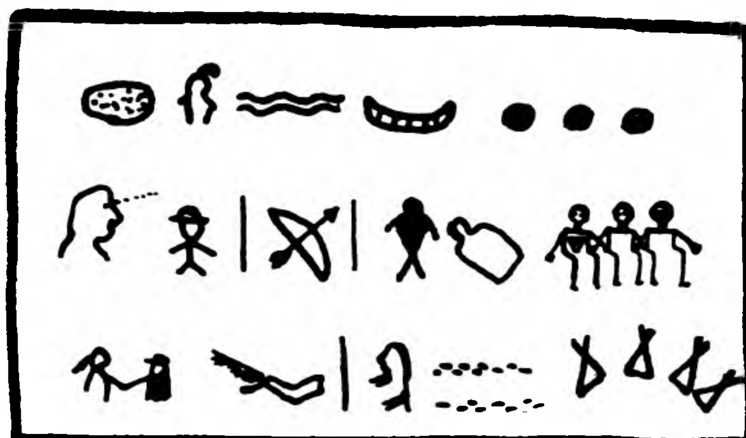
lula mira

ranjeni

mrtvi

zarobljeni

vidjeti

Evo što znači ovo pismo: Mnogo Indijanaca — rijeka — čamac — tri noći — vidjeti — bijeli čovjek — bitka — ranjeni — mrtvi — zarobljeni — sklopljen mir — lula mira — Indijanci idu u tabor.

Pismo je htjelo reći: Mnogo Indijanaca vozilo se po jednoj rijeci čamcem pune tri noći. Najednom su ugledali bijele ljude. Došlo je do bitke, bilo je mrtvih, ranjenih i zarobljenih. Konačno bje sklopljen mir i zapušiše lulu mira. Zatim su Indijanci išli opet u svoj tabor.

Moja trublja

Kad mi je bilo sedam godina otišao sam jednom prilikom u pohode mojoj teti u drugo udaljeno mjesto. Njezin sin, a moj bratić, koji je bio nekoliko godina stariji od mene, odveo me je na tavan i tu smo cijelo jedno popodne vršljali po starim sanducima. Bilo je tamo svega: starih odijela, poderanih knjiga, polupanih tambura i svakojakog alata. Među ostalim nađosmo i jednu trublju, koju mi moj bratić velikodušno pokloni. Nije siromah ni slutio, koliko ću zla i srdžbe izazvati u svom rodnom mjestu. Kratko rečeno, ja sam trublju odnio kući, sav sretan, i trubio sam na nju sve u šestnaest. Dakako da to nije bilo nikakvo umjetničko sviranje. Iz trublje su se izvijali upravo paklenski glasovi: prodorni i reski da ti popucaju bubnjići u ušima.

Kad sam zatrubio ljudi bi se pojavljivali na prozorima mršteći se i psujući, a zatim ih naglo i uz prasak, da su sve stakla zvečala, zatvarali.

Strašno su se na mene ljutili, ali se ja na to nijesam obazirao, jer sam svoju trublju neobično volio.

Svako jutro išao sam s majkom po mlijeko čak na drugu stranu mjesta. Zamolio sam da bih odsele išao sam. — Uzet ću trublju — mislio sam u sebi, pa ću putem trubiti i tako si prikratiti vrijeme.

I trubio sam cijelim putem, da se sve orilo.

Ljudi su me začuđeno gledali i mrmljali. To me nije mnogo smetalo. Više su me smetali psi, koji su tako lajali i zavijali, kad su čuli moje trubljenje, kao da ih netko noževima dere.

S jednoga ili drugog prozora znala se često oglasiti po koja domaćica:

Prestani, dečko, s tom trubljom, ko Boga te molim. Razdražiš nam pse, pa cvile cijeli bogovetni dan . . .

Jednom me pozvao neki đak, koji se pripravljao za ispit i rekao mi je:

-- Mali, evo ti dinar, pa prestani trubiti. Za koji ću dan na ispite, a ti mi već nekoliko dana ne daš učiti.

Dinar nijesam uzeo, ali sam prestao trubiti pod njegovim prozorom.

Jednoga jutra, kad sam opet tako slavodobitno prolazio ulicom trubeći ko kakav trubljač s Jerihona, jedan me je dobri susjed polio vodom. Potužio sam se majci, a ona mi reče:

— Pravo ti budi, kad trubiš pod tudim prozorima. Imaš naše dvorište i vrt, podi u vrt i tu trubi do mile volje. Tu ti nitko ne može ništa.

Poslušao sam je i otišao na vrt. Hura! što je bilo veselo. Tu mi nije nitko mogao ništa učiniti. Ta bio sam pod okriljem svoje majke! Okrenuo sam trublju prema prozoru svoga »dobrog« susjeda i trubio, trubio, iz petnih žila.

Posljedica je bila, da me je već drugoga dana, kad sam izlazio iz kuće, dočekao naš dobri susjed i veoma me ljubezno upitao:

— Ivice, hoćeš li biti tako dobar, pa mi prodati svoju trublju. Dat ću ti 10 dinara.

Što? Svoju trublju da prodam. Ne! To nikako! Ta toliko mi je bila draga, da sam čak i spavao s njome u krevetu. Ali iz znatiželje sam ga ipak upitao:

— A što će Vama, gospodine, moja trublja? Što biste s njome radili?

— Bacio bih ju u kanal, da ju nikad više nitko ne nade. Što bih drugo radio s tim paklenim instrumentom. Bolje da platim 10 dinara za trublju, nego da moram dati liječniku 100 dinara da mi izliječi uši.

Tako mi je odgovorio.

A ja? Ne bih dao svoju trublju ni za milijun dinara, pa čak ni onda, da mi gospodin susjed obeća da će na nju tako lijepo svirati ko ja.

I tako sam ja i nadalje trubio i trubio po cijele dane, srdeći svu svoju okolinu.

Medutim me je i ta strast uskoro minula. Dojadilo mi i trubljenje. Odahnula je i majka i susjedi i svi mjesni psi. Trublju imadem i sada. Počiva ko kakav penzionirac u ladici mog stola. Na nju već odavna ne trubim, ali kad god prekapam po ladicama, uzmem ju u ruke i pogladim je, pa se smijem zajedno sa svojom mamom . . .

Ivica Kestranić,
učenik III. razr. gimnaz.

Tko je izumio željeznicu?

Prvi koji je izumio željeznicu zvao se je Juraj Steffenson (čitaj: Stivnsen). Rodio se je g. 1781. u malenom seocu u Engleskoj, od veoma siromašnih roditelja. U njegovom rodnom mjestu i okolici kopao se ugljen. Otac mu je radio u rudokopu, da može pošteno prehraniti sebe, ženu i djecu. Kad je malom Jurju bilo 10 godina, pasao je kravu kod jedne bogate udovice, za 10 novčića na dan. Kao kravar pravio je svirale, kolica, mlinice koje bi mu voda u potočiću okretala. Videći udovica da je vrijedan i radišan, upotrijebila ga je da vodi konje dok oru. Često se dogodilo da je svojim malenim nogama jedva mogao preko brazde da predje, a često su i njega poveli konji, koje je za uzdu držao. Otac ga namjesti kod sebe u rudokop. Nadgledao je i čistio stroj (mašinu). Sav je bio sretan, jer je o kotačima i mašini uvijek snivao. Milovao ju je ko najdragocjeniju stvar, i toliko se izvježbao, da je znao čitavu mašinu rastaviti i ponovno sastaviti. Kad je dočuo da se iz knjiga može mnogo naučiti, u 19. godini počne učiti čitati i pisati. Po

danu bi radio, a u večer trčao bi k učitelju u obližnje mjesto. Brzo se izuči i prištednjom kupovao bi korisne i poučne knjige. Oženio se i postao uzoran muž. Da može pošteno preživjeti, hvatao se i drugog rada. Kroz slobodno vrijeme popravljao bi satove, krpio cipele i pravio nove. Bio je vrstan limar, bravar i stolar. Pomagao je ženi i krojiti odijela za radnike. Ruke su mu bile zlatne, i njegovoj domišljatosti i vještini divili su se svi radnici i čitava okolica. Ali najmiliji mu je bio posao čistiti, rastaviti stroj i gledati kako se kotači vrte. Smisli da stvori mašinu koja će vući kola i zamijeniti konje koji su vukli ugljen. Što smislio to i učinio. I prva lokomotiva (mašina) zamijeni konje g. 1812. S tim se nije zadovoljio; htjeo je izraditi veća parna kola za teži teret i za dulji put. I izgradi još veću i savršeniju željeznicu koja je spojila dva velika industrijalna grada u Engleskoj, Liverpol i Mančester. Ovo je bila prva željeznica na svijetu. Stivnsenu pukne slava na daleko i široko. Pozivali su ga drugi gradovi i države da se okoriste njegovim izumom. Kroz kratko vrijeme od g. 1840.—1850. raširila se je željeznica po svoj Engleskoj, Belgiji, Njemačkoj i Francuskoj. Željeznički putevi razapeše mreže po čitavom svijetu, i ona je država bogatija i naprednija koja imade veći broj kilometara željezničkog puta.

Juraj Stivnsen nije bio nikakav učenjak, nego čovjek iz naroda, čovjek prostog i zrelog razuma i iskustva, koji je mišljenjem i istraživanjem došao do velikog otkrića. Sve što je postigao, postigao je vlastitom voljom, snagom i nastojanjem. On je najsvijetliji primjer što može da učini ljubav za radom i napretkom.

U svom životu okušao je što je bijeda, glad i nevolja. Preko njegove glave prošla je strahovita oluja ljudske nepravde i nejednakosti. Iza oluje nadošli su dani sreće i zadovoljstva. Obogatio se i živio je u kolu svojih milih i dragih pun slave, mira i utjehe. Često su dolazili k njemu njegovi prijatelji i znanci, da ga vide, da mu se poklone. Svakom bi on rado pripovijedao svoje doživljaje kad je bio pastir, zatim kako se borio s nuždom i gladju, te je morao biti cipelar, krojač, urar itd.

Ovaj veliki izumitelj ispustio je svoju plemenitu dušu na 12. augusta 1848. Njegovi zemljaci podigli su mu vidljive spomenike u Liverpolu i Londonu. A Stivnsen je sa svojim izumom podigao najveći spomenik čovječanstvu.

Jadranskom moru . . .

Ovu je pjesmu ispjevao još godine 1893. nježni i tankoćutni pjesnik Ante Kalac, tada još župnik u Buzetu, a kasniji prepošt u Pazinu. Kad su došli Talijani i okupirali Istru, tom je vrlom svećeniku i osjećajnom rodoljubnom pjesniku od žalosti puklo srce).

Poput sinje nedogledne ravni
Predamnom se stereš slavno more!
S tobom žali cjeluju se travni
Lijepe njive i visoke gore.
Ko u krilu svemogućeg Boga
Šušteć, šumeć, ljulja ti se val . . .
Kad te motrim — slavu roda moga
Njeg'vu ćutim bijedu, njegov jal.

Stojeć danas tvojoj na obali
U prošlost mi divnu miso leti
Kad smo tebe »našim morem« zvali,
Kad nas grijo žar slobode sveti.
Preko tvoga čista lazur lica
Vozio se lijepih lada broj:
Bila to je »naša mornarica«
Uvijek spremna kriknut vragu: »stoj!«

Slavna, more, bjehu tad vremena
Veselo si plako naše žale . . .
Još ne bješe »kruna ugrabljena«
»Lijepoj Mari« od proždorne hale.
Iz junačkih orila se grudi
Voljna pjesan uz gromoran sklad.
O nas Turčin razbijo se hudi,
Poštivo nas Rim i Carigrad.

Uminuše ljeta i vjekovi
Nema krune, žezla ni mačeva . . .
Tvoji sve već dižu se valovi,
Nebo sve već tmuri se i sjeva . . .
Već stoljeća zlatnu krunu traži
»Lijepa Mare« traži žezlo, mač . . .
Rad njih svoje mišice si snaži
Ko da nekom sprema slom i plač.

Rikni more, valove pokreni,
Svu moć svoju užasnu pokupi,
Preko svojih meda se zareni
Na silnike i tirane hrupi,
Moć i silu na vijeke im smlavi . . . .
Tad za nas će ljepši dani prit,
Zasjat »Mari« kruna će na glavi
Našim morem opeta ćeš bit . . .

Strašne je dane proživljavala Španjolska u to vrijeme. Cijela se jedna pokrajina pobunila. Oboružano radništvo zabarikadiralo se na ulicama i u kućama, vojska je jurišala na njih, padale su mrtve glave, kuće su gorile, crkve se rušile. I baš su u taj metež morala zapasti naša dva junaka.

— Ej druže, ako smo ikad u životu napravili kakovu bedastoću ova je svakako najveća, rekao je Jožić Kloku.

Klok ga je razumio i počesao se šapom za uhom i sam u brizi, ali što je mogao. Valjalo je plesati uz muziku, koja ih je pratila.

Uzeše dakle puške, objesiše ih o rame i uputiše se zajedno s buntovnicima izvan grada do prvih linija.

Bijaše pravi užitak gledati kako Klok junački koraca s puškom o ramenu, — a uz njega Jožić ponosan, ko kakav vojskovođa. Mnoštvo naroda natislo se na prozore da ih vidi. Žene i djevojke obasipale ih cvijećem, a djeca im pljeskala sve u šesnaest.

— Ovo je uistinu mudar majmun, rekao je zapovjednik ustaša. Imenovat ćemo ga generalom. Još samo da vidimo, kako će se ponijeti kad dođe u prvu vatru.

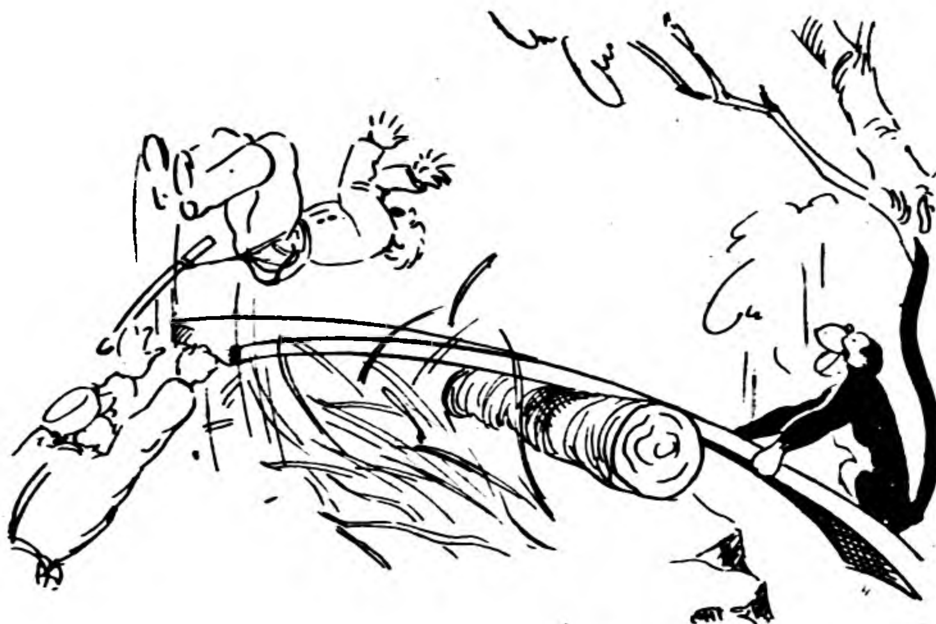
— Pa kad smo već zašli u taj vrtlog, pokažimo ovim Španjolcima što znamo i umijemo. Neka vide da baš nismo kakvi god kukavci. Puške na rame i tjeraj . . . mudrovao je Jožić.

Izvan grada praskale su puške, štektale mitraljeze i gruvali topovi. Redovita vojska pritisla je svom snagom da svlada ustaše. Jedan general letio je na konju ko vihor, zapovjedajući vojsci na juriš!

— Hajde da mu malo rashladimo usijanu glavu, reče Jožić. Odbaci pušku dohvati konopac i iz zgodnog ga zakloništa baci na generala. Majstor je on u bacanju lasa. Izvježbao se još u Americi, dok je bio prisiljen da se bori s bizonima na nepreglednim pustarama američkim.

Laso je majstorski opleo generala i on se što bi okom trenuo stao koprcati ko pile u kučinama.

Buran pljesak i gromoran smijeh popratiše ovaj njegov majstorluk.

— José, bravos cabaleros corraggiosos, klicali su ustaše vodeći pokunjenog generala u svoje zarobljeništvo.

Redovita vojska bila je sada bez svoga zapovjednika sasvim obezglavljena.

— A sad ću da im ja malo zapaprim, mudrovao je Klok i odšuljao se do jednog ponora, koji je dijelio prve linije redovite vojske od ustaških položaja. Dovukao je jednu dasku, podmetnuo poda nju jedan panj, tako da je daska stajala ko na vagi, i pokrio ju s jedne i s druge strane lišćem. Zatim se je popeo na stablo i sakrio se među granjem.

Vojnici ugledav najednoć brvno koje je vodilo preko provalije, ne videći u blizini nikoga od ustaša, poveseliše se i nahrupiše da žurno pređu preko njega.

Da ste sad vidjeli Kloka! Tek što su vojnici stali na jednu stranu daske, skoči on ko strijela s grane i pritisne svom silom drugu stranu daske, držeći se sveđer rukama za granu, da i sam ne odleti u ponor. Daska se digne i baci vojnike ko vreće u dubinu, da su se baš pošteno okupali u rijeci, što je tekla na dnu ponora.

I opet zaori gromoran smijeh. Vojska se razbježala, ustaše su likovali. Bili su pobjednici. Na večer su priredili pravu gozbu. Nazdravljalo se, jelo i pilo, a sve u čast naših junaka. Kloku su objesili o vrat medalju za hrabrost i imenovali ga generalom ustaša.

Kad su na večer omamljeni vinom i mirisom baruta lijegali na počinak, Jožić se malo uozbiljio.

— Druže moj, sve mi se čini, da ovo ne će dobro završiti. Bolje bi bilo, da mi na vrijeme odmaglimo, nego li da se ovud po bojištu naganjamo i izlažemo svoje skupocjene glave. Za čije babe zdravlje se mi ovđe borimo? Što se nas tiču ove španjolske terevenke?

Klok mu nije ništa odgovorio. Sit i pijan s medaljom pod vratom povalio se dignuv sve četiri noge u zrak i hrkao ko zaklan . . .

Jožić je pravo mislio. Vojska je uvijek jača od ustaša. Tako i ovdje. Noću su navalili novi odredi redovite vojske, koja je dobila pojačanje iz Madrida, slomili sav otpor ustaša i raspršili ih kojekuda.

Našim je junacima gorjelo tlo pod nogama . . . Bježmo u planine, dogovorili su se i odmaglili iz grada. Bilo je prekasno. Sve izlaze i sve puteve zaposjela je vojska. Uhvatiše ih i okovaše u lance.

— U ime predsjednika republike dolazite pred ratni sud, rekoše im.

Kao dva najteža zločinca vodili su ih u lancima kroz gradske ulice. Eh, što li su bili pokunjeni.

— Sad je uistinu sve svršeno, rekao je Jožić. Mene će ustrijeliti, a tebe objesiti na prvu granu. Tu nas ni sam sveti Petar ne bi mogao izbaviti. Sad imaš svoju medalju za hrabrost.

Klok je samo nešto mrmljao. Ovaj puta kao da ga je u istinu ostavila sva pamet . . . .

Zanimivosti

Da je moguće, ispucati sa visine Mont Blanca (najvećeg brda u Europi) iz topa jedno tane sa početnom brzinom od sedam kilometara u sekundi, tane ne bi palo na zemlju nego bi se uvijeke kretalo oko zemlje kao nekakav satelit naše zemlje, tako na pr. kako danas mjesec okružuje zemlju.

*

U Kambodgu kraj Pnom-Penh nalazi se najdragocjeniji monumenat budističke umjetnosti, koji je na glasu i zbog legenda, koje se na njega nanašaju, i zbog materijala, kojim je sastavljen. To je glasovita pagoda (budistički hram), sagrađena iz čistoga srebra. Ne samo oltar, nego i zidovi i pod i sve što je u njoj je iz srebra. Svi kipovi i svi ukrasi su također iz srebra.

*

Koliko novina ima na cijeloj zemlji? Neki se amerikanski statističar dao na posao i izbrojio 70.000 imena raznih novina, od kojih se više od jedne trećine izdavaju u Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike. Sveukupno izlazi u jednoj godini 10.325,000.000 (t. j. deset milijardi tristadvadesetipet milijuna) brojeva.

*

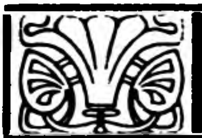
U Grenlandu u mjestu Godthaub izlazi jedna novina imenom »Kalorikrmite«, štampana na jednom listu sa tri stupca u jeziku eskimeza. Pretplata za tri mjeseca iznaša dvije divlje patke, a ko hoće da se pretplati za cijelu godinu, mora da plati jednu sobolovinu (kožu od sobola, koja se rabi za kožuhe).

*

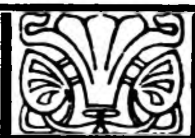
Ako razvrstimo cvijeće po bojama, vidimo, da su 1124 vrsti bijele, 951 žute, 823 crvene, 594 modre i 308 ljubičaste boje. Govorimo naravski samo o najobičnijim vrstima cvijeća.

*

Voda Mrtvoga Mora, koje leži južno od jordanske pustinje u Palestini, od izvanredne je bistrine, ali njezin je okus veoma neugodan, pošto je voda prenasićena raznim solnim materijama, koje se tamo nalaze čak i u kristalizovanoj formi. Radi toga nijedna riba ne može da živi u Mrtvom Moru.

RAZNO

Brzina pojedinih životinja. Zamislite, kako bi lijepo bilo vidjeti utrke raznih životinja. To bi bilo nešto što se ne bi tako lako zaboravilo. Što mislite, koja bi životinja došla prva do cilja,

Prvi bi svakako došao na metu hrt, jer on je kadar pretrčati 1200 metara u jednoj minuti. Za njim bi stigao konj (1100 m), pa žirafa (900 m), zatim tigar, pa vuk, zec i na koncu zadnji — — puž.

Od ptica najbrži je golub listonoša. I on prevali poput hrta 1200 m u jednoj minuti.

Ribe su nešto sporije. Najbrži je dupin, koji prevali 17 morskih milja ili 31 km na sat. Za njim slijedi lokarda, pa sleđ i druge neke manje ribe.

Kako spavaju životinje? Konj spava uvijek na stojećke. Kaže se da konj nikada ne leži, nego kad je bolestan. Žirafe također ne lijegaju. Sav njihov odmor sastoji se u tome, što svoj dugački vrat naslone na kakovo visoko stablo. Jeleni spavaju stojeći uspravne glave, kao kad su budni. Psi leže, ali prije no što će leći obiđu svoj ležaj nekoliko puta u okrugu. Zašto? To im je ostalo u krvi još od onda, dok su kao divlje životinje, morali zgaziti visoku travu u kojoj su si htjeli napraviti mekani ležaj.

Mali majmuni, koji spavaju na stablima, drže pesnice čvrsto stisnute. Baš kao i mala djeca kad spavaju.

Ptica koja umije šivati. U Indiji živi jedna ptičica, koja umije šivati kao najspretniji krojač. Njeno je perje potpunoma žute boje. Sasvim je malena, nešto veća od našeg palčića. Kljun je u nje tanak i posvema nalik na postolarsku iglu, koja ima na kraju rupicu. Kad hoće da si napravi gnijezdo ona nabere tanka bilinska vlakna, izabere jedan veliki list na vršku kakvog stabla, smota ga i stane ga opšivati s takvom točnošću i pravilnošću, kako ga ne bi ni najbolji krojač opšio. Napravi tako od lista pravu pravcatu torbicu, uvuče se u nju kroz otvor i tu leže jaje. Kad čovjek vidi takvu umjetničku tvorevinu ne bi nikada rekao da je to sašio tako mali ptić sa svojim kljunom.

Izdajica

Savremeni dječji igrokaz iz života naše djece u Istri, u 2 čina.

(Svršetak)

Matić (isprsi se): Natrag, lude jedne zanesene. I jao si ga onomu, tko se usudi dirnuti u mene. Što hoćete? Kuda ćete? Na cestu? Svi su ih putevi puni i teško vama dopanete li im ruku. (Dječaci ustuknu).

Grgo: Pa što da radimo?

Matić: Tu ostajte, čujete li? Tu uz mene! Ja sam ih zaveo i uputio na sasvim drugu stranu, da vas spasim. Tu ste dobro sakriveni. Kalabrezi ovi ne poznaju naše staze i puteve . . .

Luca: Jao majko, nesretne li mene, što će iz nas biti.

Matić: Ništa, Luce, umiri se, u selo potrči i majke im dozovi! Ne vidiš li da ovdje pogibaju naša braća, naša nesretna istarska djeca . . .

Luca: Idem, idem, jao majko moja . . . (odlazi s Marinom).

Jive: Jao umirem, boli, boli . . .

Matić (priskoči k njemu): Jive, druže dragi, pa ti si sav obliven krvlju. Jao što će biti . . . Bože dobri! (Vadi rubac i povezuje njime Jivinu glavu . . .) Boli li te Jive moj . . . ?

Jive (otvori oči pa opaziv nad sobom Matića, pridigne glavu i krikne zadnjom snagom): Natrag Iškariote, krvave su ti ruke. (Trga rubac s glave). Evo ti natrag tvoje prnje. Ne ću da me tvoja izdajnička ruka spasava. Neka si proklet izdajice . . .

Matić (sav potresen): Bože višnji! Čekaj Jive, čekaj brate dobri . . . Ne ću da na meni ostane prokletstvo tvoje. Zvaniću, prijatelju dragi, čuj me i ti: Ja nijesam izdajica, ja nijesam odrod! Vaš sam, vaš, i samo vaš!

Zvanić: Ne obmanjuj nesretnika, nevoljniče! Davno si ti prestao biti naš.

Matić: Zvaniću nemoj tako. Pod ovom crnom košuljom bije srce, koje voli ovaj svoj napaćeni narod, u ovim grudima diše duša slavenskija nego li su sve vaše zajedno . . .

(Svi se zgledaju i okupe se oko Matića, koji se isprsio u sredini . . .)

Matić: Da, djeco, ja sam vaš . . . Ne čudite se. Svi me vi proklinjete i mene, i oca moga, i majku koja me je dojila. Davno sam vam ja sve to oprostio. Onoga časa, kada sam obukao crnu košulju, da spasim od bolesti i smrti majku, da spasim od gladi oca, ja sam unapred oprostio sve kletve, sve psovke, koje ćete na mene, na majku moju i na oca moga sasuti . . .

Zvanić: Lijepo! Prodao si se dakle da se možeš najesti . . .

Matić: Ne, Zvaniću, druže dobri. Znaš, kolika smo sirotinja bili. Od nikud nam pomoći. Majka mi je umirala teško bolesna. Otac bez posla, bez kruha, vukao se ko sablast. A i ja sam trpio. Ni otkuda pomoći. Odozgor iz slobodne Jugoslavije nas se nitko nije sjetio, nitko da nam na bilo koji način pošalje koru hljeba. Djeca su tražila kruha, a otac im ga ne mogaše dati . . .

Obukao je crnu košulju. I meni ju je dao. Ljuto smo plakali one večeri obojica . . . Ali smo otada mogli živjeti. Dobili smo kruha . . . A za domovinu, djeco, za ovu dragu Istru našu, valja živjeti . . . Ona treba naše živote, a ne naše grobove . . .

Grgo: Matiću, kaži, govoriš li od srca? Zar si dakle uistinu naš?

Matić: Vaš sam. Grgo, vaš . . . Neka vas ne smeta ova crna košulja na meni . . . »Dušu u se, sinko«, rekao mi je otac one večeri. »Svi će na nas pljuvati, svi će nas prezirati, ali mi moramo živjeti . . . Strašna je stvar umirati od gladi . . .« I ja sam postao balillom, ali nijesam nikada prestao biti ono što su mi oci bili.

Zvanić: Tko hoće da vjeruje neka ti vjeruje . . .

Šime: Ja mu vjerujem! Matiću daj ruku . . . I oprosti.

Matić: Davno sam ja sve oprostio, rekoh vam već . . . Ali tebe molim Zvaniću. Tebe koji ćeš opet poći gore medju slobodnu braću, u slobodnu Jugoslaviju. Krikni gromko svim onim našim malim prijateljima gore. Reci svim onim slobodnim sokolićima našim, koji, u slobodi i u obilju svome, ne znaju što je to oskudica, što je to stradanje, što zlo i nevolja. Reci im: Nema u Istri onoj našoj izdajnika, nema crnih duša. Tamo je narod mučenika, tamo žive djeca patnika, koja se moraju održati na životu, da ne skapaju od gladi, da ne poginu bespomoćna, ostavljena od svih njih. Trpe, kine se, i podnose svaku nevolju, ali misle na Jugoslaviju i nose ju duboko u svojim srcima. Svi su oni sokolići, pa makar i u crnoj košulji . . .

I reci im svima, neka misle na nas, neka nas u toj muci našoj ne zaborave nikad!

Zvanić (ganut): Dodji, Matiću, dodji da ti stisnem ruku. Reći ću im, reći, i izručiti poruku tvoju . . .

(Svi dolaze i rukuju se s Matićem).

Četvrti prizor.

Na pozornicu nahrupe **teta Mara,** majka Jivina i **teta Zvana,** majka Zvanićeva. Opaziv ranjenu djecu, bace se na njih i zaridaju gorko.

Teta Zvana: Zvaniću moj, srce moje, raniše te zlotvori, sine moj . . .

Teta Mara: Jive, dušo, ubiše te . . . Jao nesretne li mene, majke tvoje . . .

(Svi pokriju rukama oči. Neko se vrijeme čuje samo jecanje majki . . . Najednom **teta Mara** krikne kao izbezumljena):
Jao, ljudi, djeco, pomozite, umire mi dijete. Jive, Jive, pogledaj majku svoju, sine moj. Svijeću, djeco, svijeću, izdiše mi jedinac . . . Jao nema ni svijeće . . .

(Svi se okupe oko Jive i kleče . . .)

Teta Mara (ljubi mu lice i rida . . . U tišini zamnije najednoć njezino bolno naricanje):

Jive moj predragi sine moj, rano moja . . .
Ranjena je majka Tvoja, sine, lipa grano moja . . .
Ka se je majci od srca otkinula, sine moj, Jive moj . . .
predrago dite moje . . .

(najednom sva iznakažena od boli, raščupane kose, uspravi se i ko ranjena lavica skoči pred Matića):

Ti si ih doveo, ubojice ljute, ti prodana dušo, izdajice crna, proklet bio . . .

Matić (do dna duše potresen, pogleda u nebo, diže ruke i zavapi iza glasa): Gospode! Kako je strašno biti obilježen žigom izdajice svoga roda! (Zatim okrenut prema publici uzdahne sklopljenih ruku): Bože, veliki Bože! Smiluj se ovoj našoj nesretnoj Istri sirotici . . . . .

Zastor — Svršetak.

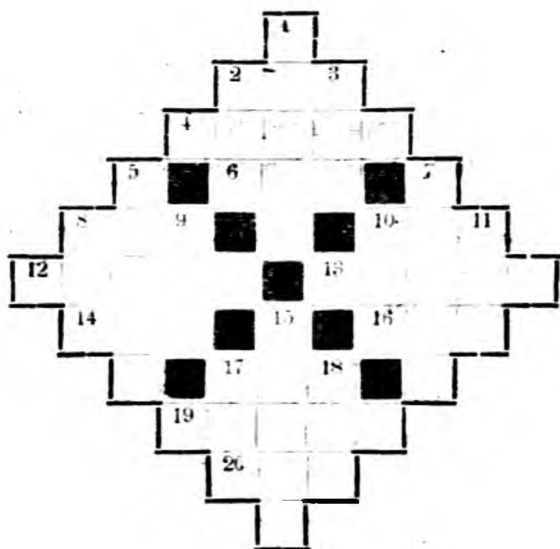
Napisao: **Ernest Radetić**

ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKE

KRIŽALJKA

Dušan Mihelić, Daruvar

Vodoravno: 2. Kratica za: Sjedinjene države Amerika; 4. drug, kompanjon; 6. papiga; 8. smrznuta voda; 10 čuvar kuće; 12. patka (muški rod); 13. gradić u Podravini; 14. velika vrućina; 16. komad; 17. Potomak očev; 19. nije sladak; 20. prostirač.

Okomito: 1. Zarobljena zemlja; 2. sat; 3. Tri jednaka samoglasnika; 5. Naš kralj; 7. Grad u srednjoj Istri; 8. neistina; 9. poklon; 10. rušenje; 11. oblik glagola biti; 15. tih; 17. zov brodova u pomoć; 18. gol.

ISPUNJALJKA

Ljerka Hajdić, Kostajnica

Grad u Italiji	— — —	tišina
pravi se od mlijeka	— — —	zvijer
dio tijela	— — —	sudbina
Grad u Crnoj Gori	— — —	otok na Jadranu
Otok na Jadranu	— — —	boja
posao	— — —	poklon
sjeverna životinja	— — —	začin jela

MALA ZAGONETKA

Aleksandar Radanović, Beograd

Čitam sprijeda eto grada
Hristorijskih slavnih dana
I danas se kiti slavom
Radi svoga — Vatikana

Čitam straga, bez ovoga
Država je truli dub,
Jer napretku svakome je
Ovo glavni temelj, stub

ANAGRAM

Aleksandar Radanović, Beograd

Ljudi svačim svoj hljeb služe
Da ih kriza ne udavi,
Ali sada riječ dobiva
Onaj koji sita pravi

Zanimanje njegovo je
Sita pravit, ništa nova
I zato ti zanat njegov
Svega pet imade slova

Ispreturaš tome slova
Suza blista nama svima
Naša gruda pregažena
Cvili nam u — okovima!

BROJČANICA

Josip Poletti-Kopešić, Zagreb

1	2	3
4	5	6
7	8	9

Brojeve 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 i 9 rasporedi tako, da u vodoravnom, okomitom i diagonalnom smjeru dadu uvijek zbroj 15

ODGONETKE IZ BR. 4

1. **Križaljka. Vodoravno:** 1. Ivo; 4. Ilova; 6. on; 7. Go; 9. Prosvjeta; 13. At; 14. Kos; 15. Ar; 16. Rad; 18. Ova; 19. Kosidba; 20. Car.

Okomito: 1. Il; 2. Vojvodina; 3. Ov; 4. Ino; 5. Age; 6. Ortak; 8. Otava; 9. Par; 10. S. K. 11. J. S.; 12. Ara; 17. Dom; 18. Oba.

2. **Skrivačice.** Senj — Čakovec — Omiš — Rim — Karlovac — Rijeka — Pula — Požarevac — Sarajevo — Pirot.

3. **Logogrif.** Mula — Kula — Bula — Nula.

4. **Stepenice.** K — Ko — Kor — Kora — Koralj.

5. **Zagonetne posjetnice.** Ivanićgrad — Dubrovnik.

Ispravno su riješili: Josip Poletti-Kopešić, Zagreb; Nikola Bunović, Osijek; Darinka Mandić, Zamet; Miloje Filipić, Bol na Braču; Karlo Potočnik, Metković; Blaženka Kućan, Hreljin; Mira Cindrić, Sušak; Ivica Mohaček, Zagreb; Rodoljub Reljić, Osijek; Kreša Kružić, Hreljin; Zdravko Paškvan, Hreljin; Vido Bjelić, Hreljin; Davor Rogutić, Kraljevica; Amelija Mavrinac, Orehovica; Ivan Lovretić, Molat; Anton Paškvan, Sušak; Josip Frković, Orehovica; Vinko Klarić, Drivenik; Ivan Klarić, Hreljin; Bušić Zdenko, Metković; Anka Vale, Baška; Vinko Šurina, Zagreb; Vjekoslav Krunajević, Korčula; Olga Kraljić, Sušak; Ivan Mikec, Marija Gorica.

Nagrađeni su: Miloje Filipić, Bol na Braču; Blaženka Kućan, Hreljin; Rodoljub Reljić, Osijek, Vojvode Mišića 82; Ivan Lovretić, Molat; Bušić Zdenko, Metković.

»Mali Istranin« izlazi jedampnt mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: **Ernest Radetić**, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU Pojedini broj stoji 1 dinar

MALI ISTRANIN

GOD. VI. VELJACA 1935. BROJ 6.

Mala pošta

Osnovna škola, Orehovica. Ne možemo, nažalost, udovoljiti molbi, jer od starih godišta nemamo više niti jednog primjerka. Sve smo preostale primjerke razaslali u reklamne i propagandističke svrhe.

*

Arh. I. Marčelja, Zagreb. I Vama, moramo odgovoriti isto. Sve smo pretražili, da bi Vam našli zatražene brojeve, ali uzalud. Zadržali smo si samo po 25 komada od svakog broja lanjske (1933/34.) školske godine, a drugo smo sve porazdijelili.

*

Josip Poletti-Kopešić, Zagreb. Nijesi ti prvi, koji si nas umolio, da bismo vesele zgode majmuna Kloka izdali u posebnoj knjižici. Međutim smo baš nakon primitka Tvojega upita konačno odlučili, da poradimo na tom. Inače nas Tvoja pisma i odgonetke vrlo vesele. Savjesno rješavane i nadasve uredno pisane. Zaslužio si zaista nagradu, pa dođi u naše uredništvo, da je podigneš.

*

Blaženka Fabri, Bezdan. Hvala lijepa na pozdravima. Ti si, kako vidim, već dobrano narasla, kada znadeš već tako lijepo pisati.

*

Josip Opatić, Rab. Molimo Vas da nam svakako pošaljete opis, kako je ispala predstava Izdajice, a ujedno nam pošaljite koju snimku malih glumaca za naš list.

*

Dušan Mihelić, Daruvar. Predstavu možete prirediti samo u zajednici sa svojim učiteljstvom, koje vas mora u svemu rukovoditi. Inače ne ćete moći uspjeti.

*

Rudolf Hodak, Ivanićgrad. Ide li naš list i u Italiju? Ide! Na koji način ne mogu Ti ovdje reći. Naša ga djeca u Istri svakako čitaju, iako krišom, pod večer uz svoja topla ognjišta. Pročitat će oni tako i ovo Tvoje pitanje i ovaj moj odgovor.

*

Mirko Benašić, Slav. Brod. Četvrto i peto godište, uvezano ujedno, nemamo više. Imademo samo peto godište neuvezano, no na želju možemo ti ga dati uvezati. Stojati će 15.— Dinara. Javi nam želiš li ga.

MALI ISTRANIN

GOD. VI ZAGREB, VELJAČA ŠKOL. GOD. 1934/35 BR. 6

Iva iz Pazina

Pobjegao je pred bijesom silnika. Došao je u naše selo. Bilo mu je dvanaest godina, a bio je lijep i zdrav dječak opaljena lica. Svi su rekli: mora da je nekud s mora. Go i bos nije bio, ali je malo odjeće bilo na njemu kad je došao k našem susjedu da služi. Čuvaće krave. Priča, da je sada zadovoljan i sretan što se svega riješio. Teško se domogao slobode, ali sve je prošlo i sada je sretan. Katkada postane sjetan i tužan. Veli, sjetio se majke, koja mu je na rastanku rekla: »Reci svojim dobrotvorima sve naše jade! Reci, ne boj se! Sve su nam uzeli! Mi smo ostavljeni! Mi smo nemoćnici! Podjarmljeni!...« Kad se prviput sastao s nama rekao je da ga zovu Iva. Naravski, da smo mi htjeli sve znati pa smo ga pitali: otkuda je, koga ima, kako je došao k nama i drugo.

»Ja sam iz Pazina iz zarobljene Istre! Zovite me Iva iz Pazina«, rekao je on.

I otsad ga drukčije nismo zvali, nego Iva iz Pazina. Kako rekoh, čuvao je krave našeg prvog susjeda. Biće vam odmah jasno, da smo nas dvojica doskora postali najbolji prijatelji. Ja sam polazio školu. Četvrtkom i nedjeljom, a to je on dobro znao, bijah slobodan. Iva bi svakog jutra, iza kako bi prošla rosa, tjerao susjedove krave. Četvrtkom i nedjeljom kucnuo bi na naš prozor i viknuo:

»Martine, gremo na pašu!«

Naše krave nismo tjerali na pašu, ali otkada je došao Iva, ja sam neprestano molio oca, da mi dopusti istjerati i naše krave barem nedjeljom. Uspio sam. Nedjeljom, čim bi Iva viknuo: »Martine, gremo!« ja bi skočio pa odvezuj krave i tjeraj na pašnjak. Došav tamo, našli smo više pastira što mladih, što starijih. Svi smo se družili s razlikom, da smo mi mladi morali paziti i odvraćati blago starijih pastira. Iva smo jako vo-

ljeli. Govorio je nešto drukčije, nego mi, no njegov »ča« smo razumjeli. Znao nam je tako lijepo pripovijedati o svojoj nesretnoj Istri. Saznali smo, iz njegova pričanja, da su on i njegov otac pobjegli pred Talijanima. U Zagrebu mu je otac zaposlen u jednoj tvornici, a njega je jedan očev prijatelj, sin našega susjeda uputio svome ocu u naše selo. Ovdje će ostati do četrnaeste godine, a onda će u zanat.

»Kad svršim naukovanje, vratiću se u Pazin; jer tamo me čekaju majka i baka« govorio je Iva.

»A, zašto su njih dvije ostale tamo? Zašto nisu i one došle k nama?« pitali ga pastiri.

»Ma, ča ćete, imamo mi tamo kućicu i nešto zemlje. Moraju one to da čuvaju. Da su i one pošle s nama mahom bi se u našu kućicu uselio kakav Talijan, a to se mora zapriječiti.

»Iva, ti si morao ostati tamo. da čuvaš djedovinu i ne pustiš, da se oni naseljuju!«

»Da, ali nisam mogao više podnijeti one uvrede i batine, koje smo dobivali moj otac i ja.«

»Što, tukli su vas?!«

»Da, da!« . . .

»Čujte«, reče Iva.

»Moj otac je znao prilično talijanski. Ja talijanski uopće nisam znao; tek nekoliko riječi i to samo one, kojima smo ljutili Talijanaše.

Jednoga dana dođu k nama karabinjeri i povedu oca i mene u kasarnu. Stadoše nas ispitivati za neke knjige, koje da ima moj otac, a koje je primio iz Jugoslavije. Ispitivali nas talijanski, a moj otac ni riječi da odgovori.

— »Što, ne znaš talijanski, ti slavenska huljo«, viknu jedan karabinjer i gurnu oca kundakom. Ja vrisnuh, a otac samo stisnu zube i reče:

— Neznam! . . .

— Neznaš! i opet htjede da udari mog oca, ali ja skočih, uhvatim mu ruku i zagrizoh u nju. Karabinjer jauknu i baci me svom snagom pod stol. Čuo sam, kako je moj otac rekao:

»Neznam, . . . i ne ću da znam!

Strpaše nas u zatvor. Sutradan nas pustiše. Kuća nam sva prebacana. Tražili su knjige. Ne nađoše ih.

Evo nas danas među vama. Tu je naša domovina, tu je sloboda i ljubav, tu se rodi Sunce i nesretnoj Istri.

*

Drugom zgodom nađosmo se opet na pašnjaku. Iva je meni još mnogo toga pripovijedao o svojoj Istri, o nesreći koja ju je stigla, o svojoj majci i drugom. Ja sam opet to prepričavao našim drugovima. Jednoć mi je Iva kazivao i jednu pjesmu o Istri. Meni se pjesmica vrlo svidjela pa sam taj put na pašnjaku rekao:

»Znate drugovi, naš Iva znade pjesmu o Istri. Vrlo je lijepa, a znade ju i pjevati!«

»Hajde Iva, kazuj je i nama! Nauči nas pjevati!« povikaše pastiri.

Iva je duboko uzdahnuo i počeo:

Istro moja, tugo naša
U srcu te nosim svom,
Najljepša si za me zemlja
Na tom moru Jadranskom!

Toga dana smo svi mi na pašnjaku pjevali tu pjesmicu, a danas ju znade cijelo naše selo. Nije čudo, kada momci na večer obilaze selom, da se sjete našeg Iva i njegove zarobljene Istre, jer se čuje:

Istro moja, tugo naša
— — — — — — — — —

Martin Fuček

Pjesma pogaženih

Na Snježniku, na Učki, na
Soči mi čekamo zoru.

Roblje — ljudi
Na rođenoj grudi.
U tišini, u samoći
Mi kupimo suze, mi hranimo boli,
Naše srce ne zna da prašta i moli,
U njemu se kriju otrovnice guje —
Mač osvete kuje.

Ostavljeni sami na crnu bespuću . . .
Ne znamo za crkvu,
Ne znamo za kuću — —
Molitve su naše samo kletve jake . . .
Sve kućice male pokraj sinjeg mora
Ispod lomnih gora
Kolijevka su listom za nove junake.

Mi smo mirni, tihi ko robovi vajni
Skupimo se u se, nema od nas daha,
Ne damo ni glasa niti pjesmi maha,
Krijemo u srcu gorki plamen tajni . . .
I kad sve prekipi, kad nam bude dosta
Nepravde i zlobe tuđinskoga gosta,
Sa mačem u ruci postaćemo vuci,
Presjeć ćemo lance i okove krute,
Tražit gorske staze i skrovite pute
Dignut moćne ruke
Razvićemo barjak — poći u hajduke!

Rikard Katalinić Jeretov

Šibicama smo vas odhranili djeco moja...

RUDOLF LOIDL, pošt. čin. u miru dugogodišnji tajnik Hrv. činovn. kluba »Istra« u Zagrebu

— Kuc, kuc..., netko je lagano pokucao na vrata.

— Naprijed!

Na vratima se pojavio stari gospodin, ljubazan i nasmiješen, lijepe kovrčave prosijede brade, noseći pod pazuhom pomno složeni zamotak.

— Vi ste urednik »Malog Istranina«, gospodine? — upita.

— Jest, ja sam!

— A ja sam Loidl. poštanski činovnik u mirovini. Moja kćerka, iako više nije dijete, drži Mali Istranin«, pa ga i ja vrlo rado. svaki puta kada dodje, pročitam. Morate naime znati, da sam ja prijatelj Istre, koja mi je još od mladih dana neobično srcu prirasla.

— Hvala Vam lijepa, gospodine Loidlu!

— Donijeh Vam evo nešto, što će Vas bez sumnje zanimati — reče ljubazni gospodin Loidl i stane odmatati zamotak.

Gledam sa znatiželjom, što li će to ispasti. I vidim: čitavi paket nekadašnjih šibica Družbe Sv. Ćirila i Metoda, s trobojkom i napisom: **»Zora puca bit će dana. Žigice Družbe Sv. Ćirila i Metoda za Istru. Narod bez škola jest narod bez budućnosti«.**

Nešto kao da me zazeblo oko srca. Slatka spominjanja na ona davna vremena, dok smo se još šibicama borili za svoj narod, za svoju Istru.

— Gledajte gospodine! Na stotine sanduka sam ih ja sam raspačao sa svojim drugovima. Kad se radilo o našoj pravednoj stvari, o našoj Istri, nitko se od nas nije stidio šibice prodavati. Na svaku kutijicu priračunali bismo po par filira i onda čistu dobit slali vama u Istru. Za naše škole u Istri i za odgoj naše djece u njoj. Evo, tu su potvrde, tu pisma i izvještaji Družbini iz onih godina . . . — raspričao se gospodin Loidl.

Listam: čitav kup savršeno vodjenih knjiga sa svim blagajničkim prilozima, potvrde i pisma Dra. Dinka Trinajstića, Dra. Janežića, Družbinog blagajnika, tajnika Viktora Cara Emina i drugih.

»Hrvatski činovnički klub Istra« zvalo se je društvo.

Čitam tko je sve bio članom društva, tko je sve darivao. Nailazim na cijeli niz imena ljudi, koji danas stoje na najvišim položajima, savjetnici, nadsavjetnici, ministarski inspektori . . . Tada su još bili sasvim mali činovničići, pripravnici i pitomci, kojima nije bilo baš lako usteg-

nuti onu krunu, onih 10, 20, 50 filira. A ipak su davali s nekim oduševljenjem, s nekim rodoljubnim zanosom, s nekom živom vjerom.

— Da, vjerom, gospodine, jer Istra je bila naša religija, koja nas je sve prožimala, preporod njezin narodni i spas našega naroda u njoj bijaše naša najveća želja, najveća čežnja. —

Listam dalje. Jedan račun, jedna potvrda. Jedan sanduk tambura poslan je na naslov Dra. Dinka Trinajstića u Pazin za djake naše hrv. gimnazije u Pazinu. Plaćene su tambure, plaćeni svi troškovi podvoza, plaćen otpremnik, plaćeno sve, samo da ne bi oni naši mladi pazinski djaci ni jednog novčića izdali . . .

Nisam mogao dalje. Oči mi se zalile suzama. Kako i ne bi. Tako se dobro sjećam tih tambura. Znam, kad su stigle i kad smo ih prvi puta primili u ruke.Profesor Žic nas je podučavao, a kasnije nadareni šestoškolac Brnobić. Koliku su nam radost priredile...

— Evo i ovo smo poslali Đačkom pripomoćnom društvu u Pazinu za školovanje naših đaka, — nastavljao je gospodin Loidl, redajući potvrde: Na Ivana Kosa, ravnatelja gimnazije, dne 18. listopada 1902. 100.— kruna, 13. kolovoza 1903. 150.— kruna, na Đačko pripomoćno društvo u Pazinu 200.— kruna, pa opet 200.— kruna, pa opet 100.— kruna, pa opet 130.—, pa 100.—, pa 84.—, pa 245.— kruna i tako dalje svega ukupno za par godina oko 6.000.— kruna...

Ja sam ga slušao i slušao, dobrog starog gospodina i zamislio se nekud daleko... »Đačko pripomoćno društvo u Pazinu«. Tko ga se od nas đaka pazinskih ne sjeća. Djeca siromašnih istarskih kmetova, nikad se ne bismo bili iškolali, nikad na noge postavili, da nas nije ono podupiralo...

I kad smo mi ono, svakog prvog u mjesecu dolazili k blagajniku, gospodinu Cucančiću, da podignemo, tko 5.—, tko 10.—, tko 20.— kruna potpore, nijesmo ni izdaleka slutili, tko nam ih šalje, tko ih je za nas negdje daleko u Zagrebu sabirao, tko ih je sebi od ustiju otkidao, da ih nama, malim sokolićima istarskim, pošalje.

A sada, nakon 25 godina, predamnom je otvorena knjiga, koja mi govori sve. Filir po filir se za nas sabiralo. Kutiju se po kutiju šibica prodavalo, da se za nas nešto skupi, da nas se lakše othrani, da nas se lakše na noge postavi...

— Hvala Vam, gospodine, — jedva sam izustio, jer me nešto počelo daviti u grlu. — Hvala, gospodine i Vama i svima onim znanim i neznanim, za sve njihove žrtve i žrtvice...

— Ništa, ništa gospodine, mi smo samo vršili svoju patriotsku dužnost — odvrati stari gospodin i onako skromno i ljubazno kako je ušao, oprostivši se, izađe...

Ostao sam duboko zamišljen nad starim tim i požutjelim papirima, nad potvrdama, Družbinim izvještajima i hrpom Družbinih šibica...

U duhu mi pred očima iskrsnuše sve one naše nebrojene škole: u Baderni, u Puli, u Vabrigi, u Fapcima, u Buzetu i redom u 76 naših mjesta, sela i seoca, koje su naši rodoljubi skupljajući novčić do novčića gradili. Pa oni naši krasni Narodni domovi, sva ona naša velebna zdanja, sva ona zemlja naša, na kojoj se još i danas, narod naš grčevito drži, šiban i bijen svakom nevoljom.

Sve je to naše, sve je to našim žuljevima, našom krvavom mukom sazdano i nitko do Boga nema prava, da nam to otima, da nam to ruši, gazi i uništava. Jer to je naša krv, to su naši žulji, naše žrtve, žrtve cijeloga našega naroda, koji je od ustiju otkidao sebi i za sebe, a ne za bogzna kakovu klatež talijansku s druge strane mora.

I ako ima Boga, ako ima pravde, ona će konačno morati pobijediti...

•

A čestiti i skromni gospodin Loidl neka nam ne zamjeri, što smo dobrotom jednog njegovog prijatelja došli do njegove slike, pa ju ovdje objelodanili i njegovo ime spomenuli. Ali nijesmo mogli srcu odoljeti, a da ga ne prikažemo i stavimo ga kao svijetli primjer onim najmlađima, koji se oko nas kupe...

Ernest Radetić

Gradiću moj lipi

Gradiću moj lepi spod visoke gori,
Gradiću moj beli, teška bol me mori
Moral san te pustit sa maminin grobon,
A srce mi vavek tuguje za tobon . . .
Kemu san te pustil, grade [illegible]
Kad san šal po svete 'z rojenega dvora,
Kemu san te pustil va 'noj škuroj tmice?
Pustil san te suncu i kalebu tice.
Svetlo moje duši i plamiku nade
Majestralu z mora pustil san te grade.
Kada sunce shaja vaje posle zori
Tvoj te sin pozdravlja tamo spreko gori,
Kad kaleba vidiš kako se zdiguje
To ti moje srce za tobom tuguje,
A majestral z mora kad po tebi puzi
To ti on prinaša moje gorke suzi,
Gradiću moj lepi spod visoke gori
Pusta moja sreća teška bol me mori!

Rikard Katalinić Jeretov

Nadmudrivanja

(Šaljiva pitanja)

1. Tko peče bez ognja?
2. Kriv je, a još nigda nije bio osuđen.
3. Gdje raste najbolje vino?
4. Koje odijelo nije ni najmanje rastrgano?
5. Tko je u jutro najbolje volje?
6. Sto kila hrane, a dvjesta kila soli, pa još nije slano, što je to?
7. Gdje je kolač najsladi?
8. Čija kuća ne plaća nikakvog poreza?
9. Kada zeca bole zubi?
10. Na stolu je gorilo osam svijeća. Došao čovjek i utrnuo dvije. Koliko je svijeća ostalo?

(Odgovore vidi na str. 95)

Borba za opstanak u zimskoj prirodi

Snijeg je pokrio brda i doline. Sve se bijeli. Nad krajinom poletilo jato vrana. Letjele su isprva visoko, kao male crne točke pod sivim nebom, no kasnije se stadoše spuštati sve niže i niže, pomno motreći ne bi li negdje opazile štogod, čime bi se mogle nahraniti. Ništa im nije izmaklo oku, svaki su malo tamniji prostor u snijegu pozorno promotrile. Bile su gladne, već nekoliko dana nijesu se pošteno nasitile. Snijeg je njihov najveći neprijatelj.

— Kra, kra — oglasila se najstarija vrana, — strašno je to, kad zamete snijeg. Oh, kako bi mi sada dobro došla večera. Onako, kakav komadić svježeg mesa, to bi fino bilo.

— Eh, gdje su ona lijepa vremena, kad smo se ljeti gostile, — javi se druga — sline mi se cijede niz kljun, kad se samo sjetim onih dana.

Mlada, crnim ljeskavim perjem, pokrivena vrana stala ih je hrabriti.

— Ne jadikujte stare vrane. Život je borba. Moramo se boriti i izdržati ove teške dane, da možemo dočekati ljepše. A ljepši će dani svakako doći. Hej, što li će biti divno u travnju, u svibnju, kad se šuma zazeleni, kad bude sve vrvilo od mladih zečeva. Juhaj, što li ćemo mastiti bradu...

*

Zekonja je cijele ove zime pomalo pobolijevao. Za velikoga jesenskog lova prostrijelili mu lovci nogu, pa je i sad osjećao, kako ga nešto u njoj trga. Teško je bježao. Pod Crnim vrhom imao je krasan brlog, dobro sakriven pod smrekom, udoban i topao. Nikako mu se nije dalo van iz ležaja.

Jučer cijelog dana nije ništa jeo, pa mu je danas tako krulilo u želucu, da više nije mogao izdržati. Morao je poći tražiti hranu. Znao je mjesto, gdje je bilo još nekoliko na pola isušenih glavica kelja. Trebalo je samo odgrnuti snijeg. Mjesto nije bilo daleko, a put mu je bio dobro poznat.

Zekonja se izvukao iz svog brloga. Postajkujući svakog časa i oprezno se ogledavajući na sve strane, skakutao je po snijegu. Šuma se je bijelila, nigdje nije bilo vidjeti neprijatelja. Da se je makar najsitnija grančica otkinula on bi je bio čuo, toliko je naćulio uši.

Siromah nije ni opazio dušmanina, koji je na njega vrebao s grane. Bio je tvorac, koji se uzverao na stablo i oštrim svojim okom pazio na plijen. Kad se zec približio tvorac se strelovitom brzinom sklizne sa stabla i već mu je bio za vratom. Zekonja cikne i pokuša pobjeći, ali bilo je već prekasno. Bijeli mu je dušmanin zadro oštre zube u vrat. Krv je štrcnula, a on ju je sisao, sisao tako požudno, da nije ni kap propala, da se nije ni najmanja mrlja poznala na bijelom snijegu.

*

Vrane su letjele nad šumom. Najednom jedna vrana veselo zagrakta. Tako veselo grakće vrana samo kad vidi hranu. Na snijegu je opazila mrtvoga zeca. Bacila se na njega, a sve druge za njom. Za čas je na mjestu, gdje se pred nekoliko trenutaka odigravala borba na život i smrt između tvorca i zeca, ostala samo hrpa oglodanih kostiju i komadić kože. Gladne su vrane pojele sve do zadnjega komadićka.

*

Nad tihom, snježnom bjelinom pokritom, krajinom letjelo je jato sitih i veselih vrana. U svome duplju oblizavao je krvnik tvorac svoje bijele brkove. Zečji je brlog pod smrekom, na Crnom vrhu, bio prazan...

Krvava je i okrutna borba za opstanak u zimskoj prirodi...

Ivica Kestranić

Istarski gradovi

Istarska naša sela i gradovi
Po gorama ko stada raštrkani,
Uz nove kao biser nanizani:
Jeleni šumski, morski galebovi!

Najmlada vi ste, djeca još nejaka
Hrvatske majke. B'jedni ste i sami.
I ruka vas je pritisnula jaka.
I tuđinska vas čarobnica mami.

Po vama podoh s očajem sred duše,
S gnjevom u srcu. — Al se i razvedrih.
Panj još pupi. Izdanci su jedri.

Odasvud Učku vidim gdje iz tmuše
Diže se, sija vrhovima svim;
Pa čak i šutnjom veli: »Djeco, bdim!«

Vladimir Nazor

Vrabac i lastavica

Mala istarska kućica visoko nad morem. Prijatna, umiljata, sakrivena među lovorjem. Dolje u nizini bijeli se Opatija, naša draga izgubljena Opatija. U Opatiji još se smije sunce po žalu, ali gore, na vanjšćini, već se hladni vjetar igra među granjem. Po kući, visoko nad morem, pale su lastavice. Jedna lasta cvrkuće živo i okreće se na strehi. Gleda ju vrabac, još i čavrljiviji od nje, pa je upita:

— Kuda lastavice?

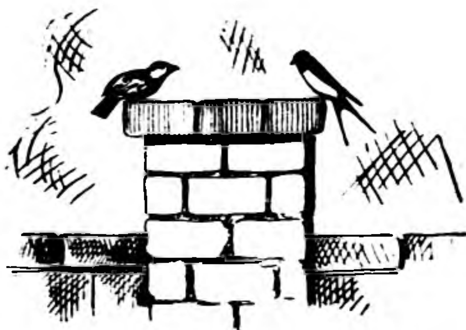
— Na jug! Zar ti nećeš na jug? Zar ćeš ovdje da dočekaš zimu.

— Ta što ću tamo na onom dalekom jugu? I ovdje je lijepo, i ovdje je jug. Čemu da bježim odavlen?

— Nije još ovdje pravi jug. Ovdje mora da je zimi hladno, a i hrane sigurno nema — zacvrkuta lastavica.

— Seko lasto — odgovori joj žagorni vrebac — ajde putuj sretno, a ja ti ne ostavljam ni ove strehe, ni ove istarske kućice, sve da znadem da ću ovdje i poginuti. Ne ostavljam svog milog Zavičaja, jer hoću da s njime trpim i stradam i da čekam bolje i srećnije dane.

R. Katalinić Jeretov

SEKA I MAČE

Naše seke crno mače
Ispred vrata gorko plače:
»Zašto mene, seko, tučeš
I za repić tanki vučeš?

Rep me puno, puno boli,
Zato tebe maca moli:
Nemoj, seko, mene dirat,
Mačju ću ti pjesmu svirat.

A kad tebe mama tuče,
Što ti, seko, tada veliš,
Zar se jadu svom veseliš?...
Tad se samo kuka, huče.«

Seka luda mače draži
I inata navlaš traži.
»Baš kad hoćeš, seko, rata,
Čućeš što je mačja plata!«

Pa šapicom nju ogreba:
»Tako, seko, tebi treba!«
Plače seka — plače mače
Dok se boli izjednače.

Knin

Niko P. Škovrlj,
škol. nadzornik.

Ratni sud nije poznavao šale. Svaki buntovnik koji je bio uhvaćen, bio je strpan u zatvor, a svaki kolovoda i oficir, bio je bez smilovanja osuđen na smrt.

Svi mi znamo, kako su buntovne čete imenovale Kloka generalom pa mu čak i nekakvu medalju objesile oko vrata. Kamo sreće, da nisu. Prijeki sud održao je još iste večeri sjednicu i donio jednoglasan zaključak, da se i majmun Klok i Jožić kao opasni vode pobunjene vojske imadu bez odgađanja već sutradan u ranu zoru ustrijeliti. Odmah im je pročitana osuda i oni su strpani u tvrđavni zatvor, svaki posebno, iza rešetki.

Strašna je to bila noć. Klok je uzrujano skakao po svojoj ćeliji i kao da mu nije bilo toliko žao sebe, koliko Jožića neprestano je pružao šapu kroz rešetku domahujući Jožiću, koji je sav utučen gledao iz svog kaveza.

Po hodniku šetao je čuvar, oboružan čitavim snopom ključeva, kojih nije puštao iz ruku. Čudio se čovjek, kako je majmun mogao doći u zatvor među krštenu čeljad. Nekako oko ponoći, kad su svi kažnjenici polijegali i spavali čvrstim snom, stao je i čuvar zijevati. Hvatao ga san, a kako je uz to bio i malo gucnuo sjeo je na klupu i stao dremuckati.

Klok koji nije mogao ni oka stisnuti od muke, pozorno ga je promatrao. Gledao je: ključevi mu vise o ruci, koja ih labavo drži.

— Čekaj prijane, pomisli Klok, dočepat ću se ja tih ključeva, pa kud puklo da puklo. Ispruži kroz rešetke šapu, ali uzalud, bila je prekratka. Vrtio se i vrtio, pružao čas jednu šapu, čas drugu, no ni za Boga da dosegne čuvara.

— Ha! Pa zašto ja imam rep, dosjeti se najednom i što bi okom trenuo, okrene se stražnjim dijelom tijela, ispruži rep, uvuče ga među ključeve i hop! već su ključevi visjeli o njegovu repu.

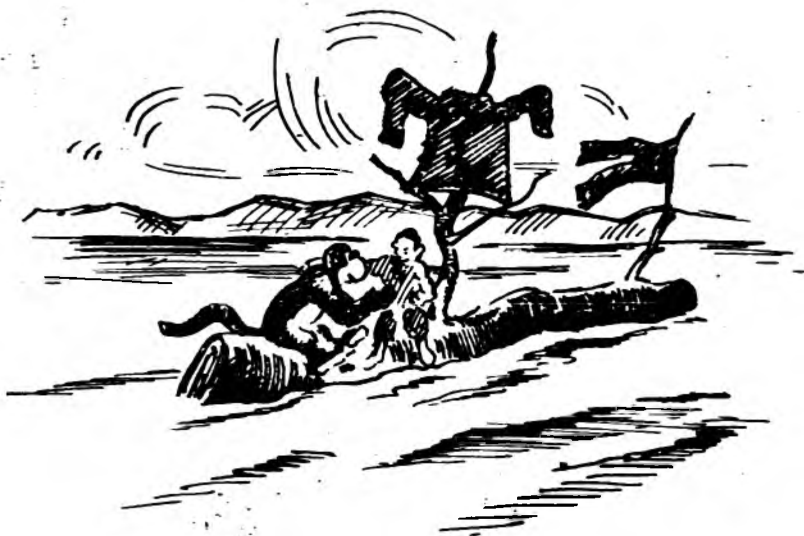
Dalje se je sve odvijalo strelovitom brzinom. U tren oka kavez je bio otvoren, a Klok je jurio po hodniku. Došavši do ćelije Jožićeve vrisne od radosti. Jožić videći Kloka, kako slavodobitno vitla ključevima, shvati u čas sve. Dohvati u lijetu ključeve, koje mu je dobacio Klok i za čas je već bio i on na hodniku.

Čuvar čuvši škripu brava i zvek ključeva dipne u vis. Videći Kloka kako bježi poleti za njim. Al da! Nema toga vjetra, koji bi mogao stići našeg majmuna. Za čas je bio na dvorištu. Jožić ko strijela za njim.

Čuvari stadoše trčati na sve strane, sve je bilo alarmirano i već je izgledalo, da će ih uhvatiti, jer su zidine oko zatvora bile vrlo visoke. To je bila nekada stara pomorska tvrdava. I da su to bili obični kažnjenici više je nego sigurno da ne bi bili mogli umaći. Ali Klok, Bože moj, to je majmun, a mi znamo, da nema te ograde, koju majmun ne bi preskočio, da nema toga stabla, na koje se ne bi popeo, i da nema zida uz koji se ne bi on uzverao. Bilo je to tako i sada. Klok je pograbio Jožića, ovio ga čvrsto svojim repom oko pasa i upravo majmunskom se vještinom popeo na vrh zidina. Svuda pod njima more. Što će? Nije im preostalo ništa drugo, nego da se sunovrate u dubinu i što Bog dade...

Začuje se pljusak, valovi poprskaše zidine i njih nestade u dubini.

— Gotovi su, utopiše se, rekoše čuvari. Nitko se još nije spasio tko je iz ovolike visine skočio u more . . . I ostaviše ih.

Oni se medutim nijesu utopili. Klok je znao plivati kao gumija, a i Jožić takoder. Neko su vrijeme ronili pod vodom, a zatim se s nekoliko spretnih zamaha digoše na površinu. Dugo su tako plivali, čas na leđima, čas na trbuhu, plivajući i odmarajući se i sve tražeći bilo kakov predmet da se na njem spase i odmore. Konačno ugledaju nekakav panj, koji je plivao po površini. Doplivaju do njega i sjednu na nj. Jožić svuče košulju i gaće, pa ih objesi na granu, koja je stršila od panja. Plivali su tako i odmarali se na suncu, koje je uskoro granulo.

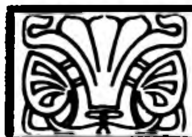
Nekako oko podne opazi ih jedan brod, kome su mahali Jožićevom košuljom. Brod spusti čamac i uzme ih. Plovio je iz Barcelone u Ceutu, na afričkoj obali.

— Tamo ću vas iskrcati, a vi se javite kod jugoslavenskog konzulata, koji će vas otpraviti prvim jugoslavenskim brodom u domovinu, rekao im je kapetan.

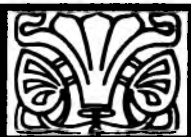
— Hvala Bogu, uzdahne Jožić, kad sam ovaj puta iznio živu glavu. Kad me sada nije smrt pokosila, jamačno ne će nikada više.

Klok je bezbrižno šetao palubom. On kao da je osjećao, da se za njih brine neko više biće, koje im uvijek u zadnji čas pomogne. Tako i mora biti. Oni su čestiti, dobri i plementi, njesu ni lupeži, ni pokvarenjaci, gdjegod stignu čine samo dobro, pa kako se onda ne bi Bog za njih brinuo.

Sutradan iskrcaše se u Ceuti.

RAZNO

Najveći aeroplan na svijetu sagrađen je u Rusiji, a zove se »Maksim Gorkij«. Dužina krila iznosi mu 64 metara, a srednja mu je brzina 240 kilometara na sat. Ima kabine za 70 putnika i 6 momaka posade. To je pravi zračni orijaš.

Slonovi zaustavili vlak. Na najnovijoj željezničkoj pruzi koja vodi kroz englesku koloniju u Africi, Ugandu, doživjeli su putnici ovih dana zbilja neugodan događaj. Pred selom Nairobi vlak je nenadano stao. Nasred pruge skupilo se veliko krdo slonova, koji nijesu htjeli ni za Boga da se maknu. Ni krika putnika, ni zviždanje lokomotive nije ih mogla prestrašiti. Kondukteri, koji su na toj pruzi uvijek oboružani puškama počeli su strijeljati. Međutim učinak je bio sasvim protivan nego što su oni očekivali. Slonovi su razbiješnjeli navalili na vlak. Vlakovođi nije preostalo ništa drugo, nego da potjera lokomotivu punom parom natrag. Istom nakon nekoliko sati, kad su se već slonovi bili razišli, mogao je vlak opet krenuti na put.

Zašto Indijanci nemaju brkove i bradu. Još nikada nijeste vidjeli da bi Indijanci imali brkove i bradu. Kako to? Mladi Indijanci, čim im stanu klijati dlačice pod nosom, čupaju ih iz korjena. Na taj način zapriječe da im brada i brk nikada ne narastu.

Majmuni kao radnici. Na zapadnoj obali otoka Sumatre naučili su ljudi majmune da im pomažu pri berbi kokosovih oraha. Urođenici, koji imadu takove majmune idu s njima od sela do sela na nadnicu. Majmun je privezan na dugačkom konopcu, da ne bi pobjegao. Kad ga dovedu pod kokosovo stablo majmun se popne na stablo i stane brati orahe, koje baca na zemlju. On se može popeti na svaku granu i dosegne svaki plod, do koga čovjek inače ne bi nikada mogao doći. Majmuni su tako uvježbani, da pobiru samo najljepše i najzrelije komade.

Najveća biljka na svijetu zove se r a f l e s s a a raste u prašumama otoka Jave, Sumatre, Bornea i Filipina. Njezin je cvijet velik preko jedan metar, a latice teže ukupno 5 kila. Boja cvijeta nije lijepa, a ni miris nije ugodan.

Koliko vrsta životinja imade na svijetu. Glasoviti prirodoslovac Linne izračunao je godine 1758. da na svijetu živi 7.400 vrsta raznih živih bića. Danas je međutim znanost utvrdila, da imade ništa manje nego 915.000 najraznovrsnijih vrsta živih bića. Samo gmažova (zmije, gušteri

i slično) imade 750.000 vrsta. Mekušaca (sipe, hobotnice, polipi) imade 100.000 vrsta. Ptica imade na zemlji 28.000 vrsta, riba imade 20.000 vrsti, sisavaca 13.000 vrsti, a vodozemaca 9.000 vrsta. Kada čitamo te silne brojke dolazimo uistinu do zaključka, da cijeli ovaj svijet i nije ništa drugo nego jedan veliki Božji zvjerinjak.

Skupa reklama. Sigurno je svaki od vas već opazio, kako pojedine trgovine ili tvornice skoro svakodnevno oglasuju u novinama svoje proizvode. Ovakvo oglašivanje je dosta skupo, te stoji često puta svaki takav oglas po nekoliko tisuća dinara. Uza sve to vidimo da mnoge tvornice ne žale potrošiti i sto i dvjesto tisuća dinara, kada hoće da čitateljima novina i listova objave svoje proizvode.

List »Saturday Evening Post« tiska se u pet milijuna primjeraka, a imade barem petnaest milijuna čitatelja. Jedan jedini oglas preko cijele stranice toga lista stoji malenkost od jedan milijun i pet sto tisuća dinara. I to samo za jedan jedini put. A ipak mnoge velike tvornice rado plate i tu ogromnu svotu jer znadu, da će taj dan petnaest milijuna ljudi pročitati naslov njihove firme i čuti o njihovim proizvodima.

Povijest i razvoj ure

Ne zna se, kad je napravljena prva ura. Kinezi drže, da su oni izmislili uru nešto oko 4000 godina prije Krista. Medjutim, kineska povijest je zapletena i zbunjena. Radi toga je najbolje, da se u pogledu razvoja ure obratimo na evropsku povijest, koja je točnija i jasnija.

Oko 2800 godina je prošlo od onog doba, kada su stari Grci mjerili vrijeme pomoću ogromnog stakla, kod čega je voda služila mjesto pijeska. Ovaj instrumenat je bio udešen tako, da je odredjena količina kapljica označivala jedan sat vremena.

Nijemci su imali uru nešto prije 900 godina. No prvi sat, o kojem je do danas došao točan opis, nalazio se u palači Karla V. u Francuskoj. One su bile navinute, da u odredeno vrijeme zvone i automatski pozivlju narod u crkvu ili da ga sjete na molitvu.

Talijanski matematičar i učenjak Galilej je pronašao zakon o njihalu, a ovo je prvi put primijenio na sat Huygens god. 1657.

Ure sa zvoncem su u srednjem vijeku služile mjesto crkvenih zvona. One su bile navinute, da u odredeno vrijeme zvone i automatski pozivaju narod u crkvu ili da ga sjete na molitvu.

U 17. stoljeću se je razvila prava manija za ure sa zvoncem. Jedna je ura bila načinjena, da udara u 12 sati o podne 44 puta, a u jedan sat po podne 113 puta. Tako su draguljari onog doba pravili zvona i postavljali ih na ure.

Kinezi i Arapi su najprije načinili uru sa raznim figurama, koje su se od vremena do vremena u odreden sat pojavljivale u raznim pozama.

Najčuveniji je takav sat na katedrali u Strasburgu. Sat je načinjen 1352. Kad udara sat, javljaju se »mudraci sa istoka«, klanjaju se majci božjoj, a istodobno se čuje, kako pijetao udara krilima i pjeva. O podne 12 apostola prolazi kraj kipa Isusa Krista.

Jedan takav sat nalazi se u Beauvais (Francuska). On ima 14 raznovrsnih kretanja, 50 kazala i 90.000 različnih dijelova, a teži 35.000 funti.

U ono doba se je sat na tornju smatrao kao jedno od najdragocjenijih bogatstava. Kad je Harausch napravio čuvenu uru u Pragu (koja i danas radi, kao i prije nekoliko stotina godina), pobožni građani su se bojali, da bi on mogao otići u drugi grad i načiniti sličnu ili možda bolju uru. Da do toga ne dodje, oni su mu dali izvaditi oči. Čudan je mehanizam te ure! Tu je veliki kostur, koji drži u rukama konopac i zvoni svaki sat. Ta zvonjava pokazuje, koliko je sati.

Druge ure imaju mehaničke ptice pjevačice, lovce-konjanike, koji skidaju svoje glave i ruke, dok njihovi konji mašu repovima i glavom.

Prve su ure bijačice bile jedino na tornjevima raznih crkava. Kućne zidne ure nisu se pojavile ranije od običnog sata.

Najstariji sat u Americi nalazi se kod C. M. Rike-a u Coloradu. Taj sat je načinio William Stone iz Londona točno dvadeset godina prije nego je Kolumbo otkrio Ameriku. Ime urara i datum — 1472. — nalazi se na ploči na zadnjoj strani ura. Ovaj sat nije veći od običnog džepnog sata, samo što je malo deblji. Danas ide točno, kao i prije nekoliko stotina godina.

Mi smo se tako priučili na sat, da ne obraćamo nikakvu pažnju na njega i smatramo ga nečim običnim i naravnim. No iz ove kratke povijesti čovjek ipak može doći do zaključka, koliko je muka i poteškoća bilo, dok se sat nije razvio i dok nije postao savršen, kako ga vidimo danas. Svaka ura i svaki mali sat utjelovljuje mnogo mozga i dara.

NADMUDRIVANJA.

(Odgovori na šaljiva pitanja sa str. 86)

1. Kopriva.
2. Srp.
3. Nigdje, jer vino ne raste.
4. Ono, koje je sasvim cijelo.
5. Pijetao.
6. To je ako se u kotlu kuhaju cijela jaja sa soli. Možeš u kazan metnuti i trista kila soli, a jaja će ipak ostati neslana.
7. U ustima.
8. Puževa kuća.
9. Kad ga pas ugrize.
10. Samo dvije, i to one utrnute, jer su druge izgorjele.

NAŠI MLADI SARADNICI

ISTRI

Istro moja tužna
Što te bijeda bije
Plavi, bijel i crven
Što te ne ovije
Zašto tvoje gore
Uspavaše diva
I zašto te muče
Kada nijesi kriva
Gole ruke pružaš
Prek Kvarnera plava
A Velebit silni
Pozdrave ti dava
I šapuće tiho:
»Istro mila moja
Okovana bijedom,
Budućnost je tvoja« — —

Beograd
Aleksandar Radovanović

NE TUGUJ

Kad oluja vani bijesni
Neveseo ja sam tad
I na Istru izgubljenu
Moje srce misli rad —
Gledam, gdje ju izmučenu
Pritisnuo teški jad
I za djecom izgubljenom
Njene misli lete sad
Ne tuguj mi, Istro draga
Izgubljeni nismo svi
Jer za dragu domovinu
Bojak ćemo biti mi
Pa kad vidiš naše čete
Gdje u sveti sréu boj
Jeknuti će naši glasi
Spašen bit će narod tvoj

Zagreb
Zvonimir Kostanjevac

GALEB

Jugovina muti more
I valja vale,
Što plačno šume
I na hridine se svale — —
Dok valovi u hridine tuku
Čuj: glas neki u muku
To galeb neki grakće
I od šale
Zabavlja vale — — —

Sisak
Nikola Bačić

Oče naš

Kad je jedan kralj otpuštao svoga učitelja, zamoli ga u zadnji čas, da mu dade svoj posljednji savjet, po kome bi vladao.

Odgovori mu učitelj:

— Kadgod se rasrdiš, nemoj ništa načiniti, ni zapovijedati, dok ne izmoliš »Oče naš«.

— Lijepo, ali dok ga ja izmolim, mene će proći srditost, reče kralj.

— Pa ja to i hoću odgovori učitelj.

Kralj je vidio, da je ovo pametan savjet, pa se po njemu i upravljao.

ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKE

ISPUNJALJKA

I

II

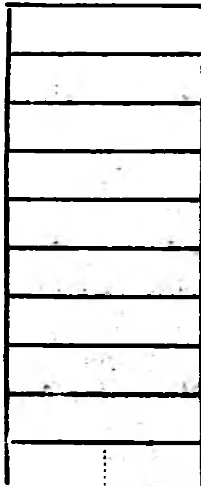
nevidljiv je
njime slušamo
drvo crnogorice
naš otok
zamjenica
dom. životinja
rijeka u Africi
muško ime
dio kuće

I—II grad u Južnoj Dalmaciji.

ISPUNJALJKA

(Hajdić Pavao. Babinopolje).

I

II

naš otok
glav. grad Livanske
žensko ime
država u Africi
muško ime
snaga
daje vino
bog ljubavi
tekućina
muško ime

od I—II glavni grad Slovačke

Ispunjalka

(Tomislav Perić, Osijek)

čuvar kuće
mliječna hrana
zvjerka
mjera za vrijeme
lopov
pokazna zamjenica

vodoravno i okomito daje isto.

Ispunjalka

(Tomislav Perić, Osijek)

vrst športa
zanatlija
diže se na moru

vodoravno i okomito daje isto.

Kraljeva šetnja

(Tomislav Perić. Osijek)

Č	U	S	A	U	B
M	I	Z	T	R	O
B	A	R	O	E	O
A	E	L	T	V	D

ODGONETKE IZ 5. BROJA

1. Križaljka. Vodoravno: 2. U. S. A., 4. Ortak, 6. Ara, 8. Led, 10. Pas, 12. Patak, 13. Čazma, 14. Žar, 16. Dio, 17. Sin, 18. Gorak, 20. Sag. — **Okomito:** 1. Istra, 2. Ura, 3. A. A., 5. Petar, 7. Pazin, 8. Laž, 9. Dar, 10. Pad, 11. Smo, 15. Miran, 17 S, O. S., 18. Nag.

2. Ispunjalka. Rim—Mir, Sir—Ris, Bok—Kob, Bar—Rab, Vis—Siv, Dar—Rad, Los—sol.

3. Mala zagonetka. Rim—Mir

4. Anagram. Sitar—Istra.

5. Brojčanica.

8	1	6
3	5	7
4	9	2

Ispravno su riješili: Josip Poletti-Kopešić, Zagreb; Ivo Periša Jerkov, Šibenik; Blaženka Kućan, Hreljin; Dušan Reljić, Osijek; Kreša Krušić, Hreljin; Alma Polić, Hreljin; Urh Marcela, Zamet; Dabić Dušan, Osijek, Hercegovačka ul.4; Vido Bjelić, Hreljin; Jaksetić Franjo, Zagreb, Đački internat; Vinko Šurina, Zagreb, Ilica 226; Antun Čivić, Babinagreda; Bušić Zdenko, Metković; Anka Vale, Baška; Carević Lena, Metković; Ivan Mikec, Marija Gorica; Josip Spajić, Metković; Cindrić Mira, Sušak; Blaženka Fabri, Bezdan; Ivica Mohaček, Zagreb; Makar Danica, Metković; Vinko Janeš, Skrad.

Nagrađeni su svi i svima smo poslali po jednu malu knjižicu.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 50-81.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 29a.

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU **Pojedini broj stoji 1 dinar**

MALI ISTRANIN

GOD. VI. **OŽUJAK 1935.** **BROJ 7.**

Mala pošta

Stj. Matasović, Carevdar. Mi ti vjerujemo, jer znamo, da naši prijatelji i povjerenici mogu biti samo čestiti i pošteni ljudi. Brisali smo, a u buduće šaljemo samo 22 kom. Da si nam zdravo!

B. Braun, Osijek. Knjiga o Kloku, ako se nađe dovoljan broj pretplatnika, stajat će oko 25.—, najviše 30.— Din. Želiš li je predbilježiti javi nam.

Sokolsko društvo, Ivanićgrad. Postupit ćemo u smislu Vašeg pisma. Hvala Vam na dosadašnjoj pažnji. Zdravo!

Branimir Rukavina, Petrinja. Nemoj, zaboga, tako oštro! Rekli bi nam odmah, da hoćemo rat s Italijom.

Ivo Zorica, Šibenik. Najviše, dakle, voliš Kloka i Jožića. To je dobro, naučit ćeš nešto zemljopisa, ali ne zaboravi pročitati i druge poučne članke i priče u listu. Kako vidiš iz današnjeg oglasa mi ćemo poslušati Tvoj savjet, pa ćemo nastojati štampati posebnu knjigu. Dakako ako se nađe dovoljan broj onih, koji se predbilježe. Čim bude više naručitelja tim će knjiga biti jeftinija.

Radoslav Kovač. Posla je dosta, no to ne smeta. Samo vi pišite što želite mi smo vam uvijek spremni na svaku uslugu. Ima vrlo mnogo upita pa nam je teško odgovarati svakome pismeno. Ovako ide brže i kraće.

Slobodan Šakota, Beograd. Tvoja pripovijest je lijepa, ali nije vjerojatna. Ti si uzeo sadržaj iz Istre, a nije Ti dovoljno poznat slučaj o kom pišeš, kao ni prilike pod kojima se zbio. Beram nije Beograd, nije grad. To je sasvim malo selo, bez kvarta i bez policije. Tragedija Vladimira Gortana zbila se dakle u sasvim drukčijim prilikama.

Zvonimir Vučićević, Županja. Nije naša krivnja, što je list stizavao zgužvan. Dok do tebe dođe prođe mnoge pošte i kroz mnogo ruku. Mi ćemo tome svakako nastojati predusresti, pa ćemo list slati u buduće u pasicama ili u torbici.

Janko Mikolji, Visoko. Kad šalješ odgonetke ne trebaš nam poslati istrgnuti list Malog Istranina. Odgonetke napiši na čist papir, a pojedine brojeve Malog Istranina spremaj i čuvaj, da ih možeš na koncu godine dati za par dinara uvezati u lijepu knjigu.

Zdenko Bohaček, Visoko. I za tebe vrijedi isto.

I čekajte nas, čekajte nas! — Doć ćemo
Jest zavjet neki između nas i vas
. . . . . O Istro, grano otsječena, vežem te
Za srce svoje baš u ovaj čas.

Vladimir Nazor

MALI ISTRANIN

GOD. VI ZAGREB, OŽUJAK ŠKOL. GOD. 1934/35 BR. 7

Predsjednik bratske Česko-slovačke republike
TOMA MASARYK
navršio je 85 godina

Od sviju slavenskih naroda Česi su bili oduvijek naša najdraža braća, na koju smo se u svakoj prilici, u svakoj potrebi, mogli s pouzdanjem osloniti.

Kad je kod nas u Istri započelo narodno buđenje, a nama je falilo narodne inteligencije, iz Češke se odmah odazvao lijep broj rodoljubnih svećenika, koji su došli da službuju u onoj našoj siromašnoj kamenoj zemlji i založili se za našu pravednu narodnu stvar, kao da su rođeni sinovi one naše zemlje.

Kad su se u carskom Beču naši zastupnici borili i zauzimali da nešto za svoj narod postignu, uz njih su uvijek stali, rame o rame, kao jedan čovjek, svi češki zastupnici.

U bivšoj austro-ugarskoj ratnoj mornarici najveći su borci za naše more, za naše narodno oslobođenje i ujedinjenje bili baš češki mornari, koji su Jugoslaviji, uz Istrane i Dalmatince, spasili more i mornaricu.

A tko da zaboravi junački stav cjelokupne česko-slovačke javnosti, kad su talijanski siledžije u Istri na pravdi Boga postrijeljali našega Gortana i malo zatim četiri mučenika na Bazovici. Češka je štampa razotkrila tada pred cijelim svijetom ono što ni mi nismo smjeli. Ona je prikazala u svoj njenoj golotinji svu vajnu dvijetisućgodišnju latinsku »kulturu« i sve kukavno junaštvo naših gospodara, koje se pokazalo u . . . pucanju s leđa u nemoćnu, lancima okovanu, istarsku omladinu.

Nijedan slavenski narod nije se u tim časovima pokazao da nam je tako bliz i tako odan, kako je to učinio bratski narod Česko-Slovački.

•

Dne 7. ožujka sav je narod česko-slovački slavio veliko slavlje. Toga je dana nadasve zaslužni predsjednik njihove republike, Toma Masaryk, navršio 85. godinu života. Nije bilo Čeha ni Slovaka, ma na

kojem se kraju svijeta on nalazio, koji nije iz puna srca proslavio kao svoj najveći blagdan taj veliki dan svoga dragoga »tatička«. Na desetke hiljada vatra planulo je u predvečerje toga dana po svim bregovima diljem češke zemlje.

Česi se ponose svojim velikim sinom. Cijelom je svijetu poznata duboka naobrazba, plemenitost duše, veličina uma i srca, i fanatična ljubav Masarykova do domovine, koju je, može se reći, on stvorio. Kaže se, da je Česko-Slovačka Masarykova republika. I s pravom. On ju je zamislio, on ju je vodio kroz sve strahote svjetskoga rata, kada su se češke legije pod njegovim duhovnim vodstvom borile za nju na svim krajevima svijeta, on je ulio ljubav do nje u srca svih Čeha i Slovaka, ona je njegova kćerka . . . Zato ga i s pravom svi Česi zovu svojim dragim ocem, svojim »tatičkom« . . .

Da živi bratska Česko-Slovačka republika!

Da živi još dugi niz godina njezin tatiček, president Masaryk!

Kako sam putovao k Masaryku . . .

Glasoviti češki književnik František Langer bio je za vrijeme rata legionar u Rusiji. Moramo naime znati, da su svi češki vojnici, čim im se pružila prilika bježali iz Austrije u Rusiju, da tamo stupe u redove čeških legija, koje su se onda borile protiv Austrije za slobodu i samostalnost česko-slovačke republike.

František Langer opisuje u dječjem listu »Mlady Svět« kako je na poziv Masarykov putovao vlakom u Moskvu.

»Našao sam mjesto u vojničkom vlaku« — priča Langer — »u otvorenom vagonu, gdje sam se smrzavao od jutra do mraka. Pod večer pozove me jedan brat Čeh, neka bih došao k njemu u zatvoreni vagon, jer da je tamo jedno mjesto slobodno.

Pošao sam. Bilo je uistinu mjesta još samo za jednog čovjeka. Bilo je toplo, a to je bilo glavno . . . Naokolo su sjedili jedan uz drugoga češki legionari iz raznih pukova.

Razgovaramo, pričamo, odakle je koji od nas, a ja se pohvalim, da idem u Moskvu, kamo da me zove sam Masaryk. Pokazao sam im i brzojav. Brzojav je išao od ruke do ruke, svatko ga je htio vidjeti, svatko pogledati, kao da ga je pisao vlastoručno sam Masaryk. Svi su me gledali s udivljenjem. Jedan mi je ponudio toploga čaja . . .

Bio sam umoran . . . Oči se stale same zatvarati. Ali voz je previše tresao, glava se njihala i klimala na sve strane, nisam je imao kamo nasloniti i bilo mi je nemoguće spavati.

Najednom jedan od braće, koji je sjedio do mene reče: »Brate, nasloni se malko na mene, pa ćeš možda moći zadrijemati . . .«

Naslonio sam glavu na njegovo rame i za čas sam već tvrdo spavao. Nije čudo. Prošlu sam noć probdio na kolodvoru u Polonoju.

Probudio me mlaz svježeg zraka, koji je dunuo kroz otvorena vrata. Protrljam oči. Nebo se modrilo, vani su se razaznavali predmeti. Bilo je već jutro.

»Ti si dobro spavao, brate moj, cijelu noć,« reče mi vojnik o čije sam se rame naslonio i stane protezati svoje umorne kosti.

»A ti nijesi spavao?« upitam ga ja.

»Kako bih spavao, kad ti imaš tako tešku glavu«.

Nasmijao sam se i bilo mi je žao tog vojnika, koji je jadnik cijelu noć probdio, ne usuđujući se ni maknuti, samo da se ja mogu naspavati na njegovom ramenu.

»Htio sam da se temeljito ispavaš, da bi mogao doći svjež i ispavan našem dragom tatičku Masaryku«, reče mi.

U tom sam se času spomenuo kamo putujem. Radi onog telegrama, radi imena Masarykova, siromašni je onaj vojnik podmetnuo svoje rame pod moju glavu. I cijelu noć nije oka zatisnuo, samo da mogu ja spavati. To nije bilo samo bratstvo. To je bilo nešto više, nešto mnogo, mnogo više . . .

Maca i vrapci

Mala maca Muca
sjela u karuca,
pa se vozi sama
kao prava dama.

Kraj karuca skaču
dva zelena žapca,
a pod rudom složno
vuku je dva vrapca.

Putujući tako
prođu zemlje mnoge —
Sirotani vrapci
izraniše noge.

U to im se desi
još nevolja ljuta,
usred guste šume
sađu s pravog puta.

Razbjesni se maca
i otjera žapce,
a svu krivnju svali
na sirote vrapce.

Pa onda u srdžbi,
ni dužne ni krive,
nemilo ih ščepa
i pojede žive.

Al tek sada jadu
dosjeti se Muca...
Ko će joj iz šume
Izvesti karuca?

Gabrijel Cvitan

Stari barjaktar

Kad je starome barjaktaru Mikuli umrla jedinica Zora, a on ostao na ovom svijetu sam, proplakalo je u njemu srce, kao u djeteta. Više nije imao nikoga da mu za dugih jesenskih večeri čita staroga »Kačića«, što mu ga još kao djetetu darovao narodni biskup, da mu pjeva bojne pjesme naše i da ga svojim milim i slatkim govorom razgovara. Svega je toga nestalo, kad je smrt zakucala na vratima njegova doma i dobroj djevojci pokosila mladi život. Od toga dana zamukao je život u Mikulinu domu, povenulo je cvijeće na njegovim prozorima, ugasla sreća u njegovim očima. Prolazili dani — sjetni i tužni.

U to se vrijeme narod u Mikulinom i okolišnim selima uzeo da buni. Svijet nije više mogao da podnaša nerpavde, kojima ga je mučio Talijan iz grada, pa odlučio da se digne. Prilika se pružila lijepa. Vlast raspisala nekakve izbore. Naši odsjekli: Mi ćemo da nam bude poslanikom čovjek pravedan, dobar i milostiv, čovjek našega roda i jezika. Talijani se u gradu nasmijali i zaprijetili našima:

— Jao vama pokažete li se u dane izbora u našem gradu.

Naši odgovorili:

— Vidjet ćete nas...

Svijet iz Mikulinog sela dogovorio se s drugim okolišnim seljanima, pa uglavili, da će u dan izbora svi složno u grad. — A da im pokažemo, kako ih se ne plašimo zamolit ćemo staroga Mikulu, da nam dade onu svoju lijepu trobojnicu. S njom ćemo mi u grad s našom lijepom narodnom trobojkom . . .

Stari je Mikula imao odista vrlo lijepu zastavu. Prvi ju je put izvjesio, kad je za prevrata izgledalo, da je i Istra oslobođena, pa da će i ona nakon stotina godina patnja zakliktati sretna u toplom krilu majke Jugoslavije. Tu mu je divnu zastavu sašila i svojim lijepim rukama izvezla mila kćerka — pokjna Zorica. On je tu zastavu čuvao u brižljivoj škrinji i kao narodnu svetinju i kao predragu uspomenu na

mrtvo dijete. Zato je i rekao ljudima, kad su došli moliti ga da im je pozajmi:

— Od srca rado, ali vi znate . . . trobojnica je njezino djelo i ja je ne mogu dati u druge ruke. Trebat će pustiti meni, da je ja nosim...

— U grad, djede Mikulo?...

— Kamogod ustreba...

— Ali, djede Mikulo, u gradu bi moglo biti okršaja, možda i krvi... Nije to za Vaše godine, djede Mikulo...

— Pomislite, kako bi bilo Vama i nama, da Vam je istrgnu. Pred našim bi je očima vukli po blatu. Kakva bi to bila sramota — nadodali drugi.

Stari Mikula odgovori mirno:

— Ne trošimo riječi! Bit će onako, kako sam ja rekao.

Svijet slegnuo ramenima:

— Kad je to njegova volja, neka mu bude. Mi ćemo već čuvati i njega i zastavu.

Svanuo dan izbora. Pred crkvom se okupilo čitavo selo. Svi su spremni, da krenu u narodni boj, još samo čekaju svoga staroga barjaktara. Eno ga: već dolazi i on. Ide lagano i dostojanstveno. U rukama mu debeli držak, a visoko nad glavom lelija se sveti znak našega imena: svjetla i sjajna trobojnica naša. Svečano se drži stari Mikula. Na njemu je svetačko odijelo, a bijela mu i dugačka brada lijepo je počešljana i uređena. Na staračke mu usne pade kadšto okrajak zastave i on ga dugo cjeluje i ljubi.

— Da Bog živi djeda Mikulu, kliknuli seljani. Digli u vis kape i u tom su času mnogi prosuzili od neke posebne miline. A stari zapjevao pjesmu, koju mu je toliko puta pjevala pokojnica: Zastave se naše viju... Krenuše na put. Starac pred narodom uspravan, neustrašiv, dostojanstven. Seljani za njim, puni vatre i ponosa, gotovi da srnu u boj za svoje pravice.

Eno ih već na podanku brežuljka na kom je tuđinac savio svoje gnijezdo. Taman se nekoliko uspeli uzbrdice, kad li se iz guštare poviše puta obori na njih kiša kamenja.

— Naprijed braćo! viče stari Mikula. Svi pobrzaju za njim. Ali ne učiniše ni deset koračaja, kadno se iz šikare izvuče hrpa Talijana, koji nasrnu na staroga barjaktara, da mu istrgnu zastavu. Ali stari se ne da. Ljuto se brani, a priskočili mu u pomoć i drugi. Nasta metež, motanje, lupa i buka. Talijani navaljuju, ali naši ne popuštaju. — Abbasso la bandiera! (Dolje zastavu!) viču neprijatelji, ali se svijetla trobojnica vije visoko u zraku, jer je čvrsto drži ruka staroga barjaktara. A borba potrajala. U neke bljesne nad glavom staroga Mikule nož. Ču se mukli jauk i zastava se ponešto nagne. Dvadeset neprijateljskih ruku pruži se spram nje, da je uhvati i pod noge baci, ali se trobojnica sretno izmakla i opet vinula visoko u zrak. U taj mah odjekne na podanku gromovit glas:

— Držite se naši! Pomoć vam dolazi!

I doista, sva je cesta na podnožju brda ujedared pocrnila od mnoštva što je trkom hrlilo svojima u pomoć. Kad to vidješe Talijani nagnuše u bijeg. U taj se čas trobojnica ponovno nagnula.

— Djeco pridržite! muklo će stari Mikula.

Svi priskočiše, da prihvate zastavu. — Krv! — zgrozi se svijet. — Djede Mikula, gdje su vas ranili? Starac pridignu lakat desne ruke, a to mu iz rukava potekla silna krv.

— Zasjekli me nožem, dahnu i sav se uzljulja. Pridržaše ga, potekoše k vodi i okvašenim rupcima isprašo i privezaše mu ranu. Na to pristupe četvorica mladih, uzmu starca na ruke i na pola onesviještena ponesoše ga natrag u selo.

Uveče su mu vratili trobojnicu čistu i neokaljanu, da ju opet spremi na skrovito mjesto, da ne dopane ruku dušmaninovih. Stari je ležao u vrućici. On nije prepoznao svojih prijatelja, ali kad je ugledao svoju dragu trobojnicu, oči mu sinuše čudnim bljeskom, a iz zgrčenih mu se usta izvinu glasi bojne pjesme: Zastave se naše viju...

Starac je morao u bolnicu gdje su mu liječnici otpilili ruku, jer je rana na njoj bila teška. A iza toga morao je na dugo vremena u zatvor, jer su ga vlasti zbog nošenja naše zastave teško kaznile... No on je sve podnio. Kad se je vratio u svoje selo narod ga je sa suzama dočekao. Od toga doba su ga seljani štovali i ljubili kao sveca. Redom su dohodile žene u njegovu kuću, sterale mu krevet, ložile vatru na ognjištu, prale mu suđe, čistile i redile odijelo. Starac im je pak za uzdarje čuvao i tetošio djecu, učio ih lijepomu i dobromu, pripovijedao im mnogošto o starim i slavnim vremenima, o narodnim junacima i njihovim viteškim djelima. Milo je bilo vidjeti, kad bi se na proljetnom suncu okupila oko starčeve lijepe i bijele glave četica veselih mališana, i kako svak od njih gleda da mu čimgod ugodi. Tako su djevojčice nosile cvijeće, vezale ga u kite i stari je morao pustiti, da ga male vragoljanke njime okite. A onda bi posjedali oko njega i zaredale bi priče. A kad bi kome od djece pao pogled na starčev viseći rukav, eto opet nove navale na djeda da priča, kako ga je ono Talijan zasjekao. A djed bi pričao i kod toga bi mu se obrazi nekuda kao zasvijetlili. A kad bi djeca požalila što je siromah djed izgubio ruku, stari bi Mikula uskliknuo: — Ne, djeco! Ni stotina odsječenih ruku ne plati jednog malenog okrajka izgubljene narodne zastave. Naša trobojnica, djeco, znamen je našega imena, naše časti. Da sam ja pustio iz ruku onoga dana moju trobojnicu, tuđinac bi bio po njoj gazio. Narodnu zastavu treba držati visoko i kad ustreba dati za nju i obje ruke i glavu...

Tako, djeco, a sad dajte da zapjevamo: Zastave se naše viju... Djeca zapjevala. Zapjevao i starac, jako gromko. Od napora potresla mu se ramena i uznjihala onaj ubogi, viseći rukav.

Viktor Car Emin

Istarska klupa...

Eno vam ga djeco, gdje sjedi u trećoj klupi s kraja. Lijep je dječak, preplanula lica. Tko ga vidi odmah kaže, da je s mora. I jeste! Ivić je dijete naše zarobljene Istre, a obraze mu preplanulo sunce, koje tako lijepo sja na našem plavom Jadranu. Ivić je s one strane, gdje sirota Istra roni suze za djecom svojom i vije uzdahe put nebesa, s one strane, gdje se diže Učka gora pod kojom se stislo Ivićevo selo.

•

U našoj školi svaka klupa nosi ime kojeg našeg velikana, bilo nečeg, što nam je sveto i milo. U svakoj klupi sjede po tri dječaka ili djevojčice. Toga dana, kad su učenici davali imena svojim klupama, nije Ivića bilo u školi. — Učenici moraju, da se dogovore o imenu svoje klupe, to da naštampaju na komadić papira i prilijepe na klupu s kraja.

Treća klupa dobila je ime »Istarska klupa«.

•

Kad je Ivić došao drugog dana u školu i opazio ceduljicu s natpisom »Istarska klupa«, plakao je dugo i gorko. Sigurno je plakao za svojom nesretnom Istrom, a možda je plakao i od sreće, što je opazio da i njegovi drugovi misle na Nju.

Martin Fućek

Magarac

Kad je Bog stvorio životinje, pripovijeda se tako u staroj priči, naredi im da se poredaju pred njime, da im dade odnosna imena. I pozva Adama, da ih nazove raznim imenima. Životinje poslušaše, a Adam započe:

— Ti ćeš se zvati lavom, ti lisicom, ti vukom a ti slavujem...

Kad su sve dobile svoja imena reče im Gospod:

Sutra ćete doći opet ovamo, da vidim, da li zapamtiste svaka svoje ime.

Magarac bijaše u ono doba dražesno zvijere i nije imao dugih ušiju. Adam mu bijaše nadjenuo lijepo ime, a Bog mu preporučio, da ga ne zaboravi.

Kad su drugog dana osvanule sve životinje pred Gospodom ponoviše svaka svoje ime. Jedino se magarac nije više sjećao svog imena.

Rasrđen Adam uzme ga za uši, pa ga dobro potegnu i nazove ga magarcem. I od tada ga tako zovu i imade duge uši.

Pokušao je više puta da se popravi i da štogod nauči, ali zaman. Do danas nije mogao zapamtiti nego samo dva slova abecede: I i A, koja on opetuje od vremena do vremena teškom mukom i velkom krikom.

Po stranom izvoru: **Rikard Katalinić Jeretov**

Juda

Gostioničar Častohlepić pošao u grad. Ponosno digao glavu i stupao odmjerenim koracima. U ruci je nehajno vrtio šap sa srebrnim drškom. Sretao se sa seljacima. Okretali se prezirno od njega. Nijedan da ga pozdravi.

»Mrze me,« mrmljao je Častohlepić, »no fućkam ja nato. Niti mi sole, niti drobe. Crknuo bih od gladi da nije Talijana. Od njih živim, njima i služim. A kada je seljak bio u mojoj gostioni? Kada je ispio čašicu vina? Što zaradim, zaradim od talijanske gospode.«

U tim mislima došao je i do dućančića. Na vratima je stajao šjor Bepo i već ga izdaleka pozdravljao:

»Bon giorno signor Častohlepić! Kuda, kuda, ako smijem pitati?«

»Imam u gradu nešto posla,« rekao mu Častohlepić, a da se nije ni zaustavio.

Izašao je iz sela i skrenuo poljskim putem u grad. Bio je lijep proljetni dan. Sunce je prijatno grijalo. Na livadi se bijelile visibabe i žuti jaglac. Na vrbovim granama raspupale se svilene mace. Vrapci veselo živkali a visoko gore pod vedrim nebom pjevala ševa. Svježe brazde oranice odisale mirisom proljeća.

Častohlepić nije osjetio proljeće. Zavezao se u duboke misli. Stotinu misli vrzlo mu se glavom a sve se splele u jedan čvor: »Treba se obogatiti. Novaca i opet novaca da mu je steći. Pa makar ih istisnuo iz krvi svoga rođenoga naroda. Onda njegov sin neće morati biti pripuz kao on. Tako došao i u grad pred sudsku palaču. U hodniku se progurao kroz hrpu ljudi i zakucao na jednim vratima.

»Avanti!« odazove se krupan glas. Uđe.

»O, signor Častohlepić! Zar tako rano?!« pođe mu sudija ususret i prijazno mu steže ruku. Ponudi mu stolicu. Izvale se u mekane naslonjače. Pripalili smotke i raspreli razgovor o svemu i svačemu: o minuloj zimi, o slabim poslovima, o besposlici te o životu na selu.

»Selo to je naša velika briga. Malo imade patriota na selu, vrlo malo« tužio se sudac. »Da nam je par stotina ovakvih kao što ste Vi, gospodine Častohlepiću, Istra bi bila brzo potalijančena.«

»Ali« branio se Častohlepić od laskanja »ta to je moja dužnost!«

»Znam, znam« nadoveže sudac »vi ste nam odan dušom i tijelom. Već ste nam vrlo mnogo usluga iskazali. I za danas sam Vas zamolio radi jedne takove stvari.«

Častohlepić se duboko nakloni: »Stojim Vam na uslugu!«

»Danas će se suditi onim mladićima iz Vašega sela« reče sudac »koji su skinuli sa škole ploču sa talijanskim grbom. Vi znadete da se to dogodilo noću bez svjedoka. Razumjećete, da ih sud ipak ne može osuditi bez ikakvih dokaza. A mladići su opasni. Treba ih odstraniti. Zato sam Vas zamolio da budete svjedok, da posvjedočite da ste ih vidjeli kako su skidali ploču. A da Vas ne zamaram dugim preslušavanjem ja sam već sastavio zapisnik i molim Vas da ga potpišete!«

»Drage volje« reče Častohlepić, umoči pero i potpiše.

»Tako, stvar je u redu« zahvaljivao se sudac sušeći upijačem tintu. »Još jedamput Vam hvala« stisnuo mu toplo ruku na oproštaju »i budite

uvjereni da nećemo zaboraviti Vaših usluga. Ako Vam se ne žuri, mogli bi da zajedno ručamo u hotelu »Adriatico nostro«.

»Vrlo rado« reče Častohlepić.

Izašao je na uski sudski hodnik. Karabinjeri su upravo tjerali sužnje na preslušavanje. Častohlepić se povukao u vratnice dok prođu. Vodili su mladiće iz njegovoga sela. Lica su im bila blijeda, izmučena. Pogled bolan pun patnje. Išla su dva i dva vezana zajedno. Među njima bio i Ivić, sin njegova susjeda. Dijete od petnajst godina. Ivić ga primjetio u vratnicama. Okovi na njegovim rukama jače zazvečaše. Zastao je pred Častohlepićem, pljunuo mu u obraz i dobacio:

»Judo! Za koliko si srebrnjaka prodao svoju domovinu?«

Karabinjer udari Ivića u rebra i potjera dalje. Častohlepić izvadi maramicu da obriše lice. Na sreću je hodnik bio prazan. Niko to nije vidio. Ode u grad. Šetao je ulicama. Kad je zazvonilo podne, krene prema restauraciji »Adriatico nostro« (»Naš Jadran«). Za stolom su već sjedili: sudac, liječnik, načelnik i par časnika; sami stari njegovi znanci. O nečemu su živo razgovarali. Častohlepića veselo dočekaju.

»Pomislite!« okrene se časnik Častohlepiću »oni mladići iz Vašega sela nikako da priznaju. Nisu pa nisu. Kad smo im rekli da ste ih Vi vidjeli, napali su Vas da ste lažac, Juda, nitkov. Tek kada smo im malo prstiće izboli iglama i podgrijali tabane, priznali su.«

Donesu na to ručak. Za vrijeme jela ustane predsjednik mjesne fašističke organizacije i nazdravi Častohlepiću, čovjeku rijetkog poštenja, velikome rodoljubu. »Vaš patriotizam« naglašavao je on, »poznat je i na najvišem mjestu i naskoro će, gospodine Častohlepiću, resiti Vaše grudi visoko odlikovanje.«

Častohlepić se rastapo od ponosa. Naruči najskuplja vina. Pijača započne. Već se mjesec visoko gore uzverao na nebo, kada se Častohlepić sjetio da treba poći kući. Prijatelji su ga sustavljali da kod njih prespava.

»Ne, ne« pentao je pijani Častohlepić »moja bi stara bila u brizi. Moram kući.«

Ispratiše ga do na kraj grada. Častohlepić skrene u polje. Poljem se prelila srebrna mjesečina. Uz put su se crnile vrbe i pružale dugačke grane prama mjesecu .Išao je nesigurna koraka.

»Uhu! hu, hu, hu« smijala se s drveta sova.

Častohlepić se strese. Bilo mu je neugodno.

Pričini mu se da ga neko zove. Obazre se. Nigdje nikoga.

»Glupost. Pričinja mi se. Previše sam pio« a na koži mu poskakali žmarci.

»Častohlepiću!« začuje opet.

»Ko je?« upita i stane.

»Ja« šane mu neko u uho. »Tvoja savjest.«

»Šta hoćeš?« propenta Častohlepić.

»Čuj! Pozdravlja Te Ivić i njegovi drugovi iz tamnice. Večeras su ih opet mučili. Kad se pijani časnik rastao s tobom pošao s cijelim društvom u tamnicu. Strašno su ih mučili. Kosti su pucale, krv je brizgala. Cvilili su kao guje u procjepu.«

Častohlepić se strese.

»Huhu! huhuhu« smijala se s drveta sova.

»Dobićeš orden« šaptala mu savjest »a znadeš li koliko si života upropastio dok si ga zaslužio? Slušaj! Ivić i njegovi drugovi leže u tamnici. Umiru. Tko ih je ubio? Ti!«

»Ne, nisam ja« branio se Častohlepić i pojurio da se riješi savjesti. Granje mu šibalo lice. Nestajao mu dah. Noge se tresle a srce strašno udaralo: Probiće grudi. No savjest mu je opet bila za petama i šaptala mu u uho:

»Sjećaš li se Tome Pavlovića? Onoga Tome kojega si prijavio da čita zabranjene novine iz Jugoslavije. Premetačinom su ih doista i našli kod njega u sjeniku. Niko nije znao da si mu ih ti podmetnuo. Tomo otišao na robiju. Sud prodao na dražbi njegovo imanje da se namire troškovi. Ti si ga kupio uz pola cijene. Njegova žena i djeca gladuju i prose. Da ti je čuti njihove kletve.

»Dosta, dosta!« čepio si Častohlepić uši. »To je bilo davno.«

»A ko je don Matu, župnika u tvojem selu, otpremio na robiju? Ko? Ti, izdajice!«

»Prokletstvo na tebe i potomke tvoje« čuo je da grmi glas savjesti.

»Ah« zastenje Častohlepić i uhvati se za srce. Zaljulja se i padne. U padu ga vrbova šiba ošine po licu.

Drugi dan našli su ga seljaci gdje leži mrtav u šikarju pod vrbom. Na modrome licu zrcalio se užas.

»Ne plaća Bog svake subote« govorili seljaci »no sada je došao vrag po svoje!«

Naišao i trgovac šjor Bepi. Otrčao u grad i prijavio. Izašla komisija. Liječnik je ustanovio da je umro od kapi. A zapravo ga ubila njegova griješna savjest.

Radoslav Kovač

Kukavica

Kuku! kuku! Svi me znate —
U proljeće kad se vrate
laste i još druge ptice
eto s njima kukavice.

Kukavica — tužno ime.
Jadan ko se kiti njime.
Bio čovjek ili ptica
teško je bit kukavica.

Mnogi misle — naopako —
da je nama posve lako.
Kažu: »Niti gnijezda grade,
niti hrane svoje mlade.

To su prave ljenivice
i zle ptice nametnice.
Snesu jaje kamo stignu,
bez brige se uvis dignu«.

Nitko od njih i ne znade
naše boli, naše jade,
koje trpi svaka mati
kad je slična sudba prati.

Bez djece smo, sirotice,
bez radosti — kukavice.
Nikad neće nas zazvati
nitko slatkom riječju: mati!

Žalosni su naši dani...
Dok nam drugi djecu hrani,
mi nemamo mirna sanka,
već k u k a m o bez prestanka.

Gabrijel Cvitan

Svakoga onoga koji je na početku ove godine dobio opomenu, molimo u koliko to već nije učinio, da bi nam odmah doznačio dužnu pretplatu, tako da ga ne moramo posebno opet opominjati.

UPRAVA „MALI ISTRANIN“

Kukavica

Kuku! kuku! Svi me znate —
U proljeće kad se vrate
laste i još druge ptice
eto s njima kukavice.

Kukavica — tužno ime.
Jadan ko se kiti njime.
Bio čovjek ili ptica
teško je bit kukavica.

Mnogi misle — naopako —
da je nama posve lako.
Kažu: »Niti gnijezda grade,
niti hrane svoje mlade.

To su prave ljenivice
i zle ptice nametnice.
Snesu jaje kamo stignu,
bez brige se uvis dignu«.

Nitko od njih i ne znade
naše boli, naše jade,
koje trpi svaka mati
kad je slična sudba prati.

Bez djece smo, sirotice,
bez radosti — kukavice.
Nikad neće nas zazvati
nitko slatkom riječju: mati!

Žalosni su naši dani...
Dok nam drugi djecu hrani,
mi nemamo mirna sanka,
već k u k a m o bez prestanka.

Gabrijel Cvitan

Kapetan parobroda na kom su se vozili, bio je vanredno ljubazan gospodin, kaošto su, uostalom, ljubazni svi pravi pomorci. Iskrcavši ih u Ceuti dugo se s njima opraštao i kao da mu je bilo žao što mu ovakva dva čeljadeta ostavljaju brod. Klok i Jožić bili su se, naime, na brodu vrlo dobro snašli. Jožić je, u dokolici, stao pripovijedati oficirima svoje pustolovine i Klokove majstorije, a oni se smijali ko ludi. Osobito im se sviđala dogodovština s balonom, što im ga je slon napuhnuo, a oni odletili njime u Italiju, gdje su ih dočekali ko kakve slavne stratosferske letače.

Kad su već sišli na kopno mornari su im dugo još mahali rupcima, a kapetan je čak, njima u počast, zapištao sirenom, da je sva luka odjeknula.

Došavši u grad, uputiše se odmah do jugoslavenskog počasnog konzula. Bio je to stari naš prijatelj, gospodin Ivanišević, Dalmatinac porijeklom, koji već dugi niz godina živi u Ceuti, gdje je stekao lijep imetak, pa rado pomaže svakog našeg sunarodnjaka, koji se na njega obrati.

— O vi ste to, dragi prefriganci moji. Baš mi je milo, što sam vas upoznao — poveselio se gospodin Ivanišević. Poznam ja vas kao stari groš. Dosta sam ja o vama čuo, vi nemirnjaci jedni. Još se dakle niste smirili? A otkale sada, iz Španije, je li?

— Iz Španije ravno! — odvrati Jožić — ali molim vas, gospodine konzule, recite nam, kako vi znate za nas. I tko vam je brže bolje javio da smo mi bili u Španjolskoj?

— Tko? I vi još pitate? Evo pogledajte: upravo mi je jučer stigla pošiljka najnovijeg broja »Malog Istranina«. No, lijep bih ja rodoljub bio, kad ne bih bio pretplaćen na taj lijepi list. Ne samo to: ja plaćam dvadeset primjeraka, pa ih dijelim djeci ovdješnjih naših iseljenika. Da vam je samo vidjeti, kako se vesele, kad im ga donesem. A znate čemu se najvećma vesele? Vama! Tebi Jožiću i tvome Kloku!

— Hvala vam, gospodine konzule, vi nam previše laskate. Nijesmo mi toliko zaslužili.

— Ne samo djeca, nego i odrasli ga vole. Svatko u njemu nađe ponešto što ga veseli. Netko voli priče, drugi lijepe rodoljubne pjesme, pa svaštice, nadmudrivanja, poučne članke i tako dalje. Evo vam pismo što mi ga je upravo danas pisao naš zemljak iz Saide u Alžiru Ivan Stefanić. Slušajte što piše: Javljamo Vam, da se nalazimo ovdje nas priličan broj istarskih bjegunaca, koji bismo željeli, da nam šaljete naš list »Mali

Istranin«. Za sada Vam prilažemo u pismu 5 franaka, a dok nam javite, koliko stoji pretplata, poslat ćemo Vam ostalo. Molimo samo, da nam list čim prije pošaljete jer ga željno očekujemo. Nalazimo se u francuskim kolonijama kao legionari, ali ne možemo nikako da zaboravimo naše domovine. Naši nam znanci mogu pisati na naslov: Ivan Štefanić, No 23.190—1 per R. E. — C. I 2, Saida, Algerie.

— Stanite gospodine konzule! Dajte nam adresu mi idemo tamo da ih posjetimo!

— Što? — začudi se konzul. — Pa tamo je pustinja. Ljute će vas zvijeri rastrgati prije no što ni blizu dođete. Budite pametni, odmorite se lijepo kod mene, ja ću vas ukrcati na prvi jugoslavenski brod, koji bude odlazio u Jugoslaviju i vi ćete poći kući.

— Hvala vam, gospodine konzule, na dobroti, ali mi kod kuće nijesmo toliko potrebni kao ovdje. Zamislite samo, kako će se veseliti naši legionari, kad nas vide, kad čuju da im donosimo pozdrave iz domovine... To je naša rodoljubna dužnost, gospodine! Zar ne Klok? Idemo?!

Klok je sve razumio. Od veselja je triput poskočio u vis i prekopicnuo se u zraku. Tko veseliji od njega. Konačno to je i razumljivo: Afrika je njegova domovina. Tu se on istom dobro osjeća.

Gospodin Ivanišević je bio ganut.

— Vi ste uistinu vrijedni momci — reče. — Neću vas odvraćati od vašeg nauma. Pođite u imenu Božjem.

— Jedno vas tek molimo, gospodine konzule! Vidite mi smo goli i bosi, bez novaca i bez oružja. Novaca ne molimo, ali jedna puška s nabojima bi nam u pustinji vrlo dobro došla.

— Dakako, dakako! Sve ću vam dati, najpripravnije će gosp. Ivanišević. Izađe iz sobe i za čas se vrati s lijepom vojničkom puškom i pojasom punim naboja. — Eto, to će vam u pustinji biti najbolja obrana. I više će vam vrijediti nego novac.

Iza toga ih gospodski pogosti i opremi ih za dugi put... Još su jednu noć prespavali u gostoljubivoj kući gospodina konzula, a sutradan se otputiše iz grada kroz pustinju prema Alžiru...

Sunce je palilo upravo nepodnosivo. Pustinja duga, beskonačna. Nepregledno more pijeska, nigdje hlada. Do koljena su propadali u pijesak. Isprva su putovali danju, a noću bi se odmarali. Međutim su uskoro došli do zaključka da je bolje danju spavati pod kakvim kamenom, pod kakvom klisurom ili pod kakvom palmom, a noću putovati, jer noći su ipak bile hladnije, pa se lakše hodalo.

Ubrzo su istrošili hranu i piće. Počeli su gladovati. No ni glad nije bila tako strašna kao žeđa. Vukli su se kao sjene.

— Možda bi bili ipak pametnije uradili da smo poslušali konzula, pa da smo se lijepo ukrcali na brod i otišli kući. Sad bi već bili negdje u Dubrovniku ili Splitu, a možda čak i u Zagrebu. Eh, što bismo uživali, — mudrovao je Jožić, opasujući se remenom, da mu hlače ne padnu toliko su mu se bile proširile otkako mu je trbuh upao, jer mu se želudac od gladi bio slijepio s hrptenjačom.

Klok je bio zle volje. U trbuhu mu je krulilo i zavijalo kao kad se stari fijakeri voze kamenom kaldrmom.

— A konzul nam je pričao o nekakvoj zvjeradi, koje da ima mnogo u pustinji. Da se bar pojavi ma kakvo zvjere. Ustrijelili bi ga i najeli se mesa. Ali nigdje ništa, nigdje ni za lijek.

Klok više nije mogao izdržati. Gladan ko vuk dohvati Jožićev kožnati opasač i stade ga gristi.

— Jesi li poludio? — rasrdi se Jožić. Tko je vidio remenje jesti i patrone gutati! Puknut će ti crijeva.

Klok odmahne nehajno šapom kao da je htio reći: Mani Jožiću moja crijeva. Svašta sam ja već pojeo i nikad mi nije naškodilo.

Jožiću se majmun smilio. Mora da je uistinu strašno gladan kad grize remenje i guta patrone. I pustio ga je. Neka mu Bog blagoslovi takav apetit. Bolje da i to pojede, nego da mu tu usred pustinje pogine od gladi.

I bora mi, Klok se nagruvao da ga je bilo upravo smiješno vidjeti! Trbuh mu se napeo ko bubanj.

— Druže, druže, eksplodirat ćeš, smijao se Jožić. Uza svu tragediju koja ih je zadesila nije mogao, a da se ne smije neobičnom izgledu majmunovom.

— Sad si prava pravcata bomba i ne dao Bog da još jednu šibicu progutaš. Odletio bi u zrak i ti i ja.

Tek što je to dorekao začuje se strašna rika.

— Zvijeri! Lavovi! prepade se Jožić. Zadrhtao je bome i majmun. Na obzorju se ukažu četiri strašne glave. Podivljali slon, strahoviti nosorog, gladan lav i krvoločna pantera.

— Gotovi smo! krikne Jožić. Nemam ni jedne patrone. Puška mi je prazna. Sve si požderao, gladušu jedan gladni.

Zvijeri nanjušivši plijen, gonjene po svoj prilici od kakove hajke, jurile su brzim skokovima sve bliže i bliže.

— U ime Oca i Sina i Duha Svetoga — prekrstio se Jožić. Ovo su nam zadnji časovi. Zbogom Klok, stari griješniče. Daj mi ruku i oprostimo jedan drugome. Za koji čas bit ćemo raskomadani. Odoše naše »mudre« glave...

Najednom: (Gospode Bože, to se valjda još nikad nije dogodilo!) Klok se stane prevrtati od grčeva, razvali usta kao da će sve izbaciti što je pojeo i đipne u vis ko da ga je zemlja odbacila od sebe: Tatatatata — tatatatatata tatatatatata! tatatatà — tatatatà! stalo je grmjeti ko iz mitraljeze. Iz razvaljenih usta rigao mu je plamen, a ubojite kugle letjele su na sve strane. Nevidljiva neka sila bacila je Jožića na zemlju. I na svu sreću njegovu. Jer da se nije u taj čas našao na zemlji, kugle koje su frcale iz Kloka sprijeda i straga na sve strane, bile bi ga raznijele i izrešetale.

Čudnovati životinjski četverolist: slon, lav, pantera i nosorog stadoše u prvi čas kao okamenjeni, a zatim udariše u bijeg. Klok koga je neka nevidljiva sila bacala u zrak ko loptu skakao je i nehotice za njima, praskajući sve u šesnaest.

Što je bilo na stvari? Patrone se u majmunovom želucu trenjem upalile i počele redom eksplodirati. Na svu sreću bile su okrenute prema ustima, pa su taneta frcala kroz usta. Ne dao Bog da su patrone bile okrenute na koju drugu stranu. Taneta bi bila raznijela Kloka na komade i od njega ne bi bilo ostalo ništa do jedno šuplje rešeto. Vraški sreću imade taj Klok!

Ta—ta—ta—ta—tatatatà — Ta—ta—ta—ta—tatatà — grmjelo je i odjekivalo pustinjom — još neko vrijeme, a onda se sve umirilo. Klok se znojio od muke i sav je drhtao. Usta su ga pekla od vatre, a ni pod repom mu nije bilo baš najugodnije. Nije ni čudo: ta bio je živa strojna puška.

Posljedice nijesu izostale: sve četiri zvjerke ležale su na zemlji izrešetane ubojitim hicima.

— Klok, zlatni moj Klok, opet si me jedamput spasio — hvala ti! kliktao je Jožić i zagrlio majmuna. Eto nam sada hrane za osam dana. Peći ćemo, kuhati i jesti do mile volje. Ali, znaš, svaka ti čast, ti imaš upravo majmunski želudac, kad si to mogao izdržati.

Govoreći tako stignu do životinja.

— Hura! Živjeli! zagrmi najednoć sa svih strana. Bila je to jedna skupina crnaca, koji su također gonili ove divlje životinje, ali nemajući pravog oružja nijesu se usudili blizu. Vidjevši sada naše junake klicali su ko ludi od veselja. Imali su i zašto. Pribavili su im hrane za čitavo njihovo naselje, koje je već nekoliko dana gladovalo.

— Živjeli pravi lovci! vikali su i odveli ih u slavlju u svoje selo — uveli ih u kolibe i napojili ih, a zatim dovukavši ubijene životinje udri peći i pripremati gozbu.

Naša su se dva junaka i opet iskazala i crnci su im se od srca odužili.

RAZNO

Leća teška 200 metričkih centi (20000 kilograma). U američkim staklanama izrađena je ovih dana ogromna jedna leća, teška 200 q, debela 69 centimetra, a promjer joj je 5 metara. Većeg komada stakla ljudi još nikada nijesu izlili. Ta je leća (povećalo) namijenjena najvećoj američkoj zvjezdarnici za proučavanje neba. Zvjezdoznanci će tim povećalom biti u stanju vidjeti čak i to što stanovnici Marsa jedu za objed?

Koliko vladara imade na cijelom svijetu? Nema ih baš mnogo, jer danas države na cijelom svijetu u velikoj većini su republikanske, pa imadu na čelu predsjednika, kojeg si narod od vremena do vremena bira. Na cijelom svijetu imade danas 7 kraljeva, 2 cara, 2 velika kneza i 1 mikada. Jedna je jedina zemlja u Evropi, koja je kraljevina, a nema kralja. To je Madžarska. Najmlađi kralj na svijetu je naš kralj Petar II. kome je sada 12 godina. U Afganistanu vlada 20 godišnji Mohamed Zahir kan. Najstariji vladar je veliki knez kneževine Lichtenstein Ivan III. Njemu je sada 88 godina. Švedski kralj Gustav navršit će ovih dana 80 godinu.

U dječjem odgojilištu u Lenjingradu nalazi se šestgodišnji dječak, koji je svratio na sebe pozornost cijeloga svijeta, jer je u njega pamćenje, kakvoga svijet dosad nije vidio. Taj je dječak već u svojoj četvrtoj godini, bez ičije pomoći naučio čitati i pisati, u petoj godini znao je savršeno sve četiri vrste računa (zbrajanje, odbijanje, množenje i dijeljenje), a danas kad mu je tek šest godina kadar je u jednom trenu u glavi izračunati svaki umnožak. Njegov je otac željeznički činovnik, a kažu da je sva njegova rodbina imala mnogo dara za matematiku.

Koji je najlakši jezik na svijetu? Najlakši jezik na svijetu je bez sumnje jezik patagonski, jer ga svatko može naučiti govoriti u roku od tri sata. Tim jezikom govore urođenici južne Amerike, a imade u svemu samo 100 riječi. (Mnogi će od vas reći: kamo sreće da moramo učiti patagonski umjesto njemački, latinski ili čak grčki!)

Starome djedu izrasli novi zubi. U Poljicama u Dalmaciji, izrasli su starome Gjuri Marinkoviću, kome su sada 93 godine, novi zubi. Četiri su mu zuba već sasvim vani, a ostali mu istom probijaju... Stari se djed, koji je već preko četrdeset godina bez ijednog zuba, vrlo veseli i kaže, da je to znak, da će još dugo godina živjeti.

U Indiji, zemlji neprocijenivog bogatstva biti će ovih dana velika svadba. Udat će se dvije kćeri najbogatijeg indijskog maharadže. Mi si ne možemo ni zamisliti, koliko će silno bogatstvo dobiti u ime miraza. Svečanosti će započeti time, što će mladenke biti najprije izvagane. Koliko budu one kila vagale toliko će se kila zlata i novaca podijeliti siromasima. Nakon toga će im zavezati oči i odvesti ih u maharadžine riznice. Tu mogu da uzmu blaga, zlata, dragulja i dragog kamenja, kolikogod mogu odnijeti. Koliku vrijednost to predstavlja ne možemo u brojkama ni izraziti.

Otkada se upotrebljavaju pri jelu vilice? Mi si danas ne možemo ni zamisliti, kako bi bilo moguće jesti bez vilica. A ipak tome nije ni tako davno da se u Evropi ni u najboljim kućama nije znalo za vilicu, nego su gosti jeli hranu rukama. Francuski kralj Ljudevit XIV. jeo je rukama, a nakon jela je ruke obrisao u kaput. Istina je, da je vilica stara već preko 550 godina, no dugo je trebalo, dok su se ljudi naučili njome jesti. Vilicu su naime u glavnom upotrebljavali kuhari kod rezanja mesa. Princ Eugen Savojski imao je u svojoj blagovaoni samo jednu jedinu vilicu za sve goste. Car Karlo V. imao ih je već tucet, no još za vrijeme sklapanja mira 1648., poslije tridesetgodišnjeg rata, kraljevski su poslanici za vrijeme gozba jeli bez vilica.

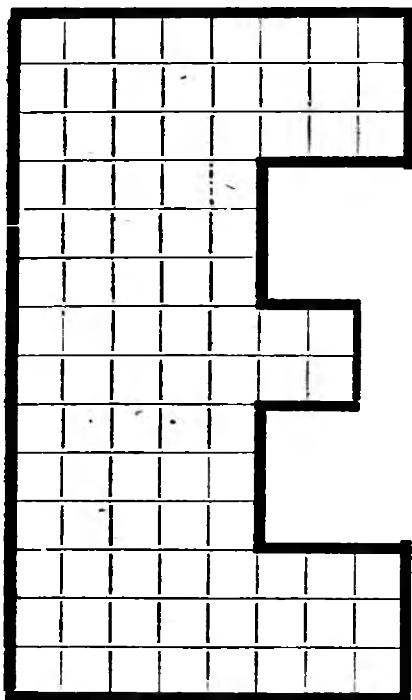
ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKE.

ISPUNJALJKA

(Salinger Antonija, Prilišće)

I

Mjesto u Savskoj banovini
Država na Balkanu
Žensko ime
Zao čovjek
Čovjek na konju
Muško ime
Mjesto na Dunavu
Naši pod Italijom
Slavenski apostol
Pripadnik jedne evropske države
Kontinenat
Živio je na pustom otoku
Vrst zanatlije
Stanovnik jednog našeg gradića.

II

Od I do II naš najveći junak iz narodne pjesme.

ODGONETKE 6. BROJA

1. **Ispunjaljka:** Dubrovnik
2. **Ispunjaljka:** Bratislava
3. **Ispunjaljka:** Pas, sir, ris, sat, tat, taj
4. **Ispunjaljka:** Lov, kovač, val
5. **Kraljeva šetnja:** Čistu obrazu malo vode treba.

Ispravno su riješili: Ivica Mohaček, Zagreb; Zvonimir Vučićević, Županja; Zdenko Bohaček, Visoko Janko Mikolji, Visoko; Nikica Carević, Metković; Pavao Hajdić, Mljet; Mikec Ivan, Marija Gorica; Luka Grgurević, Zagreb; Davor Rogutić, Kraljevica; Olga Kraljić, Sušak, Vidikovac 26; Ivo Zorica, Šibenik, sjemenište Gabrijela Rubčić, Sisak; Zdenko Krajnović, Skrad; Mirko Benažić, Sl. Brod; Ivica Bušić, Skrad; Mladen Dragutin, selo Lupoglav 297 p. Brckovljani; Josip Poletti-Kopešić, Zagreb; Vinko Janeš, Skrad; Bušić Zdenko, Metković; Franjo Praprotnik, Skrad; Marija Gecan, Meja; Anka Vale, Baška nova; Stanko Vidas, Hreljin; Rodoljub

Reljić, Osijek; Dragutin Jauk, Skrad; Vido Bijelić, Hreljin; Micika Žagar, Skrad; Franjo Jaksetić, Zagreb; Kolačević Bosiljka, Sušak; Mira Cindrić, Sušak; Inka Čop, Hreljin; Ivan Lovretić, Molat; Ivan Curl, Delnice; Vinko Stamač, Molat; Kreša Kružić, Hreljin; Ivan Viljetić, Zagreb; Josip Puškarić, Hreljin; Zlatko Vidas, Hreljin; Veljko Turina, Križišće; Srboljub Radulović, Osijek; Ivo Acinger, selo Gornji Šarampov p. Ivanićgrad; Dabić Dušan, Osijek; Zorica Paulin, Sušak; Božo Blažina, Hreljin; Ankica Tomlinović, Nova Gradšika, Strossmayerova 55; Dušan Mihelić, Daruvar.

Nagradeni su: Zvonimir Vučićević, Županja; Zdenko Bohaček i Janko Mikolji, Visoko; Olga Kraljić, Sušak; Ivo Zorica, Šibenik; Zdenko Krajnović, Skrad; Mladen Dragutin, Lupoglav; Marija Gecan, Meja; Ivan Viljetić, Zagreb; Srboljub Radulović, Osijek; Ivo Acinger, Gor. Šarampov; Ankica Tomlinović, Nova Gradiška; Gabrijela Rubčić, Sisak.

Ponovno upozorujemo, da sve odgonetke imadu biti pisane čisto i nadasve uredno. Kad se šalje jedno pismo u svijet ono mora biti ogledalo onoga koji ga je napisao. Neuredne, zapackane ili iz školske pisanke istrgane listove mi ni ne čitamo, nego ih bacamo odmah u koš. Naši suradnici moraju biti marljivi, uredni i čisti, a ne kakvagod mazala.

Oni, koji nisu ovajput mogli biti nagradeni neka oproste. Mi bi morali imati jedan vagon nagrada, kad bi htjeli baš svakoga dobroga odgonetača nagraditi. Pomalo, pa će već svi doći na red.

VESELE ZGODE MAJMUNA KLOKA IZIĆI ĆE KAO POSEBNA KNJIGA

Zgode i nezgode majmuna Kloka i nerazdruživog mu prijatelja Jožića koji već evo četvrtu godinu razveseljuje naše male prijatelje svojim majstorijama, sabrat ćemo u jednu lijepu i sjajno opremljenu knjigu, koja će stajati oko 25.— Dinara, a imati će preko 200 stranica sa skoro isto toliko slika.

Molimo sve naše prijatelje, koji bi željeli knjigu imati da nam se jave i pretplate se na knjigu. Ako se nadje barem 500 pretplatnika, mi ćemo knjigu štampati, inače ne možemo.

Gospodu učitelje takodjer molimo, da nam jave, koliko bismo im otprilike knjiga mogli poslati u komisiju, da ih raspačaju medju djecom.

Knjiga o majmunu Kloku ne će biti samo zbirka nekakvih šaljivih viceva, ona je puna poduke, puna plemenitih poticaja, a ujedno zabavna i vesela, da će i najozbiljnijega čovjeka nasmijati do suza.

Ljepšega dara ne može zaista nijedan otac, nijedna majka, da svome djetetu pokloni. Pretplatite se stoga na knjigu o veselim zgodama i nezgodama majmuna Kloka.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU Pojedini broj stoji 1 dinar

MALI ISTRANIN

GOD. VI. TRAVANJ 1935. BROJ 8.

Mala pošta

SVIM SOKOLSKIM I DRUGIM PATRIOTSKIM DRUŠTVIMA.

Narod naš u Istri sačuvao je do dana današnjega jedan svoj izrazito slavenski narodni ples, pun temperamenta, slikovitosti i ljepote, »balun«. To je prastaro jedno balkansko kolo, što ga je narod naš prije stotina i stotina godina donio u Istru, uz mnoštvo drugih lijepih narodnih običaja. Mladi istarski glazbenik g. Slavko Zlatić komponirao je prema narodnim napjevima glazbu za taj ples, koji su u umjetničkoj formi obradili plesni stručnjaci Željan Markovina, Ivica Valpotić i Nevenka Perko.

Preporučamo svim sokolskim i drugim rodoljubnim društvima, pa i školama, da bi na svojim patriotskim priredbama svakako stavili kao jednu točku programa i taj naš lijepi narodni ples. Time će se najbolje odužiti našoj Istri, manifestirati svoju ljubav do nje i podvući pred cijelim svijetom slavenski karakter njezin.

Ples je uistinu krasan i biti će bezuvjetno jedna od najefektivnijih i najljepših točaka programa.

To je prvi pokušaj da se jedan narodni ples iznese u umjetničkoj obradbi i taj je pokušaj uspio iznad svakog očekivanja.

Ples je štampan u zadnjem broju glazbene revije SKLAD, detaljno je opisan svaki korak, svaka kretnja, svaka gesta. Prikazane su i narodne nošnje, donesene su i slike, a priložen je i izvadak za glasovir. Sokoli, kojima je poznata sokolska terminologija, shvatit će ga s najvećom lakoćom. Taj broj SKLADA stoji 20.— Din, a tko ga želi nabaviti može se obratiti i na nas, pa ćemo mi drage volje posredovati. Ta radi se o jednoj lijepoj nacionalnoj manifestaciji za našu Istru.

Danilo Trčon, Čelinac. Knjiga Ratne uspomene od našeg prijatelja Dra. Ante Messner-Sporšića možete naručiti kod Tipografije, Zagreb, Preradovićev trg. Stoji 20.— dinara, s poštarinom 22.— Din.

Lucija Gospodnetić, Marina kod Trogira. Lijepa Ti hvala na onako toplom pismu. Što se tiče Tvoje želje, da donesemo nešto o našim kraljevićima, mi smo o tome već dosta lijepa pisali. Pogledaj si na pr. br. 2 i br. 4 ove šk. godine. No sada kad znamo, da to naše mlade prijatelje naročito veseli mi ćemo češće o njima pisati. Na lijepim izjavama odanosti i ljubavi za našu pravednu istarsku stvar mi Ti se od srca zahvaljujemo, u ime svoje i u ime tisuća malih zarobljenih Istrana.

Mate Mogorović, Našice. Šaljemo u buduće po 20 kom. Lijepo zahvaljujemo na trudu i pozdravljamo Vas.

MALI ISTRANIN

GOD. VI ZAGREB, TRAVANJ ŠKOL. GOD. 1934/35 BR. 8

Istri na Uskrs

Kad uskršnja sveta zvona
Zvone radost, sreća miri
Naše srce tužno bolno
Neće da se smiri.

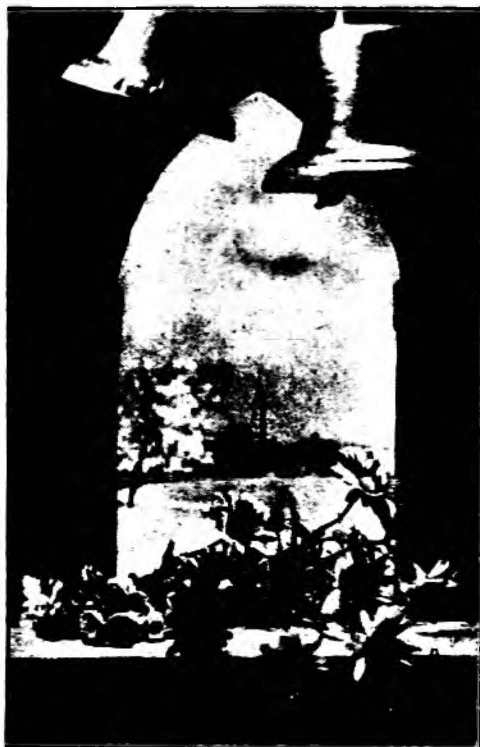
Svijet vesela čela stupa
Zvuči zvona glas,
Sretan Uskrs — Hristos Voskres'
Uskrsnu nam spas.

To veselje ipak luči
Koju suzu bistru,
Jer lutaju naše misli
Kroz milu nam Istru.

Uskršnjem veselju kod nas
Ni kraja ni broja,
Kako li je danas tebi
Istro, Istro, moja.

U uskršnjem svetom plamu
Naše srce zebe,
U molitvi sjećamo se
Tebe, Istro, tebe!

Aleksandar Radanović

Čedan slavuj

Kad je dragi Bog stvorio ptice i dao svakoj šareno perje poredale se one oko Njega. Ali nuto jada: ni da bi jedna bila zadovoljna s onim, što je od dragoga Boga primila! Guska se poče tužakati: »Ah, kako bih ja rado imala zelene noge!« — »A ja crvenu glavu!« — žalila se patka. »Pa i ja bih voljela imati, crveno zeleno i žuto perje, nego li ovo moje!« — skoro plačući će ševa. I tako tužakale se jedna za drugom. Samo je slavuj šutio: on je bio zadovoljan sa svojim sivim odijelom. To se svidjelo dragom Bogu, pa reče slavuju: »Zato što si zadovoljan s onim što si od mene primio, bit ćeš od sada prvak u pjevanju izmedju svih ptica i miljenac ljudski!«

Pošteno srce...

Neki gospodin ispričao nam je ovaj svoj događaj:

Dan bijaše veoma studen. Vraćao sam se kasno na večer kući. Jedan me je prijatelj dopratio do kućnih vratiju. Upravo kad smo se opraštali, približi nam se nekakav mališ, boležljiv i sav ukočen od zime i gladi. Bio je bosonog, a na sebi nije imao drugo, osim nekoliko dronjka. On prousti:

— Kupite mi »žnirance« dinar par, samo dinar par.

— Ne trebamo žnirance! odgovori moj drug.

— Dajte, gospodine, uzmite, potreban mi je taj dinar, reče mališ.

— Da ga se riješim uzeh jedan par vezova za cipele, no kako u mene ne bijaše sitnoga novca, vratih mu vezove i rekoh, da ću ih kupiti drugi puta.

— Oh, kupite ih večeras, gospodine, zamoli dječak, trknut ću da vam razmijenim novac. Veoma sam gladan. Na to sam mu dao deset dinara i on ode. Čekao sam ga, ali on se više ne vrati. Stadoh premišljati, kako sam izgubio deset dinara.

Iza toga sam ušao u kuću i kad sam u svom toplom stanu već bio i zaboravio i na dječaka i na svojih deset dinara, začujem kako netko zvoni na vratima. Otvorim i pogledam tko je. Bio je dječak još i mlađi od onoga, kome sam bio dao deset dinara, ali, ako je moguće, još i poderaniji, siromašniji i slabašniji. Popostane časkom pretražujući u svojim prnjama, a potom reče:

— Jeste li Vi onaj gospodin, koji je od moga brata kupio žnirance?

— Jesam!

— Dobro! Evo vam sada četiri dinara. Saša ne može doći, jer mu je zlo. Pregazio ga auto. Izgubio je kapu, žnirance i malo ne svih onih deset dinara koje je bio upravo razmijenio. Sada je u bolnici, a liječnik je rekao, da će možda umrijeti. Za sada vam, gospodine, ne možemo dati drugo nego ovoliko. Više nemamo.

Rekavši to, položi na stol novac i brizne u grčeviti plač. Odmah sam dao onomu jadnomu dječaku nešto da pojede, a zatim izidjoh s njime, da vidim maloga Sašu. Ležao je u bolnici. Prepoznao me, netom sam ušao, pa će mi:

— Bio sam razmijenio deset dinara, pa se upravo vraćah k vama, kad li me zahvati jedan auto i obori me na tle, prelomivši mi obe noge. Znam da moram umrijeti, ali tko će se brinuti za mog jadnog Mirka, kad mene više ne bude? Kako ćeš ti, siromašni moj brate?

Tada dohvatih dječakovu ruku i rekoh mu, da ću se uvijek brinuti za maloga Mirka. Razumio me i jedva mu je preostalo toliko sile, da digne na mene oči, kao u znak zahvale. Po tom se u njegovim plavim očima ugaslo svijetlo, i malo iza toga ležao je on pred licem Božje svijetlosti, miran i spokojan, poput djeteta, što počiva na majčinim grudima . . .

Ribar i morska kneginja

(Japanska priča)

U davno doba živio je mlad ribar. Zvao se Urašim. Jedne večeri vraćao se sa ribanja. Kad je lađicom pristao obali, opazi na žalu dječake koji su mučili i zlostavljali kornjaču. Urašim priveže ladicu i pođe dječacima te im reče:

— Životinje se ne smije mučiti. Molim vas lijepo, darujte mi tu životinju.

— Ne možemo, odgovore svi dječaci u jedan glas. Mi smo je ulovili teškom mukom, a sad želimo da se s njome zabavljamo i igramo.

— Ako mi je nećete darovati, evo vam novac, pa mi je prodajte.

Dječaci uzmu novac i odjure prama selu.

Urašim pogladi životinju i reče joj nježno:

— Sirotice, izbjegla si smrti. Sretan sam što sam ti život spasio. Vrati se opet u svoj zavičaj i živi sretno i zadovoljno.

To joj reče i spusti je u more.

Čim je drugog dana stala zora svitati, Urašim pođe na ribanje. Maleni valovi igrahu se na površini morskoj. Naš ribar baci udicu u vodu. Dok je strpljivo čekao da riba zagrize meku, čuo je da ga netko dozivlje iz valova. Pogleda desno i lijevo, ali ne opazi nigdje nikoga.

— Ko me zove?

U taj čas izađe iz vala kornjača koju je jučer spasio.

— Došla sam da ti zahvalim na dobročinstvu koje si mi učinio.

— Dobra kornjačo, toga svega nije trebalo. Moja je dužnost bila da učinim dobro djelo.

— Ja sam ti vrlo zahvalna. Želim da ti uzvratim dobrim za dobro. Čuj dragi dobročinitelju moj! Želiš li da vidiš dvorac kneginje ovog našeg mora?

— Dakako da želim! Čuo sam o dvorcu pričati. Kažu da je divan, ali da je vrlo daleko odavle.

— To ništa ne smeta. Ja ću te povesti onamo. Uzjaši na mene!

Kornjača se rastegne i postane velika. Urašim je mogao da udobno na njoj sjedi.

More bijaše ravno kao zrcalo. Kornjača je po njemu klizala kao munja, a Urašim se na njoj osjećao vrlo ugodno. Brzo stignu pred dvorac kneginje.

Zidovi su od koralja, a dugi prozori od jantara. Krov je od bisernih ploča. Dvorska straža sastoji se od zlatnih ribica.

Baš u taj čas izašla je iz dvora najmlađa kćerka kneginje. Koža je u nje svijetla i nježna kao ružin list u rano proljeće, a oči modre kao i more u onoj dubini.

— Uniđite! — reče ona kornjači i Urašimu. Majka vas čeka.

Uđu u dvorac. Sve se sjaji i blista. Podovi su od bisera. Kneginja Sirena sjedila je na povišenom mjestu.

Kornjača i Urašim se pred njome duboko poklone, a ona se okrene Urašimu te mu reče:

— Dobro mi došao, prijatelju! Hvala ti što si mi spasio kornjaču, vjernu moju dvorkinju.

Sada se kneginja okrene dvorjanicima i reče im:

— Povedite ga u blagovaonicu i počastite ga kao mog najboljeg prijatelja.

Dvorjanici se duboko poklone, okruže Urašima i odvedu ga u sobu od sedefa. Iznesu pred njega najtečnija jela u posudama od bisera.

Dok je on blagovao, malene sirene plesale su kolo i pjevale divne plesove.

Dani su prolazili Urašimu u ovom divnom kraju kao časovi. Jednog dana sjetio se svog siromašnog doma i starih roditelja u njemu.

Zamoli kneginju da može natrag, ali mu ona nikako ne dade.

»Moram, kneginjo, jer će roditelji tugovati za mnom. Umrijet će od gladi bez moje pomoći.

»Kad je tome tako a ti idi. Poklonit ću ti kutijicu za uspomenu, ali je nemoj otvarati, jer će ti donijeti veliku nesreću. Otvorićemo je kada se natrag vratiš.«

Urašim pozdravi Sirenu, sjedne na kornjaču i krenu. Brzo stignu u Urašimovo selo. Sve je našao u njemu promijenjeno. Kuće nove, ljudi nepoznati. Dođe i do rodnog doma.

— Majko, oče! stane dozivati. Evo došao sam.

Niotkud glasa.

— Ja, Urašim, došao sam. Majko, oče, gdje ste? Odgovora nema. Kuća prazna i tužna.

Izađe iz nje.

— Ja sam Urašim, reče jednom prolazniku. Gdje su moji roditelji?

— Ti si Urašim?... začudi se čovjek. Ti se šališ.

— Ne šalim se! Zašto me to pitate?

— Čuo sam pričati od moje prababe o nekom Urašimu ribaru. Živio je ovdje pred nekoliko stotina godina. Jednog dana išao je na ribanje i više se nije vratio. Prošlo je, prijatelju, odonda nekoliko vjekova, a sada ne znam jesi li ti taj Urašim.

— Zar se sa mnom šalite? Otišao sam od kuće pred kratko vrijeme. Recite mi istinu što je sa mojim dragim roditeljima?

— Istinu sam ti rekao, odgovori mu nepoznati. Od tvog odlaska prošlo je nekoliko vjekova.

Urašim pogleda naokolo. Opazi da je sve promijenjeno.

Vrati se tužan na obalu morsku. Tu sjedne i gorko zaplače. U ovoj nevolji sjeti se na kutiju koju je dobio od kneginje.

— Možda ću u kutiji naći razjašnjenje ove moje tužne sudbine? Kneginja mi je doduše zabranila da je otvaram, no što mogu u ovoj nevolji?

Digne poklopac kutije. Iz nje izađu tri stupa bijelog gustog dima koji mu udare u lice.

Njegovo lice postane blijedo, navorano i ispaćeno, kosa mu pobijeli kao snijeg, a tijelo mu klone pod teretom dugog života.

Htjede da ustane. Sile ga ostave. Pade i umre na obali morskoj.

(Po tuđem izvoru) **Drag. Lukeš**

Nadmudrivanja

(Šaljiva pitanja)

1. Koje je piće najjače?
2. Što sunce ne može obasjati?
3. Kad je gladan šuti, kad je sit kriči?
4. Tko govori bez ustiju i jezika?
5. Noću bdije, danju spava — što je to?
6. Tko je onaj, koji je Bogu služio i ništa nije sagriješio, pa ipak nije dospio u raj.
7. Gdje ima vol najviše mesa?
8. Koji čovjek na svijetu još nije umro?
9. Što je to: svi sinovi nose kapice, a otac je ne nosi?
10. Danju je prazno noću je puno; što je to?

(Odgovore vidi na str. 122)

Jaja

Bilo je na Uskrs. Neki dječak pođe u gradski perivoj. Između grana na stablu opazi gnijezdo. Popne se na stablo da vidi što je u gnijezdu. Penjući se uz deblo ogrebe ruke i rastrga hlače. U gnijezdu nađe jaja sa sivkastim točkicama. Bez promišljanja uzme jaje i turi ga u džep. Jedna ptičica tužno je zacvrkutala u obližnjem džbunu. Kad se sklizao niz deblo rupu na hlačama proširi. Ponosan i zadovoljan vrati se kući. Nije pomislio kako će ptica majka jadikovati kad nađe gnijezdo svoje bez jaja u njemu. Nije pomislio kako bi bilo majci kad bi našla kolijevku bez milog čeda.

Njegova majka nije ga ukorila kad je jaje kući donio. »Nije to tako strašno,« rekla je u sebi. »Ptica će snijeti drugo jaje pa će biti sretna.«

Druge godine, opet na Uskrs, donese dječak kući kokošje jaje.

»Gdje si ga uzeo?« upita ga majka.

»U onom gnijezdu u kojem sam prošle godine našao ono maleno ptičje jaje. Zar se ne sjećaš?« odvrati on majci.

Dobra majka ne povjerova da kokoši nesu jaja u ptičja gnijezda. Dječak ju je stao uvjeravati da je prošao ispod stabla i da je vidio kako je kokoš izletila iz gnijezda. Popeo se na stablo, našao jaje i uzeo ga.

Majka je kimnula glavom i nekud daleko pogledala.

Treće godine donese sinčić kući jaje od čokolade.

»Valjda me nećeš uvjeriti da si ovo jaje našao u gnijezdu.«

»Jesam, majko, baš u onom istom gnijezdu,« stao je pričati ližući jaje. »Prošao sam ispod stabla i osjetio miris čokolade. Pomislio sam u prvi mah da možda u perivoju raste vanilija pa da od nje dolazi miris. Popeo sam se na stablo i našao u njemu ovo jaje. Jesam, majko, istinu govorim.«

Dobra majka slegne ramenima, teško uzdahne i ne kaže mu ni riječi.

Četvrte godine donese on kući jaje od srebra. Prije nego li ga je majka upitala gdje ga je uzeo, ispripovijedi joj da je opazio između grana na stablu da se nešto svjetluca. »Pomislio sam,« rekao je drski lažac, »da je to puževlja slina, ali kad sam bolje promotrio zasvijetlila se neka okugla stvar u gnijezdu. Popeo sam se na stablo i našao u gnijezdu ovo jaje.«

»Ne laži, nesretniče!«

»Kako to ne možeš da vjeruješ? Ti malo čitaš knjige. Baš ovih dana pisale su novine da ptice nesu ovakva jaja,« odgovori sin majci i izađe iz kuće.

Godinu dana nakon toga donese kući jaje od zlata. Stao je majku uvjeravati da je vidio kako zlatne muhe zuje oko gnijezda.

Dok je to pričao netko pokuca na vratima. Uđu dva stražara.

»Što želite?« upita ih ustrašena majka.

»Vaš sin je ukrao u dućanu zlatno jaje. Imamo nalog da ga odvedemo u zatvor.«

Tužna majka udari u plač i jecaj. Prekasno je bilo!

Dječak je morao da plače kad je donio kući ptičja jaja. Tada mu je morala majka reći:

— Ko ukrade ptičje jaje, taj će ukrasti i jaje od zlata, i, ko krade, taj i laže. Id.

Jedno neobično pismo iz Afrike

U posljednjem smo broju našega lista izvijestili, kako su se Klok i Jožić otputili u pohode našim zemljacima u francuskoj legiji stranaca u Alžiru. Tom smo zgodom spomenuli i našeg vrijednog pretplatnika gospodina Štefanića, koji je služio u Saidi. I sve smo čekali, kako će nam Jožić i Klok javiti, da su i njega posjetili, no umjesto toga stiglo nam je od gospodina Štefanića ovo pismo:

Dragi uredniče i svi moji mali prijatelji!

Kako ste u zadnjem broju našeg dragog »Malog Istranina« pravo spomenuli, moji drugovi i ja s velikim veseljm čitamo taj lijepi i tako srdačno pisani list. Kada nam ga pošta donese za nas je pravi blagdan. I smijemo se i plačemo. Od veselja i od ganuća. Glasno čitamo divne rodoljubne pjesmice u njem i suze nam naviru na oči Hvala Nazoru, Katalinića, Cvitanu, Vama uredniče i svima, koji imate toliko srca i osjećaja za svoj narod i domovinu. Mnogi od vaših mnogobrojnih mladih čitatelja možda pravo ni ne shvaćaju, kako je sveta, kako velika i uzvišena stvar Domovina.

Mi, koji već godinama živimo daleko od nje u tuđem svijetu, sada ju istom pravo volimo i ljubimo. Ona je za nas kao neki lijepi san, kao jedna daleka krasna priča . . . Oh, da znate kako je u našim mislima »lijepa naša domovina . . .«

Ovde smo među tuđincima i nemamo s kime da razgovaramo u svom materinjem jeziku. Francuzi su zgodni ljudi, ali čovječju dušu teško razumiju. To je jedna lijepa osobina samo nas Slavena. Jugoslavena nas je ovđe vrlo malo raštrkani smo i rijetko se nađemo zajedno.

Ono što kod vas pričaju o legiji stranaca u žarkoj Africi samo su lijepe priče. Tko nije prošao ovaj strašan život, nikad ga ne će razumjeti. Kad bih Vam opisao sve što sam ovdje pretrpio morao bih napisati cijeli roman.

Ne mogu Vam pisati češće nego samo dva puta u mjesecu, na prvoga i petnaestoga, jer u te dane dobivamo plaću, koja je vrlo skromna, tek nekoliko franaka, a te valja vrlo mudro rasporediti, da bi s njima čovjek kupio ono što mu je najpotrebnije.

Možda će Vas zanimati na što trošim svoju siromašnu vojničku plaćicu? Evo! Čim dobijem onih par franaka kupim najprije prašak za zube, sapun, mast za cipele i još koju sitnicu, zatim pođem u grad na tržište i tamo kupim kod Arapa krastavaca za čitavih 15 dana i pravim si od njih svakog podneva salatu, koja me osvježuje u ovoj pasjoj vrućini. Ovdje naime sunce pali ko živa vatra, no ja sam se već na nj priviknuo, pa sam crn kao ciganin.

Od onoga što mi preostane kupim marke i pišem prijateljima i znancima u Jugoslaviji i roditeljima i braći, koje sam ostavio u Istri.

Uveče u časovima odmora, sjedim pod vedrim nebom na kom svjetluca na milijune sitnih zvjezdica, sjećam se djetinjstva i domovine i pjevuljim, redom jednu za drugom sve naše lijepe rodoljubne pjesme. Da znate s kolikom čežnjom za domom pjeva ovako čovjek u tuđini svoje rodoljubne pjesme . . .

Kad sam u zadnjem broju našeg »M. Istranina« čitao da su me se Klok i Jožić spomenuli i krenuli k meni u pohode bio sam sav ushićen od radosti. Na žalost me ne će moći naći, jer sam kako vidite međutim premješten iz Saide u Fez.

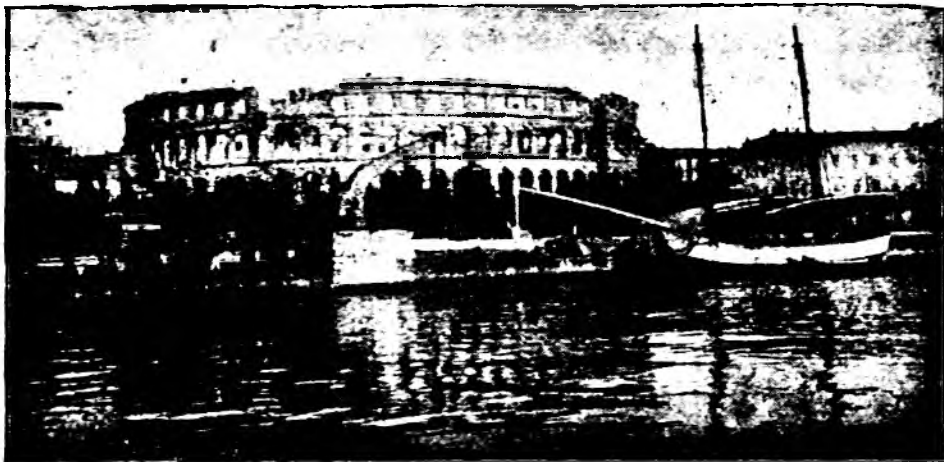
Stalno vas se, dragi uredniče, sjećam i šaljem Vam mnogo pozdrava iz sunčane Afrike.

Vaš

I. Štefanić

legionar franc. legije stranaca u Fezu (Maroko)

Djevičin grad u Puli

Puk priča: Sjedi Kraljeviću Marko
U kamen — izbi, nujno, neveselo,
Čeka da zraku baci sunce žarko
Kroz okna ona na njegovo čelo.
U burnoj noći sred puste arene
Konj rže, zveči mač; a kada bl'jeda
Sja mjesečina, s vrha velje st'jene
Prikaza neka naokolo gleda.
I narod moli: »Ustani, junače!
Srca su tebi širom otvorena.
Duša je naša tužna, izmučena.
Ustani Marko! — C'jela zemlja plače.
Žulji nas bole. Noge nam krvare.
Nov otrov bljuju u rane nam stare«.

Vladimir Nazor

Vl. Nazor:

Kradljivac Gajo

Majka:

Ivo! Amo dođi... Pogledaj! Tu sprijeda
U čaši mi ovoj fali žlica meda.

Ivica:

Ne znam... Mač-ka...

Majka:

Šuti, da pisnuo nisi!
Još ti kaplja meda navrh nosa visi;
Vidiš, Ivo: kratke u laži su noge;
Lažljivcu ćeš lako da napipaš roge.
Morao si odmah reći istinito:
»Jesam, majko! Uzeh, a da nisam pitô«

Ivica:

Kada juče maca ote ribe dvije,
Ti ne reče: »Zašto pitala me nije?«

Majka:

Kradljivica maca živina je jadna;
Ona će da krade i kad nije gladna.
A Bog nama razum, bistru glavu dade,
Što se radit' ne sm'je, neka svako znade.
— Znaš li tužnu priču o malome Gaji?
On ukrade jednom krušku svojoj maji.
A majka će: »Sine, tomu se odući;
Duge ću ti prste otsjeći na ruci.«
Al' je Gajo i sad majci kruške krao...

Ivica:

Je l' mu sjekla prste?

Majka:

Bilo jadnoj žao...
Gajo momak bude.
Rad se njemu grusti.
Postaše još duži dugački mu prsti.
Kokoši i telad, krmke, konje pače
On po selu krade, majka tužno plače:
»Nemoj tako, sine! rđavo ćeš proći!«
Ne sluša je Gajo. — Jedne tamne noći
Banuše redari, vezaše mu ruke.
Umre jadna majka od srama i muke.
... U tamnici crnoj Gajo tužan sjedi;

Svoju ruku gledi i kroz plač besjedi:
»Majko, zašto nisi (kô što si i rekla)
Prve kruške radi, meni prste sjekla!«
... To je tužna priča o kradljivcu Gaji,
A sad, Ive, što ćeš reći svojoj maji
Radi žlice meda, što mi fali tamo?...
Ivica:
Čuvaću se jada! Neću više, mamo!

Slavuj i orao

U gaju, medju cvijećem, u svježoj zeleni, u prijatnom hladu pjevao je slavuj mali svoju pjesmu. Pjevao je pa stao, kad opazi gore u visokoj visini orla, gdje se krili. I dovabi slavuj mali orla u zeleni gaj svojom pjesmom, svojom milom. A kad je orle pao snažan i jak pred malog pjevača, ovaj će mu:

— Orle, ponosni kralju, blago tebi, kad se kriliš u vedrim visinama na domaku sunca žarka. I ja bih tamo rado u vedre visine...

— Sjedni, slavujiću, sjedni na moje krilo, pa da podjemo kud te želja vuče.

I ostaviše zeleni gaj, svježu zelen i prijatni hlad. Krilio se orao, krilio sve više i više i stigo u visinu odakle se zeleni gaj crnio kao tamna točkica u ponornoj dubini. Slavuj je drhtao od užasa i strave, a nigdje cvijeća, ni zeleni svježe, ni hlatka prijatna. Svuda pustoš, praznina, led.

— Vrati me, vrati, u zavičaj moj, kukao je slavuj mali.

Smilovao se orlu bijednik, pa ga ponese i opet medju zelen- medju cvijeće i reče mu orle, ptičji kralju:

— Eto, sad vidiš, da nema sreće ni zadovoljstva izvan zavičaja rodnoga.

A slavuj na potvrdu tih riječi zapjeva najdivniju pjesmu. Pjesmu milom zavičaju svome ...

Rikard Katalinić Jeretov

Nadmudrivanja

(Odgovori na šaljiva pitanja sa str. 117)

1. Voda, jer tjera mlinske kotače.
2. Sjenu.
3. Mlin.
4. Pero.
5. Svijeća.
6. To je onaj magarac na kome je Isus jahao, kad je ulazio u Jerusolim.
7. Pod kožom.
8. Onaj koji još živi.
9. Hrast i žir.
10. Krevet.

Nemojte misliti, da je s crncima samo tako lako izići na kraj. Lukavci su vam oni i prevejanci, da im nema para. O tom su se uskoro uvjerili i naši prijatelji Klok i Jožić. Crnci su ih lijepo častili, priredivali kojekakve svečanosti i dvljačke plesove, ali su uvijek budno na njih pazili, ne puštajući ih ni čas da se maknu iz njihova sela.

— Čuješ, Klok, tu nisu čisti poslovi. Što zapravo hoće ovi crnci od nas? pitao je zamišljeno Jožić Kloka. Drže nas ovdje zatvorene unutar svojih obora i nikako da nas puste otići.

Klok ne odgovori ništa. On zapravo nikada ništa ne govori, jer iako sve razumije što ljudi govore oko njega, nikako da nauči progovoriti ljudskim jezikom. Umjesto odgovora učini rukom jednu značajnu kretnju, koja je jasno označivala njegovo mišljenje: Bježimo!

— Bježati? začudi se Jožić. A kako, kuda? Ta ne vidiš li da je cijelo selo ograđeno visokim plotom, a ona dva uska ulaza čuvaju kopljima oboružani crnci ko zmajevi.

Klok se zamislio. Njemu je, istina, u žarkoj Africi lijepo, tu se dobro osjeća. Ali kad samo ne bi bilo tih ograda, tih plotova. On je čedo široke šume, ne treba on kaveza, on hoće slobode, puste slobode. A ista ta čežnja za slobodom, za kretanjem i širokim obzorjima, morila je i Jožića.

— Hoću čiste račune. odrešito će Jožić. Klok, pođi za mnom! Idemo do crnačkog poglavice.

I pođoše.

— Devu nam jednu pribavite, mi krećemo.

— Nema deva, nema nikakvih životinja, ispričavali se crnci.

— Kako nema, lupeži jedni, ta što je ono što pase oko vaših koliba, jesu li ono možda mačke neke.

Dugo su se tako svađali, crnci su pridolazili, okruživali ih, ali se nijesu usudili navaliti na njih, jer su ih se ipak bojali. Naročito su se bojali Kloka, jer su mislili, da on još uvijek imade u trbuhu nekakav magazin taneta, kojima bi ih mogao sve pobiti, kako je ono pobio divlju zvjerad pred njihovim selom.

Konačno su se sporazumjeli.

— Pustit ćemo vas i poklonit ćemo vam devu, koju želite, ali tek uz jedan uvjet, rekao im je crnački poglavica. Ogroman jedan lav živi u blizini našeg sela. Napada na nas, poklao nam je skoro sva goveda,

krvoločan je, a nama nikako ne uspijeva, da ga ubijemo. Izgleda, da je to nekakav zao duh. Oslobodite nas, ubijte ga i mi ćemo vas pustiti, kuda želite i dati ćemo vam najbolju devu, koja će vas iznijeti kroz pustinju.

Tako je rekao crnački poglavica.

— U lijepu smo kašu upali, promrmlja Jožić Kloku. Imamo pušku, a u njoj nijednog taneta. Sve si mi naboje pojeo u pustinji, gladušu jedan; čime ću sada da pođem u lov na lava? Zar trskovim štapom? Majmune, majmune, luda glavo. U ostalom, što me briga. Idemo! Pa kud puklo, da puklo. — Koplja amo, srdito će Jožić, pa da vidimo što tko zna i umije.

Crnac im donese koplja. Klok se počesao za uhom. Takovim se oružjem u životu još nije borio. A lava se bome boji svaki majmun.

Ali što su mogli. Uzeli su koplja i izišli iz sela u pustinju u pravcu odakle je po crnačkom pričanju dolazio lav.

Išli su tako, lunjajući bez cilja.

Najednom strašna rika.

— Evo lava! prestrašeno će Jožić. Klok se nakostruši. Drhtao je po svem tijelu. Puške nemaju, ni strijele ubojite, pa kako da ga onda napadnu. Zar tim slabašnim kopljima? Odalami li ih lav šapom po glavi gotovi su.

U dva skoka lav je bio pred njima. Sav se ispruži po zemlji, zareži, zavitla repom par puta, spreman da se baci na njih.

— Petama vjetra, i čuvajmo rusu glavu, klikne Jožić. Zabode koplje u zemlju pa da će jurnuti u bijeg. Klok učini isto. Zabije koplje u pijesak i on, pa da će jurnuti i on, no bilo je prekasno. Lav je u jednom veličanstvenom skoku napravio sjajan luk u zraku i čitavim se tijelom bacio na njih.

— Nema nas više, proleti Jožiću glavom posljednja misao.

Neko je vrijeme stajao kao onesviješten sve čekajući snažni udarac lavlje šape. Ali umjesto udarca i oštrih zubi lavljih, začuje se strahovit jedan urlik. Otvori oči i ima što vidjeti. Lav se u strašnom skoku bacio

na njih, ali u zao čas. Pao je svom težinom svog glomaznog tijela na oba u zemlju usadena koplja i nabo se na njih. Koplja se zarinula u njegovo tijelo i probola ga skroz na skroz. Krv je u dva mlaza prsnula iz otvorenih rana. Lav je stenjao, duvao i previjao se, ali se nije mogao ni maknuti. Nataknut na ubojita koplja uskoro je poginuo.

— Hura, spašeni smo, skoči u vis Jožić klikćući od veselja.

Klok je za čas došao k sebi od straha i stao i on skakutati oko uginulog lava slavodobitno se kreveljeći.

Još su neko vrijeme čekali, dok je lav sasvim prestao trzati se, a onda mu oderaše kožu, natakoše ju na koplje i odnesoše je u velikom slavlju u crnačko selo. Da ste tamo vidjeli kakovim li ih veseljem dočekaše.

Junaci dana, šepirili su se medu crncima ko kakvi nepobjedivi junaci.

Sutradan zajašiše na najljepšu devu i otputiše se, praćeni klicanjem crnaca preko pustinje.

Kako je i do crnačkih sela dopro glas, da su Talijani navalili na Abesiniju, naši su junaci odlučili, da svoja iskustva, svoju vještinu i spretnost stave u službu Abesinije, pa su krenuli prema Abesiniji. Vidjet ćemo, hoće li onamo stići i kada.

RAZNO

Narodna banka za siromašnu djecu. Čehoslovačka narodna banka iskazala je koncem svoje poslovne godine lijepi dobitak. Guverner banke Dr. Engliš naredio je da se novac koji je dobiven porazdijeli siromašnoj djeci čiji su roditelji nezaposleni. Ovo je zaista jedna lijepa i plemenita gesta.

U Americi je završeno veličanstveno djelo. Prije par mjeseci slavilo se u San Francisku u Americi veliko slavlje. Bilo je svečano otvorenje vodovoda. Do sada je grad San Francisco oskudijevao na vodi, jer nigdje u blizini nije bilo pravih izvora. Kako je poznato u okolini San Francisca bila su velika nalazišta zlata, pa se je tamo za par godina naselilo na stotine i stotine hiljada ljudi. Toliki silan narod trebao je mnogo vode, a vode ni za lijek. Zbog toga se je već tada za jedno vedro vode plaćalo jedan dolar (oko 50 dinara). Prije 20 godina započeli su inžiniri graditi veliki vodovod, kojim su iz udaljenosti od 240 kilometara doveli vodu do San Francisca. Morali su najprije izgraditi veliko jezero u koje su skupili vodu iz raznih izvora, a zatim su iz toga jezera vodili vodu kroz ogromne cijevi sve do grada. Ta je gradnja stajala ništa manje nego pet milijardi (pet tisuća milijuna dinara), trajala je, kako rekosmo 20 godina, a pri gradnji je poginulo 35 ljudi. Inžinir, koji je zamislio i izveo to veličanstveno djelo, nije dočekao njegov završetak: umro je jedan dan prije otvorenja vodovoda.

STRAŠAN KUKAC — SKAKAVAC.

Već su u prastarim vremenima skakavce nazivali bičem Božjim. I s punim pravom! Kad se polja i livade nakon obilate kiše najljepše zazelene, a stabla zakite lišćem i cvijećem, i kad nježno klasje na žitu stane bubriti obećavajući bogatu žetvu, eno gdje se iznenada iza brežuljaka pojavljuju tamne guste oblačine. Oblak se širi i povećava i leti naprijed u gustim redovima. Što li je to? Zar oluja? Ne! To je navala skakavaca, koji zuje u nepreglednom gustom roju, leteći naprijed i zasjenjujući i samo sunce. Jadan seljak, koji je toliko truda, muke, znoja i žuljeva uložio da obradi zemlju, a sad će mu, eto, u tren oka sva muka propasti. Propasti, jest, jer ono polje, na koje će se gladni skakavci spustiti da prenoće naličit će sutradan pustom groblju. — Ne će na njemu ostati ni jedne travke, ni jednog lista, ni jednog cvijeta. Jadna će stabla pružati u vis svoje ogoljele grane, ko bogalj sakate ruke...

Imade preko 140 vrsti skakavaca, no najpogibeljniji su tako zvani »marokanski skakavci«, »putujući skakavci«, »veliki afrički skakavci«, kojih imade naročito mnogo u Sudanu. Najčešće stradaju od skakavaca Grčka, Turska, južna Rusija, južna Italija, Azija, Indija, južni dio Kanade i južna Amerika. No najvećma strada od skakavaca Afrika. Za suhih godina znadu se skakavci zaletiti i u naše krajeve, pa smo tako lanjske godine čitali, da je jedan oblak afrikanskih skakavaca doletio i u našu Hercegovinu, a drugi da je zanio vjetar iz južne Rusije čak u Vojvodinu, gdje da su napravili mnogo štete.

Mnoga su sredstva ljudi pokušali, da bi utamanili ovog strašnog štetočinu. Pokušavalo se ubijati ih jakom elektricitetom u zraku, no bez uspjeha. Otrovni plinovi mogu ih utamaniti, ali to je vanredno opasno sredstvo, jer može vrlo lako da potruje životinje i ljude. Na otoku Cipru izumio je jedan seljak izvrsno sredstvo. On je na visokim stupovima razapeo čvrste ponjave a kako oblak skakavaca slijepo leti gonjen vjetrom tako naleti i na razapeto platno na koje udari i pada na zemlju u zato iskopane jame pod platnom. Seljaci ih onda u jamama zgaze, a kasnije nađubre njima zemlju.

U francuskim kolonijama u Africi počeli su u najnovije vrijeme upotrebljavati neku vrst bacača vatre. Taj je stroj nalik na štrcaljku, kojom naši vinogradari štrcaju lozu modrom galicom. Razlika je samo u tome, što iz ove štrcaljke struji plamen, koji tamani velike količine skakavaca.

Najviše skakavaca ipak ugine u moru. Njih naime nosi vjetar. Oni se dignu za povoljnog vjetra negdje s afričkih poljana i lete, lete kuda ih vjetar nosi. A vjetar ih često zanese nad beskonačne morske valove, gdje se iznemogli spuste i nađu svoju smrt u vodi. Dakako da je taj dan prava riblja gozba, jer ih morske ribe u slast sve do jednoga pojedu.

No nisu samo ribe, kojima je skakavac poslastica. Pitajte vi jednog afričkog crnca, bi li jeo skakavce pa ćete vidjeti kako će se samo oblizнuti. Crnci jedu skakavce sušene ili pečene, a začinjaju ih medom. Za njih je to najmiliji kolač. E, pa dobar im tek!

GRČKI FILOZOF I GOSPODSKE HALJINE

Neki grčki mudrac, koji je slovio kao vrlo pametan i dobar čovjek, pa su mu zato ljudi sa svih strana dolazili, pitajući ga za savjet i donoseći mu svakojake darove, odjenuo je jednoga dana prosjačke haljine i izišao na ulicu.

Šećući onako otrcan trgom, zaustavljao se pred trgovinama, gurao se kroz mnoštvo naroda, ali nitko ni da ga pogleda, a kamo li da bi ga tko pozdravio.

Iza toga se povrati kući, skine sa sebe prosjačke haljine i obuče najskupocjenije odijelo protkano srebrnim i zlatnim nitima. Zatim opet izađe na trg, ovako bogato odjeven. Ovaj su ga put svi opazili, a i oni, koji ga nikad nijesu vidjeli ni čuli o njemu sad su mu se duboko klanjali i s poštovanjem ga pozdravljali.

— Tako dakle, rekao je on u sebi. Ne daju počast meni i ne pozdravljaju mene, nego ove haljine na meni.

I govoreći tako stade skidati sa sebe skupocjene haljine, položi ih na kamen, baci se pred njih ničice i stane im se klanjati.

— O, bogate haljine, o skupocjene tkanine, neka vam je slava, neka vam je čast...

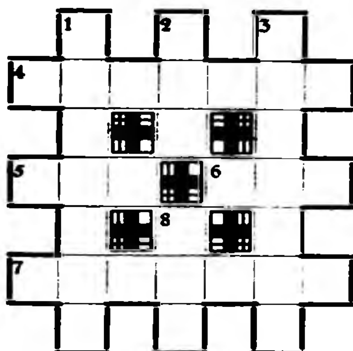
Budalasti narod, gledajući mudraca kako se klanja haljinama, okupio se oko njega i počeo se klanjati i on. I od toga vremena ta se je budalaština održala na svijetu do dana današnjega. Još uvijek ima glupih ljudi, i to danas još u dvadesetom vijeku, koji časte i klanjaju se bogatstvu i raskoši i skupocjenim haljinama, a ne cijene pošteno srce, pravu plemenštinu i duhovne vrline...

ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKE

1) KRIŽALJKA

(Ivan Curl, Delnice)

Vodoravno: 4. naš pisac, 5. rodbina, 6. biljka iz koje se pravi domaće platno, 7. darovit.

Okomito: 1 mađarski kralj, poznat iz borba sa Petrom Svačićem, 2 otok u gornjem Jadranu, 3. rodno mjesto Majke Božje, 8. čuvar kuće.

2) ZAGONETNE POSJETNICE

(Marijan Vajda, Visoko)

ŽELJ. ZEČARIN

Zanimanje?

RATKO

Zanimanje?

3) ISPUNJALJKA
(Marijan Vajda. Visoko)

maramica
zanimanje (dat.)
graditeljski stil
miris
šećer ili...

Vodoravno i okomito isto.

4) ŠARADA

Tako se kaže ekavski boja
Što ju treba domaćica moja

Ulicama njegovim mnogi je šeto
Veliko naselje to vam je eto

Kad se spoje ove riječi
Naš najveći grad se isprriječi

5) ISPUNJALJKA
(Marijan Vajda, Visoko)

I naše more
bura, oluja
afrička životinja
naša pokrajina pod Italijom
koja dobro ne vidi
žensko ime
prisutni kod krštenja
lud čovjek
ima načelnika i bilježnika
II mjera za zlato

I—II junaci priče koja izlazi u »Malom Istraninu«.

LOGOGRIF
(Aleksandar Radanović)

Mali otok na Jadranu
Nekad centar bitki, mina
A danas je poznat samo
Zbog izvrsnog svoga vina.

Tam na Krfu gdje se krvca
Lila mlazom svakog danka
Na tom mjestu uzdignut je
Neznanoga grob junaka.

A vrtuljak u rjekama
Opasnosti stvara samo.
Zato neka neplivači
Nikako ne idu tamo.

Ovo sredstvo za čišćenje
Domaćica često dira,
Jer je čula da taj prašak
Sve očisti i polira.

POPUNJALJKA

Sastavio: **Mišo Ferjanić**

I.

				Kormilo auta
				Igračka, bebica
				Zbirka slika
				Američki novac
				Neoslobođeni kraj
				Pametan
				Sveta slika
				Književno djelo
				Glazbalo
				Jak vjetar
				Dio kaputa
				Rov, prokop
				Afrički grad
				Rimski car

II.

Od I.—II. Istarski mučenik

Odgonetka iz broja 7. glasi: KRALJEVIĆ MARKO

Ispravno su odgonetnuli: Luka Grgurević, Zagreb — Vinko Janeš, Skrad — Ivica Ružić, Skrad — Drago Mladen, Lupoglav — Ivo Acinger, Gor. Šarampov — Franjo Jaksetić, Zagreb — Dragutin Jauk, Skrad — Olga Nosić, Ivanićgrad — Zdenka Emić i Zdenka Moguš, Ivanićgrad — Ivo Zorica, Šibenik — Slavica Kvaternik, Kloštar Ivanić — Gjuro Brezak, Lupoglav — Aleksandar Rubeša, Zagreb — Dragutin Marenić, Ivanićgrad — Rudolf Hodak, Ivanićgrad — Kreša Kružić, Hreljin — Anka Vale, Baška — Josip Poletti-Kopešić, Zagreb — Vinko Stamać, Molat — Ankica Tomlinović, Nova Gradiška. —

Nagrađeni: Slavica Kvaternik, Kloštar Ivanić — Aleksandar Rubeša, Zagreb — Gjuro Brezak, Lupoglav — Zdenka Emić i Zdenka Moguš, Ivanićgrad.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-61.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.

POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVOM. **Ovaj dvobroj stoji 2 dinara**

GOD. VI SVIBANJ—LIPANJ 1935 BROJ 9 i 10

Mala pošta

SRDAČNA ZAHVALA PREDSJEDNIKA ČESKO-SLOVAČKE REPUBLIKE TOME G. MASARYKA NAŠEM LISTU.

U 7. broju našega »Malog Istranina« mi smo našim čitateljima prikazali veliku ličnost predsjednika bratske Česko-Slovačke republike Tome G. Masaryka, koji je početkom ožujka proslavio svoju 85. godišnjicu života. Tom smo mu prilikom čestitali rođendan i mi u ime malih zarobljenih Istrana i u ime svojih mnogobrojnih čitatelja.

Neki naši prijatelji i pretplatnici u Čeho-slovačkoj (a tih imademo i tamo lijep broj) upozorili su gosp. predsjednika Masaryka na taj broj našega lista. On ga je pročitao i srdačno nam se, posebnim preporučenim pismom, zahvalio.

Tu njegovu zahvalu čuvat ćemo u našem arhivu kao dragocjenu uspomenu.

*

Kukulić Smiljana, učenica IV. **razr.** osnovne **škole na Rabu** piše nam:

Dragi gospodine **uredniče!**

Podmladak Crvenoga Krsta osnovne škole u Rabu priredio je dne 24. ožujka o. g. zabavu, na kojoj je glavna točka bila igrokaz »Izdajica« od Ern. Radetića. Predstava nam je lijepo uspjela, te smo je još jednom opetovali i na godišnjicu oslobođenja Raba, dne 23. travnja. Mi bismo rado uvježbali još koji komad iz istarskoga narodnoga života, pa Vas molimo, dragi uredniče, da biste nam još koji komad napisali. Mi ovdje u Rabu, u blizini granice rado prikazujemo i gledamo istarske igrokaze. »Mali Istranin« uvijek čitamo, a sada su se mnogi koji dosad nijesu bili pretplatnici, na nj pretplatili. Molimo svu djecu u Jugoslaviji, da bi i oni naučili ovaj lijepi igrokaz i da bi s nama zajedno poradili na tom, da se što više djece pretplati na »Mali Istranin«.

Puno Vas pozdravljaju učenice i učenici IV. razreda osnovne škole Rab.

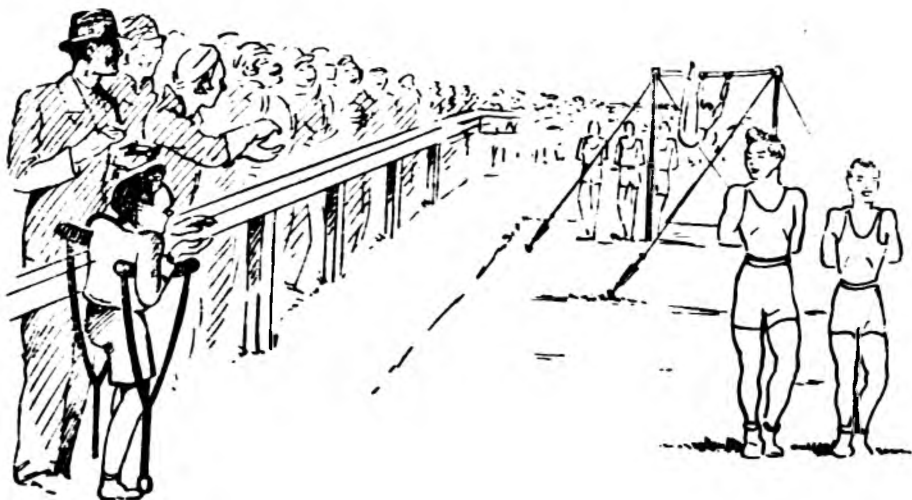
MALI ISTRANIN

GOD. VI ZAGREB, SVIBANJ-LIPANJ ŠKOL. GOD. 1934/35 BR. 9—10

Sokolski dan

Nebo bez oblačka, more bez srha: sve stoji i miruje, kao da prisluškuje slavi lijepog sokolskog dana. Milozvučno igraju zvuci narodne glazbe, živo odskaču između bujnog šarenila silnoga mnoštva crvene košulje divnih junaka, što sa sokolovim perjem zataknutim o kalpak stupaju čvrsto, veselo i živo, kao u boj.

Pred njima zastava, a oni, Sokolovi divni, u stisnutim redovima. Ima i sokolica, krasnih, milovidnih. Ima i podmlatka — čitava vojska zdravih, rumenih mališa. Igra glazba, udaraju bubnjevi, ore se poklici i pozdravi. Za junačkom četom lijeva se svijet. Ima ga ko mravlja. Ima ga svake ruke: i domaćega i stranoga. Gledaju stranci i čude se i dive, a našima srce od zanosa bije, prsi se od ponosa šire, duša klikće od milja i sreće.

Stoji stiska i gužva i svak hoće da bude prvi, da bude narodnim junacima što bliže, da ih vidi, da na njih baci kitu cvijeća, da im dobaci pozdravnu riječ.

Samo jedan zaostaje za povorkom: mali Žuvić. Kad je bio posve malen, ušlo mu nešto u nogu i on mora, siromak, da sada na štakama ide. Ali uza sve to mu je lice svježe, rumeno i zdravo, pogled čist i vedar, a usne gotovo uvijek, rasklopljene na osmijeh.

Kroči na svojim štakama i sve se napinje. Hoće što prije da stigne na vježbalište, da uhvati mjesto, odakle će gledati svu slavu današnjega sokolskoga dana. On ide za Sokolima za glazbom, za cijelim onim nepreglednim svijetom.

Eno ih na vježbalištu. Sve je nagrnulo na zgodnija mjesta, odakle je pukao ljepši pogled. Jedini je naš Žuvić ostao otraga. Ali našao se čovjek dobra srca, neki bradati radnik oštra pogleda i širokih pleća, pa će:

— Dajte dečku mjesta, da može vidjeti!

Svijet se razmakao i pustio Žuvića naprijed. A Žuvić zahvaljivaše onim svojim vedrim pogledom i umiljnim osmijehom.

Započeše vježbe. Ponajprije nastupiše »veliki« Sokolovi. Divno se drže, kao pravi junaci! A kakve li su u njih mišice! Kolika sila! Kolika snaga! Zadovoljan je narod s njima, jer ih neprestano pozdravlja i hvalama obasiplje. Kad su oni svršili i otišli, nastalo je kratko čekanje. Ali posve kratko, jer je malo zatim udarila glazba slavnu sokolsku pjesmu a gotovo u isti mah ukazali se na ulazu prvi redovi malih sokolića.

Silan pljesak pozdravio je mlade junake, a oni, kao da se to njih ne tiče, pod zvukom pjesme stupaju, stupaju, brate, kao da idu na vojsku. Svi su lijepi, okretni i vitki, ali zaman: nema ga do n j e g a, do Milana Dorića. Kako je ono pružio noge, izbočio prsi, podigao glavu! Ama Kraljević Marko!

Sasvim sićušan oblak munu inače vedrim Žuvićevim čelom. Taj Milan Dorić zadirkuje u njega, gdje samo može. Ljuti ga, što mu učitelj njega, Žuvića neprestano iznosi kao primjer.

— Gle, kako si to napisao! Pa niti čitati ne znaš! Zašto se ne ugledaš u Žuvića?

Kadgod bi tako govorio učitelj, Žuvić bi u Milanovim očima zamijetio nešto nedobra. A to je njemu, ubogaru, smućivalo dušu. I bio bi najvolio, da ga učitelj ne hvali. Bože moj! umovaše dečko, nisu ni drugi toliko krivi, što sve ne upamte. Živahni su, imadu zdrave noge, pa trče amo tamo. On to ne može, za to mu je knjiga mila drugarica. Da su i u njega zdrave noge, bogzna bi li i on bio tako valjan đak. Ali opet ne bi ni Milan smio, da onako s njime postupa. Eno juče mu je sakrio štake, prekjuče mu je podmetnuo štapić, a ma tko bi nabrojio sve, čime ga onaj lijepi sokolić progoni i napastuje.

Nego i taj je oblačić brzo uminuo a Žuvićeve su oči i opet čisto i vedro gledale ispred sebe i to ravno u Milana, koji je u taj mah svraćao na sebe svačiju pozornost. Lagan kao pero digô se na preču, i eno ga, gdje neobičnom spretnosti i lakoćom izvodi prelijepe ali i preteške vježbe. Gipko mu se tijelo svija poput svježa prutića i sve se vrti i vrti, dok se na jednom ne uzvine nogama u vis. Gledaoci zadržavaju dah, tihi mrmor udivljenja zabrujao uokolo, Žuvić stajao kô prikovan i gledao, gledao. . I suza mu zasjala u oku, ali ne od zavisti, već od duboke tuge. — Eh! da je i meni onako... A i žao mu je bilo, što ga onaj divni i jaki dečko ne voli. Što bi on dao onako slab i nevoljan, da mu se je kadšto prisloniti o krepka ona ramena i pomišljati: — Evo, imam i ja, tko će me u potrebi braniti i štititi. Milo je biti uz ovakova prijatelja! Gle, kako se samo vinuo nad prečom! A ma pravi sokô, vesela mu majka! I eno, sve mu se divi, a i zavriježuje. U duši maloga Žuvića raslo udivljenje i kao što se čaša kad je prepuna, prelije, tako je i njegovo maleno srce nabujalo i zaboravivši na sve uvrijede, što mu ih je Milan nanesao, njegove su se malene i slabašne ručice prve složile i živo zapljeskale. Ali kako se pri tom nešto suviše razmahao, pomakle mu se štake, on se zanjiše, i lupi glavom o

ogradu. Na bolni njegov jauk uskomešao se svijet. Uhvatili dečka i ponijeli ga u pokrajnu sjenicu, gdje su mu isprali ranu i ostavili ga sjedeći na klupi.

Malo se je iza toga oborene glave došuljao do sjenice Milan. Pripovijedali mu, kako mu je ubogi mališ zapljeskao, pa mu se jadnome desila ona nesreća. Čuvši to Milan, poćuti kao nekakav ubod u srce i više nije imao mira. I eto ga sada, gdjeno se vrti oko sjenice i traži u duši način, kako bi se približio drugu, koga je toliko puta rastužio.

U neke se ojunači i uđe u sjenicu.

— Boli te još?... upita malo ne plaho i sjedne na klupu ukraj Žuvića.

Žuvić se lecne, pogleda Milana onim svojim čistim i vedrim očima i bilo mu kao da sniva. Milan! On da ga pita, je li ga još boli!

Ali se ubrzo razabere i odvrati.

— Proći će... U isti mah mu se na usnama ocrta ona, njegov blagi osmijeh.

— Lijepo je tebi danas, Milane. Mnogo si ubrao hvale. Svi smo ti se divili, svi. Pa i zavrijeđuješ.

Milan obori oči, te će nekuda smućeno:

— Ne zavrijeđujem, Žuviću. Ja sam tebe mnogo puta uvrijedio — — i ljutio — —

— Ostavi, mahne Žuvić rukom, ono je bilo iz šale — ja to znam — — — Slušaj Milane, kako lijepo igra glazba...

Na vježbalištu su i opet igrali sokolku.

— Lijepo je vama svima, Milane. Biti sokô — koje li sreće, za vas, za nas, za cijelu našu otadžbinu!

Vi ste naš ponos, naša slava, naša dika...

Milan mu uhvati ruku.

— Žuviću, ti mi praštaš...

Žuvić kao da je prečuo, podigne na nj svoje dobre oči i reče:

— A nitko vas ne voli tako, kao mi ubogi slabići. Vi ćete biti naša pomoć, naša obrana... Milane, hoćeš li me za prijatelja? To je moja velika želja... Vidiš me, kakav sam ti jadan i nemoćan.

Milanu se nakrivi lice, u očima mu zasjale suze.

Te su suze blagoslovile i za navijek zapečatile divno prijateljstvo međ ubogim, kljastim sirotanom i malim junačkim Sokolom.

Viktor Car Emin

Naranča

Učitelj:

Ded, Ivice, kaži! Što ti na um pade,
Kad ti jutros ujak tu naranču dade?

Učenik:

Rekoh: Baš je lijepa, al' je li i slatka?...
Dvije će kriške dobit sestrica mi Zlatka.

Učitelj:

I na drugo nisi pomislio tada?

Učenik:

Nisam... Al sad nešto meni na um pada.
Okrugla je; na njoj mrežasti nabori;
Splosnuta je malko i dolje i gori.
A takva je, bogme, naša zemlja stara:
Nabrano joj čelo bezbroj borâ šara!
Okrugla je; gori i dolje zgnječena,
A te točke jesu dva pola ledena.
Do stožera nije lako utrt puta,
Jer je tamo pustoš, mrak i studen ljuta.
— Kad ću povuć crtu, a polutnik to je;
Na njemu se ljudi i sred zime znoje.
Još dvije crte vučem preko kore ove,
Gle, sad obratnike, lijepe prstenove!
Ugodno na njima na zemljici živiš:
Jeseni se blagoj i proljeću diviš.

Učitelj:

Evala ti, Ivo, na govor pametni!
Sad voće oguli, krišku na zub metni.

Učenik:

Naranča je puna soka sladanoga;
To je žednom piće, a gladnome hrana.
A iz zemlje sila ognja vatrenoga
Iz čeljusti bije strahotnih vulkana.

Vladimir Nazor

Lepirica

(Po tuđem izvoru)

— Eto pelivana, eto pelivana! — puste vike u selu.

I pelivani koracali kao kraljevi u svojim crvenim majama, a na njima sve zlato i drago kamenje. Sve krivo, i zlato i drago kamenje, ali pod suncem sve je to sjalo kô alemje pravo.

Pred njima išla djevojčica. Bilo joj desetak godina. Plavokosa i bijele puti kao snijeg: — pravo anđelče božje.

— Kako se zoveš mala? — upita je znalična seljanka.

— Lepirica — odvrati dijete i ljupko se nasmija.

Kad se okupilo dosta svijeta, najavi lakrdijaš piskutljivim glasom, da će na večer biti predstava na seoskom glavnom trgu, gdje se već dizao šator.

I pod večer sve je pohrlilo u šator, da vidi komedijaše i malenu krasnu Lepiricu.

*

* *

Pelivan zabubnja, a Lepirica u crvenoj maji i bijeloj snježnoj odjećici poskoči na uže. Ona je plesala lako poput ptičice, nadvila ruke nad glavu i slatko se smiješila svjetini. Gombač se vrtio na priječki, a junak je dizao utege i željezne šipke.

Predstava se završila, a dobri se seljani razišli veseli i zadovoljni.

Pelivani pobrojili novce. Bilo je u svemu tridesetak dinara i poslaše malu u selo, da novac promijeni u tri komada po 10 dinara. Društvo pođe na večeru, a sitna curica u selo. Kad promjeni novce, vrati se u šator, da pospremi konopce, priječke i sprave. To joj bijaše posao svake večeri poslije priredbe.

Sitna curica bijaše sirotica bez majke i oca. Pelivani je nađoše jednom samu na nekom seoskom drumu, pa je sa sobom uzeše. I brzo nauči sirotica njihove majstorije.

Kad je plesala činila se malenim metuljem, pa je i zato prozvaše: Lepiricom. Ona je radila, što je mogla, a pelivani je za uzdarje bili i zlostavljali. Jadnica bila je samo sretna, kad je legla na slamu i sanjala o rodnome kraju i mrtvoj majci.

*

* *

Lepirica je obavila svoj posao u šatoru i pošla prema velikoj kočiji, gdje je večeralo društvo. Bila je gladna i nestrpljivo je čekala svoj komadić crna kruha.

Pelivani je čekahu u razgovoru.

— Novce, novce — zaviče lakrdijaš — amo novce...

Lepirica htjede da izvuče zamotak iz maje. Novaca nije bilo. Sirotica pogleda uokolo prestrašena i drhtava.

— Novce — zatuži djevojčica — valjda sam ih izgubila.

— Izgubila!? — povikaše svi pelivani. Izgubiti trideset dinara!

— Derište, ajde po novce! I rinuše je u mrak.

Lepirica potrči po svim puteljcima, kud je bila prošla, gledala i tražila po svim kutovima, po smetištima, tresla se i plakala od jada i tuge. Uzalud! Nije našla novaca...

Pelivani je čekahu nestrpljivo. Sirotica zaviri kroz okance. Cijelo je društvo psovalo i klelo. Djevojčica problijedi i protrnu, ipak pokuca lagano. Gospodar joj otvori. Lepirica je drhtala kao plaha ptičica.

— Dakle? — upita je.

— Ništa — odvrati mala.

— Nijesi ih našla? — i udari je žestoko.

— Nesrećo! — zaurla gombač i udari je šakom tako, da je bijednica pala. Gospodar odrine sina, pa uhvati Lepiricu, te je svuče. Njezina leđa bijahu sva modra i izbijena, ali to ga ne ganu. On je stade tući konopom dok joj ne navri krv iz mnogih rana. Izmrcvarenu baci je na slamu u blatni i smradni zakutak, gdje je ležao društveni pas Lisan. Lepirici se činilo, da će umrijeti od boli, ipak je od straha šutila i skupila se uz Lisana... Gospodar ugasi lojenicu i još joj jednom dobaci:

— Crkni marše!.. I svi utihnu u kočiji.

Lepirica je gutala jecaje, a nije mogla zaspati od puste boli. — Da pobjegnem — pomisli. I stade sanjati o zavičaju, o majci o najranijim danima. Obuče se polagano, podraga psa, da ne zalaje i otvori vrata... Bijaše na putu. I udari u bijeg preko mirne i osamne poljane. Jačao ju strah, da je ne ulove. Trčala je i trčala i napokon padne na rosnu travu već daleko od sela. Noć bijaše mirna. Zvijezde sjale na nebu, a šturak se javljao svojom pjesmicom. I Lepirica umorna i gladna usnu. Dugo je spavala. probudiše je čudni cjelovi. Lisan, društveni pas, lizao joj ruke.

— Lisane — i mala zagrli samilosnog psa i zaplače ljuto.

Lisan je gledao upravo snuždeno svojim velikim očima jadnicu malu i stade joj opet lizati ruke... Lepirica htjede se podići, ali nije mogla od slabine i gubika krvi i padne opet na zelenu travu... Kad su se prve sunčane trake nasmijale svijetu, Lisan je čudno buljio u siroticu malu, koja se nije mogla više nikako probuditi. Došla je po nju sigurno majčica da je odvede u svete krajeve mira.

R. Katalinić Jeretov

Tri klupe

I.

Ala je nestašan u svojoj klupici taj mali nemirnjaković Nikica. Gdje ti je on sa svojim mislima, dok učitelj pripovijeda, a ostala djeca onako pozorno slušaju? Ko zna, kakva mu se nepodopština mota po glavi? Izvadio svoj mali nožić, pa počeo na klupi rezuckati pisaljku. A to škripi, da te srsi prolaze! Učitelj ga opominje, Nikica se za čas smiri. Ali što je pusta dosada! One lijepe pričice učiteljeve njega se baš ni malo ne doimlju. Opet mu misli letaju, što ja znam kuda, a pri tom neprestano rezucka nožićem po klupi. Učitelj mora ponovno stati, da ga strogo pozove na red. I opet se Nikica za čas dva primiri.

Do njega sjedi drug, pa najednom skoči i vrisnu. Šta je? Nikica ga ubo nožićem, ali sasvim malko u stranu. Nije htio, kaže ugursuz mali... E, sad se nije moglo proći bez kazne...

I tako mu u ludo prolaze dani u **školskoj klupi**.

Učitelj kima zabrinuto glavom. Šta li će jednom biti od toga mališa kad odraste, a ostane kakav je sad — nemiran i nemaran?

II.

Noć je mjesečinom obasjana.

U gradskom perivoju šušti lišće.. Inače je uokolo sve tiho, nigdje žive duše. Ali gle! Tko je ono klupi u onom skrovitom kutu? Tko je onaj jadnik, te nema gdje da položi umorenu glavu, nego tu na tvrdu **klupu gradskog perivoja**?

To je negdašnji naš Nikica, sada kalfa Niko. Pogledaj one otrcane haljine na njemu, one cipele, iz kojih vire prsti! Po strani mu torba — **prosjačka** torba. Da — jer one suhe korice hljeba u njoj naprosio je Niko.

U školi je slabo prolazio, jedva se protukao. Otac ga dade u zanat. Ali i tu je bio lijen i nemaran. Kao kalfa izmijenio je jedno desetak majstora. Od svakoga je brzo otišao. Ili se nije svidio on majstoru, ili majstor njemu. Tako se potucao po svijetu od nemila do nedraga, prehranjujući se ponajviše onim, što bi mu koja milosna ruka udijelila, a noćujući, gdje prije stigne. Uzglavljem mu je ponajviše bila crna zemlja, a pokrivačem

zvjezdano nebo. A noćas eno ga na sasma neobičnoj postelji — na tvrdoj klupi gradskog perivoja.

Šta li će još da bude s nesretnim Nikom, pođe li tim putem dalje.

III.

... I eno ga opet na klupi: blijed, shrvan, iznemogao... Nije čudo što je blijed, nije čudo što mu koljena dršću, jer je klupa, na kojoj sada nesretnik sjedi — optuženička klupa.

Šta se to desilo?

Potucajući se po svijetu nabasa jednom u sumrak na jednu kuću gladan, žedan i umoran. Uniđe. Soba otvorena, ali u njoj ni žive duše. Pričekat će malko, doći će tkogod. Ali nema nikoga. Obazire se po sobi. U jednom kutu stoji ormar na pola otvoren. Zaviri. U ormaru srebrene žlice i nešto zlatnine. Prilika je zgodna — nema nego samo pruži ruku... Čuj! Ide li tkogod? Ne ide nitko... I on pruži ruku... Ali u taj isti mah stupi u sobu domaćin. Najprije se lecnu, ali onda skoči ko bijesan naprijed i prije nego li se mogao Nikola i snaći, spopane ga za grkljan i počne vikati:

»— U pomoć! Lopovi upali u kuću — tati, razbojnici! U pomoć!«.

I snažnom rukom pritiskao mu grkljan. Nikola izbuljio oči, nestaje mu zraka. Zadavit će ga... »Pusti me!« istisnu kroza zube. Ali, onaj ne pušta, već jednako viče »u pomoć!«. Nikola se otima. Već se čuje buka sa dvorišta.

U tom se njih dvojica dohrvaše do stola, na kom je ležao nož. Nikola ga spopadne, zamahnu, udari... Gvozdena šaka popusti — i Nikola skoči kroz otvoren prozor na cestu...

Eto za što dođe na tu nesretnu klupu.

Bi li svega toga bilo, bi li on sjedio sada na toj klupi zločinaca, da je nekad — e gdje su ona pusta vremena! — bio drukčiji na onoj klupi nevine djece — na školskoj klupi?

... U sudnici sakupilo se mnogo svijeta, da čuju osudu. U jednom se polutamnom kutu stisnuo starac sijede brade i pognutih leđa. To je nekadašnji učitelj malog Nikice. I sada kao nekad tužno kima glavom i sa staračkog obraza otire suzu...

Vrane

Vrane, vrane, crne vrane
Svud su krajem pale,
Pune su ih uz obale
Litice i grane.

Sa obala grakću, lijeću
U daleke strane —
Pa se opet po drveću
Spuštaju na grane.

I njišu se jata vrana...
Sa naših vrleti
Ko da smrt nam crna prijeti
S uznjihanih grana.

Nek se njišu — pod omarom...
Vrane — crne vrane —
Neće našem hrašću starom
Prelomiti grane!

Jos. A. Kraljić

Iz mojeg dnevnika

1. Domovina

Javi se na dužnost u mojoj školi nova učiteljica za talijanski jezik. Poznaje nešto i naš jezik. Uvedem je u razred.

— Djeco, vaša nova gospođa podučavat će vas u talijanskom jeziku. Budite dobri i marljivi kao što ste i dosada bili. Slušajte je, ona će vas naučiti mnogo lijepih i korisnih stvari.

Pozdravim učiteljicu, zaželim joj sretan rad i napustim razred.

Ne prođe ni pet časaka i neko pokuca na vratima mog stana.

Otvorim. Uđe ona, učiteljica, usplahirena i ljutita.

— Nemirni su i prkosni, ne mogu ništa da radim. Vrijeđaju me. Dođite da ih ukorite.

Pođem u razred. Svi su mirni. Tužno me gledaju.

— Što je to, djeco? Kako se to ponašate?

Srećko ustane i reče:

— Pitala nas gospođa kako se zove naša domovina, a ja sam joj odgovorio:

»Al' oči mu uzdignute
Okrenu se, oj onamo,
Gdje od drage domovine
Svako jutro sunce sine
Tamo želim biti, tamo!«

Gospođa se počela ljutiti na mene što joj to govorim a i udarila me. Moji drugovi, Joso i Đuro, su joj rekli da me ne smije tući, jer smo učili napamet tu lijepu pjesmu.

Okrenem se gospođi i zamolim je da oprosti Srećku. Preporučim djeci ponovno da budu valjana i poslušna i odem. Otišao sam sa gorčinom u duši i sjetih se riječi barba Rike:

»Svaka majka tvoja danas ljuto cvili,
Gdje povija roblje i gdje goji sina:
Što prije za Nijemca, danas za Latina.«

2. Neće da bude među njima.

Molitva se svrši.

— Jesu li svi došli?

— Jesu, gospodine učitelju!

— Dobro. A sada na rad!

Obuka otpoče.

Vrata se otvore i u sobu stupi mali Pero. Pozdravi me i reče:

Vani čeka Stojan Ivankov. Želi da dođe k nama u školu.

Otvorim vrata i pozovem ga.

Uđe. U sobi nastane muk. Sve su oči malih rodoljuba uprte u njega

— Što želiš, Stojane?

— Lijepo Vas molim da me primite u vašu školu. Ja tamo, među njima ne mogu da budem. Oni me mrze i preziru.

Među učenicima nastane komešanje. Na njihovim licima vidim zadovoljstvo.

— Ne mogu da te primim Stojane. Ti moraš zamoliti oca da te on amo dovede.

— Ja sam molio tatu da samnom dođe, ali se on boji osvete.

— Osveta, osveta, Stojane moj! Ta čeka mene i sve nas ako te primimo.

— Ne, gospodine učitelju, vi ne smijete da stradate. Ja ću opet tamo, ali ću uvijek misliti na vas.

Mi ćemo ti Stojane svakim danom pokazati naše zadaće, javi se Đuro, pa ćeš tako biti naš, među nama.

— Hvala ti, Đuro, — odgovori Stojan, pokloni se, zajeca, i ode.

2. Pišu učitelju.

Odveli su im učitelja u zatočenje. U radu ga zamijenila učiteljica.

— Znate li što o našem učitelju? — upitaju ju učenici drugog dana. Kud su ga odveli?

— Ne znam, djeco. Još nismo primili nikakvih vijesti o njemu. Čim nešto doznamo pisaćemo mu da ga utješimo.

Učiteljica ih pazi i miluje. Zavoljeli su je ko pravu majku. Slušaju je i poštuju. Marljivi su u radu. Sretna je i ona među njima.

— Naš se gospodin nalazi u V. i lijepo Vas pozdravlja — obavijesti jednog jutra učiteljica svoje miljenike.

— Gospodo, hoćemo li mu danas pisati nešto? — upita Ivica.

— To sam i ja mislila. Naše će ga pismo obradovati, pa će lakše snositi muke i patnje.

— Dozvolite mi da ja pismo sastavim, zamoli Srećko.

— Dobro. Dok mi budemo čitali ti sastavi pismo. Srećko istrgne list iz pisanke, zamisli se časkom i poče da piše:

»Dobri naš učitelju! Primili smo Vaše pozdrave. Hvala Vam. Naša nam je gospoda dobra kaošto ste i Vi bili. Uvijek razgovaramo o Vama. Mi molimo dobrog Boga za Vas. Marljivo učimo. Svi Vas najsrdačnije pozdravljamo. Vaši zahvalni učenici.«

— Ja sam gotov, gospodo!

Srećko pročita pismo.

—Dobro si napisao. Sada se potpišite ti i Milan u ime svih drugova.

— Molimo, svi ćemo se potpisati, navališe učenici.

— Dobro, potpišite se svi.

*

* *

Drugog dana pozovu učiteljicu u komandu. Na stolu je ležalo pismo njezinih učenika.

— Šta vi to radite u školi sa vašom djecom? Ko je pisao ovo pismo? Zar vas za ovakav rad plaćamo? Ako se još nešto slična dogodi, znajte, da ćete snositi i punu odgovornost.

— Djeca su me zamolila da se zahvalimo na pozdravu njihovog učitelja. Mislim da se nisam ogriješila o nikakav zakon, kad sam im to dozvolila. Dječju zahvalnost prema svima, a osobito prema učiteljima, treba njegovati i poštivati.

— Dosta, dosta tih priča. Zahvalni morate biti nama, a i na to djecu upućivati, a ne bodriti neprijatelje Italije. Možete ići!

4. Neće da uzimaju njihovu hranu.

Svršila obuka. Dva vojnika čekaju na ulazu škole sa kotlom hrane. Učenici se svrstaju u red. Svaki izvadi svoj lončić da primi obrok. Poče dijelenje hrane. Brzo je to išlo. Ja prisustvujem dijelenju i pazim na red.

Ivo i Milan se nešto dogovaraju.

— Ajde, djeco, žurite se kući! Roditelji čekaju na vas.

*

* *

Popodne istog dana radim sa onim manjima. U razred uđe vojnik i naloži mi da odmah dođem u komandu.

Djeca me sažalno pogledavaju, ali čitao sam u njihovim pogledima:

— Ne bojte se, mi smo s vama.

Pođem.

— Zar tako nagrađujete naša plemenita djela, vi ščavi? — reče mi komandant.

— Ne razumijem, gospodine kapetane, o čemu se radi!

— Ne hinite, ne lažite, vi ste svemu krivi. Vi ste djecu nagovarali da izliju i prospu danas hranu. Zar mislite da ćemo mi za pse i mačke da toliko trošimo?

— Gospodine, nemojte tako, molim vas. Ispitajte moju krivicu, i, ako sam kriv pripravan sam da snosim i posljedice.

— Marš, napolje! Barbari ste bili, barbari ćete ostati. Ali pazite i znajte, da je Italija moćna i jaka. Ona će vas privesti pameti i poštivanju reda i zakona.

Otišao sam. Među mojim najmanjima našao sam snagu, utjehu i mir.

Nadmudrivanja

(Šaljiva pitanja)

1. Kad je čovjek u kući bez glave?
2. U crkvu te vabi i zove, a sam nikada ne ide u nju; tko je to?
3. Tko dođe u jutro najprije u crkvu?
4. Ti vidiš ono nešto da je u vodi, a znaš da nije mokro; što je to?
5. Slijepac je vidio zeca, gdje trči. Hrom je skočio za njim da ga uhvati, a jedan goli čovjek je uzeo zeca i turio ga u džep. Što je to?
6. Što ćeš naći samo jedamput u zraku, a ne ćeš ga naći ni u vodi, ni u ognju a ni na zemlji?
7. Čemu se svako jutro najviše bližamo?
8. Koji je onaj čovjek, koji pred sebe gleda a natrag vidi?
9. Koja životinja ima kosti izvana, a meso iznutra?
10. Neki dječak sjedio je za stolom i jeo. Što je više jeo više je imao. Najzad je sve bacio kroz prozor. Što je to?

(Odgovor vidi na str. 149)

Krv nije voda

God. 1813 dogovoriše se Austrijanci i Englezi, da potjeraju Francuze iz naših krajeva.

Brodovlje se engleskoga admirala usidri pred Lovranom, austrijski general Nugent gurne Francuze iz grada Rijeke i postavi topove na kašteo u Veprincu, ali se ne usudi dalje preko gore Učke. Francuzi se dizaha na njega iz Pule i Rovinja.

Kapetan Lazarić, rodom iz Trsta, ali porijeklom Istranin, dođe k njemu te mu reče:

— Daj mi, generale, 47 Hrvata varaždinske pukovnije i 7 konjanika, pa ću sam preko Učke. Poginem li, ne zaboravi kapetana Lazarića.

—Junače, kušaj sreću! — odgovori mu general. Onoga istoga dana prevali Lazarić sa svojom četicom visoko bilo Učke gore.

Uz jeku bubnjeva i truba spusti se Lazarić niz obronke Učke, prođe kroz seoce Vranju te se zaustavi ispod gradića Boljuna. Težaci su ostavljali kuće i njive i hitjeli sa svih strana k mladome kapetanu.

— Istrani — govorio je kapetan kmetovima — lani je francuski car Napoleon Veliki prodro s ogromnom vojskom u daleku Rusiju. Rusi su zapalili svoj veliki grad Moskvu, samo da ga Francuz ne osvoji. Studen, glad i ljuti ruski Kozaci uništiše Napoleonovu vojsku. Pobježe car iz Rusije, a sada se svi narodi dižu, da se oslobode francuskoga jarma. Zar ćete samo vi robovati i nadalje Francuzu?

— Nećemo! Nećemo! — kliknuše kmetovi.

— Ustanite dakle i krenite sa mnom protiv francuskih četa!

— Ali će noćas francuski pukovnik Špring stići iz Pule i ući u Pazin sa 1100 momaka i mnogo topova, — reče neki starac.

— Pa što za to? — klikne Martin Novljan. — Ta nijesmo li mi Istrani? S nama, s nama, tko nije kukavica!

Zvona zvone i zveči oružje po svim selima okolo boljunskoga polja. Težaci se laćaju sjekira, vila i svojih starih pušaka. Martin Novljan stupa na čelo kmetova; kapetan Lazarić jaši na konju i vodi prema Cerovlju i Pazinskim Novacima svoju malu vojsku.

• • •

Bilo uoči bitke. Francuske se čete odmarahu u Starom Pazinu, a Lazarićevi ljudi na brijegu ispod Lindara. 200 istarskih težaka protiv 1100 francuskih vojnika s puškama i topovima. One iste noći ušulja se Martin Novljan obučen u prosjačko odijelo u francuski tabor. Začudi se Martin, kada vidje, da su francuski vojnici većim dijelom Hrvati, graničari iz Otočca.

— Ej prosjače! S kakvim ćemo se dušmanima sjutra potući? — reče mu neki graničar.

— S Hrvatima, otpovrne Novljan.

— Čujte, ljudi! — vikne vojnik drugovima. Ovaj čovjek veli, da ćemo sjutra udariti na rođenu braću.

Cijeli se tabor uskomeša i svi potrčaše, da vide i čuju Martina. Martin smjelo pogleda u mrka lica i guste brkove graničara, pa strgne sa sebe prosjačko odijelo.

— Braćo, — reče, — ja nijesam prosjak. Kmet sam i vojnik kapetana Lazarića. Ulovite me i smaknite me, ako sam vaš neprijatelj!

— Ja ne lijem krvi bratske! — odgovori graničar.

— Ali sjutra, nastavi Martin, — vi ćete udariti na braću svoju, jer to hoće Napoleon, car tudinac, kojega na silu služite. Ljudi, nemojte tako, jer krv brata svojega vapi do neba.

— Istranine, — odgovoriše vojnici, — idi i reci kapetanu, da mu graničari poručuju: krv nije voda!...

One iste noći digoše se graničari i prijedoše pod puškom u tabor Lazarićev.

• • •

Sjutradan potuče kapetan Lazarić svoje neprijatelje pod Lindarom. Još gori jad stigne Francuze u dolini Berma. Videći da im nema spasenja, predade se Lazariću velik broj zarobljenika. 900 momaka i 27 časnika.

U bijegu bijahu Francuzi bacili dvoja kola puna velikih taneta topovskih u Jamu Pazinsku.

God. 1816 pokupiše u Pazinskoj Jami francuska taneta i podigoše njima spomenik u slavu ovoga događaja ispod crkve otaca Franjevaca u gradu Pazinu.

Iz nekadašnje »Treće čitanke za hrv. opće pučke škole u Istri«

Nije vrijedan...

Nije vrijedan da ga sunce grije
ko ne voli svoga roda,
komu od svih riječi nije
najmilija riječ — sloboda.

Ko za svoju rodnu grudu
nije spreman život dati,
nije vrijedan slatke hrane,
mlijeka što mu dade mati.

Ko za pravdu boj ne bije,
tiraninu ne prkosi,
kukavica — vrijedan nije
ni da ljudsko ime nosi.

Gabrijel Cvitan

Siromah učitelj

Ni danas nisu, djeco, vaši učitelji dovoljno nagrađeni za svu onu muku, što je s vama imadu. Nekoć je bilo i gore. Prolazili bi mjeseci i mjeseci, da siromah učitelj ne bi primio ni dinara plaće. Životario bi pak od onoga, što bi mu ljudi donijeli na dar. Čujte ovu na oko veselu, ali uistinu vrlo tužnu zgodu.

Dogodilo se to u maloj školici nekoga zabitnoga sela. Učitelj je upućivao djecu u odbijanje, a da ga bolje shvate reče im:

Pomislimo, da ja imadem u žepu 35 dinara.

— Ali gospodine, Vi ih nemate, zavapi u jedan glas nekoliko derančića.

Učitelj će na to:

— Rekao sam: pomislimo, pomislimo samo — a nisam rekao da ih imam. Pomislimo dakle, da imadem...

— Ali nemate ih, gospodine učitelju, upadoše i opet oni vragoljani. Samo što ih je sada bilo više i što su se svi grohotom smijali.

Učitelj se nije ljutio. Nekuda tužno zamahne rukama, kao da im veli neka se primire. Po tom prihvati:

— Moja djeco, vi me žalostite veoma. Ne možda zato, što me podsjećate da sam siromah, ne, ne... Mi smo ovdje svi, nažalost, veliki siromasi. Vi dolazite amo u školu poderani, a i po snijegu bosonogi. Ja pak, malo ne gore od vas. Ali bijeda nije nikakva sramota ako nije griješna, to jest, ako radimo pošteno i svim silama, da je uklonimo. Ali ja nisam išao za tim, da vam o tome pripovijedam. Ja sam htio da vam pomognem, da lakše upamtite i shvatite. Ja sam vam rekao, da pomislimo, da ja imadem u žepu 35 dinara.

— Ali vi ih nemate... oču se sitni ovog puta sasvim osamljeni glasić.

— Prestani! viknuše ostali, pa se svi srditi okrenuše spram onoga, koji je onako kruto i tvrdo upao starom učitelju u riječ. Kao rak zarumenio se maleni krivac, pa se sav zastiđen skrutio u svojoj klupi.

A učitelj pošto je časkom onamo pogledao onim svojim dobrim očima, ponešto vlažnim od unutarnjih suza, pruži svoje suhe i drhtave ruke prema košarici, što je bila na stolu. U onu se košaricu spremali maleni darovi, što su ih, po starom običaju onoga sela, donašali učenici svome učitelju. Bilo je tu po koje jaje, malo boba, pasulja, po koja ja-

buka, sve sitni darovi, kojima su oni dobri ljudi htjeli, da donekle ublaže veliku učiteljevu bijedu. Sav blijed u licu izvadi učitelj pregršt suhih smokava i pokazujući ih djeci na dlanu, progovori glasom drhtavim i tužnim.

— Pomislimo, da ja imam u ruci trideset i pet suhih smokava...

Sva su djeca zadržala dah i slušala ozbiljno i pomnjivo. Neki su dapače i tiho zaplakali nad bijedom svoga siromašnoga i dobrog učitelja.

Buzet*)

Oko grada zelena poljana:
Vrtlić, pašnjak, njiva izorana;
Mlada trava na vjetru se njiše
I majčina dušica miriše.
Uz puteve sred guste živice
Sakrile se ptice i ljubice.
Tiha voda teče put zapada
I napaja stabla, grmlje, stada.

Naokolo brda i planine
Podigle se nebu u visine,
Munja st'jene Oštrom vrhu bije
Jašmovicu crna magla krije,
Kad pod njime usred zimske bure
Gvozden-kola zvižde, tutnje, jure.

Gle sad sela po planinskoj kosi!
Svaki brijeg gradić jedan nosi.
Sve to u dô zuri sa visoka:
— Oj, Buzete starino od oka,
Na brdu si usred polja stao,
Zidinom se surom opasao.
Davnu slavu sv'jetu pripov'jedaš,
I s glavice u dolinu gledaš,
Kako Mirna pod tobom se vere
I br'jegu ti prašne noge pere.

Vladimir Nazor

---

*) Lijep gradić u Istri.

Robijaš br. 448

Na stotine je i na tisuće najboljih sinova naše Istre napunilo talijanske tamnice, samo zato, što se nijesu htjeli odreći časnog slavenskog imena svojih otaca i slatkog jezika, kojem su ih učile majke.

Pedeset i šest naših najvrijednijih Istrana Hrvata i Slovenaca platilo je glavom svoju ljubav do Jugoslavije i do Istre, a njihov je jedini i najveći grijeh bio taj, što su ostali vjerni svome rodu i narodu. Najsvijetlije zvijezde medju tim mučenicima su Vladimir Gortan i neumrla četvorica s Bazovice.

Jedan od nebrojenih tisuća nepoznatih junaka i mučenika istarskih je i naš prijatelj Ante Iveša, tajnik nekadašnjeg Političkog društva za Hrvate i Slovence u Istri i dugogodišnji urednik bivše »Istarske Riječi« u Trstu. Otrgnut od svoje obitelji on je punih pet godina čamio u talijanskim zatvorima, ne videći nikada sunca Božjega drukčije nego kroz rešetku.

Mi smo ga zamolili, neka bi nam za naše mlade čitatelje napisao nekoliko redaka o svom tamnovanju i on se rado odazvao našoj zamolbi.

Zamoljen od svog prijatelja, urednika »Malog Istranina« da mu nešto napišem o doživljajima na robiji, hoću da iznesem par crtica iz nedavno prošlih, ali u duši često proživljavanih dana. Činim to iz razloga, jer znadem, kakovom ljubavlju prijatelj Radetić uređuje ovaj lijepi list i nikad ne mogu da zaboravim, koliko je on meni kod »Istarske Riječi« u Trstu pomagao svojim lijepim pripovjestima i kakvom ih je nasladom naš narod u Istri čitao. Svaka njegova riječ je suza nad gorkom sudbinom naše Istre ili izraz tople ljubavi do one naše crvene zemlje, kršnog krasa, plodnih vinograda, šutljivih maslina, mirisnih gajeva lovorike i čistih glavica obraštenih kaduljom. A da i vi, mali čitaoci »Malog Istranina« što žarče uzljubite onaj komad naše domovine i pratite prilike u Istri ja vam evo iznosim ovih par crtica.

Kako sam bio uapšen.

Kad sam u listopadu mjesecu 1929 bio uapšen nisam ni iz daleka slutio da ću dugogodišnjom robijom morati ispaštati svoje slavensko porijetko i onaj tihi nacionalni rad, koji se i onako razvijao pred očima policijskih vlasti. Moj stan bio je često predmetom policijlhih posjeta i premetačina tako da nije bilo u ormarima ni mojeg, ni ženinog ni dječjeg rublja, koje nije prošlo nekoliko puta kroz ruke policijskih agenata, a tako ni jedne knjige, ni papirića. — Ali onog dana premetačina je trajala mnogo više nego obično — od 7 do 11 sati ujutro — I kad su pregledali svaki kutić u stanu, skinuli slike sa zida, i rastavili ih te gledali, nema li između slike i kartona kakav tajni spis te konačno natrpali dvije vreće sa zaplijenjenim knjigama i rekli mi da ih slijedim, razumio sam odmah, da mi se nešto teška sprema. Izljubio sam se sa svima, Žena je grizla usnice, ali nije htjela da pokaže pred onom šestoricom »žbira« ni svoje boli, ni svoje slabosti. Moj sinčić Miloš imao je pet godina i on je samo buljio u tuđe ljude, koji samo tuđim jezikom sa mnom govore i koje moram slijediti. Osjećao je, da se nešto moralo govoriti pa me

suznih očiju pitao, kamo idem. Najteže mi je bilo sa malom mojom kćerkicom Sonjom. Ona je imala samo osam mjeseci. Kadgod sam dolazio kući ona je dizala ruke i morao sam je uvijek uzeti u naručaj i njome se igrati. Sada na rastanku držala ju je na rukama služavka. Jedino je služavka plakala. Uzeo sam je u naručaj, malko je po običaju njihao, izljubio je i predao natrag služavci. U onom času osjetio sam, kao da mi je nešto strašna palo na srce. Ostavio sam ih da se rasplaču, kad budu sami i okružen pratiocima sišao sam na ulicu. Odveli me na kraj grada u neku karabinijersku (žandarsku) postaju. U ćeliji sam ostao do drugog dana ujutro, kad su me iz Trsta odveli u Kopar.

Suđenje.

U zatvoru u Kopru bio sam 20 dana. Nisam si mogao rastumačiti zašto sam baš u Kopru, a ne u Trstu, gdje sam stanovao. Poslije sam doznao, da je disciplina u Kopru mnogo veća, a i sigurnost veća nego u zatvorima u Trstu. Teži prestupnici idu u Kopar. Nisam ni znao zašto sam zatvoren. Teško je bilo mojima kod kuće. Nisu ništa znali o meni. Komandanti karabinijerskih postaja i policijski komesari govorili su, da ne znaju, da sam ja uopće zatvoren, a kvestor nije htio moju ženu ni da primi. Koliko li je mrskih pragova prešla, ali uzalud. Ko da me je nestalo s ovog svijeta. Tražili me i po drugim mjestima u Istri. Konačno iza 15 dana su doznali da sam u Kopru. Ali iza 20 dana nije me više tamo bilo. Prevezli me u zatvor »Regina Coeli« u Rim. Tu sam bio 9 mjeseci, sam samcat u jednoj ćeliji i nisam nikada nikoga vidio osim stražara. Prviput sam se, nakon 9 mjeseci, vidio sa svojim drugovima onog jutra, kad su nas izveli pred sud. Nas devet na jednom lancu. Kad smo bili skupa, osjećali smo se jačima. Strpali su nas u sudbenoj dvorani u željezni kavez. Oko nas karabinijeri, a u dvorani tridesetak milicionera s puškama u ruci. Na puškama imaju nataknute bodove. U krletci su nam oslobodili ruke. Iza nekoliko vremena stasiti karabinijer najavio je: »Ulazi posebni sud za zaštitu države«. Kroz mala su vrata ušli oficiri fašističke milicije u paradnoj uniformi s odlikovanjima na grudima. To su bili naši suci. Njihovim dolaskom raširio se po dvorani miris parfema. Taj se miris još bolje osjetio, kad smo pojedinačno dolazili pred njih da nas pitaju. Već taj čin govorio nam je o nedostojnosti tih sudaca da nas sude, ili barem o neozbiljnom shvaćanju dužnosti suca. Za vrijeme rasprave suci su se dosadivali. Jedino je general Trincali kao pretsjednik suda pratio raspravu. Za nas nije rasprava bila mučna. Savjest nam je bila mirna pa nije trebalo da napinjemo pamet da oprovrgnemo njihove tužbe. Naša obrana bila je optužba Italije radi njezinog postupka sa Hrvatima i Slovencima u Istri. U većoj smo mjeri optuživali mi njih, nego oni nas. Ali su nas morali suditi. Kako bi nas bilo mogli osloboditi, kad su nas zatvorili radi prekršaja, po kojemu je predviđena smrtna kazna? Izrekli su nad nama osudu, kojom smo bili kažnjeni robijom od 3—12 godina. Osudu ne po uvjerenju već po dužnosti. Iza pet dana rasprave vratili smo se u svoje ćelije sa godinama robije na leđima, ali barem sa nekom izvjesnošću. Znali smo, da ćemo se tekar na slobodi opet vidjeti, jer u jednom istom zatvoru ne smiju

da budu dva iz istog procesa, pa smo se prije rastanka bratski izljubili. I dok smo čekali u ćeliji »Palače pravde« na Tiberu, bez ikakvog dogovaranja zapjevali smo pod glas »Hej Slaveni!«, »Lijepa naša« i »Istrane dragi«. — To nam je bila popudbina na novi put. U očekivanju karabinijera da nas odvedu u »Regina Coeli« naš dragi drug Miro Žmak ležao je na kamenoj ploči, prislonio glavu uz medicinarca Lazarića i zabugarili su onako kao što naši pastiri pjevaju čuvajući ovce po Vrčevanu

»Tužno cvili sužanj Vladimire
U tamnici kralja bugarskoga«.

Samo sam ja bio oženjen te ostavio kod kuće ženu i djecu, pa mi je Miro natjerao potok suza na oči. On je osjećao bol mojih kod kuće skoro isto kao i ja pa mi je pjesmom htio da dokaže da i on misli na moju dječicu, s kojom se je on toliko puta igrao.

Kad smo se vratili u zatvor bili smo opet tako veseli, da su uzničari bili uvjereni, da smo oslobođeni. Znali smo, da nismo učinili nikakav prekršaj, ali smo znali i to, da smo po političkoj potrebi mogli biti osuđeni i na mnogo veću kaznu. Glavno je bilo da nas ne bude među našim ljudima u Istri i da naša kazna bude primjer zastrašivanja drugima.

Iz Rima su nas rastepli po raznim robijašnicama Italije. Ja sam došao u Sulmonu, rodno mjesto rimskog pjesnika Ovidija. Tu sam postao robijaš, izgubio svoje ime i prezime i dobio službeni naziv »broj 148«.

Ante Iveša

Došlo nam je proljeće

Došlo nam je proljeće
na konju od zlata
dovelo leptire
i ptičija jata.
Obnoć je projahalo
na sve četir strane
i čarobnom frulicom
oživilo grane.
Ustali su gušteri
što su dugo spali
i još drugi pospanci
veliki i mali.

Ljubica je mirisom
posula sve pute,
a šuma je obukla
zelene kapute.
Sada je sve veselo
u polju i gaju,
ptice poje, a janjci
po travi igraju.
Hajdmo i mi, dječice,
pojurimo vani!
U kolo se hvatajmo —
sunčani su dani.

Gabrijel Cvitan

Danas ćete pisati perom . . .

Malo ima djece, koja se sjećaju, kad su ih prvi put noge ponijele. Rijetki su i oni, koji se spominju, kada su prvi puta navukli na sebe hlačice. Ali držim, da izmedju svih mojih mladih prijatelja nema nijednoga, kome ne bi bio ostao u pameti dan, kad mu ono prvi put turiše u ruke pero da se njime okuša na papiru.

Meni je taj dan pred očima, kao da je jučer bio. Moram vam ponajprije reći, da sam imao braće, koja su već davno prije mene pisala perom. Otac i mati gledali su s uvažavanjem njihove perom napisane zadaće, dok bi se na moje radnje na pločici jedva osvrnuli i to uz neki osobiti osmijeh, kao da bi htjeli reći:

— Kakova li je nevoljica ovaj naš Tončić!

Brat je, razumije se, dizao nos visoko i držao se kao da je već svu mudrost ovoga svijeta pozobao.

Međutim je svanuo i moj danak.

Nekoga jutra izmolili mi po običaju molitvu, poposjedali u klupe i sve gledamo, što ono učitelj onako dugo kopa u ormaru. Čekamo i čekamo. Onda se u neke okrene, pa će nam:

— Danas ćete pisati perom . . .

U mene zaklopotalo srce. U licu se zapalio, noge mi i ruke zaigrale, evo — — sav se tresem. Mogu vam reći, da nijesam pravo ni vidio, kako nam je učitelj porazdijelio pisanke, držala i pera, tako sam bio smućen. Eh, da ste me vidjeli, kako sam vam ono pograbio držalo i uronio ga u tintarnicu. Bit će da sam žestoko udario o dno posudice, jer mi je gotovo u isti čas nekoliko crnih kapi poprskalo ruku. A dogodilo se još nešto. Nekako mi se u onoj drhtavici izmaklo iz ruke držalo, otkotrljalo se niza klupu i palo mi na koljena. Zacrnile se bijele hlače, a ja se hitro mašim za pero, da ga dignem, kad eto: zaprljala se i ruka . . . Kako mi pak upravo u taj mah sjela na nos nekakva

omašna muha, ja se dotakoh rukom nosa, da je otjeram, kad ono cijela škola prasne u smijeh, u smijeh, braćo, da se sve orilo. A smijao se pače i sam gospodin učitelj.

Smijao sam se i ja, a da nisam ni znao zašto. A nisam ni pitao. Ja sam imao u onaj čas samo jednu misao: poći što prije kući. A kad je kucnuo taj presretni čas i ja već iz podaljega doviknuo roditeljima i braći, da sam danas prvi put pisao perom, oni udarili u smijeh i potresujući glavom govorili:

— A mi smo već jadni mislili, da si pisao — — nosom!

Nisam, siromah, ni znao, da mi je sav nos bio zapackan . . .

Veselje

Naša mala Mila
plavokosa vila,
u školi je pjesmu
lijepu naučila

Pjevali su pjesmu
o radišnoj pčeli
kako med i pelud
skuplja danak cijeli

Sad ona i Smilja
njena draga prija
zagrljene kući
idu pjevajući.

Gabrijel Cvitan

Mali račundžije pozor!

9 × 1 + 2 = . .
9 × 12 + 3 = . . .
9 × 123 + 4 = ...
9 × 1234 + 5 = ...
9 × 12345 + 6 = ...
9 × 123456 + 7 = ...
9 × 1234567 + 8 = ...
9 × 12345678 + 9 = ...

98765432 × 9 + 0 = ...
9876543 × 9 + 1 = ...
987654 × 9 + 2 = ...
98765 × 9 + 3 = ...
9876 × 9 + 4 = ...
987 × 9 + 5 = ...
98 × 9 + 6 = . . .
9 × 9 + 7 = . .

Tri pjesme

IZ ZBIRKE »MRTVOJ MAJCI«

JOŠ SE SJEĆAM . . .

Još se sjećam: spavala je
Posred čara, posred cvijeća,
A oko nje plamtilo je
Svetim plamom bezbroj svijeća,
U sobi je tiho bilo
(Nit u grobu nije tiše)
Ja se čudih, pa se pitah:
»Čemu li je nakitiše?«

Moj je upit nevin čula
Neka dobra, stara baka:
»A mrtva je, bijedno čedo!«,
Pa me ljubnu siromaka.
Ne razumjeh. I kad došli
S mojim ocem crni ljudi,
Ja im šapnuh: »tiho samo,
Da se majka ne probudi...«

Rikard Katalinić Jeretov

MAJČINE OČI

Oči su tvoje, mati mila,
molitve dobre, svete;
oči su tvoje nebeska krila
pod kojima sniva dijete.

U njima bistro nebo se njiše
i tužno srce jeca.
U očima tvojim, mati, piše
kako ti žive djeca.

Iz očiju tvojih sreća kane
kada se milo smiješe
jednako i kad nas uplakane
toplim suzama tješe.

Majčine oči uvijek su lijepe
sjaj njihov ne ruše ljeta,
bile nam zdrave ili slijepe
u njima ljubav cvjeta.

Gabrijel Cvitan

PROLJETNO JUTRO

Prolazim poljem. Bujica sunca
prosu se iza gore.
Pašnjaci, šume i četke žita
u jutarnjoj vatri gore.

Pod srebrenim plaštem bljeŝtave rose
cvjetovi prignuše glave,
s tisuć dragulja u zelenoj kosi
skloniše mlade trave.

Orač umiven vedrinom dana
veselo ravna plugom.
ponosno stupa — nižući brazde
razgovara vôkom drugom.

Gabrijel Cvitan

Nadmudrivanja

(Odgovori na šaljiva pitanja sa str. 139)

1. Kad pruži glavu kroz prozor.
2. Zvono.
3. Ključ crkvenih vrata.
4. Mjesec u moru ili u mlaci.
5. To je laž.
6. Slovo »r«.
7. Starosti.
8. To je onaj, koji stoji pred zrcalom.
9. Rak.
10. Jeo je orahe.

Devu nazivaju ladom pustinje. I jeste. Kad sva prometna sredstva zataje, kad auto zaglibi i zastane u pješčanom moru deva ga nadomjesti, njišući se i koracajući s noge na nogu, čas hitrije, čas sporije, ali ne sustajući dok se ne dovine cilje. Deva je zlata vrijedna životinja. Dobro su to znali naši junaci, kad su baš devu odbarali da ih prenese preko nepreglednih pješčanih pustinja i donese do konačnog njihovog cilja — do Abesinije.

Što traže naša dva junaka baš u Abesiniji pitati će mnogi od neupućenih čitatelja? Što? Abesinija je jedna od najljepših, najbogatijih i najzdravijih država u Africi. Budući da leži na visokim planinskim raznicama, koje se penju skoro do pet tisuća metara, podneblje je u njoj vanredno blago i prijatno, iako leži u neposrednoj blizini žarkoga ekvatora. — Abesinci su jedini crnački narod u Africi, koji je uspio sačuvati svoju slobodu i samostalnost. Sva je druga Afrika pod vlašću evropskih naroda, Francuza, Engleza, Talijana, Belgijanaca, Španjolaca i Portugiza. Zemlje gladni i lakomi Talijani pokušali su još prošlog stoljeća da Abesiniju osvoje, upokore ju i naprave od nje jednu svoju bogatu koloniju, čije će bogatstvo iskorištavati.

Abesinci su se onda digli na noge ko jedan čovjek i sve onako divlji i nenaoružani do nogu potukli Talijane u bitci kod Adue god. 1886., a talijanskog generala Baldasaria uhvatili i osakatili. Tako su Abesinci obranili svoju slobodu, a Talijani doživjeli strašan i sramotan poraz, kakovoga još nikada povijest nije upoznala.

A sada što se događa? Talijani, ne mogući nikako zaboraviti strašnoga poraza, spremaju se danas na rat s Abesinijom. Poslali su već na abesinske granice 160.000 vojnika i nebrojene topove i strojne puške i aeroplane i tankove i sva najmoderija ratna oružja. Odlučili su da pod svaku cijenu otmu slobodu divljoj i prosvjetno zaostaloj ali lijepoj i bogatoj Abesiniji i stvore od nje talijansku koloniju u kojoj će kojekakvi bahati Kalabrezi i Sicilijanci, gospodovati.

Abesinija se ne da. Odlučila je da svoju slobodu brani do zadnje kapi krvi. Radije će svi poginuti nego li da dopuste da im mrski Talijan otme ma i jednu samo stopu zemlje . . . .

A znate štu su učinili Talijani. Čuvajući svoje ruse glave, poslali su proti Abesincima našu braću Hrvate i Slovence iz Istre, koji su na-

žalost dospjeli u talij. ropstvo. I sada ona naša pusta istarska mladost mora da gubi glavu i da se bori proti Abesincima, a za Italiju.

— Ne!, rekao je Jožić kad je čuo te vijesti. Ne, — i sto puta ne! Idemo na granice Abesinije i reći ćemo talijanskim vojnicima iz Istre, koji su Hrvati i Slovenci, nek ne dižu oružje proti narodu koji iako je divlji i nedovoljno prosvjećen, hoće da brani svoju slobodu. Neka ne gube glave uzalud. Neka naprotiv svi pređu u Abesiniju pa nek se zajedno s Abesincima bore protiv Talijana, koji im je zajednički dušmanin.

Tako je praskao Jožić, žesteći se. Klok ga je razumio. Predobri su oni prijatelji i predugo su zajedno a da se ne bi shvaćali. I zato je Klok smjesta bio pripravan da uzjaši na devu i pohita tisuće i tisuće kilometara kroz pustinju, samo da izvrši jednu pravednu stvar.

I tako su se Jožić i Klok njihali na devinoj grbači dane i dane, sedmice i sedmice. I Fessan su prešli i beskrajnu libijsku pustinju, od silnog su im jahanja žuljevi iskočili na koži, pa im je krv procurila, ali oni nisu stali. Nakon skoro mjesec dana putovanja, zagledaju jedne večeri u daljini plave obrise visokih Abesinskih planina. Jožić pogleda na zemljovidnu kartu.

— Tu smo, reče. I sad valja da budemo naoročito oprezni. Uzduž Abesinske granice Talijani su jamačno postavili svoje straže. I uhvate li nas, ne ćemo dobro proći. Poznaju oni Kloka i Jožića. Čuju li još da smo im došli buniti vojnike, na prvu će nas granu objesiti, u koliko nam prije toga ne izrešetaju metcima leđa. (Jer oni pucaju samo s leđa!)

Jašeći tako na gladnoj devi opaze u daljini krasnu šumicu.

— Zaobići ćemo je najprije oprezno i ispitati položaje. Tako radi svaki pravi vojnik — reče Jožić.

Padao je već mrak. U Africi, tako rekuć, ni nema prelaza između dana i noći, nema onog lijepog sumračja i onog zlatnog rumenila večernjeg kao kod nas. Noć nastupa naglo. Tek što je sunce zapalo eto ti potpunog mraka.

I tako se naša dva junaka nenadano nađu u mraku.

— Ha što se ono svjetluca? — primjeti Jožić i pogleda bolje. — Uistinu nedaleko šumice, s protivne strane vidjelo se šatore. Između šatora gorjela je vatra. Uz vatru sjedila je hrpa veselih vojnika, koji su vrtjeli ražanj i pekli odojka.

— Vidi, vidi pa to su talijanske straže. — Oprezno! Došuljat ćemo se kroz šumicu do njih i slušati o čemu govore.

Kloku su stale sline curiti iz ustiju. Samo je mljaskao jezikom. Gladnom ko vuku, fini su mu mirisi pečenoga odojka podražavali nozdrve.

— Hum! Morat ćemo im oteti koji zalogaj pa ma što se dogodilo — reče Jožić, gladan i on, jer već dugo ne bijahu jeli mesa, hraneći se u pustinji neprestano suhim datulama, korjenjem kakve biljke i medom divljih pčela . . .

Sjašili su s deve i vodeći ju na uzici sasvim su se tiho došuljali do vojničkih šatora talijanskih predstraža.

Talijani su vrtjeli ražanj. Jedan je otvarao bajunetom konzerve, drugi je napoleonskom gestom nešto deklamirao.

Iznenada strahovit krik prolomi se zrakom . . . U pomoć! U pomoć! vikao je netko iz šume u našem jeziku.

Ko da ga je netko nožem ubo u srce skočio je Jožić — — Odakle ovdje naš čovjek, koji viče našim jezikom: u pomoć?

— Cosa dice? cosa dice? uzvrpoljio se njihov sergente, zapovjednik straže.

Jožić je u jednom trenu shvatio sve. Ne mogući se svladati, krikne što ga grlo nosilo:

»Šta, cosa dice, cosa dice. Spasavajte druga kukavice jedne kalabreske!« Skoči ko divlji među vojnike, Klok odmah za njim i pograbe svaki po jednu goruću glavnju s vatre pa bjež u šumu odakle se čuo zov u pomoć.

Došli su u pravi čas. Ogroman jedan gorila bacio se sa jednog stabla na talijanskog vojnika, koji je u šumici čuvo stražu. Stisnuo ga je svojim šakama tako strašno, da su jadniku pucale kosti. U smrtnoj

opasnosti jadni je vojnik viknuo u pomoć u svom materinjem hrvatskom jeziku. On je naime bio također jedan od onih Istrana, koje je Italija poslala u boj proti Abesincima.

Jožić i Klok, ugledav taj strašni prizor nijesu ni časa razmišljali što im je raditi. Gorućim glavnjama bacili su se na gorilu i počeli ga paliti po živom mesu, kud je koji stigao. Sve se divlje životinje strašno boje vatre. To je jedino sredstvo kojim ih možeš otjerati i pobijediti. Klok i Jožić znali su to. Strašni gorila osjetivši vatru, pusti vojnika, zaurliče od boli, i sav goreći ko živa baklja, jer mu se dlaka bila upalila, nagne u bijeg.

Oni za njim s glavnjama. Gorila bježi, i kuda ćeš bolje, nego ravno među šatore pa usred gomile vojnika. Talijani, jer drugi su vojnici bili svi Talijani, ugledav u mraku ovakav strašan prizor: ogromnog upaljenog gorilu, koji je projurio kroz njih ko sam nečastivi, drugi majmun (to je bio naš Klok!) s bakljom u ruci za njim, a malo za njim eto i trećeg bakljonoše nekog čudnog i otrcanog malog svata (bio

je to Jožić!) pobjegoše brate, ko da ih vjetar nosi ... Ostavili su i šator i puške i ražanj i janjca i konzerve i vino i sve, sve što su imali. Pobjegoše glavom bez obzira i ni ćuha ni sluha više o njima. A gorile nestade u šumi ko da ga je zemlja progutala. Bog bi znao kuda li je jadna upaljena zvijer odlutala u paničnom strahu.

Klok i Jožić veselo se povratiše k vatri, tarući zadovoljno ruke.

— Stoj! reče Jožić, a onog našeg vojnika, zar ćemo tako ostaviti?

Pohitaše stoga natrag u šumicu i dovedoše vojnika. On ih je prestrašeno gledao. Nije mogao doći k sebi od začuđenja: Što se to sa mnom događa? mislio je u sebi.

Snivam li ili sam već na drugom svijetu?

Za jednu ga ruku primio Jožić, za drugu Klok.

Što je to? Tko je taj dječak, koji ga tako prijateljski vodi? A tko je taj pitomi majmun?

— Pridrži ga bolje, Klok! reče meko Jožić.

Vojnik Istranin u jednom je času shvatio sve, čim je čuo ime Klok. Ta tko ga od Istrana ne pozna.

— Klok?! povika ushićeno, — pa zar je moguće da si to ti? Jožić? Jesi li ti, dječače, onaj glasoviti Jožić pustolov i prijatelj naše Istre?

— Jest!, druže! Mi smo to! I zahvali Bogu da smo se u ovom času ovdje našli. Da smo samo jednu sekundu zakasnili, tebe više ne bi bilo među živima. A tko si ti?

— Ja sam Ive Pilarić iz Lindara kraj Pazina. Dodijelili me u brdsko topništvo i poslali me amo. Sam sam ovdje među talijanskim vojnicima. Druga je vojska daleko otraga. Tamo imade mnogo naših ljudi, samo su oficiri i podoficiri Talijani.

Ovo je prva predstraža i ja sam večeras bio na straži kad eto nesreće, malo što nisam zaglavio. Što bi moja jadna majka tamo pod Lindarom, kad bi dočula da sam poginuo daleko ovdje u Africi? Baš vam hvala što ste me spasili.

— Ništa, ništa, prijatelju, nemaš na čemu zahvaljivati. Mi smo zato i došli amo da pomognemo našim ljudima, koji se bore u talijanskim redovima. A sada na večeru. Bit će obilata i dobro će nam prijati, je li Klok?!

Klok mljasne jezikom i mahne repom od veselja.

Sjedoše uz vatru. Odojak je bio već lijepo ispečen.

— Addio Kalabrezi, raspoložio se Pilarić. Vi bježite, a mi ćemo omastiti bradu.

Klok je otvorio škatulju konzerve, Pilarić je donio ispod šatora nekoliko flaša vina i oni udariše gostiti se . . .

— Aha! Hvala Bogu! Naša je ekspedicija u Abesiniju dobro započela, reći će Jožić.

— Dao Bog, da još bolje završi — nadoveza Pilarić i kucne se s Jožićem.

Ilustrirao: B. Kocmut (umjetnički atelier »TRI«)

Napisao: Ernest Radetić

Nevidljive lađe — ili dok ne svane jedan dan

Bože mili, čuda nevidjenoga, — šta li se je tolika vojska na obali slegla? — ili grmi, ili se zemlja trese, pa ljudi pobjegoše iz kuća, da ih ne saspu ruševine. Niti grmi, nit se zemlja trese, već to šumi more oko parobroda, koji je taman stigao, i pronosi se šapat, u po čuda, u po straha: chi va, chi vien? Ko ide, ko dolazi?

I svakog, svakog dana tako, izlazila bi vojska tankih nogu i glomaznih šešira na obalu i na pojavu najmanje ladje. I uvijek isti šapat: chi va, chi vien? I uvijek isti pogledi: šuplji i prazni.

To se je zbivalo za vrijeme italijanske okupacije našeg ostrva.

Chi va, chi vien...

Ali ne vidješe nikad ni da kod od n a š i h dolazi, ni da odlazi....

A odlazilo se je i dolazilo...

A oni nisu znali ni kojim putem, ni u koje vrijeme...

Nisu znali ko je dolazio, šta smo dobivali...

Doznali bi jedino, i to naknadno, kad bi koga nestalo iz njihove vlasti.

Doplivale bi nam često i nevidljive ladje, upućivala su ih k nama naša braća iz slobode... Najviše smo se veselili takvim ladjama.

Zatočeni smo stajali na našem ostrvu, skrivali smo se s našom nadom po našim domovima, očekivali smo čas...

... da oni odu,

... da nam naši dodju.

A oni?

Ci siamo e ci restiamo! Tu smo i tu ćemo ostati!

I opet: chi va, chi vien?

Dok ne svane jedan dan... veliki dan... najveći dan otkad je Bog stvorio ostrvo:

Doznadoše potpunoma komu je da ide, a komu je da dodje i ostane.

I dok je svijeta i vijeka spominjaće se na koji li način odoše oni, koji za tri crne godinice dana klicahu po našem ostrvu: ci siamo...

To nije bio odlazak kakav priliči ljudima, to je bio bjesomučan bijeg. Glavom bez obzira otploviše, dok mala četa naših Bijelih Orlova stupi na tle našeg ostrva. I što su prangije i maškule jače tutnjile, što su zvona jače zvonila, i što je narod silnije klicao, postupno je rasla i brzina odmičućih ladja.

Zaman mi veselje. Sa rodnog mi ostrva nazrijeti mogu i prostim okom obrise ostrva Lastova, na koje, u vrijeme ono kad, omamljeni sirenskim zvucima slobode, vjerovasmo čak i u Talijane, — ušuljali se bijahu oni pod istom izlikom, pod jednakim okolnostima, kao i na naše ostrvo. I ne samo na moje i Lastovo ostrvo, već i na ostala dalmatinska i istarska ostrva, gradove i varoši čak do Trsta grada i preko njega, sve do Soče.

Nema ih već na našem ostrvu.

Ali ima ih, ostali su i na Lastovu, i u Zadru, Rijeci, Trstu...

A naši onamo?...

Zatvoreni sa svojim nadama, stoje u svojim kulama i čekaju.

Dolijeću li i k njima, zarobljenima, nevidljive ladje, koje dolijetahu k nama u onim prvim danima dok bijasmo svi na Primorju u ropstvu?

Izgradjivala je te ladje iskrena ljubav, duboka vjera, čvrsta volja, zavjetna misao, goruća želja sve naše braće diljem čitave domovine.

Braća naša onamo čekaju naše nevidljive ladje...

Ja svoju uputih. Da bi ju sreća pratila.

(Beograd) Ljubidrag Garčina

Na dragom pragu

Istom je sunce obasjalo vrhunce drage Učke gore, već su karabinjeri upali u Matićevo dvorište. Matić je još spavao u svom krevetu. Majka Luca bijaše ustala. Vika, mrskih im ljudi, probudila Matića. Brže obuče hlače i pođe iz kuće, da vidi tko to psuje njegovu majku.

»Ta, legao je odmah s večera i spavao je cijelu noć«, govorila je Luca crnim karabinjerima.

»Nije istina!..... Lažeš!..... Svi vi Slaveni lažete!... No, izbićemo mi vama te laži iz vaših tvrdih glava«,.... derao se crni Kalabrez.

»Gdje je sin?« viknu drugi karabinjer.

»Evo me!... Što želite?« oglasi se Matić stisnuvši zube. Odmah se sjeti oca, kojeg su isto tako jednog jutra odveli i koji se nije nikad vratio. Da neće možda i mene tako, pomisli Matić. Jer, oni su bezobzirni, tuku, ubijaju.... u leđa, šalju u zatočenje; upravo barbarski postupaju s našim narodom.

»Hajde s nama — noćno skitalo« dreknu karabinjer.

»Ti si veće skitalo kalabreško« vrati Matić i podiže ruku; no u tom ga shvati kundak drugog karabinjera. Luca vrisnu:

»Ne tucite mi dijete! Ja sam ga rodila....!«

Karabinjeri se nisu obazirali na povređeno majčino srce; pograbiše Matića svezavši mu ruke i potjeraše ga — sve onako bosa i neodjevena.

Luca pođe za njima, da vidi i čuje kuda će s Matićem i što hoće od njega. Da ga ne ubiju! Nemaju oni srca!

Matić se osvrnu na majku, da joj nešto reče, no karabinjer ga nemilosrdno gurnu kundakom.

»Jao!.... Ne tucite ga...., nije on ništa kriv« — vikaše i plakaše nesretna majka.

Lucine riječi dirnuše njene susjede, koji počeše vikati i prijetiti se karabinjerima. Ovi, od prirode plašljivi, vidješe da bi mogli zlo proći vrate se s Matićem u njegovu kuću, sveudilj ga gurajuć kundacima.

Što je bilo? Htjedoše mu dokazati, da je sinoć bio na sastanku kod učitelja. Pustiše ga, jer su svi susjedi dokazivali, da je Matić cijele noći bio u krevetu.

Ostavši sami reče majka:

»Sine,.... bježi! Ubiće te!... Idi u Jugoslaviju! Možda će nam kada biti bolje,... vratićeš se! Makni se silnicima!....

Težak bješe rastanak, no Matić je pobjegao pred divljaštvom tlačitelja.....

Prošlo je nekoliko godina. Matiću stiže pismo, da mu je umrla majka. Srce mu skoro puče od silne boli. Eto, sve su mi uzeli: oca, majku, ime, jezik; uopće sva ljudska prava. Idem natrag! Na grob majke!, bijaše tvrda Matićeva odluka. Pređe granicu. Putovao je samo noću. Nakon nekoliko dana bijaše već pod Učkom gorom. Još jedna noć i evo me kod kuće! Kako li mi izgleda?... Kako li mi sahraniše

majku? Sirota, sigurno je umrla od boli za mnom! Možda su je ubili? Suze mu navreše na oči.

Mrak se spusti, a Matić krene. Posljednja noć. Prije sunca ću stići. Doći ću na dragi prag u dom svoj! U tim i takovim mislima opazi, da sunce već obasjava vrhunce drago Učke gore. Zora je! Eno crkvice, eno njegova sela, eno i njegove kućice. Vidi on nju! Pođe brže. Evo ga pred njom!

»Što,... Što je to?... ukočen stoji Matić.

Na njegovoj kućici pribijena ploča, a na njoj napisano:

Arnaldo Giannelli
calzolaio

Matić čita.... čita.... misli.... čita.... a crna slova »Arnaldo Giannelli« sve mu se miješaju u glavi.

»Što! Giannelli?.... Talijan.... u mojoj kućici!... Talijan... da živi u njoj,.... Giannelli, da gazi moj dragi prag?! To ne može biti! Ne..... ne!....

Slijedeće noći planula je Matićeva kućica.

Fuček Martin

Za srećom

Sunašce se osmjehiva
Sa vrhunca kršnih gora
A on pustom stazom kroči
Put dalekog, onog mora.
Pritisla mu kuću bijeda
Žena gladna, djeca tužna
Krenuo je sreću tražit'
Potreba jer bješe nužna.

Hladna hiša tiho pada
Gusta magla zemlju skriva
A Istranin tražeć' rada
O čarobnoj sreći sniva.
Gle! U mračnom rovu kopa
Željan sunca, za njim gine
Vene, mrije, tražeć sreću
I sjeća se domovine.

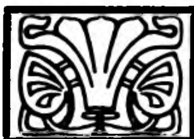
Strašna bura selom bjesni
Snijeg i vihor zaigrali
Zavijaju pred kućicom
Gdje se svjetlo slabo pali
Otvore se vrata kuće
Žena krikne, djeca lete
A on tužan, slomljen stoji:
»Ženo, nema sreće klete!« —

Visoko (Bosna)

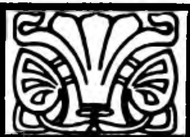
Zvonimir Došen
uč. IV. r. franj. gimn.

JURIĆ I FRANIĆ

Jurić: Naš je učitelj veoma pametan i učen čovjek.
Franić: Kako da ne bude, kad ide već toliko godina u školu.

RAZNO

Sat, koji, bez navijanja, ide neprekidno od 1916. godine. Takav se sat nalazi u Švedskoj u gradiću Orebre. Zadnji je puta navijen u mjesecu listopadu godine 1916. Sat se navija sam od sebe i to na taj način, što mu je stroj uređen poput barometra, tako da se njegovo pero svaki puta kada je zrak hladan i vlažan pod pritiskom zraka stisne i navije.

Na čemu pišu urođenici u Prednjoj Indiji? Na jugu Indije, na otoku Ceylonu, urođenici ne upotrebljavaju papir za pisanje, nego pišu na bijeloj brezovoj kori ili na širokom palminom lišću. Ta je vrst palme visoka 30 metara, a živi 60 do 70 godina, nakon čega se osuši. Cvate samo jedamput u svom životu i to neposredno prije nego što ugine. Cvijet joj je sasvim bijel i dosegne veličinu od 5 do 6 metara. Listovi su te palme veoma veliki, pa se upotrebljavaju kao suncobrani, a urođenici pokrivaju njima svoje kolibe.

One listove koje se misli upotrebiti za pisanje posebno se prerađuje. Najprije ih se dobro osuši, zatim ih se namoči, pa opet osuši. Iza toga ih se kamenom ili školjkom dobro ostruže i izgladi. Tako pripremljene izreže ih se u trake dugačke 3 do 10 cm, a široke 30 do 90 cm. Na tim se trakama piše i kažu, da je takav papir mnogo bolji i izdržljiviji od našeg papira.

U Danskoj ljudi ne kradu. Danska je, kako znamo, jedna od najprosvjećenijih država na svijetu. Tamo nema nepismenih ljudi, a veoma je velik broj seljaka, koji su svršili sve škole, pa i sveučilište. Kradjivaca tamo tako rekuć ni nema. Možete mirne duše ostaviti pred hotelom kovčeg po nekoliko dana, a da nitko ne će u njega ni dirnuti, iako će proći mimo njega na stotine i stotine ljudi. Automobiliste ostavljaju automobile na ulici nezaključane, na sjedalima ostave kaput, fotografski aparat, rukavice i druge stvari, a nikad se još nije dogodilo, da bi tko išta odnio.

Lijepo je to, kad imade toliko poštenih ljudi u jednoj državi.

Kada su djeca bolesna, pa moraju ostati koji dan u krevetu, valja postupati s njima veoma obzirno. Da ne bi danju spavala dobro je ako im se dade kakvu igračku, da se njome pozabave. Inače će zaspati po danu, a po noći ne će moći spavati, što je za njih i njihovu okolinu prava muka. Tomu se može pomoći time, da ih se kroz dan par puta prenese s jednoga mjesta na drugo. U svakom slučaju valja da imadu dosta čistog zraka. Leže li djeca nekoliko dana u krevetu izgube tek, pa im zato valja davati samo laku hranu, ali ipak u dovoljnoj količini, da ne oslabe. Dječjim bolestima valja posvetiti veliku pažnju, jer svaki nemar može imati za dijete teških posljedica. Čim opazimo, da dijete imade vrućinu ne puštajmo ga van, nego ga metnimo u krevet. Sada na proljeće mnogo trpe djeca od angine, gripe i kašlja.

Zlato. Zlato se u posljednje vrijeme na svijetu sve više upotrebljava. Naročito ga zubari mnogo trebaju, jer popravljaju njime zube. U posljednjih 450 godina iskopano je na cijelome svijetu 35.000 tona zlata (jedna tona ima 1000 kila!) u vrijednosti od 580 milijarda francuskih franaka. Najveći je dio toga zlata iskopan u južnoj Africi, skoro 50%.

Srebra se u tom istom vremenu iskopalo 476.800 tona u vrijednosti od 365 milijarda francuskih franaka. Jednako kaošto zlato, tako je i srebro u glavnom spremljeno u narodnim bankama. Najviše se srebra iskopa u Meksiku.

Najveći vodopad na svijetu nalazi se na poluotoku Labradoru u Sjevernoj Americi. Slapovi se ruše u dubinu od 610 metara. Iza njega dolazi vodopad u Novoj Zelandiji, koji se ruši u dubinu od 581 m, zatim vodopad Yosemitski u Sjed. državama Amerike sa 422 m. Na petom je mjestu vodopad u Britskoj Kolumbiji 366 m. Najznamenitiji i najljepši vodopad na svijetu, slapovi Niagare, dolaze istom na dvadeset i drugo mjesto.

Indijanci su mislili da se aeroplani ležu iz jaja. Južnoamerička republika Kolumbija nabavila si je nedavno nekoliko aeroplana i uredila aerodrom za pristajanje. Crvenokožni stanovnici orinočnih prašuma imali su tako prilike, da prvi puta u svom životu vide tu orijašku pticu, na kojoj lete bijeli ljudi. Kada je nedavno na uzletištu pristao veliki Fordov tromotorni aeroplan, opazili su čuvari da se tri Indijanca oboružana lukom i strijelicama šuljaju oko aeroplana i plaze pod krilima. Straža je odmah uhvatila Indijance, koji su, podvrgnuti ispitivanju konačno priznali, da su po nalogu svoga poglavice htjeli pronaći jaja te ogromne ptičurine, koja bi onda kod kuće nasadili, da im se iz njih izlegu mladi aeroplani, s kojima bi se mogli poslužiti u borbi sa svojim bijelim neprijateljima.

Najdragocjeniji šah imade maharadža gualiorski, koji je nedavno bio u Londonu na svečanostima u počast kralja Gjure. Šahovske figure su sve od suhoga zlata iskićene smaragdima, dijamantima i drugim dragim kamenjem. Za izradbu tog šaha platio je maharadža 14.000 engl. funti (jedna funta imade oko 250 dinara).

Brdo knjiga. U Sovjetskoj je Rusiji naštampano u godini 1934. 466 milijuna knjiga. 46 milijuna knjiga obradivalo je tehnička pitanja, a 32 milijuna knjiga bilo je seljačkih.

Dječje društvo za obranu ptica ustanovljeno je u Engleskoj i imade nekoliko tisuća članova. Predsjednik toga društva imade sada 12 godina. Posredovanjem toga društva engleski je parlament donio zakon kojim je zabranjeno loviti i ubijati ptice u prirodi.

Knjiga od suhoga zlata. Ima samo jedna jedina na svijetu. Nedavno je bila na dražbi u New Yorku, kada se je prodavala ostavština nekog milijonara. Tu je knjigu kupio dotični milijunar od jednog indijskog maharadže za 500.000 dolara (jedan dolar vrijedi oko 50 dinara). Zanimat će vas, kako knjiga izgleda. Ima samo 50 zlatnih listova. Listovi su sašiveni zlatnim nitima. I uvez knjige je od zlata. Slova su na listovima urezana. U knjizi piše, da je knjigu maharadža dobio od svojih podanika godine 1876.

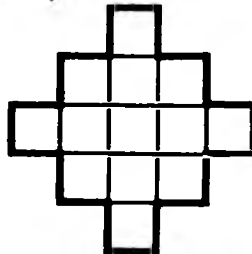
ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKE.

1) PUŽEVA KUĆICA
(Salvin Pešušić, Korčula)

NJ	E	J	I	A
A	K	U	M	D
A	D	V	U	A
Ć	L	A	K	K
U	D	I	N	I

2) KRIŽALJKA
(Salvin Pešušić, Korčula)

konsonant
ima svaka crkva
grad u Dalmaciji
određeno vrijeme
konsonant

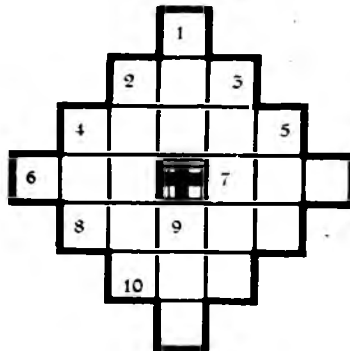
3) ISPUNJALJKA
(Fara Zvonimir, Varaždin)

domaća životinja
muško ime
krasan ili . . .
neoslobod. zemlja
gromovnik
broj
divlja zvijer
lovac riba
žensko ime
rijeka u Africi
turska vjera
grad u Italiji

II

I—II Glasnik kojega čitaš.

5) KRIŽALJKA
(Davor Baković, Zagreb)

Vodoravno: 2 sport, 4 grad u Poljskoj, 6 otok na Jadranu, 7 orijaška riba, 8 zanimanje, 10 dolina.
Okomito: 1 prokop, 2 ptica, 3 samoglasnik. 4 lagan, 5 vidi se u rijekama, 9 hodanje.

4) ISPUNJALJKA
(Fara Zvonimir, Varaždin)

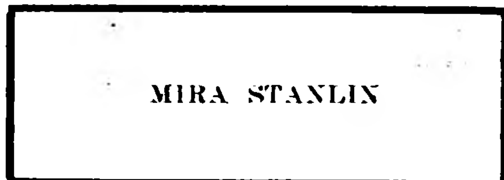
I

muško ime
velika voda
prva žena
rijeka kraj Lenjin grada
vrijeme
mjera za papir
rijeka u Africi

II

I—II Svaki kršćanin imade.

7) POSJETNICA
(Marijan Vajda)

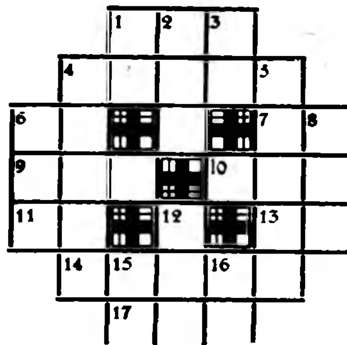
Koji list najradije čita?

PREMETALJKA

RATIN SAŠA

Zarobljena pokrajina.

6 KRIŽALJKA
(Marijan Vajda)

Vodoravno:

1 životinja živi u vodi
4 mjera za zlato
6 dom. životinja
7 mjera za površinu
9 prijedlog
10 prva žena
11 prijedlog
13 ako skraćeno
14 muslimansko sveto pismo
17 ura

Okomito:

1 egipatsko božanstvo
2 vrst papige
3 produž. oblik prijedloga
4 ruski konjanik sa Dona
5 najviši odio kuće
6 otok u Jadranu
8 ide natraške
12 kratica za: franjevac
15 dio kola
16 konj

ODGONETKE IZ 8. BROJA

1. Vodoravno: Kozarac — rod — lan — nadaren
   Okomito: Koloman — Rab — Nazaret — pas
2. Željezničar, tokar
3. Rubac, uraru, barok, aroma, cukar
4. Beograd
5. Jožić i Klok
6. Vis, Vir, Vid, Vim
7. Vladimir Gortan.

Ispravno su odgonetnuli: Kreša Kružić, Hreljin — Olga Nosić. Ivanićgrad — Lucija Gospodnetić, Marina — Slobodan Budak, Zagreb — Antica Salinger, Prilišće — Zorka Marunić, Kostrena Sv. Barbara — Zvonimir Vučićević, Županja — Zdenko Krajnović, Skrad — Drago Mladen, Lupoglav — Vinko Janeš, Skrad — Franjo Jaksetić, Zagreb — Davor Baković, Zagreb — Slavica Kvaternik, Kloštar Ivanić — Olga Kraljić, Sušak — Dragan Paden Kostrena Sv. Barbara — Ivo Acinger, Gor. Šarampov.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.

Poštarina plaćena u gotovom.

Mali Istranin

pojedini broj
1 dinar

GOD. VII RUJAN 1935 BROJ 1

NAŠI MLADI SARADNICI

Uji vjetar

Uji vjetar nad krajem
Niz bregove magla tjera u dol
Srce mi se hvata
Sumorna neka bol
Za rodnim zavičajem...

Sjećam se, dok bijah dijete
U onom seocu malom na hridi
Iz kog se plavkasti Cres otok vidi
Gdje šume borovi i jele
Ja gledah galebe bijele
Kako lete...

Kako se jedra nadimlju i šure
U neznane dalje preko mora
I gledah obrise Učkinih gora
Njezine hridine sure
Njezine vrhove gole
Koji kao da mole...

Oh, sumorna boli,
Digni se i poleti
U to seoce malo
Pozdravi one vrleti...
Ah, daj, to te moli
Sin, koji ostavi rodno žalo
Koji voli borove i jele
I galebe bijele
I Učkine sive gore
I njene vrhove gole
Koji kao da mole...
I more...

Ladislav Grakalić, djak

Kinez i pas

Kad je glasoviti kineski ministar Li-Hung-Chang bio u Engleskoj poslao mu je jedan engleski ministar na dar prekrasnog lovačkog psa. Li-Hung-Chang primivši psa zahvalio se je engleskom ministru ovim pismom:

»Dragi gospodine,
zahvaljujući Vam najusrdnije na poklonjenom psu, moram Vam, na žalost saopćiti, da sam već davno prestao jesti pseće meso. Zbog toga sam psa predao svojoj služinčadi i oni su mi izjavili, da već odavna nijesu jeli tako finog psećeg mesa, kao što je bilo ono Vašeg psa.

Pozdravljam Vas odani Vam Li-Hung-Chang«.

MALI ISTRANIN

GOD. VII ZAGREB, RUJAN ŠKOL. GOD. 1935/36 BR. 1

Naprijed jasno zacrtanim putem!

Ulazimo, evo, i u sedmu školsku godinu. Uvijek s istim idealima, uvijek s istim ciljem pred očima: širiti medju djecom ljubav do naše otrgnute Istre.

Narod, koji se odriče ma i jedne samo stope zemlje svojih otaca nije dostojan, da se nazivlje narodom, nije dostojan slobode!

I suviše smo obilnim potocima krvi i znoja zalili, i mi i oci naši, svaku grudu one napaćene istarske zemlje, a da bi se je mogli samo tako olako odreći, zaboraviti je i bez ijednog krika očajnog bola prepustiti je otimaču i silniku.

Mi ćemo, stoga, do zadnjega daha kričati u obraz i nasilniku sa zapada i cijeloj prosvijećenoj Evropi:

»Ne damo je i ne odričemo se je nikada!

Ono je zemlja naša, ono je zemlja naša, ono je krv naša!«

I bez prestanka ćemo to ponavljati djeci svojoj rodjenoj, njetеći u njihovim srcima svetu vatru rodoljublja spram cijele naše lijepe Domovine, a naročito spram onog nesretnog dijela njezinog, koji nam na tako grubi način otkinuše i divljački ga raskrvariše . . .

Mi smo Hrvati, od sve južnoslavenske braće i suviše žrtava podnijeli i suviše krvi prolili, a da bi mogli i dalje šutjeti i gušiti u sebi svoju neizmjernu bol.

Upamtite stoga, djeco: Istra je naša i Božja i na Vama je, samo na vama, da ona to uvijek ostane . . .

E. R.

U berbu

Sad kad je svršila škola,
Hajdmo u vinograd, seko!
Blizu je, nije daleko —
tu povrh ovoga sela.

Danas je berba tamo . . .
Da vidiš samo
koliko grožđa ima
na mladim trsovima.
Skrivena u lišću žutu
po dva jedra grozda
vise na svakom prutu.

Bit ćemo i mi trgači,
pomagat starijoj braći.
Brat ćemo grožđe zrelo,
grožđe crno i bijelo
i žuto kao zlato . . .
Što kažeš na to?

Dobro! — poći ću s tobom.
Al' uzmimo korpicu sobom.
Kad se slatkoga grožđa
nasitimo sami,
da imamo u čem
ponijeti mami.

Gabrijel Cvitan

Lula

To je bilo još onda, kad su oko naše sunčane Gorice, uz vodu bistre Soče gruvali topovi, regetale strojne puške i praskale granate. Sa zapada je navaljivao ko bjesomučan Talijan, želeći se dočepati našeg Trsta i Istre, a uz Soču, oko Gorice, po Svetoj gori, po Doberdobu, ukopali se naši Bosanci i Dalmatinci, držeći se zubima i noktima, ne puštajući Talijanu da osvoji ni jednu stopu naše slovenske zemlje.

I gazda Paško iz Miljevca kraj Drniša bio je tamo. Pozvalo ga u u vojsku, a bila mu bliza četrdeseta, i poslalo na Italiju. Osam je mjeseci neprestano vrludao oko Gorice, uvijek u prvim linijama. Kolike li je i kolike on preživio. Tri je kapetana promijenio, a od onih mladjih drugova nije ostalo ni jednoga. Gazda Paško, vazda miran, nikad se nije uzrujavao; kad bi najžešće gruvali topovi, uvukao bi se u podzemno zaklonište, zapalio lulu i puštao lagano dimove. Lula je cvrljila i cvrljila, a gazda Paško se okružen kolutima modrikastog dima zanosio u ona lijepa vremena, dok je okružen svojom djecom, gonio stado po pustoj dalmatinskoj Zagori.

— Prokleti makarondžije, što su samo navalili, mrmljao bi pod glas, — da mi je dobiti koga u šake, pa da ga onako po našem dalmatinskom običaju odalamim kamenom po glavi. Prsla bi mu kao bundeva. Pokazao bi ja njemu što su Dalmatinci.

— Što brundaš, stari? oglasi se za njegovim ledjima neki mladi Splićanin, ali se gazda Paško ni ne obazre na njega.

Mirno je vukao dimove iz svoje lule i prebirao u glavi uspomene iz svojih Miljevaca. U duhu je gledao svoju kamenu kućicu, začadjeno ognjište u njoj, kravu Šaru i tovara Bilina, na kom je toliko puta jašio u posjete fra Šimi u Sinj. A mali Ante klipsao bi za njim sve do izvan sela, bosonog, u samoj košuljici.

— I pozdravi ujka Šimu, viknuo bi još mali za njim, pa nek pošalje nešto milošte malom Anti, reci mu, ćaćo!

— Poslat će, mali, poslat će fra Šime, viknuo bi još gazda Paško, i udario kamišem od lule magarca po repu.

— Žu! Biline, viknuo bi mu pod glas, a magare, ko da razumije i veseli se zobi, što će ju kod fra Šime u Sinju dobiti, veselo bi mahnulo repom i ubrzalo korak.

I prije nego bi zašao za glavicu još bi se jedanput okrenuo na svoju bijelu kućicu medju kamenjem, mahnuo rukom u znak pozdrava, namjestio bolje bisage i otišao.

Sjećajući se tako onih divnih vremena gazda Paško bi još jače povukao iz lule i to je bio jedini znak njegova unutarnjeg uzbudjenja.

Oh ta lula, koliko li je toga preživjela. Kamiš joj je bio već sav izgrizen od čvrstih zubiju Paškovih, ali njemu nije bilo ni na kraj pameti da ju baci i nadomjesti novom.

Bila mu je mila uspomena . . .

Dok su vani gruvali talijanski topovi svih kalibra, gazda Paško je mirno ležao u zakloništu i vukao dimove, ko ono njegov tovar Bilin bisage.

I pade mu na pamet dan, kada je prvi puta zadimio iz te blažene lule. Na sam Uskrs je to bilo. Mala njegova Angja bila je s materom u Drnišu i donijela mu lulu.

— Evo, ćaće, donijesmo ti lulu za imendan, rekla mu je, digla se na prstima ovila mu ruke oko vrata i poljubila ga ravno u one njegove četinjaste brčine A njemu se lice raširilo u posmjeh, pomilovao je dijete žuljavom rukom po obrazu i zahvalio:

— E, baš ti hvala, Angjo! Bila mi je uistinu potrebna. Ona moja stara već je svoje odslužila.

Danas su topovi naročito žestoko gruvali i činilo se da se Talijan na nešto sprema. Znao je Paško što to znači, kada topovi tako jako biju. Čim prestanu, biti će krvavih napadaja na nož. Iskusan je on ratnik. Ta ne živi badava već osam mjeseci u prvim redovima. A baš je danas htio da bude miran. Dobio je od kuće pismo. Pisala mu ga vlastitom rukom njegova najmladja kćerka, mala Andja, koja je ove godine po prvi puta pošla u školu. Pročitao mu ga je baš onaj mladi Splićanin, vječno zanovjetalo neko. Al divno je čitao momak.

»Dragi ćaće, — pisala je mala Andje — evo me da ti se i ja javim. Bila sam danas s materom u Sinju kod ujka fra Šime, prodale smo jaja, pa sam ti opet nešto lijepa kupila, samo te molim, da se čim prije vratiš. Lulu sam ti kupila, novu novcatu lulu, pa kada se vratiš donesi onu svoju staru a ja ću ti dati ovu novu. Da znaš samo kako je lijepa. A onu staru nemoj još baciti dok ovu ne dobiješ od mene. Ja ću onu spremiti i čuvati je u škrinji na uspomenu. Pozdravlja te mati i Ante i fra Šime, a najviše ja tvoja mala Andja.«

Koliko li je puta gazda Paško poljubio taj komad papira danas. Papir je bio sav zgužvan i smrdio je po duhanu, ali gazda ga Paško ne bi bacio ni za što. Radije bi se kruha odrekao nego li tog papira. Strpao ga je u lijevi džep vojničke bluze, baš do samog srca, i stoput ga je valjda danas već izvadio, pregledavao ona sitna slova na njemu, koja on na žalost nije znao pročitati, ali koja su mu bila neobično draga, jer je znao, da ih je napisala njegova mala Angja.

I po nekoliko je puta vadio iz džepa rubac tobože da obriše nos, a zapravo da predje njime preko očiju, u kojima mu se svaki čas znalo zablistati nešto vlažnoga.

Lijepo je vidio u duhu sliku svoje male kćerkice Angje. Bosonoga je bila u dugoj platnenoj košuljici, do gležanja, vazda nasmijana, plavo kosa ko angjeo na oltaru sinjske Gospe.

Gruvali su topovi, lula je cvrljila, a gazda Paško je razmišljao . . .

Najednom su topovi ušutjeli, a strojne puške su bijesno zaregetale.

Alarm, alarm, prošla je zapovijed od jednoga vojnika do drugoga u dugom rovu.

Gazda Paško skoči, pograbi pušku i natakne nož. Znao je što će sad biti. Talijan će navaliti na nož, bacat će ručne bombe i jurišati svom snagom. Valja ga odbiti pod svaku cijenu. Ne bi bilo dostojno ni Dalmatinaca ni Bosanaca, da ga puste ni za jedan korak napred. Istra i Gorica su naše, narod je u njima naša krv, i prije treba izginuti, nego li dopustiti, da nam ih otmu.

— Navaljuju na Svetu goru, javi kapetan. Ej, Sinjani, da ste mi očuvali blaženu Gospu.

— Ne boj se, kapetane — zabruji po rovovima.

— Treća bosanska naprijed, preletjela je zapovjed, a Bosanci se survaše ko lavina na jurišajuće talijanske bersaljere . . .

— Paško, vikne kapetan, evo ti poruke, smjesta ju i u najvećem trku nosi komandantu bataljuna. Ti si stari zec, ti ćeš najbolje znati, kako valja da se proguraš pod vatrom talijanskih mitraljeza.

— Razumijem, kapetane! ukoči se gazda Paško i odjuri pognut ko lovački pas izmedju opkopa, gudura i kamenih nasipa.

Dva sata kasnije Paško se povratio.

— Izvršio sam zapovjed, gospodine kapetane, i predao cedulju u bataljunu.

Sav je bio zamazan i otrcan.

— Siromah! reče kapetan i doda: Sjedi tamo u ono zaklonište i odmori se na čas. A dotle evo ti gucni kapljicu da se okrijepiš. I pruži mu flašu rakije.

Vani su zujale kugle ko smrtonosne muhe i jao si ga onome, tko bi ispružio glavu preko zakloništa.

Gazda Paško je gucnuo gutljaj rakije i stao kopkati rukom po žepovima. Najednom ko da ga je netko iglom ubo otraga skoči u vis i izleti ko lud iz zakloništa, pa bjež u smjeru odakle je čas prije došao.

— Paško, natrag, Paško, jesi li poludio? Ubit će te! Ne čuješ li kako zuje kugle oko ušiju.

Ali se Paško nije obazirao. Pogleda uprta u zemlju koracao je pognut kao da nešto traži

— Gotov je, poludio je siromah, reče Splićanin.

Paško je učinio dvadesetak koraka, okrećući glavu desno i lijevo, taneta su mu zujala oko ušiju ko tuča, no on kao da ih nije čuo.

Najednom se prigne, dohvati nešto sa zemlje i sav sretan vrati se opet u zaklonište.

— Ma Paško, koga si bijesa pošao tražiti za najveće vatre? upita ga kasnije kapetan. Čini se da ti nešto nije bilo u glavi u redu, a?

— Našao sam je, gospodine kapetane, rekao je slavodobitno Paško

Koga si to našao?

— Pa lulu, gospodine kapetane, moju staru lulu! reče Paško i pokaza svoju staru lulu.

— Eh, ludove, ludove, baš si pametnjaković. Zbog jedne stare, izgrižene lule izvrgao si se pogibelji da izgubiš glavu.

— Stara je kapetane, stara, odgovori sav sjajući u licu gazda Paško, ali to je lula moje Andje, moje male kćerke Angje. A ona mi je poručila nek joj ju donesem natrag, pa kako bih se mogao vratiti mojoj maloj Angji bez njene lule.

I gazda Paško veselo pogladi svoju staru izgriženu lulu . . .

E. R—ć

Istarskoj djeci na početku školske godine

Prošao odmor, dolaze dani
u školu kreću đaci valjani.
Dosta je bilo igre i šale,
posao zove drugove male.

Radosni svi su — ta kako ne bi —
u školi grade budućnost sebi.
U pjesmi, priči, veselu radu,
ojačat snagom dušu će mladu.

Istrani mali, patnici naši,
početak škole njih silno plaši;
jer škola njima ne nosi sreće
trnje im daje — umjesto cvijeće.

Ne čuju oni priče i bajke
u svome glasu, u riječi majke,
govorom slatkim naroda svoga
ni dragog ne smiju moliti Boga.

Glas krvi jezik najveće blago,
što čovjeku je sveto i drago,
bahati tuđin silom tamani,
otrovom mlade duše im hrani.

Istrani mali, dječice draga,
preći će tama nestat će vraga,
Čuvajte samo glas svoje krvi,
on će sve mračne sile da smrvi.

Gabrijel Cvitan

NADMUDRIVANJA.

(Šaljiva pitanja)

1. Kad je čovjek na lađi najsigurniji?
2. Koju kosu ne treba nikada brusiti?
3. Čovjek nije, a ide u čovječjoj haljini. Tko je to?
4. Tko je onaj, koji nosi svoga gospodara, a gospodar nosi njega?
5. Imam mnogo očiju, pa ipak ništa ne vidim; iz svakog oka raste mi rep; tko sam
6. Koja je životinja najjača?
7. Zašto ima mlinar bijelu kapu?
8. Koliko jaja možeš pojesti na tašte?
9. Kakvog kamenja ima najviše u moru?
10. K stolu ide sito, a od stola gladno; što je to?

(Odgovor na str. 16)

Ivica

(priča jednoga pjetlića)

Ako želite ispričat ću vam cijeli svoj život«, reče bijeli pijetao, koga je gazdarica nazivala Ivicom, sjedeći u kokošinjaku na prečki među brojnim kokoškama.

I započne pričati:

»Nađoh se jednoga dana u gnijezdu na slami. Snijela me lijepa koka. Počela da kokodače u sav glas:

»Koko-koko-dak«, a netko joj odgovara:

»Dak-dak!«

Htjela je sigurno javiti i kućanici i susjedima, a i cijeloj okolici, kako je snijela lijepo i veliko jaje. Ostadoh neko vrijeme u gnijezdu. Moja kućica nema prozora pa neznam, jer ne vidim, kako izgleda taj svijet, kojemu moja majka toliko kokodače. Prestala ona kokodakati, kad li netko dođe pa me podigne iz gnijezda. Nađoh se u nekoj toploj prostoriji gdje čujem:

»Lijepo i veliko jaje! Spremi ga! Bit će veliko pile«.

Metnuše me u košaricu među sama birana jaja.

»Zdravo! — braćo i sestre! Što će s nama?« upitam.

Tad će mi jedno jaje na dnu košarice:

»Čekaj, dok naša majka nakvoca, onda ćeš znati.«

Ne prođe dugo, a nas ponijeće natrag na slamu pa nas poredaše u gnijezdu. Ja dođoh baš u sredinu. Lijepo nam bijaše. Ne čusmo ništa drugo do li kreštanje i kvocanje naše majke.

Prolazili tako dani, a ja osjetih da mi glava biva veća, noge dulje; osjetih i prstiće kako mi rastu na nogama, pa krila i drugo. Zabrinuh se, što će to biti od mene. Činilo mi se da sanjam. Da se uvjerim počeh se kretati. Osjetih da su mi noge već tako jake, da se mogu i oduprijeti o zidove moje kućice. Opružih krioca pa se sav sretan počeh glasiti. Zapijukah. Naćulih uši, a to mi se glase drugovi i drugarice:

»Eto, sad znaš, što će biti od nas.«

Što ću ja tako jak u kućici, hajde da vidim kako mi izgledaju majka i braća. Pokucah svojim kljunićem nekoliko puta o zid moje kućice, kad li ona puče. Ja se malo oduprem nožicama, raširim kri-oca, podignem glavu, kućica se raspadne, a ja se nađoh na slami. Bude mi hladno, a nije ni čudo, uznojio sam se razbijajuć kućicu. Uvukoh se pod toplo majčino krilo, koja me kao prvijenca povuče kljunom još jače poda se. Posuših se i počeh izvirivati. Pogledah po sebi pa vidjeh da sam obrašten bijelim pahuljicama, dočim je moja majka bila sasvim crne boje. Za tili čas evo mi brata. Pijuče i on, a ja se čudom čudim, jer je i on kao majka crn. Evo i drugog brata: crn je, onda sestra — crna je, pa opet sestra — crna je. Čudim se ja što su sva moja braća i sestre crnih pahuljica, samo sam

ja bijel. Sigurno zato, što sam prvijenac pa će majka znati, koga mora najviše voljeti. Već nas je puno gnijezdo, a majka oprezno čuči da nas ne povrijedi. Kvoca i kvoca, kao da se glasi na naše pijukanje. Ojačali mi i izmilili iz gnijezda da gledamo taj nepoznati svijet.

Gospodarica nas iznese na dvorište, a mi podigli glavice pa gledamo toplo sunašce, koje nas tako lijepo miluje, gledamo plavetilo nebeskog svoda, razlistalo drveće. Gledamo našu veliku braću i sestre, koji stadoše pa nam se čude, kako smo maleni. Ja mislim, da su se ipak najviše čudili meni — bijelom — među crnima. Bijah silno ponosan pa oholo digoh glavu. Ja sam se prvi usudio udaljiti od majke, koja bi odmah zakvocala i pozvala me k jatu. Najednoć povika naša majka »kvar!«, a mi digli glavice, a u onom nebeskom plavetilu ugledasmo neku crnu ptičurinu kako kruži nad nama. Sigurno se i ona divi nama. No naša majka sveudilj viče: »Kvar-rr-, kvar!« a na njenu viku istrči gospodarica i kriknu »kvar« a ptičurina odletje. Zatim nam gospodarica donese jelo: žita, prosa, a u tanjuriću malo vode. Nasitismo se pa bjež opet pod majčino krilo.

Ja sveudilj razmišljam, što mu je ona crna ptica i zašto vikaše na nju. Ne znam, da li su i moja braća to mislila tek, svi se stisnusmo jače uz majku. Divan je ovaj svijet. Toliko je toga, da se ne možeš dosta nagledati. Tko bi to sve sredio u pameti.

Slijedećeg dana povede nas majka u voćnjak. Tu bijahu poredane voćke, a posute prekrasnim cvijetom. Voćnjak je pun naše velike braće. Naša majka čeprka, traži nam slasne gujavice i crviće. Čudimo se tim podzemnim stvorovima, koje naša majka kida svojim kljunom dijeleći ih nama. U toj zabavi doletje opet ona strašna ptičurina, zaleti se među nas i ugrabi jednu sestru pa se vinu put nebesa. Zgranem se i pomislim: treba se čuvati te ptičurine! Za nekoliko dana ptičurina odnese jednoga brata. Nisam se više usudio udaljiti od majke, stalno sam se držao njenih nogu i krila.

Naše je jato dnevno smanjivala ona ptica. Što će još iz toga biti?

Jednoga dana vidim ja našeg gospodara gdje već dugo stoji u sjeni drveća. U ruci mu nekakva cijev usađena na komad drva. Nepomično stoji i stalno gleda put nebesa. Podigoh oči, a ono opet ona ptičurina. Spušta se sve niže i niže. Gospodar prinese onu cijev k oku, a strašni tutanj se razliježe po voćnjaku.

Na naše čudo padne ptičurina blizu nas na zemlju. Majka naša poviče »kvar-kvar«, ali se ptičurina ne micaše. Poslije ju opazismo obješenu na nekom dugačkom kolcu. Bila je nepomična; jedino bi ju vjetar katkada zanjihao. Ne vidjeh nikada više takove ptice.

Mi smo rasli, dobili perje, a već smo bili toliko pametni, da smo si znali sami iščeprkati koju gujavicu ili crvića. Svakidan, po nekoliko puta zvala bi nas gazdarica:

»Tuku — ćuku — tuku — ćuku!«

Mi smo dolepršali, a ona bi nam nabacala prosa ili usitnjenog kukuruza. Čestoput bi mene uhvatila pa mi tepala:

»Ivica — Ivica!«

Tako sam se priučio tomu imenu, da sam na njen poziv: »I-vi-ca!« odmah dolepršao pa na gospodaričinu ruku. Ona me milovala i gladila, a ja sam kljukao zrnca iz njezine ruke.

Moja braća — crnih pahuljica — dobiše sivo perje, a ja ostadoh bijel. Bijeli Ivica.

Majka nas naša napusti ne mareći više za nas, dapače tjerala nas od sebe. Počesmo samostalno živjeti. Sad je trebalo cio dan čeprkati, loviti mušice, da se što bolje nasitimo. U toj brizi za hranu prolazilo vrijeme. Ja izrastoh. Dobih crvenu krestu s lijepim podbratkom. Bijah ponosan. Počeh i kukurikati. Moja se pjesma razlijegaše po dvorištu i vrtu, — po cijelom kraju.

Jednoga dana zadoh u susjedovo dvorište. Tu me dočeka neki mnogo veći i jači brat. Ja mislim da ga pozdravim, a on razljućen jurnu na mene.

»Što želi taj?«

Udari me krilima, kljucne me kljunom. Ja se počeh braniti, no bijah preslab za njega. Još jednom me kljucnu u oko, a ja jedva utekoh u naše dvorište. Oko mi ispade i ja postadoh slijep na desno oko.

»I-vi-ca . . . !« poviče gospodarica, a ja poletim okrvavljena perja ravno gospodarici. Ona me dohvati, vrlo se začudi pa će:

»Ivica — pa ti se slijep! Ti si se tukao! Tome nema lijeka! Što ću s tobom?«

Počela me gladiti i milovati. Odnese me u kokošinjak i zatvori. I sada sam ovdje s vama u mraku.

Fuček Martin

Učka

Od svih naših silnih
nebotičnih gora
najdraža je meni
Učka pokraj mora.

Ona je sirota
najbjednija sada,
zarobljena tužna,
puna teškog jada.

Iz njezina luga
odletješe ptice,
ne čuje se pjesma
mlade pastirice.
Neveseli idu
po polju ratari.

Ne pjevaju zorom
po moru mornari.
Gradove i sela
pritisnula strava . . .
U njezinu krilu
crna neman spava.

Sve to Učka gleda
pa je jecaj guši,
potok suza teče
nikad da presuši
Kad ćeš Učko moja
preboliti muke,
bratu Velebitu
pružit obe ruke.

Gabrijel Cvitan

Grožđja, mnogo grožđja!

Nešto ću vam danas reći, što će biti od velike koristi za vaše zdravlje.

Rujan i listopad dva su mjeseca u kojima nam majka zemlja najširokogrudnije pruža sva svoja bogatstva, sve svoje najbolje plodove, koje je cijelog ljeta za nas pripremala. Jedan od najizvrsnijih i najtečnijih plodova zemljinih je bez sumnje grožđje i onaj slatki sok u njemu, koga mnogi nazivaju zemljinim mlijekom. I pravom! Jer sok od grožđja toliko je hraniv, a ujedno i tako lako probavljiv i za najnježniji dječji želudac, kao što je hranivo i probavljivo ma koje životinjsko mlijeko.

Zato se djeci, a navlastito dječacima, osobito preporuča, da u ovim mjesecima jedu što više grožđja. Njihovo je tijelo u razvitku i treba mnogo sladora za ojačanje živaca, mnogo vitamina za općenito ojačanje, fosfora i vapna za učvršćenje kostiju, kiselina i soli, da krv bude rumenija i punija i tisuću drugih tijelu neophodno potrebitih tvari, koje će pospješiti optok krvi, dobru probavu, uredno ispražnjivanje želuca i crijeva i uopće pridonijeti, da tijelo bude jako, otporno, zdravo i čvrsto.

A eto grožđje je onaj blagoslovljeni lijek, koji nam u svakom svom zrnu u punom obilju daje sve te tvari: i šećera i lecitina i vitamina i fosfora i vapna i željeza i pektina i kako li se sve ne zovu liječničkim imenom te blagodati zdravlja.

Jedite stoga, djeco, u ovim mjesecima mnogo grožđja. Ali kako svagdje vrijedi pravilo, da bez reda ne može ništa uspjeti, tako vrijedi i u ovom slučaju. Ne smije se želudac jedanput prenatrpati ogromnom količinom, a drugi puta uzeti samo nekoliko zrna. Djeca do 4 godine smiju pojesti dnevno u četiri obroka, ukupno do 300 grama. Djeca od 4. do 8. godina mogu pojesti svakog dana, također u četiri obroka, ukupno pola kile, ali redovito svakog dana. Djeca starija od 8 godina mogu pojesti i više, ali nikad previše odjednom, nego uvijek u određenim obrocima. Najbolje je da se jede grožđje iza svakog jela, dakle ujutro, o podne, popodne i uveče.

Tko može neka jede grožđje izravno u vinogradu t. j. na slobodnom zraku pod zrakama sunčanim, jer su sunce i čisti zrak najbolji lijekovi. Grozd se opere u čistoj vodi, najbolje tekućici, ali oprezno i ne smije ga se previše ispirati, da voda ne odnese mnoge hranive tvari, koje su okupljene na lupinci.

Lupinku od grožđja dobro sažvakajte, da istisnete iz nje sav sok, a zatim ju ispljunite. Ako vam se naime nakupi u želucu mnogo lupinka želudac će ih malo teže probaviti. To ne znači međutim, da se je dogodila velika nesreća, ako vam se je zaletila u želudac i kakova lupinka. Želudac će ju bez poteškoća probaviti.

Najbolje je da jedete samo bijelo grožđje.

Iza svakog obroka isperite usta vodom.

Jedite tako kroz 8 do 10 sedmica svakog dana u redovitim obrocima jednaku količinu grožđja, pa ćete vidjeti, kako ćete se nakon toga osjećati kao preporođeni, zdravi, snažni i krepki.

Jedino se preporuča, da se kroz to vrijeme ne jede mekog sira, slatkiša, kiselih salata ni pečenog mesa.

Dr. A.

Igre brojevima

Zamislite broj od jedne znamenke!

Pribrojite mu 11!

Pomnožite taj zbroj sa 2!

Od umnoška odbijte 20!

Ostatak pomnožite sa 5!

Od toga umnoška odbijte broj, koji ste prviput zamislili, ali pomnožen sa 10!

Ostalo Vam je 10.

Nijesam li pogodio?

A sada još jedan primjer!

Uzmite dva broja svaki od tri znamenke (Na pr. 871 i 226). Napišite ih jedan do drugoga tako da nastane jedan broj od šest znamenki (dakle 871.226).

Sada napišite taj broj okrenuto tako, da onaj broj, koji je sada bio otraga dodje sprijeda (dakle 226.871).

Manji broj odbijte od većega (dakle: 871.226.
— 226.871)

Ostatak, koji vam je ostao t. j. 644.355 razdijelite sa brojem koji vam je ostao, kada ste odbili prvo zamišljeni troznamenkasti manji broj od većega. (U ovom slučaju dakle 871
— 226
645)

Dakle 644.355 : 645=999

Koje god brojeve zamislili, ako ovako postupate biti će vam konačni rezultat uvijek isti t. j. 999.

Zagonetna brojka

Učenik Branko rekao je drugovima: »Drugovi, ja sam na onom papiru tamo u kutu napisao jedan broj. Papir sam okrenuo tako da nitko ne može znati kakav je to broj. Ja bih htio znati, tko će od vas pogoditi koji je to broj.

Neka svaki od vas napiše godinu kada se rodio!

Pod nju napišite godinu kada ste počeli ići u školu!

Ispod toga napišite koliko vam je sada godina!

Zatim potpišite, koliko godina polazite u školu!

Zbrojite ove četiri brojke i recite mi, koliko ste dobili.

Opće iznenadjenje. Svatko, tko je dobro zbrajao dobio je konačni zbroj 3870.

I zaista to je bio broj, koji je Branko napisao na cedulji već unaprijed.

Mnogi su htjeli znati, kako je Branko mogao znati, koji će broj njima na koncu izaći.

Vrlo lako. Godinu u kojoj živimo pomnožio je sa 2. Dakle 1935×2=3870.

Pokušajte, cijeli razred, i svi ćete dobiti isto.

Pa zar je moguće da su još živi?

Tko? Jožić i Klok?

Kako ne bi bili živi?! I čili su i zdravi i spremni još uvijek na svaku vragoliju. Još se uvijek klatare uz abesinsku granicu, a abesinski ih urođenici neobično vole, jer su im do sada iskazali već nebrojene usluge. Vijesti o njihovim majstorijama i junačkim podvizima doprle su čak i u samu Adis Abebu do ušiju Negus Negestia Haile Selassia I., velikog abesinskog cara, koji je čak izdao naređenje svim svojim podređenim poglavicama, da imadu Kloka i Jožića štititi i ići im u svemu na ruku . . .

No zato ih Talijani dvostruko mrze. General Braghepiene obećao je 10.000 lira onome, tko ih žive ili mrtve uhvati. Do sada bez uspjeha, jer čini se da ove naše mlade junake, zanosne borce za pravdu i slobodu, čuva sam Bog, u koliko ih njihova vanredna lukavost ne bi očuvala . . .

Ovih dana su se i opet iskazali.

Skitali se tako oni uz muljevite obale rijeke Marebe, baš uz granicu talijanske kolonije Eritreje, sokolovim očima promatrajući kretanja talijanskih četa. Klok je bio više na drvu, nego na zemlji. Svakog bi se časa uspeo na visoko kakvo stablo, da vidi što se preko granice zbiva. Lunjajući tako, bistro oko majmunovo opazi najednom u daljini dugački čamac i u njemu dvadesetak crnaca. Nekoliko oboružanih Talijana, pazilo je na njih a drugi su veslali svom snagom prema protivnoj obali.

Klok izbaci jedan krik i pokaza šapom na dugačku crnu crtu, koja je klizila po rijeci. Jožić je razumio da ga Klok na nešto upozorava, u jednom se trenu nađe uz njega na stablu i stade pozorno gledati.

— Aha! Tu li ste lije jedne! Crne robove hvataju, lupeži jedni, da ih odvedu u svoje rudnike u Somaliju. A onda će u Evropi dokazivati, kako oni hoće da Abesiniju »civiliziraju«, da ukinu ropstvo, da! Znamo mi što znači njihova kultura, njihova »civilizacija«. Iskusila su je gorko na svojoj koži naša braća u Istri. Ali čekajte, lopovi jedni, ne ćemo tako! reče Jožić i stane razmišljati, kako bi otimače spriječio u njihovu prljavu poslu.

— Ha! Tu smo! Što ono viri iz vode tamo u daljini? Nije li ono gubica vodenog konja, strašne zvijeri, ako ju se razdraži.

Kloku nije potrebno ništa tumačiti i objašnjavati. On je toliko bistar i razuman majmun, da već iz očiju Jožićevih čita, što on misli. Nije to uostalom, nikakvo čudo. Ta dosta su dugo zajedno, dosta su majstorija i vragolija skupa izveli.

I u trenu on je znao što Jožić misli i što od njega očekuje. U dva skoka došuljao se nevidljiv, do mjesta gdje je vodeni konj mućkao po mulju. Jožić dojuri neopazice za njim. Popeli su se na stablo baš nad konjem i ni ne pisnuvši, čekali dok se približio čamac s lovcima robova.

A zatim: hop! Majstorska akrobacija! Jožić pograbi Kloka za rep i spusti ga do samog vodenog konja. Klok pak uhvati za rep vodenog konja i tako ga žestoko uštipne, da je zvijer od boli upravo pobijesnila. Zakrvavljenih očiju, ričući od muke dipne konj iz mulja, pa opaziv u blizini čamac svom se snagom baci na njega, misleći da su ga ljudi iz čamca napali. Za čas je čamac bio sav u treskama. Crnci, koji su se u njemu nalazili bili su vješti plivči pa kako su k tome bili goli, u tili su se čas dočepali obale. No zato su Talijani grdno nastradali. Odjeveni, oboružani i s teškim čizmama na nogama stali su se daviti u vodi i mulju.

Imali su još i sreću, da ih nije zvijer rastrgala, nego je odjurila, poplašena, kroz grmlje i šikarje duboko u unutrašnjost bližnje prašume.

Ma da su samog nečastivog ugledali, ne bi se bili Talijani više preplašili, nego kad su ugledali Jožića s njegovim majmunom.

— Aiuto, maledetta scimmia! — vikali su grgljajući blatnu vodu.

— Ništa aiuto — odvrati Jožić — Puške amo i naboje. — Hvataj ih Klok. — Abesincima su puške veoma potrebne, a i naboji također. Ni jedna kugla ne smije propasti. — A vas, lupeži jedni, poslat ćemo malo u ¡Aduu. Tamo ima nekoliko izvrsnih operatera, koji će vas naučiti pameti.

— Nego, Klok, druže — obrati se Jožić Kloku — bilo bi dobro da ih ti malo prije toga izmasiraš po leđima i ispod leđa.

Kloku nije trebalo dvaput reći. Nakon što je pokupio puške i naboje, pograbi najprije za vrat jednoga i majmunskom ga svojom šapom opali ispod leđa nekoliko puta tako žestoko, da su mu pukle na koži crvene masnice, debele ko kranjske kobasice. Pa drugoga, pa trećega, pa četvrtoga, da su vriskali ko ludi.

— Tako, Klok, tako, valja ih malo opametiti. A sada u Aduu s njima!

Zajedno s oslobođenim crncima i sa zarobljenim Talijanima krenuše prema Adui.

Ne trebamo pripovijedati, kako ih je abesinski poglavica u Adui veselo dočekao i čestitao im na tom najnovijem junačkom pothvatu. Uopće danas su Klok i Jožić u čitavoj Abesiniji najomiljelije ličnosti . . .

Abesinija

Abesinija je zemlja, o kojoj se danas mnogo govori i piše. Nije to malena država. Četiri je puta veća nego Italija, ali imade samo 10 do 12 milijuna stanovnika. Sasvim točno se ne može znati, jer je tamo nemoguće bilo obaviti popis pučanstva. Veoma je gorovita. Lanac visokih planina okružuje ju sa svih strana, a neki vrhunci dosežu čak do 4.800 metara. Svuda naokolo okružena je pješčanom ili kamenom pustinjom. Abesinci svoju zemlju zovu Habeš. Podneblje je veoma raznoliko. U nizinama je vrućina upravo nesnosna, danju do 40° a noću 20° Celzija. U srednje visokim krajevima poprečna toplina iznosi 16° C, a u planinama 7°.

U planinskim krajevima vladaju skoro uvijek ledene bure, koje Evropljani ne mogu podnijeti, pa obole redovito od raznih plućnih bolesti i katara. Abesinci su pak na sve to naučeni i njima ništa ne smeta ni studen ni vrućina. Hodaju bosonogi, a koža im je na potplatima debela ko u krokodila, pa ne trebaja nikakvih cipela. Abesinija je veoma plodna i bogata zemlja. Kava, masline i sve moguće veće i bilje raste bujno. U toplim krajevima imade mnoštvo prašuma, u koje nije ljudska noga nikad stupila. U njima žive slonovi, žirafe, antilope, nosorozi, vodeni konji, hijene, lavovi. Abesinija je jedina zemlja u Africi, koja je samostalna. Graniči s engleskim, i talijanskim kolonijama. Glavni grad Abesinije je Adis Abeba. Leži 2550 m visoko, nasred države.

Talijani su odlučili, da je osvoje i podvrgnu pod svoju vlast. Spremaju se da navale na nju sa sjevera iz svoje kolonije Eritreje, preko Adue do jezera Tsana, kojim protiče rijeka Nil, te s juga iz svoje kolonije Somalije.

Engleska je uznemirena, jer ako Italija osvoji Abesiniju, zagospodarit će izvorima Nila i jezerom Tsana, a o vodama Nilovim ovisi sav život u Egiptu. Tko je gospodar jezera Tsana onaj odlučuje o životu, plodnosti i cjelokupnom prirodu egipatske zemlje. A Egipat je pod pokroviteljstvom Engleske.

Abesiniji je na čelu car, koji se naziva Negus Negesti što znači kralj kraljeva, a ime mu je Haile Selassie I. Njega straži 8500 najbiranijih momaka. Svi su vojnici njegove straže bosonogi. Zbog toga se mogu penjati po liticama i vrletima kao majmuni.

Sav svijet napeto čeka, kako će završiti nejednaki rat što ga je zametnula Italija s Abesinijom.

Dječje novine

Što se dogadja u svijetu

Belgijska kraljica Astrid poginula je prigodom automobilske nesreće. U četvrtak, dne 29. kolovoza prije podne izvezao se je iz Luzerna u Švicarskoj u svom autu grof de Rhyt. Bio je to zapravo belgijski kralj Leopold III. Poznato je naime, da kraljevi, kada putuju izvan svoje države uzmu bilo kakvo gradjansko ime, da ih se ne bi prepoznalo. Inače bi ih ljudi svagdje dočekivali s velikim slavljem, a to, kad čovjek želi da se odmori i mirno putuje, nije nimalo ugodno.

Tako je i belgijski kralj Leopold III. ove godne putovao po Švicarskoj zajedno sa kraljicom Astrid pod imenom grof de Rhyt.

U kraljevskom automobilu sjedili su samo kralj, kraljica i jedan pratilac. Kralj je sam upravljao autom vozeći uz jezero. Na jednom zavoju dogodila se nesreća. Auto je u jednom trenu skrenuo s cesta i prebacio se, a kralj i kraljica bili su izbačeni u velikom luku iz auta. Kraljica Astrid ostala je na mjestu mrtva. Kralj i pratilac samo su lako ranjeni.

To je u kratkom vremenu već druga nesreća, koja se dogodila u belgijskoj kraljevskoj kući. Lani je poginuo Leopoldov otac Albert I. srušivši se s jedne klisure.

I nekoliko aeroplanskih nesreća dogodilo se u zadnje vrijeme. U Alpama srušio se nizozemski putnički aeroplan. Zatekla ga velika bura i snježna vijavica i tresnula njime o zemlju.

Talijanski ministar poljoprivrede Razza letio je aeroplanom iz Italije preko Kaira u talijansku koloniju Eritreju. Aeroplan se srušio i drugi dan našli su samo njegove ostatke. Četiri člana posade, ministar, njegov tajnik i pratilac svi su bili mrtvi.

U Kini i Japanu bile su velike poplave. Naročito je u Kini potop bio strašan. Preko 5 milijuna ljudi ostalo je bez krova nad glavom.

Početkom kolovoza bile su i u Italiji velike bure, prolomi oblaka i poplave. Dan prije Velike Gospe nastao je prolom oblaka i u nekim našim krajevima. U okolici Zagreba bio je na nekim mjestima pravi orkan, koji je čak i kuće rušio.

Italija i Abesinija još su uvijek u ratnom stanju Italija neprestano šalje nove čete na abesinsku granicu. Već je dolje preko četvrt milijuna talijanskih vojnika, najmodernije naoružanih i opremljenih. Rat je neizbježiv. Mala Abesinija odlučila je da brani svoju zemlju do zadnje kaplje krvi.

Dajte mi da četiri godine podučajem djecu i sjeme koje zasijem ne će se nikada zatrti.

Čuvstva tko nema za narod i zemlju naroda svoga, ne zna na zemlji za slast, koja nadilazi sve.

Što vrijedi lijepa riječ

Sardanapal, moćni asirski kralj, bio je jednog jutra neobično uznemiren. Usnio je ružan san, pa zapovjedi dvorskim zvjezdoznancima, da mu ga rastumače. Svi se mudraci skupe pred kraljem, da mu objasne san. Medju njima bijaše i jedan vrlo mladi učenjak, koji se volio isticati svojim znanjem i učenošću.

— Ružan sam san snivao — reče veliki kralj — i želim, da mi ga točno objasnite. Sanjao sam, da su mi ispali svi zubi.

Mudraci i tumači sna znali su vrlo dobro. što san znači, i da mu značenje nije povoljno, ali se nitko nije usudio da to kaže kralju. I razmišljali su, kako bi to nepovoljno značenje mogli što ljepšim riječima opisati.

Onaj najmladji učenjak, koji se običavao držati kao da je svu mudrost ovoga svijeta pozobao, važno se isprsi i reče prvi:

— Svijetli kralju! Stvar je vrlo laka. San kaže, da će svi Tvoji rodjaci i pomoćnici poginuti još za Tvojeg života.

Rasrdi se kralj, jer je veoma ljubio svoje rodjake i prijatelje, pa čuvši takovo nepovoljno tumačenje, zapovjedi, da bace mladoga mudraca u tamnicu.

Nato se kralj obrati drugim mudracima, da čuje njihovo mišljenje. Izidje stari jedan svećenik i lagano se naklonivši reče kralju:

— Veličanstvo! Neka se raduju i vesele svi tvoji vjerni podanici, jer san je veoma povoljan. On kazuje, da ćeš ti živjeti i kraljevati nad svojim narodima nebrojeni niz godina i da ćeš preživjeti sve svoje znance i prijatelje.

Sardanapal bio je uvelike obradovan tim proročanstvom i zapovjedi da se starog mudraca bogato nagradi. Imenovao ga je čak i svojim prvim doglavnikom.

A ipak, oba su tumačenja, bila sasvim ista. Samo što je mudri ovaj starac znao isto značenje izreći mnogo ljepšim riječima, nego li onaj golobradi i naduveni mladac.

NADMUDRIVANJA.

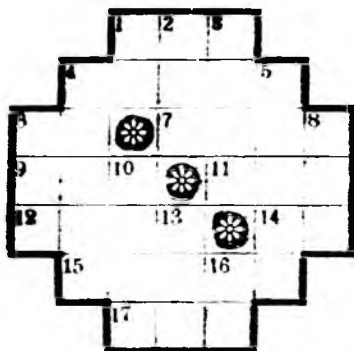
(Odgovori na šaljiva pitanja sa str. 5)

1. Kad je lada na kraju.
2. Smrtnu kosu.
3. Buha.
4. Cipela.
5. Krumpir.
5. Puž, jer nosi na ledima svoju kuću.
7. Da se njome pokriva.
8. Samo jedno i to ne cijelo. Iza prvog zalogaja već ne jedeš na tašte.
9. U moru ima najviše mokroga kamenja.
10. Zdjela.

ZAGONETKE I ODGONETKE

ZAGONETKE

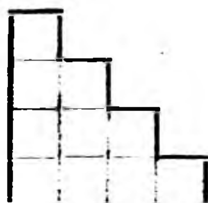
1. Križaljka
(A. F., Zagreb)

Vodoravno: 1. konjski hod, 4. pravi se nogom, 6. pokazna zamjenica, 7 mjera za papir, 9. majčina sestra (bez prvog slova), 11. otac (slovenski), 12. piće (porijetlom iz Arabije), 14 igraća karta, 15 liječnik kirurg, 17. boj.

Okomito: 1. upitna zamjenica, 2. papiga, 3 žensko lice iz biblije. 4. dio grada, 5. vrst prehlade organa za disanje, 6. apetit, 8. konjski hod, 10. divlji narod, koji bijaše pokorio Slavene. 13. žensko ime, 16. konj.

STEPENICE
Ljerka Hajdić, Kostajnica

Samoglasnik

Prijedlog

Žensko ime

Pogreška

vodoravno i okomito iste

LOGOGRIF

Džunglom luta svud se skita
Mori, riče, okom mjeri,
Svakog stvora on napada
Snagu mjeri s carom zvjeri

Ova rijeka teče tamo
Gdje stanuju ljudi oni,
Što sviraju mandoline
Gdje se troše — makaroni.

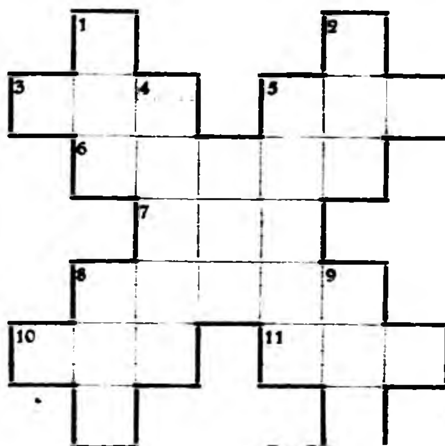
Amo kupče, amo hodi
Izbor velik roba fina,
Iz tekstilne je fabrike
Došla je iz — Varaždina!

Aleksandar Radanović

2. Rebus
(A. F., Zagreb)

% 1 100 m^2 — 5 100 m^2 — razbio je — B 100^2 o 100 cm —

8) KRIŽALJKA
(Boris Petek, Tivat)

Vodoravno: 3 vrtlog, 5 proizvod pčele, 6 grad u Dravskoj banovini (važna željezn. stanica na granici), 7 konac, 8 ljetnikovac (dvorac), 10 proizvod iz mlijeka, 11 nije slobodan.

Okomito: 1 stari perzijski kralj, 2 apetit, 4 liječi rane, 5 mjera za duljinu, 8 bedem, 9 ptica pjevica.

3. Jednadžba
(A. F., Zagreb)

A = veznik
B = glavar banovine
C = veznik
D = lična zamjenica
A + B + C + D = država koja graniči s Jugoslavijom.

4. Skrivačice
(Ivan Curl, Delnice)

Dobro došli mili gosti
Oni su šakama navalili na nas
Ne može preko praga
Novi gradski načelnik
U ovim se rečenicama kriju imena raznih gradovi i gradića.

5. Šarada
(Ivan Curl, Delnice)

Ja sam rijeka sred Rusije
Pogodit me teško nije
Kad izbaciš prvo slovo
Lijepo ime se ne krije.

Zvjerka divlja to je neka
Čak sa juga sa daleka
Jedno slovo dodaj k tome
Iz vulkana teče bome

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 50-81.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.

Poštarina plaćena u gotovu.

Mali Istranin

pojedini broj
1 dinar

GOD. VII LISTOPAD 1935 BROJ 2

Mala pošta

Prof. Lj. Č., Osijek. Velika Vam hvala na revnosti i ljubavi, kojom širite naš list. Svih 150 kom. već smo poslali, a isti ćemo broj primjeraka slati i u buduće svakog mjeseca. Što se tiče Vaše primjedbe o novom pravopisu, koji je uveden u školama, vjerujte, da smo baš u tom pogledu i sami na muci. U školama je uveden novi pravopis. Najveći autoritet za naš jezik, autor gramatike jezika hrvatskoga ili srpskoga, Dr. Toma Maretić, koji nas je sve odgojio, drži se starog pravopisa, jer da novi nije baš najsretnije riješen. Ogromna većina članova Jugoslavenske akademije piše također starim pravopisom, a isto tako i sva štampa, koja piše latinicom, naročito zagrebačka. Iz tih se razloga držimo staroga pravopisa i mi, dok se ne nađe jedno sretno riješenje, koje će zadovoljiti sve. Bratski Vas pozdravljamo i molimo, da nam i nadalje ostanete tako vjernim prijateljem.

Sokolsko društvo, Daruvar. Šaljemo i u buduće po 26 primjeraka. Bratski zdravo!

Josip Sladović, Korčula. Kriza je, znamo, i mi je i te kako teško osjećamo. Dok smo još prije tri godine imali nakladu od 13.000 primjeraka, danas nam je spala na 6.000. U buduće slati ćemo samo 23 komada. Zahvaljujemo na dosadašnjem trudu i lijepo pozdravljamo Vas i sve naše male prijatelje.

Petar Prodan, Brod. Zar si Ti još živ? A ja sam mislio, da si negdje pod Motovunom i da poput Velog Jože opsjedaš zidine motovunskog grada. Šaljem Ti 25 komada, a ustreba li Ti više, javi. Lijepo pozdravi g. prof. Vaca. Spominje li se još lijepih dana u pazinskoj gimnaziji?

Stjepan Matasović, Carevdar. Hvala Vam lijepa na srdačnom pismu. Na naznačenih nam 11 naslova poslali smo list, a Vi nastojte da ti pretplatnici ostanu vjerni. Pozdrav!

Lucija Gospodnetić i drugovi, Marina kod Trogira. Lijepo je od vas, da niste zaboravili naš list. Ostanite uvijek prijatelji naše Istre, pa i onda kada postanete zreli ljudi. Onda će Vas ona najviše trebati. Živjeli!

Osnovna škola, Jazavica. Šaljemo 6 primjeraka i lijepo zahvaljujemo na trudu.

Antun Kurelić, Čakovec. Poznato nam je sniženje vaših plaća. I mi smo ga na listu osjetili. Žalosno je, al ne da se pomoći. Pošaljite kad stignete. A međutim Vas srdačno pozdravljamo.

Osnovna škola, Lič. Lijepa hvala na zanimanju. Nastojte da taj interes kod djece ne jenja. Šaljemo 9 komada.

Mirko Župan, Čabar. A što ste Vi ušutjeli?

Mandica Mardešić, Komiža. Poslali smo 20 kom. Javite nam kakav je odaziv. Unapred zahvaljujemo i pozdravljamo.

Boris Kvarantan, Drvenik. Promijenili smo naslov. Molimo Te pošalji čim prije.

MALI ISTRANIN

GOD. VII ZAGREB, LISTOPAD ŠKOL. GOD. 1935/36 BR. 2

Šesta obljetnica smrti Vladimira Gortana

Sedamnaesti listopada hiljadu devet stotina dvadese i devete. Šest je godina minulo od toga crnog dana, krvavo obilježenog na stranicama tužne povijesti mučenice naše Istre ..

U ranu zoru toga dana, dok su još bijele maglice obavijale drevne zidine vilinskoga Divić-grada, u četiri sata izjutra, izveden je na stratište izvan Pule, MLADI ISTARSKI SELJAK i u leđa mu je sasuto dvadeset i pet hitaca...

Prolivena je krv...

ZAŠTO?

Odgovor je dao predsjednik posebnog suda za zaštitu države, general Cristini još u Rimu, prije nego što je rasprava i započela, prije još nego što su suci mogli znati, ima li na ikome od optuženih ma kakove krivice. Cristini je rekao dopisniku »Manchester Guardiana«: ISTARSKE SLAVENE VALJA ZAPLAŠITI. Ovi hrvatski bundžije bit će osuđeni po čl. 1. zakona o zaštiti države ,dakle: na smrt!

U tome je sve rečeno!

Valjalo je da bude prolivena krv, da bi se otpor NAŠE slavne Dobriline Istre, skršio. Nije dostajalo ricinusovo ulje, nisu dostajali ni paleži ni lomljenje rebara, ni kaznene ekspedicije, ni sve **slučajne** smrti. KRV I SMRT IMALE SU DA BUDU UZAKONJENE, kao vrhunac fašističke »pravde«, koja je imala da zaplaši naš do skrajnosti otporni živalj, kome nije ni na kraj pameti bilo, da pljune na svoje Slovinstvo, na sjajne tradicije djedova i otaca, na nacijonalno evangjelje, koje mu u amanet ostaviše najbolji sinovi: Dobrila, Vitezić, Baštijani, Mandić, Spinčić, Laginja i plejade drugih velikana. Velikana, kakovima se ona primorska klika mletačkih kolonista po gradićima uz obalu nije u svoj svojoj historiji nikada mogla podičiti...

Bilo je pisano, da mora pasti krv... Sa svom pompom, sa svim paradama, da učinak bude što veći, što jači... Da se satjera strah u kosti onom tvrdom dotad neslomivom narodu...

Zaboravljena je ona prastara uzrečica, da je krv mučenika sjeme novih junaka...

I bila je! Nepunu godinu dana zatim padaju na Bazovici još četiri glave jednakih neustrašivih boraca, tvrdih i neskršenih sinova onoga naroda.

Fašistička je »giustizia« doživjela poraz...

Vladimir Gortan, kome danas posvećujemo sve svoje misli, nije po nijednom svom dotadanjem djelu bio velik muž. Nije se iskazao ni sjajnim umom, ni vještim izbrušenim perom... I da nije u knjigama vječnosti bilo suđeno ,da baš on bude izabran, da doprinese prvu krvnu žrtvu za slobodu napaćene Istre danas se o njemu ne bi bilo znalo, iako bi i bez te krvne žrtve bio jednako velik. Ne bismo ga pravo ni ocijenili bez te teške krvne žrtve, kaošto ne cijenimo danas dovoljno ni one tisuće mnogobrojnih bezimenih junaka, rasutih po svim selima, zgrbljenih nad brazdama naše zemlje, naše **seljačke** Istre, koji ne viču i ne razmeću se bombama i demonstracijama... Ali koji čuvaju zavjetnu misao otaca duboko ukorjenjenu na dnu duša svojih, uz tihe progone svake vrste, kojih novine ne bilježe... Koji čuvaju rodnu grudu uz neopisive teškoće, bijeni svim nevoljama u gladi i svakoj nestašici... Izdržavaju, jer vole onu zemlju, koju ne smatraju nikakvim rimskim poklonom, nego sastavnim dijelom svoga bića, svoga tijela, svoje krvi, svoje duše... Drže se te zemlje, JER JE LJUBE. I jedino će ta LJUBAV, tih tihih **heroja srca** sačuvati i spasiti nam našu hrvatsku i slavensku Istru . . .

. . . .

Prve se žrtve najvećma cijene. Jer one su podstrek, putokaz, svjetionik, svjetao primjer svim onima, koji se kasnije žrtvuju. Kršćanstvo je Svetog Stjepana postavilo o bok samome svom utemeljitelju, Kristu, jer je prvomučenik, **jer je bio prvi** ,koji je prolio krv za ideju. Ni Pavla gorljivog apostola, koji je više uradio za proširenje crkve Kristove nego svi drugi apostoli, ni Petra, izabranog glavara Crkve, nego baš Stjepana, prvu svoju žrtvu...

Velik je stoga Gortan, jer je prvijenac. Jer je simbol Istre, one naše prave s e l j a č k e Istre, koja je uvijek prednjačila u svim borbama, u svim iskušenjima, koja prednjači danas u patnjama, a prednjači evo i u krvi...

Sasvim nesvijesno rekao je Cristini jednu veliku istinu, da je potrebno da legne krv... Jest! Nema slobode bez krvi. Svi su putevi koji vode k slobodi orošeni krvlju. Sloboda ne pada u krilo kao zrela jabuka. Nju se stiče borbom, nju se osvaja krvlju...

. . . .

Posvećujući dakle na današnji dan svoje misli Vladimiru Gortanu, mi ih posvećujemo Istri, čiji je on simbol. Onoj nepoznatoj, ali velikoj Istri, Majci svih nas, onih koji su dolje i nas, koji je u nevolji ostavismo, nemajući odvažnosti, da je kao Gortan natopimo svojom krvlju. Krvlju, koja je na koncu konca ipak njezina, jer smo je mi od nje i na njoj dobili...

Slava Vladimiru Gortanu! Slava tužnim mu drugovima Živku Gortanu, Viktoru Baćacu, Dušanu Ladavcu i Vjekoslavu Ladavcu, koji za istu ideju trunu dolje negdje na pustom otočju u podzemnim kazematama, bez svijetla i sunca. Slava svim onim našim poznatim i nepoznatim junacima, koji zgureni nad brazdama naše opustjele Istre, lagano u nevolji izgibaju, ali je ne ostavljaju.

Zagreb, listopada 1935. E. R.

Bajam

Ja sam voćka plemenita
Što podneblje blago ljubi;
po rastu sam uzvisita,
Da mi plod se ne izgubi.
U proljeće rano cvjetam
Čim osjetim snagu sunca.
Sa mirisom zrakom šetam
Od doline do vrhunca.
Cv'jeće moje b'jele boje
Svakom kaže lice svoje,
A mojijeh pet latica
Kriju pestić: to j' matica.
Neko Vam je cv'jeće moje
Crvenkasto poput zore
Kad prosiplje boje svoje
Po istoku dolje — gore.
Čaška moja rumena je,
Na vrhovim' zelena je.
Prašnici su sasvim žuti,
Njihovi su čudni puti:
Kad prašnici pestić ljube,
Odmah vam se oni gube.
Od pestića plod se stvara;
To je tajna božjeg dara.
Čim listići počnu rasti
Latice će redom pasti.
List će zelen vazda biti
Da od žege plod zaštiti.
Kora mrka deblo brani,
List sisanjem stablo hrani.
Plod pomalo jedri, zrije,
Na djecu se ozgo smije.
A kada je uzorio,
Otac djecu sakupio
Da bajame slatke truni
I džakove redom puni.
Bajami se korupaju,
Što dječica dobro znaju.
Pa kada se još prosuše,
Tad je majka mirne duše.
Jer će ona čuvar biti
I s bajamim otkupiti
Puste želje djece svoje.
Zdrav bajame voće moje!

Niko P. Škovrtj

Iz mog učiteljevanja...

Nemojte, djeco, misliti, da sam ja možda učitelj ili odgojitelj mladeži u kakvom konviktu zato što pišem pripovijesti za djecu. Ne! Ja sam sasvim običan urednik ovog malog lista, koji imadem jednog mališana, upravo tako velikog kaošto ste vi. I taj mi mališ svake večeri, prije nego što usne, pjeva uvijek istu pjesmu:

»Tata, tata, daj mi nešto pričaj...«

A ja sam mu već toliko toga ispričao, da više zaista ni sam ne znam, što bih još izmislio.

»Pa pričaj, kako je bilo, kad si ti bio malen...« ne prestaje dječak, a meni ne preostaje drugo, nego da mu i opet nanovo pričam, kako sam bosonog skakao dolje po svojoj Baderni u sunčanoj Istri našoj, kako sam trčao po vinogradima, obirući najljepše grožđe, trgajući najkrupnije smokve, lješnjake i bademe, kako sam vrebao na zmije ljutice i brao šparoge i tisuću drugih sitnih događaja.

A kad sam mu već opisao u tančine sve svoje djetinjstvo, provedeno u onoj divnoj i nikad zaboravljenoj zemlji našoj, on još uvijek ne miruje:

»Tata, tata, a kako je ono bilo, kad si bio u ratu?«...

Gledajuć mu širom rastvorene očice, modre ko plavetilo našeg sinjeg mora, koje ni izdaleka ne misle na san, ne mogu drugo nego da nastavim. I opet nižem događaje, slike i sličice iz ratnoga života, kadno sam pune dvije godine lutao na fronti od Trsta do Gorice, uz Soču i uz Piavu, pa po talijanskim Alpama, vječno s puškom na ramenu, čuvajući da otimač sa zapada ne upane u moju zemlju. I kad se tako zanesem u pričanje, ja ni sam više ne znam, što sam doživio, a što sam u tom času izmislio ili negdje čitao, pa u priču upleo, tek na koncu ispadne nekakva divna, čas dirljiva, čas strašna priča...

I dok ja tako završavam priču mališan moj već kima glavom i putuje u snu po krajevima, o kojima sam mu govorio, naganja se po divnim gajevima moje sunčane Istre, uz bijele kućice pod Učkom, uz more naše, uz Rašu, Mirnu i Dragonju, uz Soču bistru ili čak uz strašnu Piavu...

Ja se povlačim lagano u drugu sobu i razmišljam o svemu što sam čas prije pričao. I sjetim se tisuća i tisuća druge ovako male dobre djece, Istrana i Neistrana, koja bi također rado čula po koju priču, čije mlade duše također žeđaju za kakvom lijepom bajkom... I sjedam, pa pišem, pišem ono što sam čas prije pričao mom mališu u krevetu.

I tako se eto rađaju ove priče, tako nastaje ovaj »Mali Istranin«, oko kojeg se kupi desetak tisuća dobrih mališana, mojih dragih malih prijatelja...

»Tata, tata, pričaj mi kako je ono bilo kad si ti bio učitelj?« Tim me je riječima napao večeras moj mališan.

»Što??, začudit ćete se vi«, pa zar ste Vi ipak bio učitelj, a čas prije rekoste da nijeste učitelj?«

Jest! I ja sam bio učiteljem neko vrijeme, istina vrlo kratko, al opet toliko, da sam upoznao i zavolio iz pune duše lijepu četu dječice, a i ona mene.

I ja sam započeo pričati:

»»Kad sam se vratio poslije rata u svoju Istru, Talijani su je već bili zaposjeli. Sve su skoro naše škole bile zatvorene, jer su naši učitelji pred silom pobjegli u Jugoslaviju. — E, ne valja tako, rekoh u sebi. Djecu se ne smije ostaviti bez škole. I pođoh talijanskom zapovjedniku, te mu rekoh: — »Molim, da otvorite školu! Ja ću djecu podučavati, makar i besplatno. Ne smije se dopustiti, da djeca zahire bez škole i odgoja. Konačno, ako ja i nijesam odgojitelj po zvanju, imam i ja neke škole«. — I piši amo, brzojavi tamo, i mene jednoga dana pozovu, da nastupim dužnost novog učitelja.

Skupilo se djece preko stotinu i sve gledaju u mene, novog »meštra«.

»Fajsmarija!!« pozdrave me ko grom. kad sam unišao u razred, da sam se od toga lecnuo i pomalo prestrašio. Do dvije stotine bistrih očica upiljilo se u mene i promatralo svaku moju kretnju.

»Sjednite!« rečem, a ono brum! nastade lomljava, škripanje klupa i udaranje nogama, kao da se smješta kakva silna turska vojska.

»Jeste li dobri?« upitam, ne znajući ni sam kako da započnem.

Umjesto odgovora oni se stanu podsmijevati, gurkati laktima i muvati po klupama.

»Pa jesmo«, istisne konačno tu i tamo po koji.

U ladici stola bila je vitka ljeskova šiba. Izvadim je, a djeca se samo ispod oka pogledaju.

»Ne bojte se«, rekoh, »ja ne trebam šibe. Rekli ste, da ste dobri, pa šta će nam onda šiba. Bacit ćemo je kroz prozor...«

I potrgam je na sitne komadiće, otvorim prozor i bacim je na dvorište.

Dvije stotine zjenica raširilo se od začuđenja.

»Hitija je šibu, ste vidili... ste vidili...« zamnije školom šapat, i sve se uzvrpoljilo.

Pa da! Čemu mi šiba, mislio sam u sebi. Nijesam ja došao ovamo da mlatim tuđu djecu, pogotovo kad ja ni nijesam pravi učitelj. Glavno da sam ih okupio. a sad ću da im pričam. I nikada nijesam nikoga ispitivao. Tek što bismo se smjestili i izmolili »Očenaš«, ja bih počeo pripovijedati. I pričao sam, pričao po cijele sate. O dalekim krajevima Afrike i Azije, o palmama i bambusima, o bananama i orijaškim kaktusima, koji tamo rastu, o ledenim poljanama oko sjevernog i južnog pola,

o beskonačnim pješčanim pustinjama bez ijedne travke, o neprohodnim prašumama Afrike i Amerike, o milijardama zvijezda i svjetova u svemiru, o divnim krajevima prostrane naše domovine, o dobrom narodu našem, koji ima najljepše i najukusnije narodne nošnje, o pjesmama njegovim, veselim i čeznutljivim, o divnim melodijama, kakovih nema nijedan drugi narod na svijetu. I u povijest sam zalazio, u pradavna vremena, kadno su se djedovi naši spuštali čak s hladnih obala Visle i s ledenih Karpata k ovom našem sinjem moru...

I redala se tako pričanja iz dana u dan, a djeca su slušala i slušala, gutajući svaku riječ. I muhu bi bio čuo da je proletjela, tolika je tišina vladala u školi.

Da ih ispitujem o onome što sam im pričao? Čemu? Ta vidio sam na njima, da su upravo upijali svaku riječ. Možda se po neki od njih ne bi bio znao dobro izraziti, ne bi bio znao sve lijepo i glatko opetovati, ali ja sam bio u dnu duše uvjeren, da je svakome od njih od onog pričanja ponešto ipak ostalo u glavici...

Da jednog ili drugog ošinem šibom zato što se ne bi nečeg sjetio? Bože sačuvaj! Držao sam, da bih time počinio u nebo vapijući grijeh.

I prošlo je tako nekoliko mjeseci.

»Je li vam dobar meštar?« pitale su brižne majke.

»Jako je pravi«, odvraćala bi djeca ushićeno«, hitija je šibu i nikad još ni nikoga udrija... A ča zna pripovidati lipe stvari tega svit ni čuja...«

Tako su mi pričali ljudi, da me djeca hvale. Sad, da li sam ja zato bio dobar učitelj ili nijesam, ne mogu sam reći. To bi bio znao reći bolje gosp. školski nadzornik Pegan iz Opatije. Uostalom hvala Bogu! Ja sam stekao stotinjak malih prijatelja, koji će me se u životu uvijek lijepo sjetiti.

Ali jednoga dana došao je i mome učiteljevanju kraj. Bližao se svršetak škole, a ja sam već imao gotov plan, da odem. Valjalo je da odem u svijet, da se pobrinem za opstanak. Nakanio sam u Zagreb, da svršim škole i postanem nešto.

Isprva sam htio da djeci uopće ništa ne kažem o svom odlasku, ali sam se kasnije predomislio. Ne bi bilo lijepo, da se od njih ne oprostim. Ta toliko smo lijepih dana zajedno sproveli. Koliko su mi samo puta rekli, kad sam ih pozvao. da se spreme pa da ćemo kući: »Dajte gospodin meštar, još samo pol ure pripovijedajte nam još ništo...« i ja bih, da ih zadovoljim, morao dodati još kakvu priču... Pa kako bih sada smio otići a da im baš ništa ne kažem na odlasku. Makar kakvu toplu riječ.

I zadnjega dana reknem im istinu.

»Djeco, danas smo zadnji puta zajedno. Kad vi drugi puta dođete u školu mene više ne ćete naći. Idem u Zagreb, znate, tamo daleko preko, u Jugoslaviju, u onaj naš lijepi veliki Zagreb, o kom sam vam toliko toga pričao. Vi ćete ostati, dobit ćete sigurno drugoga učitelja još boljega nego što sam bio ja, ali mene zato nemojte zaboraviti. Ni ja ne ću zaboraviti na vas, mnogo ću na vas misliti. Sjetite se, da je jednoć

bio među vama jedan mladi meštar, koji vas je mnogo volio. Pa ako sam ikad kome od vas učinio nešto na žao. znajte da je to bilo nehotice i molim vas da mi odmah, već sada, oprostite....«

Dalje nijesam mogao govoriti. Nešto me je počelo škakljati u grlu i ja bih bio najradije zaplakao.

Djeca su me začuđeno gledala. Nitko mi nije ništa odgovorio, nitko nije došao da mi pruži ruku i rekne mi: zbogom! Vidio sam kao da im je nešto teška, olovnata, palo na mlade duše, pa se nijesu znali ni maknuti. Tek su im se očice malo zamutile...

Otišao sam i zatvorio se u sobicu, u kojoj sam stanovao. Spremio sam knjige i ono malo svojih stvari...

Poslije podne iznenade me dvije djevojčice. Pune su im ruke cvijeća. Pomilujem ih po obrazima i lijepo im zahvalim. Malo kasnije eto skupine dječaka. Mali, bosonogi, ali čisti, umiveni i počešljani, dođoše da se oproste. Pun im naručaj najraznolikijeg poljskog cvijeća.

»Došli smo vam reći zbogom, gospodin meštar...« Vrtjeli su kape u rukama ne znajući što bi dalje, neko su se vrijeme muvali po sobi i na koncu otišli.

Iza njih eto ti još dvojice, pa još jedan, pa još jedna skupina, pa opet neke djevojčice i izredalo ih se bome onog popodneva barem pedeset. Nijesam više ni znao, kuda ću s onim silnim cvijećem.

»Ča ćete se ženit, gospodin meštar?« smijala se dobra žena, kod koje sam stanovao, videći toliko cvijeća.

Pod večer sam izišao u selo, da se prošećem po posljednji puta. Bogzna hoću li ikada više vidjeti te kućice, te ljude i te drage puteve.

Idem tako putem, kad najednom osjetim, kako me netko povukao za kaput.

»Fajsmarija!« pozdravi me plašljivo jedan moj učenik. Bio je to mali Ivić, vrlo dobar i miran đak. Ne mogu reći, da je bio osobito nadaren, no ja sam uvijek bio uvjeren, da je točno upamtio sve što sam govorio, tek da se ne zna izraziti onako, kako bi mnogi učitelj to zahtijevao. Bože moj, pa nema baš svatko dar govora, pa da ti onako, ko namazano, izbrblja sve što znade.

»Vazda budi hvaljeno«, odgovorim na njegov pozdrav i pogladim ga po licu, te da ću dalje, al on za mnom u korak.

»Što želiš, Iviću?« upitam ga, ne znajući što mali hoće.

Zacrvenio se preko ušiju i kao da je htio nešto reći, no nikako da protisne tu riječ kroz grlo. Najednom bubne ko iz puške:

»Gospodin meštar, dajte mi čagod!«

Moje je začuđenje bilo veliko. »Pa što hoćeš da ti dadem?«

»Ma čagod, gospodine, čagod za spomen!«

A tako? On bi htio kakvugod uspomenu od mene, dragi dječak. Opipam žepove, tražeći ma što, no na svoju veliku žalost nijesam imao baš ništa zgodna pri sebi. Imao sam tek par cigareta.

»Nemam, dijete moje, nemam baš ništa...,« odgovorim mu žalosno.

»Ma čagod, gospodine, magari jenu cigaretu...«

Nasmijem se, izvadim cigaretu i pružim mu je: »Eto ti, Iviću moj, cigaretu, kad si tako skroman, ali samo na uspomenu i nemoj da ju popušiš!« Ne mogu opisati izražaj Ivićeva lica u tom času. Sav je zasjao od sreće, stisnuo je čvrsto u ruci cigaretu kao da drži neprocijenivo blago, primio me za ruku, stresao ju čvrsto i protisnuo: »Čuvat ću je gospodine, dok živim, kao dragu uspomenu...« I odjuri ko vjetar.

Dragi moj mali Ivić...

Ravnih je šesnaest godina minulo od onda. Mnogo sam toga zaboravio, ali onih nekoliko mjeseci svog učiteljevanja, onih dragih mališana mojih, Ivića plašljivoga i one jedne cigarete, neću nikada zaboraviti.

Bog zna što li mi sada rade oni dragi nekadašnji mališi. Sada su već zreli momci i sigurno su već talijanski vojnici. Možda je već više nego jedan od njih posijao svoje kosti dolje negdje na abesinskim granicama.

Iviću moj, ako si sa sobom ponio čak na abesinsko ratište onu moju cigaretu, ne trebaš ju dulje čuvati. Popuši ju, prijatelju dragi, da osjetiš bar nekakav užitak prije no što izgubiš glavu u tuđini, a rad hira krvnika, koji nam porobi Majku Istru i pogubi cvijet mladosti njene...«

Ernest Radetić.

Priča Pajo o Kolumbu ...

Priča učo o morima
Spominje mornare,
One stare moreplovce
U davnine stare.

»Amerika kontinenat
Ogroman zacijelo,
Al' koji je pronalazač
Otkrio ga smjelo?«

»To je djeco još odavna
Jedan čovjek bio,
Kolumbo se bješe zvao
On ju je otkrio!«

Sve slušaju marni đaci
Ko junaci pravi,
Samo Pajo ništ' ne pazi
Nečime se bavi.

»Čuješ Pajo«, učitelj će,
»Bi l' nam reći htio
Kakav je to slavan čovjek
Taj Kolumbo bio?«

»Znadem, znadem, gospodine«
Paje sad dočeka,
»Kolumbo je bez po sumnje
Bio ptica neka!«

Sad poviče učo
Nasmijana lica:
»a po čemu sudiš
Da je bio ptica?«

— »E čuo sam priče«
Sad odvrati Pajo
»Kako ljudi spominju
Kolumbovo jaje!!!«

Aleksandar Radanović

Lisica i lisičići

Stari lisac dozva svoja dva sina, dva lisičića, i otpravi ih u lov na kokoši. Lisičići su vrebali pred kokošinjakom jednoga seljaka i očekivali ne će li se uskoro pojaviti koja koka. Nisu dugo vrebali: šarnorepi pijetao, šepureći se, iskoči na prag i pođe prema dvorištu. U tome času oba lisičića priskočiše kokotu: jedan ga pograbi zubima za šiju, a drugi za rep i žurno izmakoše u jarugu.

Kad tamo stigoše izrodi se među njima svađa: ko je od njih pijetla ulovio.

— Ja sam u pravu, veli jedan.

— Nisi ti, ja sam u pravu. odgovara drugi ...

Izrodi se velika svađa: kome pijetao treba da pripadne. Za to vrijeme došulja se do njih kuna i vidjevši zavađene, pograbi pijetla i s njim se izgubi u šumi.

Pokunjenih nosova i oborene glave vratiše se oba lisičića u jamu, da se ocu jedan na drugoga žale.

— Tako vam i treba, veli im stari lisac. Vaša glupa svađa ostavila vas je bez ručka. Koristio se treći.

— Ja imam pravo, uzviknu jedan lisičić.

— Ne, nego ja imam pravo, uzviknu drugi.

A stari lisac odgovara:

— Nije glavno ko ima pravo, nego li ko ima pijetla.

Borbe oko Adue bile su žestoke. Talijani su napadali svom žestinom, paklenom topovskom vatrom rušeći sve pred sobom, i živo i mrtvo. Ni kamena ne ostade na kamenu. Abesinci se, na žalost, oboružani samo kopljima, i tek tu i tamo po kojom puškom, nijesu mogli odhrvati uza svu svoju besprimjernu hrabrost i junaštvo.

Klok i Jožić nijesu bili u prvim linijama, ne zato što ne bi bili imali smjelosti, da se licem o lice ogledaju s neprijateljem, nego zato, što je sam Ras Sejum voda abesinske vojske naredio, da budu neprestano uz njega, u samom generalnom štabu, i da mu daju svoje dragocjene savjete, kako i na koji način da vodi bitku.

Moramo naime znati, da su Abesinci hrabri borci i žestoki ko ljuti lavovi, ali ne znaju voditi moderan rat. Kad vide neprijatelja oni svi u hrpi navale na njega kao vuci, i trgaju zubima i noktima sve što stignu. Al danas se više ne ratuje tako. Nikad se ne smije napadati u skupinama. Danas se napada u obliku duge crte. Pojedini vojnik valja da je udaljen od drugoga barem desetak koraka, i da je vazda zaklonjen bilo kakvim drvetom, kamenom ili nasipom pred sobom, da ga neprijatelj ne bi mogao tako lako pogoditi. Jer ako čete idu u boj u skupinama, dovoljno je da tresne u skupinu jedna granata i svi su gotovi...

Jožić je dugo morao tumačiti hrabrim Abesincima, kako treba da ratuju, i raspoređivao je pojedine čete tako vješto i s tolikom spretnošću, kako ne bi znao ni mnogi general. Nije ni čudo. Ta on je sa

svojim Klokom, neprestano u ratu. Nedavno su bili kako znamo u Kini ,pa kasnije u Španjolskoj, a sad su evo došli i u Abesiniju.

Novine su posljednjih dana javile vijest da su Talijani na čas zaustavili daljnje prodiranje, pa da sada samo učvršćuju Aduu. A znate li što je zapravo bilo? Klok i Jožić su im to skuhali poparu. Radio Zagreb dobio je povjerljivim putem za naše uredništvo izvornu vijest iz Adis Abebe, da je u talij. vojsci počela harati strašna bolest: žestoki proljev, pa da čete sve kad bi i htjele ne mogu naprijed. Bilo je nekoliko slučajeva tako strašnoga proljeva, da su se već liječnici bili pobojali, da je to kolera.

A sve to zapravo nije bilo ništa drugo, nego izvrsna jedna šala našega prefriganca Kloka.

Jedne večeri, želeći proučiti talijanske položaje došuljali su se Klok i Jožić sve do prvih talijanskih linija, zašli im za leđa i dobro sakriveni u grmlju prisluškivali o čemu Talijani razgovaraju. Talijani su baš spremali večeru. U ogromnim kotlovima ključala je voda u kojoj su se kuhali makaroni. Dva kuhara sjedila su uz vatru, i podmetala granje, da bolje gori. Jedan je vojnik baš bio uhvatio jednu mačku, ogulio ju i slavodobitno je donio, da ju dade skuhati u kotlu s makaronima. Drugi vojnici ležali su i odmarali se, čekajući večeru. Jožić se prišuljao četveronoške sve do samih kuhara, Klok mu se popeo na leđa, vazda spreman da odbije svaki napadaj.

Najednom Klok opazi nedaleko kuhinje nekoliko sanduka. Oho, što li imadu u onom sanduku dobra. Da nije možda municija? Bilo bi vrlo dobro, kad bi mogli oteti jedan sanduk municije i odnijeti ga Abesincima. Abesinci naime imadu vrlo malo municije pa valja da štede svaki metak. Klok je odmah upozorio na te sanduke Jožića i pokazao mu šapom na njih.

Jožić pogleda i sokolovim svojim okom odmah razabra u čemu je stvar. Na sanducima je bio natpis: »Ricinus«, ulje ricinusovo. Klok, dakako, iako je vrlo pametan, ipak je samo majmun, koji ne zna čitati.

— Vidi, vidi njih! rasrdi se Jožić. — Čak ni u Abesiniju ne idu bez ricinusa. I ovdje hoće da ricinusovim uljem šire svoju kulturu. Al' ne ćete tako mi glave!

»Klok, ono je ricinusovo ulje, a ne municija. Sjećaš li se, kako su ono Talijani u Istri našim istaknutim narodnim ljudima davali piti

ricinus. Ljudi su morali popiti po pola litre i litru ricinusova ulja, jer bi ih inače isprebijali na mrtvo ime. A jadni ljudi previjali bi se onda po nekoliko mjeseci od boli u crijevima, a po neki su od strašnog proljeva i umrli. Tako su Talijani obračunavali sa svojim političkim protivnicima, našim narodnim borcima u Istri. A tako bi htjeli i ovdje u Abesiniji. E, ne ćeš valaj!

— Klok, ti si mudra glavica, sad pokaži što znaš i umiješ. Ukradi im nekoliko flaša ricinusa, pa da vidiš čuda golemoga.

Kloku nije trebalo dvaput reći. U dva skoka ,a tako vješto i nevidljivo da ga nitko nije primijetio on je već bio kod sanduka i izvadio nekoliko flaša.

Jožić je dotle izvadio nož i izrezao s obližnjega stabla dugačku koru u obliku žlijeba.

Sve se je to događalo u najvećoj tišini, dok su vojnici bezbrižno ležali, a kuhari tražili drva za vatru. Oni su bili više nego sigurni da se kroz njihove predstraže ne bi ni miš provukao, a kamo li kakav neprijateljski vojnik. Al da! Ne poznaju oni našega Kloka i Jožića!

I znate što je dalje biio? Pogledajte uostalom sliku! Između granja i stabalja provukli su koru sve do kotlova, Klok ju je držao, a Jožić lijevao ricinusovo ulje. U svaki kotao po jednu flašu. Kad su to izvršili sakrili se dobro i pritajili da vide kako će se šala dalje odvijati.

Kad je večera bila gotova, udariše vojnici da jedu. Srkali su juhu, gutali makarone i sve se oblizavali. Miris po ricinusu nije ih ništa smetao. Pojeli su oni i gorih stvari.

Kad li, tek što se najedoše, svi se stadoše strašno vrpoljiti.

— Aiuto, che mal de pancia! vikao je jedan.

— Joj, joj, joj, što me šarafi u trbuhu, jadikovao je drugi.

— Aiuto!

— Povero me!

— Kolera, kolera! brujalo je po cijeloj liniji. I nije prošlo četvrt sata, svi su se Talijani previjali od bolova u crijevima, skidali gaće i za svakim stablom mogao si vidjeti po kojeg Talijana, kako — da prostite! — čuči, grči se i krevelji ko majmun.

— A sada udri Klok! zagrmi najednoć Jožić i skoči iz grma.

Klok dohvati jednu cjepanicu pa udri mlatiti desno i lijevo, da je bila milina.

Talijani su spuštenih gaća bježali ko pomamni. U njihovim je redovima nastala takva bezglavost, da su jedan na drugoga napadali, ne znajući tko je zapravo neprijatelj i tko koga progoni. Slika je bila da pukneš od smijeha. Tko u lošulji, tko u gaćama, svi zamazani i zasmrađeni bježali su okolo ko muhe bez glave ,a smrad je bio nepodnosiv.

Oprostite, dragi moji čitatelji, što ovaj puta pripovijest nije baš prefina, al tako je bilo i to se ne da drugčije opisati. Tko se ricinusa laća od ricinusa će i bježati.

Kad su kasnije Kloku i Jožiću došli još u pomoć i Abesinci Adua je ponovno pala u ruke Abesinaca. A glavnu su zaslugu pri tom imali i opet naši nenadoknadivi junaci, dika i ponos našega lista Klok i Jožić.

Ne možemo opisati veselje u Adis Abebi, kad se o tom događaju i toj izvrsno zamišljenoj majstoriji naših junaka pročulo. Negus Negesti Haile Selassie abesinski car, toliko se smijao, da umalo što nije puknuo od smijeha. Danas nose i Klok i Jožić svaki po jedno najviše abesinsko odlikovanje: Zlatnoga lava iz plemena Judina...

ZDRAVLJE

Luk kao lijek protiv opasne bolesti raka

U današnje doba »civilizacije« smatra se kao grijeh jedenje luka. Štaviše, ako se netko usudi da jede luk, sve dotle dok mu usta mirišu na luk on nema pristupa u »civilizovano« društvo. On je prostak, necivilizovan. Tako je po gradovima. Ali ni sela ne mogu da se oslobode »civilizacije«. I selo, podražavajući gradu sve više smatra grijehom i prostotom jedenje luka. Međutim, može se smjelo tvrditi, da su baš oni, koji smatraju jedenje luka grijehom i prostotom, prosti i necivilizovani, bolje reći — nekulturni, zato što luk, nekim svojim sastojcima, naročito kad se jede sirov, djeluje na tjelesno ustrojstvo tako blagotvorno kao rijetko koje povrće i jelo uopće. A da je ovo točno dokaz su rezultati proučavanja raka i njegovo liječenje lukom. Na tom polju najviše su radili neki francuski, ruski i austrijski liječnici.

Kao rezultat svih tih proučavanja, došao je pokušaj francuskog liječnika Dr. Lokhovskog, da upotrebi luk kao lijek protiv raka. Pošto današnja civilizacija ne trpi smrad luka, Dr. Lokhovski je spremio serum od luka i vršio pokuse nad jednim bolesnikom od raka, koji je bio već u agoniji. Već poslije prve injekcije toga seruma od luka, bolesniku je bilo mnogo bolje. Sam taj liječnik jeo je svako veče po jednu glavicu luka sa hljebom i soli. Od tog doba, tvrdi on, osjećao se vrlo dobro. Kao dokaz da luk suzbija opasnu bolest raka ,on navodi neke statističke podatke, koji pokazuju da je rak uopće nepoznat, tamo gdje se jede svakog dana luk. A što je najzanimljivije luk onemogućava pojavljenje raka čak i tamo gdje su svi uslovi života vrlo povoljni za razvoj ove bolesti.

Ta moć luka objašnjava se zrakama, koje on luči, a koji su — prema tvrđenju tih ljekara — potpuno istovjetni sa ultravioletnim zrakama. Uloga ulravioletnih zraka pak nije druga do da jačaju ćelije organizma i da ih osposobe za život.

Na kraju, ovaj liječnik kaže doslovno:

»Vratimo se ponovo sirovoj hrani i naročito jedimo što više luka. Kad bi ga cijeli svijet jeo, niko ne bi bio uznemiravan njegovim mirisom, niti bi bilo bolesnih od raka«.

U školi. Učitelj:

— Ti znaš, Juriću, da je naša zemlja okrugla!

Jurić: Znam, gospodine učitelju.

Učitelj: A kako si to doznao?

Jurić: Pa vi ste mi to rekli.

Učitelj: A kako sam pak ja doznao to?

Jurić: Pa bit će da je i vama to neko kazao.

Dječje novine

Što se događa u svijetu

Rat između Italije i Abesinije bijesni svom žestinom. Talijani su navalili na Abesince a da prije toga nijesu navijestili rata, kako je to svagdje među civilizovanim državama već od pamtivijeka uobičajeno. Udarili su sa sjeverne strane, želeći se dočepati grada Adue, kod koje su godine 1896. pod generalom Barattieriem bili od Abesinaca potučeni do nogu. Nakon krvavih bitaka, koje su se vodile s obih strana svom žestinom Talijanima je konačno pošlo za rukom da, uz ogromne gubitke, osvoje Aduu. U Italiji su vijest o zauzeću Adue dočekali s velikim oduševljenjem tvrdeći da su sada osvetili poraz iz godine 1896. Čini se međutim, da je njihovo veselje preuranjeno, i da će još mnogu gorku morati progutati prije nego li osvoje Abesiniju ako uopće do toga dođe, jer se Abesinci bore za očuvanje svoje rodne grude ko ljuti lavovi.

U Grčkoj biti će proglašena kraljevina. U Grčkoj se već nekoliko godina bore za prevlast pristaše bivšeg ministra predsjednika Venizelosa, koji su republikanci i pristaše bivšega kralja Gjure, koji žele, da se kralj Gjuro vrati na grčko prijestolje. Izgleda da su i simpatije naroda na strani kralja Gjure, jer dosadašnje republikanske vlade nijesu ispunile očekivanja, što ih je narod polagao u republiku. Htijući konačno obračunati s pristašama kraljevine Venizelos je ove godine digao bunu, želeći se dočepati potpune vlasti, ali nije uspio, nego je morao pobjeći u Italiju.

Dne 10. listopada sastala se u Ateni narodna skupština, koja je donijela zaključak, da se ukine republika. Regentom imenovan je general Kondilis, koji će biti na čelu države do 3. studenoga, kad će biti provedeni izbori, na kojima ima da narod dade svoj glas ili za kralja Gjuru ili za republiku.

Povodom prve objetnice smrti blagopokojnog kralja Aleksandra I. Ujedinitelja, u svim su mjestima u našoj državi, a i u državama drugih prijateljskih nam naroda, održane žalobne svečanosti, kojima je prisustvovalo mnogo tisuća naroda. Sve su svjetlske novine tom prilikom pisale, kako možda do današnjega rata ne bi ni došlo, da je on živ. On je naime u zajednici s pokojnim francuskim državnikom Barthouom radio na oživotvorenju prijateljskih ugovora među svim evropskim državama, koje bi se međusobno bile obvezale na održanje trajnoga mira. Na njegov poticaj složile su se i sve balkanske države u jednu prijateljsku zajednicu i danas je Balkan, koji je oduvijek bio žarište ratova. najmirniji kutić u Evropi, a to je u glavnom zasluga pokojnoga kralja Aleksandra.

Društvo naroda, sa sjedištem u Ženevi u Švicarskoj, koje je osnovao veliki prijatelj našega naroda pokojni predsjednik Sjedinjenih država

američkih, Wodrow Wilson, nakon svjetskoga rata 1918., imade u svojim pravilima među ostalim dužnostima i tu, da odmah istupi svim svojim ugledom protiv one države, koja bi započela ratovati s bilo kojom državom, članicom društva naroda. Kako su sada i Italija i Abesinija članice društva naroda, a dokazano je da je Italija navalila na Abesiniju, to se je Društvo naroda odmah sastalo na sjednicu i donijelo zaključak, da sve druge države istupe protiv Italije. Nijedna država ne smije Italiji dati zajam, ne smije joj prodavati ni oružje, ni sirovine niti išta što bi joj moglo poslužiti u ratu protiv Abesinije. Da li će se sve države držati toga veliko je pitanje. Društvo naroda do sada baš nije pokazalo, da bi ga se netko trebao bojati. Kad je prije dvije godine Japan navalio na Kinu i odnio joj pokrajinu Mandžuriju, društvo naroda pokazalo se je nemoćnim, da to spriječi. Kada je Njemačka nedavno pogazila versailleski ugovor i uvela opću vojnu dužnost, Društvo naroda pokazalo se i opet nemoćnim. da išta poduzme protiv Njemačke. Kadgod su se predstavnici našega naroda potužili Društvu naroda protiv nepravda što ih Italija vrši nad našim življem u Istri. Društvo naroda je ostalo gluho. Prema tome nemamo što očekivati ni od najnovijeg zaključka Društva naroda povodom talijansko-abesinskog rata. Ako se Abesinci sami ne obrane ili ako Engleska i Francuska ne pograbe Italiju za uha, Abesinija nema što od Društva naroda očekivati.

U Zagrebu je postavljen spomenik Don Frani Buliću velikom učenjaku i istraživaču hrvatske narodne povijesti, koji je lanjske godine umro u Splitu u dubokoj starosti. Tom prilikom sleglo se u Zagrebu na desetke tisuća naroda, iz svih hrvatskih krajeva, a naročito iz Dalmacije. Pojedini su govornici prikazali svu veličinu i čestitost značaja Don Frane Bulića, koji je svojim radom na otkrivanju hrvatske prošlosti dokazao da su Hrvati na obalama Jadrana još davno prije nego što su mnoge današnje velike države postojale, imali svoju jaku i uređenu državu, svoju vojsku, svoje kraljeve i svoju silnu mornaricu.

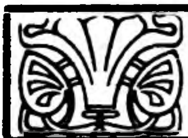
U Hercegovini i dalmatinskoj Zagori vlada glad, jer je ovogodišnja suša uništila sav prirod. Ljudi jedva da će imati hrane do Božića. a iza toga nastupit će za njih crni dani. U Zagrebu su se složila razna rodoljubna društva, kao Hrvatski Radiša, Seljačka sloga, Hrvatska žena i drugi. koja su odlučila da sabiru priloge za tu našu gladnu braću. Svatko tko može duažn je da taj pothvat pomogne, jer ne smijemo dopustiti. da ijedan naš čovjek, ma u kom se kraju domovine nalazio trpi i gladuje. dok drugi žive u obilju.

U Ljubljani je Jadranska Straža to naše najjače rodoljubno društvo. kome je svrha obrana našega mora od tuđinskoga presizanja. održala svoju godišnju skupštinu. Za predsjednika Jadranske straže izabran je bivši splitski ban Dr. Ivo Tartalja.

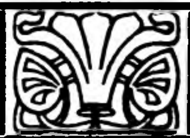
Tomo Jedrlinić, Vič-Ljubljana. Hvala Bogu da se je bar netko javio iz Slovenije. Inače nam sa svih strana odgovaraju: Nazaj! Se ne sprejme! Čini se da imaju malo razumijevanja za Istru i za srbohrvaščino. Hvala Vam na trudu i bratski pozdrav. Šaljemo 16 komada.

Željko Šepić, gimnaz., Sisak. Primili smo novac i poslali Ti daljnjih 10 kom. Odsada dobivat ćeš po 31 kom. Hvala Ti lijepa i nastoj da ustraješ i Ti i Tvoji drugovi. Da si mi zdravo!

Ante Frlan, Trogir. Hvala Vam od srca na zauzimanju i u ovoj godini. Vi ste naš stari prijatelj i s Vama smo sigurno računali.

RAZNO

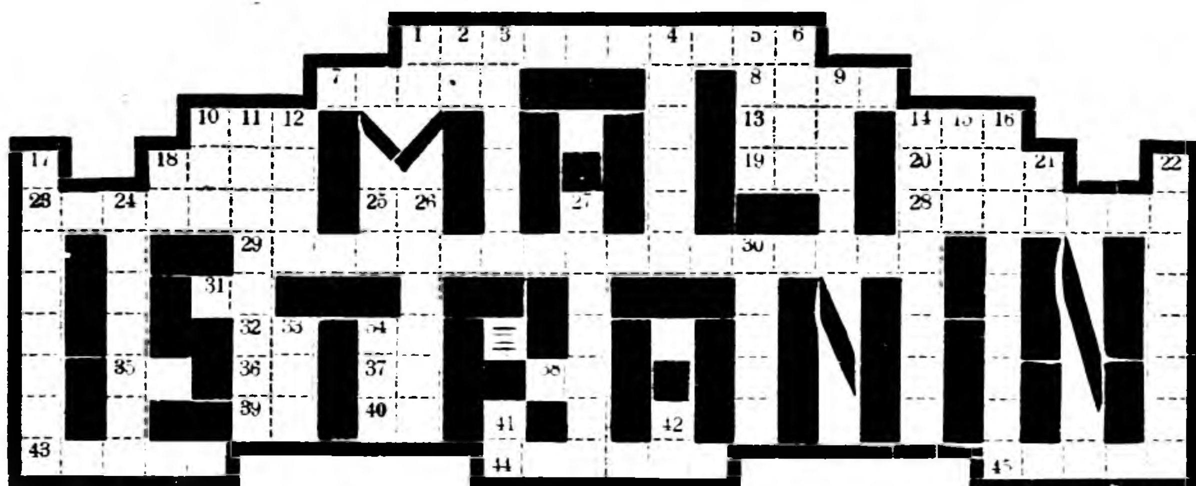
Nogomet banu Khuen-Hedervary-u prije 50 godina. Prije 50 godina, dok su nama još vladali Nijemci i Madžari, tadašnji je predstavnik madarske vlasti u Hrvatskoj bio ban Khuen Hedervary. On je jedne noći dao otpremiti iz zagrebačkog državnog arhiva u Peštu sve spise, koji su govorili o Jelačiću banu i o njegovoj slavnoj pobjedi 1848. nad Madžarima. Kada se pročulo za tu kradu bana nametnika, sva je javnost planula. Narodni zastupnici u tadanjem saboru u Zagrebu digli su veliku galamu, pa je došlo do žestokih sukoba s banom. Na dan 5. listopada 1885. narodni zastupnici Josip Geržanić (Senjanin), David Starčević, Eugen Kumičić (Istranin) i Milan Pavlović navalili su u sabornici na bana i tom je prilikom Starčević pograbio bana za ovratnik, a zastupnik Geržanić dao mu čežmom otraga takav nogomet, da ga je bacio iz dvorane čak u drugu sobu. Narod je likovao i slavio Geržanića kao narodnoga junaka, pa su mu vrijedne rodoljupke u znak priznanja za njegov junački čin poklonile veliku srebrnu čižmu. Za jednoga bana, madarskoga grofa, to je bila strašna sramota, i ne dugo zatim Khuen je otpirio iz Hrvatske da se nikada više ne vrati.

Djeca u Americi pregledavaju ratnu mornaricu. Ministar vojske i mornarice u Sjedinjenim državama američkim, dao je nalog, da se dopusti djeci da smiju pregledati dvadeset velikih ratnih lađa i četiri stotine aeroplana. Na tisuće je školske djece došlo na ratne brodove, pregledalo na njima svaki kutić, motrilo letenje čitavih eskadrila aeroplana i divilo se pomorskoj snazi svoje države. Bilo bi uistinu lijepo, kad bi se i našoj mladeži prilikom pohoda na more dopustilo, da smiju pogledati unutrašnjost naših ratnih i trgovačkih brodova. To su stvari, koje djecu vanredno zanimaju, a bilo bi to za njih i veoma poučno.

Abesinija je uistinu čudna zemlja. Nekoji su običaji tako čudnovati, da ih mi u Evropi nikako ne možemo razumjeti. Ako je tamo netko kome dužan, a ne može mu platiti, onda ga po nalogu suca moraju svezati lancem za onoga kome je dužan i taj ga onda vodi sa sobom dane i dane, kaošto mi danas vodimo na šetnju psa. Dužnik mora svom vjerovniku raditi sve poslove, koje mu ovaj naloži i to tako dugo dok ne odradi svoj dug. Obično se na taj način dužnik i vjerovnik uskoro nagode, jer vjerovniku brzo dojadi voditi neprestano sa sobom svog dužnika na lancu. Često se pak dogodi, da se živeci tako jedan uz drugoga lijepo sporazume i postanu najbolji prijatelji.

U Kini pol milijuna ljudi gladuje. Rijeka Hoangho promijenila je svoje korito. Ponovno je počela teći kroz krajeve kuda nije tekla već punih 85 godina. Pokrajina Šantun pretvorila se stoga u ogromno jedno jezero, voda je odnijela kuće i sve nasade, tako da je više od pol milijuna ljudi ostalo bez krova, bez zemlje i bez kruha.

ZAGONETKE I ODGONETKE

Vodoravno: 1) Veliki hrv. pjesnik (austr. general) 7) Porez u obliku radne snage 8) Naša pokrajina 10) slatkovodna riba 13) kralj ptica 14 sudbina 18) u ustima su 19) ptica pjevica 20) prvi čovjek 23 oblik glagola gledati 25) vrst pjesme 28) hrv. izraz za riječ »sekretar« 29) akademski naslov, ime i prezime pokojnog oca Istre 31) kratica za svetac 32) osovina 34 mjera za površinu 35 oblik lične zamjenice 36 početna slova našeg pjevača Josipa Rijavca 37) veznik 38) lična zamjenica (3. lice) 39 vrst pjesme 40 prva dva slova abecede 43) nije tvrd 44) čovjek koji putuje 45) veliki grad u Japanu.

Okomito: 1) Kratica za plemstvo 2) prva dva slova jedne velike slavenske države 3) razumni gospodar (strana riječ) 4) nije odozgo 5) gradić u Slavoniji 6) muško ime 9) kose travu 10) u njem se kroji pravda 11) obojica 12) pokraj 14) žensko ime 15) vrst pjesme 16 jezero u Rusiji 17) oblik glagola pogledati 18 zec (bez jednog slova) 21) dva suglasnika 22) najviša gora na svijetu 24 ledena ploha u alpama 25) Pet (bez jednog slova) 26 Pokop 27) otrgnut 30) kontinenat 33) oruđe za žetvu 34) otac (slov.) 41) vrst pjesme 42) lična zamjenica.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.

Peštarina plaćena u gotovu.

Mali Istranin

pojedini broj
1 dinar

GOD. VII STUDENI 1935 BROJ 3

Mala pošta

Vera Terek, Osijek. Hvala Vam, što ste se zauzela za našu stvar. Međutim smo Vam pisali posebno pismo.

Osnovna škola, Mali Zdenci. Primili smo pismo, pa očekujemo rezultat najavljenih zabavica. Glavno da je dobra volja tu. Živjeli!

Pop Vinko Premuda, Baška. Sve nam je poznato, i mi Vas bolje no itko razumijemo. Šaljemo i nadalje, a Vi nas preporučite svakome.

Osnovna škola, Draž. Primili smo 200.— Din. Sada je sve u redu. Ostanite nam i nadalje dobri prijatelji, kao što smo i mi Vama.

Sokolsko društvo, Belišće. Moramo vam priznati da ste od svih sokolskih društava, koja nas podupiješe, vi najrevniji i najtočniji. Hvala vam!

Osnovna škola, Klis Varoš. U smislu Vaše želje šaljemo Vam jedan primjerak za školski arhiv besplatno. U buduće šaljemo 18 komada za pretplatnike. Pozdrav svim našim malim prijateljima.

Pavica Kaftanić, Sušak. Vi ste uistinu neumorna i zlata vrijedna. Uostalom da nema takovih mi bi već davno bili morali obustaviti našu toli plemenitu i lijepu patriotsku akciju. Šaljemo Vam 113 komada. Za sada ste u redovima naših najagilnijih prijatelja na četvrtom mjestu. Prvi je Šime Fučić u Zagrebu sa 190 primjeraka, drugi prof. Cič u Osijeku sa 150, treća je učenica Vera Terek u Osijeku sa 115, a četvrta Vi sa 113 primjeraka. Vama međutim moramo odati priznanje, da kod Vas broj pretplatnika uvijek raste a nikada ne pada. Živjela nam!

Miša Andraškova, Žilina, Čehoslovačka. Zbog pretplate si ne trebate razbijati glavu ni Ti, ni Tvoj Daja, koji je sada već, kako čujemo, veliki gospodin, učenik I. razreda realke Kada dođete na godinu u Jugoslaviju na naše slovansko more navratite se k nama, pa ćemo se lako sporazumjeti. Svi vas pozdravljamo!

Dragutin Skoko, Dugaresa. Vjerujte nam, nekako smo slutili, da ćete nam se opet javiti. Poslali smo 23 kom. br. 1 i 23 komada br. 2. Baš bih želio vidjeti već jednom ta Vaša lijepa četiri sokolića. Srdačan Vam pozdrav svima.

Ž. Karlavaris, Karlovac. Slat ćemo i nadalje, pa kako Bog da!

Ante Golob, Zagreb. Hvala Vam na dosadanjem trudu! Čini se da ste Vi jedan od onih rijetkih, koji zdravo gledaju. A mi jedini, spasavamo ovdje što se još spasiti dade.

MALI ISTRANIN

GOD. VII ZAGREB, STUDENI ŠKOL. GOD. 1935/36 BR. 3

Pjesma stradanja i bola

Sunce je odbjeglo Istru. Otišlo je da ogrije druge slobodne zemlje. A koliko bi mu se veselilo tužno roblje! Crna, gusta noć spustila se na zemlju. Teške oluje vitlale zrakom i gvozdenom kandijom kidale živote. Umirala je mladost. Tmine su pričale o grozotama pakla. U gluhoj noći slavila je smrt slavlje i grabila živote najboljih sinova. Život se trzao no njegov krik zaglušivala je paklena noć. Odjekivalo je prigušeno jecanje i stenjanje izlomljenih, ispaćenih života.

To je pjesma stradanja, pjesma bola i ropstva.

U razrušenim domovima i opustjelim poljanama svud ista bol, svud isti jauk. Na pragu razvaljenog ognjišta kuka nejačad za ubijenim roditeljem, jadikuje starac za ubijenim sinom. Sve što je u naponu snage savija se u okovima ili trune pod zemljom. Zemlja je zasijana bezimenim grobovima mučenika, grobovima bez svijeća i cvijeća a silnik još sveudilj puščanim zrnima dijeli pravdu a vješalima propovijeda istinu.

Opustjeli lugovi. Iznevjerili ih pastiri. Potoci teku mutni, krvavi. Pitoma su sela hrpa ruševina. Srce zemlje grči se od nesreće.

Zemljom vodi samo jedan put, put u smrt.

Tim putem pošao i borac za slobodu. Borba za slobodu je sveta i ko se za nju bori ide putem Gospodnjim. Gospod je s njime u sve dane života njegova. Ide junak putem smrti okružen četom silnika i tihano šapuće zadnju molitvicu:

»O, Gospode! Ti vidiš naše patnje, čuješ naše uzdisaje. Ogromna je naša bol, velike su žrtve naše. Širom naše svete zemlje rasijani su grobovi naših mučenika. Njihova krv vapi za osvetom. Tiran traži svaki dan nove žrtve. Prepuna je već kupa naših bola. Smiluj se, o Gospode, raspetoj Istri i podari joj slobodu!«

Tako u molitvi došao heroj do iskopane rake, raširio ruke kao da će obujmiti cijelu Istru pa će tužnim glasom:

»Zbogom, draga moja Istro! Zbogom, mučenice naša!«

I sagne se junak da dohvati grudicu rođene zemlje, pobožno je poljubi i suzama nakvasi.

Uto mu priđe anđeo smrti sa zlatnom kupom i on srkne iz nje. Osjeti lavovsku snagu i grmne proročanskim glasom:

»Čuj, o narode, glas mučenika!

Bliža se odbjeglo sunce. Svanuće zora. Nije daleko. A kad svane u svem svojemu sjaju, zablistaće opet trobojke na našim domovima, na ugaslim ognjištima zaprešće se opet vatra, u crkvama će zaoriti pjesme zahvalnice a na zvonicima zazvoniti crkvena zvona.

Narod će otjerati silnike i osloboditi zemlju.

I u tom času procvašće mirisno cvijeće, potocima će opet proteći bistra izvor-voda, livade će se zazeleniti bujnim zelenilom a pašnjaci išaraće se mirisnim ljerom.

Procvašće svelo bokorje.

Podići će se razrušeni domovi.

Na Istru će saći sreća.

Nastaće narodno proljeće. Ljudi, koji će gledati pjesmu proljeća i slušati njezine zamamne zvukove, biće sretni. Osjetiće rob što je sloboda!«

Prasnuše puške. Klone junak sa smješkom na licu, sa pjesmom u duši. Zarumenila se zemlja. Na njoj je niklo cvijeće mučenika.

(Svim znanim i neznanim herojima, koji su svoje živote položili na oltar Otadžbine ovo je priča u spomen).

Radoslav Kovač

SREĆA

Naša mala Zdenka
— što je zovu Nekom —
na livadi bila
sa starijom sekom.

Tamo su se obe
zadržale dugo,
nabrale su cvijeća
i još svašta drugo.

Sad je seka prva,
ko košuta laka,
dotrčala kući
vesela koraka.

Od velike sreće
lice joj se blista —
djetelinu nosi
od četiri lista.

Gabrijel Cvitan

JESEN

Sa visokih grana
žuto lišće pada
nastala je jesen
ljuta studen vlada.

Odletješe ptice
opustjela gora
na drveću golom
osta sama kora.

Kiša pada, vjetar puše
gole grane vije
Sunašce nas žarko
sve slabije grije.

Lucija Gospodnetić, učenica
Marina kod Trogira

Na dogled rodnoga mjesta

Volosko milo, moje rodno mjesto,
U snima i sad ja te vidam često,
I tvoje kuće, tvoje tesne škale,
Brodice tvoje, hitre barke male.
I z Rubeš sad te gledam dijamante
Va ken se goje tri vile galante.
Odbjegle danas od tebe su vile,
Sve naše priče i sve pjesme mile.
Vještice crne tvoje srce piju
I maćehu ti imaš ljutu zmiju.
Što krv ti tudi, moje mjesto milo,
Moj sanče krasni, moje toplo krilo,
I što li skrivih i nebu i Bogu
Da k tebi danas više ja ne mogu:
Da rukama dirnem tvoju zemlju svetu,
I tvoje more najljepše na svijetu...
Volosko drago nesretna te vidim
I suze teku... ja ih se ne stidim!

Rubeši kod Kastva 13. IX. 1935.

Rikard Katalinić Jeretov

Učka s Opatijom-Voloskim, Lovranom, Ikom, Ičicima itd.

Narodne pitalice

Pitao magarac učenika: Pa šta ćeš postati, kad neprestano učiš?« — Ne znam šta ću biti, samo znam, da ne ću biti magarac«.

Pitali momci i djevojke seoskoga kneza: »Šta je najskuplje na ovom svijetu?« — »Obraz, tko ga znade cijeniti«.

Pitali lupeža: Gdje si naučio krasti? — »Ondje, gdje sam naučio i lagati«.

Runolist

Bio kralj i imao sina imenom Zvjezdana. Zvjezdanu bilo istom dvanaest godina i već je pokazivao osobito oštroumlje, blagost i dobrotu srca, a nada sve samilost do bijednih i oskudnih.

Zvjezdanov otac nije to gledao lijepim okom. Naročito mu je branio da ne smije dijeliti milostinje siromasima, koji bi dolazili pred njegove dvorove znajući za dobro milostivo srce njegova sina.

Zvjezdana je to boljelo i nikako da se pokori toj okrutnoj očevoj zapovijedi. — Neće tako Bog! — umovao dječak i krišom davao i nadalje sirotinji koliko je mogao.

Kralj da pobijesni:

— Protjerat ću te ko psa, ako budeš i nadalje kršio moje zapovijedi! — žestio se na sina i tjerao ga u dvorove.

Zvjezdan je dugo plakao, a otac i nadalje otvarao sva vrata na ulazima u dvorove i natjeravao pse na nemoćne prosjake:

— Nosite se, i da mi se nijeste više vratili! — prodere se jednoga dana na nevoljnike, koji u divljem bijegu potrčaše nizbrdicom, da izbjegnu srdžbi kralja i ujedu razjarenih životinja.

— Oče!... Kameno ti srce! — zarida dječak bacivši se do nogu goropadnoga kralja. — Oče, Bog te vidi!... Oče!...

Kralj se i većma razljuti, gurne sina od sebe i zapovijedi tamničaru, da ga odvede i zatvori u malu tamnu sobu navrh kule.

Uzalud je dečak molio, da mu se smiluje i da poštedi sirotinju. Kralj je ostao kod svoje odluke a tamničar izvršio njegovu zapovijed.

Kroz mali prozor, pod krovom visoke kule, gledao je ubogi dječak kako se na podnožju brežuljka sakupljaju siromasi iščekujuć njegovu pomoć. I čuo je njihov plač i uzdisaje. Ali pomoći im nije mogao: pred ćelijom straža kroz dan i u noći, a vrata zaključana deveterim bravama. Protežuć ručicu kroz prozorčić dugo bi mahao prosjacima, kao da im je htio reći: ne mogu sada, ustrpite, Bog će pomoći . . . I tako uvijek, dok mu ne bi konačno klonula ručica od umora, a on se tužan i iznemogao povukao u svoju tamnicu i bacao se na svoj ubogi ležaj.

Jednoga jutra, dok je još spavao, škrine brava a u sobicu uđe kralj:

— Bit će valjda pametnome dosta tih rajskih visina! — progovori ujedljivo i zapovijedi sinu da ga slijedi. — Ne budeš li se već jednom otresao tih svojih dronjavih prijatelja, znat ćeš tko ti je otac! — primjetio

kralj idući za dječakom, koji je bez ijedne riječi stupao pred njim sav iznemogao od duga zatvora.

Ali već narednoga jutra odšulja se iz dvora i uputi kroz šumicu noseći na leđima punu torbicu kruha i mesa. Nikada nije njegovo dobro srce onako veselo kucalo kao onog jutra, kad se približavao svojim pro sjacima. A kad je došao do njih i stao im dijeliti pune pregršti hrane, pjevala je njegova blaga duša od radosti i sreće. Niz lica kapale mu debele suze a ruke drhtale od uzbuđenja što će i opet usrećiti toliko bijednih i oskudnih. Siromasi okretali svoje oči prema nebu blagosiljajuć to bogodano dijete, koje je jedino u dvoru shvaćalo njihove potrebe i bijedu u koju ih je survao njegov opaki otac, otimajuć im imanja i domove, da udovolji svojoj opakoj ćudi i da dograđuje svoje ohole dvorove na njihovoj muci.

Straža, koja je sa bedema kraljevih dvorova budno pazila na sve što se u okolini zbiva, dojavi to kralju.

Kralj uzavri i dade okrutnu zapovijed, da se otjeraju u dolinu svi psi i da straže sa oružjem sravne sa zemljom i prosjake i njegovo vlastito dijete.

Psi odjuriše ko gladni vuci, a stražari za njima sa naperenim bodežima. Sa najviše dvorske kule vikao je kralj kao pomaman i huckao pse i stražare.

— Bježite!... Spasite glavu! — vikao u dolini Zvjezdan zaprepašćenim ubogarima.

Siromasi se razbjegoše a psi poletješe za njima, da ih razderu i raznesu.

— Vjerko! . . . Moj Vjerko! — vikne Zvjezdan dozivajući psa, koji je predvodio napadače. — Stani!... Stani!...

Pas se odjednom saustavi i potrči Zvjezdanu umiljavajuć mu se i ližući mu ruke. Bio to Zvjezdanov pas, njegov nerazdruživi drug u sreći i u nevolji.

I ostali psi stadoše ko da ih je neka nadnaravna sila pritegnula i prikovala uz zemlju.

Prosjaci odmicaše sve dalje, a Zvjezdan pohita strminom verući se na golu visoku goru, pod kojom su se gubili na zelenu brežuljku kraljevi dvorovi a u njima opaki kralj i njegovi dvorani.

Dječak nije sustao, dok se nije uspeo na vrhunac. Slijedio ga samo Vjerko pogledavajuć ga tužno kao da razumije svu onu bol svoga mladoga gospodara.

— Vjerko, zlatni moj Vjerko! . . . Sjedni i počini! — progovori Zvjezdan i baci se na zemlju svladan umorom. — Tu ćemo ostati! . . . Ovdje, kamo ne dopire zloba opakoga kralja.

Pas legne dižuć iznemoglo izranjenu šapicu iz koje je kapala krv na poderano odijelo kraljeva sina. Zvjezdan je prihvati, pritisne grčevito na svoje grudi i uzdahne nemoćno.

— Vjerko, dobri moj Vjerko, ti si jedini na dvoru, koji razumiješ moje srce . . .

Kad se spuštala noć, Zvjezdan je još u nesvjestici ležao do svoga psa i izgubljeno uronio licem u istruhlo iverje.

Odjednom začuju se u dolini tugaljivi glasovi:

— Zvjezdane! . . . Zvjezdane! . . .

Dječak se trgne, podigne glavu i poviče iznemoglo:

— Ovdje sam! . . . Ovdje! . . .

Uzbrdicom odjekivali su u noći teški koraci ispremješani uzdasima i isprekidanim povicima: — Zvjez-da-ne!.... Zvjez-da-ne!...

Dječak se teškom mukom uspravi, a pas stane živo mahati repom prema dugim redovima prosjaka. koji se približavahu kraljeviću noseći na sebi još po koju ubogu krpicu, a u duši riznicu punu dobrote i ljubavi.

— Vi ste! — vikne odjednom dječak kao da im sa te visoke gore navješćuje blaženstvo svoje duše.

Prosjaci posjedoše u okrug Zvjezdana i njegova Vjerka prolivajuć suze od uzbuđenja i zabrinutosti za dobroga kraljevića.

— Došli smo, Zvjezdane, da ostanemo s tobom na ovom vrhuncu, da se zaklonimo od zadaha trulih vjetrova, koji zadušuju doline, i da s tobom iskapimo do dna čašu, koju je tebi i nama namijenio tvoj opaki otac.

— Ne! Vi ćete tamo! Vi ćete u zamagljene doline! — reče Zvjezdan. — Vama je to suđeno, jer ste pozvani, da pobuđujuć samilost, liječite duše, koje stupaju stazom mojega oca.

Vratit ćete se! — nadoda poslije stanke. — A ja ću ostati ovdje sa mojim Vjerkom . . . Takova je moja sudbina . . . Neću dolje, da se ne digne i ne okalja očeva ruka u krvi svog vlastitog sina . . .

— Siđi! — zaplakaše prosjaci.

— Ne mogu, a vi idite! . . . I još neka vam je ovo:

Uto izvuče dječak iz njedara lijepu srebrnu kutijicu i izvadi iz nje čuperak zlatnog runa:

— Ovo nose samo kraljevi, a meni je to otac poklonio dok sam još mogao slijepo slušati svaku njegovu opaku zapovijed. Neću, da ostane kod mene, jer je samo mukom zasluženo i Bogom blagoslovljeno. Uzmite i unovčite u gradu, da si u gorkim časovima namaknete koricu hljeba. Vama sam to namijenio i uvijek nosio u svojim njedrima, da vam pomognem kad vam moja ruka ne bude mogla više dijeliti.

Dječak je govorio sve slabijim glasom, kao da se u njemu nešto lomi, a kad je svršio, drhtne, uzdahne duboko, zatetura i uhvativši se obim rukama za srce sruši se do svojega Vjerka, koji je još uvijek ležao do njegovih nogu.

Pas zalaje tužno, prosjaci vrisnuše, a smrtna mrena prekri one lijepe i umiljate oči izdišućeg Zvjezdana.

— Usnuo je otac sirotinje! — uzdahne najstariji prosjak i sagibajuć se nad mrtvim tijelom dobrog kraljevića utisne mu na čelo žarki cjelov ljubavi i harnosti.

Prosjaci zaplakaše i zagledavši se sklopljenih ruku u one blijede i nijeme usne uzdizahu k nebu vruću molitvu za pokoj njegove blage i plemenite duše.

— Svršeno je braćo! — progovori opet najstariji prosjak. — Dao nam je sebe samoga . . . Više nam nije mogao dati . . . A ovo runo, kojim je htio obrisati mnogu našu suzu, neka ostane na njegovim grudima. Neka to primi natrag kao dar njegovih štićenika, koji će i nadalje obijati tuđe pragove za gorku koricu kruha . . . Kod tih riječi položi runo na Zvjezdanove grudi i uzdahne! — Zvjezdane, zbogom! . . .

— Zbogom! . . . Zbogom! — prihvate prosjaci silazeći satrveno sa vrhunca u zamagljene doline . . .

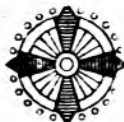
Zvjezdan je ostao sam na onoj visini, čuvan od svog Vjerka, koji je ležao uz njega, lizao mu smrzle ruke i nastojao da ga ogrije i probudi. Kad je naposljetku vidio, da se Zvjezdan ne budi, zalaje još jednom otegnuto i zdvojno i protegnuvši svoje izranjene nožice zaklopi oči i zamukne . . .

Godine su prolazile, a kad se prosjaci opet jednom vratiše, da pohode otvoreni grob svog dobrotvora, nađoše na onom mjestu samo trule i isprebacane kosti dobroga Zvjezdana i njegova vjernoga psa. Između njih porinuo se iz zemlje cvijet nalik na zvijezdu a posut srebrnim, ko runo tankim i gustim dlačicama.

— Proklijalo Zvjezdanovo srce! — rekoše prosjaci ne skidajuć očiju s onog lijepog cvijeta, kojega mi danas nazivamo runolist.

Od toga vremena raste runolist po mnogim našim višim gorarama na uspomenu onog dana, kad je na onim visovima prestalo kucati jedno dobro i plemenito srce, koje je najživlje kucalo za bijedne i oskudne.

Josip A. Kraljić

ISTARSKI SONET

Još preda mnom stoje svjetla žala
kao alem kamen što na moru brodi
i vrtovi vaši u kojima rodi
najslađa loza vinorodna naša.

I dok moja duša hrli vašem žalu
vašada na suncu žarkom svoja krila grije,
jedna tuđa pjesma sa gitare bije
i bahato pada po morskome valu.

Al ja znadem vaše otkucaje srca
i sve vaše silom zapretane riječi
i dok tuđa pjesma prosijački zveči
ja vam dušu gledam gdje u boli grca
i s obala vaših, gdje u more pada
jedna krupna suza vašeg čemer jada.

Senta

Branislav Kirjaković

Ruža, sumpor i ocat

Uzmite grumen sumpora, dajte ga na vatru i on će izgorjeti rasplinjujuć se u zagušljivom dimu.

Metnite na taj dim lijepu crvenu ružu i vidjet ćete, kako će ta čas prije krasna crvena ruža najednoć postati sasvim bijela.

Umočite li nakon toga tu ružu u čašu napunjenu vodom, a razrijedenu octom (kvasinom) vidjet ćete, kako će ruža opet poprimiti svoju prvašnju lijepu crvenu boju. Pokušajte, djeco, i vi taj čudnovati kemički proces.

Putnici

Ivo i Mirko poredali jednu za drugom nekoliko stolica. Posjedali na njih svoje vojnike.

»To je naš vlak!« reče Ivo, sjedne na prvu stolicu i doda: »Ja sam vlakovoda.«

»A što ću ja biti?« upita Mirko.

»Ti si glavar stanice. Ti moraš dati znak za odlazak vlaka. Jesi li razumio?«

»Jesam!« — reče Mirko, sav crven u licu od zadovoljstva.

»Jesmo li spremni?«

Jesmo!«

»Odlazak za Beograd!« — zaviče Mirko.

»Pf. fff, š, š, š,« — i odjuri kao munja . . . a da se nije ni maknuo.

U taj čas zašumi u zraku aeroplan i prestigne vlak.

»Živio!« — zaviče Milovan. »To je pravo putovanje. A što radite vi s tim vašim vlakom koji ide kao puž.«

Ivo siđe sa svojega stroja, a glavar stanice stao da plače.

»Uvijek se svadate!« — opomene ih majka. »Što se dogodilo?«

»Molim!« — odgovori Milovan — »ja sam avijatičar.«

»Prošle godine htio si da postaneš mornar. Treba da se odlučiš, sine moj!«, reče mu majka i pogladi ga po licu.

»Ovoj našoj dječici ništa ne ide dosta brzo,« — umiješa se djed koji je dosad čitao novine i pušio lulu. »Kad sam ja bio mlad, ništa nije bilo brže od vlaka, a taj je prevaljivao najviše 40 kilometara na sat.«

»Zar zbilja?« — u čudu upita Milovan.

»Da, da, sinko! A o automobilu nismo uopće ništa znali.«

»A kako ste putovali dok još nije bilo vlaka?«

»Pješke ili na konju, onako kako i danas još svijet putuje gdje nema vlaka ni automobila. Deset ili petnaest kilometara na sat bilo je mnogo. Danas se može prijeći vlakom osamdeset i više kilometara, a automobilom stotinu i više.«

»I dvije stotine, i više« — doda Milovan.

»Da, na utakmicama. Ali zrakoplovom se može još i više.«

»U dva ili tri dana stigne se do Amerike, i zato hoću da postanem zrakoplovac ili avijatičar!«

»Dobro,« — reče majka — »a sada bi bilo bolje da izradiš za sutra svoju zadaću!« D. L.

Otkad lokomotiva fućka?

Prve lokomotive nijesu imale zviždaljke kao danas. Danas ne možemo ni zamisliti lokomotivu, koja ne bi fućkala i danas već svako dijete pozna zvižduk lokomotive. Kako je došlo do toga, da lokomotiva fućka, a ne trubi kao auto? Svoju zviždaljku ima lokomotiva da zahvali čudnom slučaju, kad je jednom pregazila neka kola sa 25 kila maslaca i 960 jaja.

Dogodilo se to još prije sto godina, kada je prva lokomotiva vozila svakog dana u Engleskoj između Liverpoola i Manchestra. Tada još nije imala zviždaljke, nego je mašinista nosio oko vrata veliku trublju, pa bi od vremena do vremena, kad mu se činilo da je to potrebno, pošteno zatrubio.

Jednoga dana dogodila se na pruzi nesreća. Neki seljak vozio je u grad maslac i jaja, sjedeći mirno na kolima i tjerajući svog konjića. Baš u času kad je prelazio preko pruge dojuri vlak, tresne u kola, smrvi ih i polupa sva jaja, a maslac zgnječi tako da je od njega ostala samo masna mrlja. Konju i seljaku nije se srećom ništa dogodilo.

Jadni je seljak jadikovao i kukao za svojim jajima. Strojovodja je tvrdio da je on pravovremeno zatrubio u trublju, no seljak se preklinjao da nije ništa čuo. Kako je to bila prva nesreća koja se novom vozilu desila razumljivo je da je to uzbunilo duhove i diglo veliku galamu. Sve su novine pisale o tom. Ravnateljstvo željeznica bilo je u sto briga jer se je javnost stala buniti. Konačno se obratilo na samoga vlasnika i izumitelja Jurja Stephensona pitajući ga za savjet, što da se radi.

Stephenson se dosjetio da bi bilo zgodno, kad bi se na sam stroj pričvrstilo kakvu jaku trublju, u koju bi para duvala. Zadaća je bila povjerena jednom tvorničaru glazbenih instrumenata, koji je izradio parnu zviždaljku, koju se pričvrstilo na lokomotivu. Zvižduk bio je tako oštar i rezak, da ga se čulo na milje daleko. I od tada su sve lokomotive bile opremljene zviždaljkom, a tako je ostalo do dana današnjega.

Ravnateljstvu engleskih željeznica nije medjutim sve to ništa koristilo. Ono je moralo seljaku platiti pregažena kola, 25 kila maslaca i 960 razbijenih jaja.

Da nije bilo tih razlupanih jaja naše bi lokomotive možda još do dana današnjega trubile u kakvugod trublju.

Kako su Klok i Jožić zarobili talijanski tank.

E, bora mu, cijela bi stvar mogla zlo završiti. Talijani imadu najmodernije oružje, sve moguće strojeve i aeroplane, bacače mina i vatre, otrovne plinove i, što je još najopasnije, imadu tankove i oklopljene automobile. Uvuku se tako oni, njih pet šest u jedan tank, potjeraju motor i juriš naprijed. A topovi i strojne puške rigaju vatru iz tanka i puzaju naprijed preko svih zapreka, ko kakve stonoge.

Jadni se Abesinci poplašiše tih čudovišta. Neki najodvažniji skočiše iz svojih zakloništa i baciše se goloruki na pojedine tankove, al što im možeš. Svuda tvrde čelične ploče, koje štite vojnike u njima, pa ne može ni tane da ih pogodi, a kamo li ćeš ti goloruk.

E, da nemaju Talijani tankova u koje se sakriše i iz kojih kao nekih pomičnih tvrdava pucaju, ubrzo bi hrabri Abesinci s njima obračunali. Al ovako ne preostade im drugo nego ili poginuti ili se sakriti.

»Čuješ, druže Klok«, reći će jednog dana Jožić. Kloku, »Ovako dalje ne ide. To je sramota i za Abesince i za nas, koji im zapovijedamo. Mi moramo doći do jednog talijanskog tanka, pa ma što se dogodilo. Klin se klinom izbija, a tank tankom.«

Klok, mudra glavica, u čas je smislio osnovu. »Ha, već ga imam«, pomislio je u svojoj majmunskoj glavi i pokazao znakovima Jožiću, kako bi valjalo iskopati jamu i namamiti u nju jedan tank, a kad upadne, onda skočiti na njega i zarobiti i tank i vojnike u njemu.

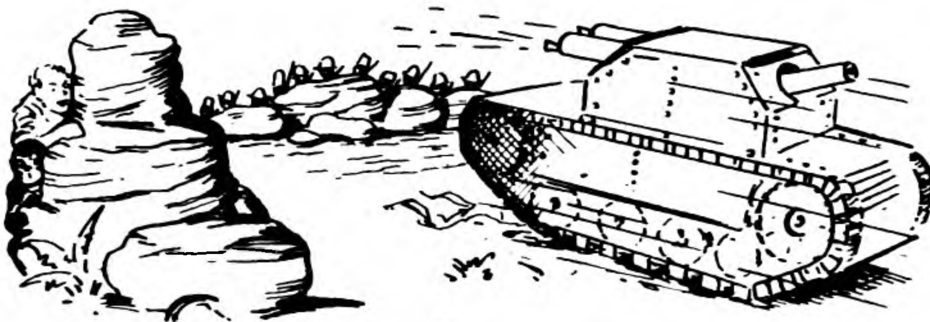
Jožić je razumio što Klok misli, no ipak mu nije bilo sasvim jasno. »Lijepo je iskopati rupu«, reče, »ali kako ćeš ih ti namamiti da padnu u nju?«

Ali Klok je ostajao pri svojem. Živo mašući rukama i nogama pokazivao je kako valja iskopati duboku jamu, kao što se radi kad se slonove hvata, pa ju prekriti granjem i lišćem, a onda namamiti tank na nju.

»Izvrsna zamisao«, klikne Jožić, kad je potpuno shvatio namjere Klokove. »Mudra si ti glavice druže, i da sam ja rektor kakvog sveučilišta, ja bih ti bez daljnjega podijelio doktorat sveukupnih znanosti. Eh, što bi to divno zvučilo: Doktor Majmun Klok«.

Klok, koji razumije svaku riječ, samo što ne zna govoriti, čuvši ovu šalu Jožićevu od srca se nakesio. »Pa ima hvala Bogu i doktora, koji su veće budale nego majmun Klok«, pomisli u sebi.

»A sada na posao, dečki!« zapovijedi Jožić mladim Abesincima. »Kopajte jamu, a od kamenja što ga iskopate napravite tamo podalje nasip, iza koga ćemo se sakriti«...

Za čas je bila zapovijed izvršena. Abesinci su iskopali duboku jamu, navukli granja i lišća, pa ju lijepo prekrili, da nitko ne bi mogao ni izdaleka naslutiti kakva se tu zamka krije...

Malo podalje bijelio se dugački zid sastavljen od gromade kamenja, iza kojeg su se sakrili Abesinci.

»Stoj!« sinu najednom Jožiću u glavi. »Nemojmo se sakriti iza onog zida, jer će Talijani svu paljbu usmjeriti baš u taj zid«.

I zaista Abesinci se raštrkaše kojekuda i svaki se od njih dobro sakrio iza kakve klisure. Na kameni nasip natakoše svoje kape tako da je izgledalo kao da imade iza nasipa na stotine abesinskih glava, a kad tamo ne bijaše ni jedne...

Najednom se u daljini začuje nekakva buka i lomljava. Približavale se talijanske čete. Avijoni su letjeli viloko u zraku, promatrajući ima li gdje neprijatelja. Čitava kolona tankova puzala je naprijed i bombardirala sve pred sobom. Jedan tank opaziv nasip na kom su se kočile abesinske kape najuri na nj. Puzao je sve u šesnaest. Puzajući tako ko gusjenica na svojim kotačima, naiđe na granjem pokrivenu jamu i bum! nestade ga u dubini kao da ga je zemlja progutala. Drugi tankovi, koji su bili u dosta velikoj udaljenosti od njega nijesu ni opazili njegov nestanak, pa su odjurili dalje. Ali su zato Klok i Jožić. dobro sakriveni promatrali zamku i tek što je tank upao u jamu dali su nalog Abesincima da skoče na tank i zarobe oficire i vojnike u njemu.

Pri padu u provaliju vojnici u tanku porazbijali su glave, pa je Abesincima bilo lako s njima obračunati.

Sutradan nastalo je u talijanskim redovima pravo zaprepaštenje. Jedan talij. tank vraćao se natrag i kad se približio talijanskim četama, stao je rigati vatru ko bijesan i za čas je stalo bježati sve što je bilo na okupu glavom bez obzira, ostavljajući hranu i municiju. Kad više nije nikoga bilo, vrata se tanka otvore, a iz njih izađu naš Klok i Jožić. To je bio onaj tank, što su ga jučer uhvatili, a sada se njime dobro okoristili.

Eh. što li su Abesinci likovali nad tom pobjedom. Kad je glas o tom junačkom podvigu stigao u Adis Abebu car Haile Selassie je bio vrlo zadovoljan.

»Više mi vrijede Jožić i Klok. nego čitav generalštab oficira«, rekao je.

A u Rimu kažu da je raspisana nagrada od 500.000 lira onome. tko uhvati Jožića i Kloka žive ili mrtve.

Dječje novine

Rat u Abesniji traje još uvijek. Talijani neprestano napreduju, a Abesinci moraju uzmicati i sakrivati se u planine. Čudnovato je da Talijani nigdje ne nailaze na jači otpor, pa čak ni ne znaju, gdje se kriju abesinske čete. Boje se, da to nije kakva abesinska zamka jer poznato je da Abesinci ipak imadu nekoliko stotina tisuća vojnika, koji su krenuli na bojište, a Talijani ih nigdje ne mogu naći.

U srijedu 3. studenoga provalile su prve talijanske čete u abesinski grad Makale. 200 talijanskih vojnika najednom se našlo opkoljeno od Abesinaca. Skoro svi su poginuli tek je nekojima uspjelo pobjeći. Drugi dan ušli su u grad talijanski tankovi i veliko mnoštvo vojske i istom tada im je uspjelo zaposjesti grad. Talijani napreduju veoma oprezno, jer se boje iznenađenja.

U Italiji štede. Svaki rat stoji mnogo navaca, zato država koja ratuje mora jako štediti. Italija je i bez toga dosta siromašna zemlja u kojoj imade pokrajina, gdje ljudi uopće nikad nijesu ni jeli više nego jedamput na dan. Posljednjih dana vlada je zabranila da se u gostionama daje gostima više nego jedno jelo. Meso se smije jesti samo dvaput u tjednu. Ribari su dobili nalog da čim više love ribu kako ne bi Italija morala kupovati meso u drugim državama, a za to nema novaca. U Italiji nema benzina, ni ugljena, ni željeza. Ukinuto je 50 vlakova kako bi se praštedilo na ugljenu. Novine se sada tiskaju na manje stranica nego do sada, jer se mora štediti i na papiru.

Dana 11. studenoga na cijelom svijetu ljudi se spominju onih, koji su pali u svjetskom ratu. Obično se ta uspomena proslavi na taj način, da se u znak poštovanja prema svim tim znanim i neznanim junacima provede dvije minute u šutnji. Dan 11. studenoga izabran je zato, jer je toga dana, godine 1918., na svim bojištima obustavljeno ratovanje.

Dana 12. studenoga 1920. potpisan je u malom talijanskom gradiću Rappallu ugovor po kojem su Istra, Trst i Gorička potpali pod Italiju. Italija je po tom ugovoru protegla svoje granice sve do Snježnika kraj Sušaka i do Triglava. 600.000 Hrvata i Slovenaca dospjelo je pod vlast Italije. Istrani smatraju taj dan najtužnijim datumom u svojoj povijesti. Svi krasni sni o slobodi i o sjedinjenju s braćom u Jugoslaviji ostadoše samo puke želje.

Grčka je opet kraljevina. Vlada generala Kondilisa o kom smo u zadnjem broju našega lista već pisali provela je opće glasanje (plebiscit) za kralja ili za republiku. Pobijedili su oni, koji su bili za kralja. Prema tome se je u Grčku vratio ponovno na prijestolje kralj Gjuro II. od njemačke loze Hohenzollern, koga su svojedobno prije nekoliko godina Grci bili otjerali iz države, kad je bila proglašena republika.

65 Robinzona. O glasovitom Robinzonu Kruzoe, koji se kao brodolomac spasio na pustom otoku i tamo pro-

živio nekoliko godina svi ste vi čuli. Ovih dana dogodio se sličan slučaj jednom parobrodu koji je plovio u Indiju iz Madagaskara. Na pustim nekim otocima nasukao se, mnogo se putnika utopilo, samo ih se 65 što muževa, što djece i žena, spasilo. Na otoku nije bilo ni žive duše. Muževi su odlazili u lov na ptice, tražili su kokosove orahe i lovili ribe, a žene su čuvale šatore, kuhale i prale. Tri su puna mjeseca živjeli ovako pod vedrim nebom u kolibicama skalupljenim od drvlja i granja. Jednoga dana opazio je jedan parobrod, koji je u daljini prolazio, visoki dim od vatre, koju su ovi moderni Robinzoni bili zapalili, pristao je uz otok i spasio brodolomce.

Djeca cijeloga svijeta pjevala su na radiu, dana 27. listopada. Priredba se zvala »Mladež pjeva«. Djeca iz 31 države Amerike, Evrope, Indije, Kine, Afrike i Australije stajala su pred mikrofonom i pjevala da ih je sav svijet mogao čuti. Djeca iz Australije pjevala su pjesme australskih ptičjih lovaca. Najbolje je pjevao zbor malih Čeha.

ZDRAVLJE

Mjehurići od sapunice.

Priznajte iskreno, nije li vam najveće veselje, djeco, kad možete uzeti mamici, dok ona pere, šalicu sapunice, pa duvajući u slamku, praviti krasne velike mjehuriće. Možda vas je mama ponekad i izgrdila, jer ste joj jamačno polili i pod dok ste ni na što ne pazeći, puhali i puhali, puštajući lijepe mjehuriće na kojima se odrazivalo svih sedam duginih boja.

Ali da je vaša dobra mamica znala, kako je to zdravo za vaša pluća ne bi vas sigurno bila grdila nego bi vam čak bila i omogućila, da se što dulje time zabavljate.

Kako to?

Naša pluća a naročito dječja, treba da udišu što dublje i što više zraka, taj zrak valja da u plućima ostane neko vrijeme i da ga se lagano izdisava. Osobito slabašna i mršava djeca morala bi to često raditi, jer je to vrlo zdrava plućna gimnastika.

A što radimo, kad naduvamo i ispuštamo mjehuriće od sapunice? Ništa drugo nego tu nadasve potrebnu gimnastiku pluća.

Kad djeca prave mjehuriće od sapunice, moraju prije toga duboko udahnuti zrak a nakon toga ga lagano i oprezno puštaju kroz slamku duvajući u mjehurić, koji pomalo raste i raste, dok ne postane krasan svjetlucavi balon. U zraku što su ga pluća duboko udahnula imade mnogo oksigena, plina, koji je od velike koristi za krv i razvitak živčevlja. Pluća se šire, oksigen djeluje, srce radi, krv življe poteče žilama i cijelo tijelo dobiva novu snagu.

Kad vas dakle vaša mamica počne grditi što joj prolijevate saprnicu, vi joj lijepo rastumačite što ste ovdje pročitali, obećajte joj da ćete biti oprezni i da ne ćete vodu prolijevati i ona će vam onda sigurno dopustiti da pravite tu vanredno zdravu plućnu gimnastiku.

Dakle: pola šalice vode, komadić sapuna i ako je moguće dvije kapi glicerina, da mjehurići budu što ljepši i čvršći, mala slamka i eto vam izvrsne zdrave zabave. Ako je ikako moguće pravite tu vježbu na svježem zraku dakle ne u sobi, ni u kuhinji. Dr. A.

Lijepi i zdravi zubi.

Od ostataka jela i sline napravi se na zubima tanka naslaga koja postaje sve tvrdom i malo po malo izjeda zube. Ta naslaga zove se zubni kamenac. Zubni kamenac je prava propast za zube, a često je i uzrokom da nam iz ustiju izbija neugodan zadah. Da se taj kamenac odstrani potrebno je čistiti zube, što češće, po mogućnosti iza svakog jela, a naročito uveče prije spavanja. Najbolje sredstvo za desinfekciju ustiju i zubi je slana voda. Voda u koju smo ulili kap jodove tinkture ili hipermangana uništiti će sve bakcile u ustima, no ako se često upotrebljava naškodit će zubima. Od limunova soka zubi postanu bijeli, ali i taj sok uništava zube, ako se često uživa. Da zubi budu čvrsti i zdravi dobro je griskati tvrdu koru od kruha. I jabuke su veoma zdrave za zube. Grizući jabuku čistimo zube, a jabučna kiselina lijepo ih pobijeli.

Dr. A.

PLAŠILO

Crno je ko u rogu.
Usred sam gluhe noći.
Molim se dragom Bogu
Da mi je sretno proći
Pored grobišta naših,
Gdje, vele, svakog plaši.
Koža se munjom ježi
I kapu u vis diže.
Koraci su sve teži
Što sam grobištu bliže.
Najednom čujem zvuke.
Srce mi začas staje
Od silnog straha, muke.
Sad čujem uzdisaje.
Kao zaliven stojim.
Dalje se maknut ne mogu
Drhćem, svega se bojim
Dušu preporučam Bogu.
O Bože, dragi Bože,
Što ovo biti može?
Zar đavo noću ide
Pa ga oči ne vide?
Da čovjek kakav nije
Što se grobištem krije
I drugog samo plaši,
Vještice crne jaši?
Ja viknem ko ris,
I skočim tri put u vis.
Plašilo k zemlji zgnječim,
I nad njim ljutit klečim.
»Nemoj me brate tući,
Ja sam Jovica mali.
Pusti me samo kući,
S tobom se Jovo šali«
Sutra je selom straža
Gonila ludog Jovu:
»»Ovo je onaj laža
Što ga strašilom zovu««.

Niko P. Škevrlj

RAZNO

Koliko vode trebaju pojedine vrste bilja? Ove godine bila je u našim krajevima velika suša, pa je zbog toga prirod pojedinih žitarica podbacio. Bilje ne može živjeti bez vode. Jedan hektar ječma treba da se lijepo razvije 18.000 hektolitara vode, pšenica treba 24.000 hl, zob 40.000 hl, zelje 88.000 hl, a hmelj 120.000 do 160.000 hl. Zamislite si sada, koliku silnu vodu moraju istresti oblaci na našu zemlju da bi se biline mogle lijepo razviti i dozrijeti.

U gradiću Suresnes u Francuskoj imade škola, u kojoj djeca sjede vani na svježem zraku u krasno uređenom vrtu. Nasred vrta je ogromni globus, na kom su najtočnije označene sve države i sva mora, svi gradovi i uopće svi krajevi svijeta. Djeca hodaju oko globusa i uče gdje se koji kraj svijeta nalazi i pokazuju jedan drugome, gdje je sjeverni, gdje južni pol, gdje Italija, gdje Abesinija, i uopće snalaze se na cijeloj kugli zemaljskoj kao kod svoje kuće. Ovakav globus je istina dosta skup, ali kažu da je od velike vrijednosti za mlade đake.

Čudo moderne tehnike je ogromna cijev, koja je dugačka ravnih 1000 kilometara, a vodi iz Iraka do luke Haife u Palestini. U Iraku se nalaze, kako je poznato ,velika vrela petroleja, a Englezi su napravili dugačku cijev, kroz koju teče petrolej izravno iz vrela i izlijeva se u Haifi na Sredozemnom moru, ravno u lađe.

Kako je pronađen sapun? Sapun je pronašla jedna siromašna žena u mjestu Savona u Liguriji (Italija). Mornari s jedne lađe, koja je prevozila maslinovo ulje dali su joj svoja odijela da ih opere. Rastopina sode, u koju je metnula masna odijela, da bi se razmočila, pomiješala se s uljem. Kad se rashladila rastopina se skrutila i od nje je postao sapun, koji se kod pranja pjenio i temeljito očistio svaku nečistoću s odijela.

Gdje se pojede najviše kruha? Sveučilište u Stanfordu u Kaliforniji izradilo je jednu statistiku o potrošnji kruha u Evropi u razdoblju od 1929 do 1934. godine, i došlo je do zaključka da se u Evropi najviše kruha pojede u Francuskoj. Tamo svaki čovjek pojede godišnje 220 kila kruha. Belgijanac pojede godišnje 162 kile, Englez 153. Nijemac 73, a Danac 41 kg. Koliko kruha pojede pojedinac u Jugoslaviji u toj statistici nije spomenuto. Bit će svakako, da ga u Hercegovini i dalmatinskoj Zagori veoma malo jedu, a to je zlo.

Sve naopako. Kinezi su zaista čudan narod. Sve rade obrnuto nego mi. Knjigu na pr. čitaju tako, da počinju na posljednjoj stranici i svršavaju na prvoj. Razne bilješke, koje se kod nas meću u knjizi ispod

štiva, oni meću odozgo. Kad zaključavaju vrata oni okreću ključ s desna na lijevo, a ne kao mi s lijeva na desno. Kad ulaze u kuću oni ne skidaju šešira, nego izuvaju cipele. Kad pozdravljaju prijatelja oni ne štišću ruku njemu nego sebi. Kad mi dolazimo u kuću s mokrim kišobranom, okrećemo ga tako, da je držak gore. Kinezi ne! Oni mokri kišobran okreću s drškom dolje. Kineskinja kada šiva, okreće iglu uvijek prema van a ne kao naše švelje prema sebi. Objed započinju jabukama i sirom, a meso i juha dođu posljednji na stol, dakle sasvim obrnuto nego li mi. Kad donose na stol šalice s čajem, oni uvijek metnu tanjurić na šalicu, a ne kao mi pod šalicu. Topla pića piju da se osvježe i tu čini se da imadu pravo. Nakon što su se okupali taru se mokrim ručnicima. Kad im netko umre odjenu se u bijelo odijelo u znak žalosti. Kod nas je naprotiv znak žalosti crnina. Kad pišu naslov na listovima pišu ga ovako: Na pr. Zagreb, Boškovićeva ul. 20, Mali Istranin, uredništvo....

Junački liječnik. U jednom ugljenokopu u zapadnoj Sibiriji zasula je zemlja rov i u njem rudara imenom Korbovskoga. Velika greda zgnječila mu nogu. Drugovi su ga djelomično otkopali, ali gredu nijesu mogli maknuti. U to je stigao rudarski liječnik Dr. Nikiforov, koji je odlučio da se Korbovskomu odreže zgnječena noga, jer ga se samo tako moglo spasiti. Odmah je započeo s operacijom. U to se zemlja počela ponovno rušiti i ogroman komad ugljena pao je liječniku na glavu i teško ga ozlijedio. Liječnik, i ako sam u velikoj životnoj opasnosti, nije napustio ranjenika nego je, upevši svu snagu dovršio operaciju i spasio tako život rudaru. Nakon toga su ih drugi rudari obojicu iznijeli iz rudnika. A bio je već krajnji čas, jer je malo zatim sav rov bio zasut.

Kad ujutro pijemo kavu sigurno nikad ne pomišljamo na to, odakle nam je kava došla. Kava se zove po abesinskom gradiću Kaffy. Iz Afrike donijeli su kavu u Arabiju, a odanle u Carigrad, pa u Francusku i Njemačku. Čaj je donesen u Evropu nekako u isto vrijeme kada i duhan, a limun za križarskih ratova. Naranču su donijeli iz Kine i zvali su je isprva kineskom jabukom. Krumpir nam je dala južna Amerika, a papar Indija.

—.△.—

Slijepac i budala.

Išao jednom noću slijepac ulicom noseći u jednoj ruci zapaljenu svjetiljku, a u drugoj krčag s vodom. Srete ga neki pametnjaković, primi ga za ruku i rugajuć mu se reče: »Baš si mudrijaš, čovječe božji! Čemu nosiš zapaljenu svjetiljku, kad i onako ništa ne vidiš, kuda hodaš?«

A slijepac mu odgovori: »Ne nosim ja svjetiljku radi sebe, nego radi budala kao što si ti, da me ne bi u tami gurnuli i razbili mi krčag«.

IZ MOJE TORBE

— Što se ljutiš, Juriću?

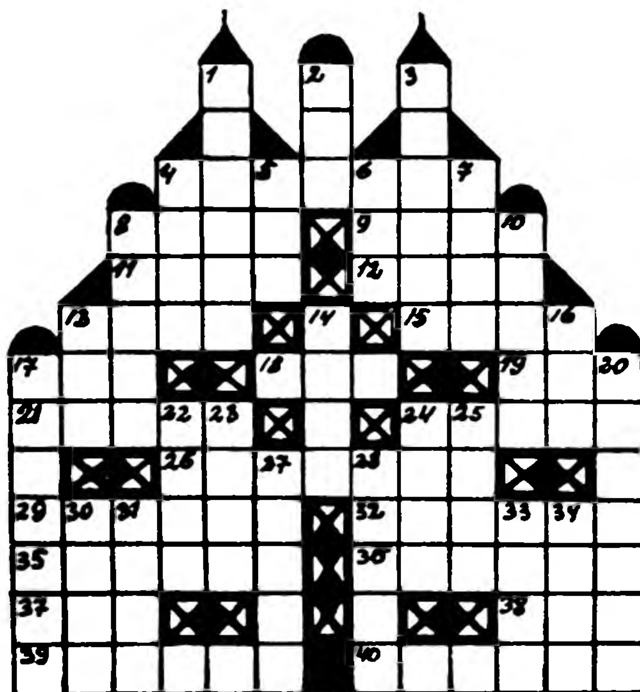
— Ljutim se na one ljude tamo. Malo prije neko pao i lupio nosom o zemlju, i oni se stali svi smijati. Samo ja se nisam smijao.

— A zašto ne?

— Zato što sam ja bio onaj, koji je pao...

ZAGONETKE

KRIŽALJKA

Vodoravno: 4 pomoćni svećenik na župnom uredu, 8 zloglasni vlastelin starog Susjedgrada, 9 prvi čovjek, 11 rimski bog ljubavi, 12 bazen, kaca (za kupanje), 13 stručak kose, 15 dio pluga, 17 latinski: moli, 18 moćni vladar, 19 otok u Jadranskom moru, 21 naziv od milja za mačka, 24 ustanova koja prima listove za otpremu, 26 dom. životinja, osao, 29 crvenkasto, 32 gradić u Vojvodini, 35 drugi naziv za imenik, 36 unapred određeni dani, 37 vrsta konjskog gibanja, 38 prezime našeg prevodioca (Koloman), 39 dio novca koji se plaća na neki račun, 40 rubac za glavu.

Uspravno: 1 opasna zarazna očna bolest, 2 naziv, 3 vladaoc, 4 dvobridi nož, 5 svadba, 6 pokost, 7 žensko ime, 8 kaldrma, 10 mali dječačić, 13 naziv za nešto vrlo staro, 14 udubina u zemlji, rov, 16 istok (tudj.), 17 drvo crnogorice, 20 žalosna kuća u kojoj kažnjenici izdržavaju svoju kaznu, 22 konac očenaša, 23 naziv od milja za majku, 24 glavar crkve, 25 sirćet, 27 oholo, ponosno, 28 gradić u Poljskoj (kad riječ čitaš naopako izlazi ti: plav), 30 sos, 31 prismok varivu, 33 ovci put, 34 posjedujem.

Syll.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht (P. Acinger), Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger, Zagreb, Gundulićeva ulica 22a

Poštarina plaćena u gotovu.

Mali Istranin

pojedini broj
1 dinar

GOD. VII PROSINAC 1935 BROJ 4

Mala pošta

SRETAN BOŽIĆ I NOVU GODINU 1936.

želi svim svojim prijateljima, čitateljima i saradnicima, u ime svoje i u ime naše male i velike zarobljene braće u Istri.

uredništvo
MALOG ISTRANINA

*

Prijatelji!

Naš list ne dobiva ni od koga pripomoći ni subvencija. Izdržava ga samo ljubav pretplatnika i požrtvovnost nesebičnih suradnika.

Nemar pretplatnika mogao bi ga upropastiti. Ove godine 1936. list slavi 30-godišnjicu svog izlaženja. Počeo je izlaziti god. 1906. u Lošinju, zatim se preselio u Opatiju, pa u Trst i konačno u Zagreb. List imade slavnu i lijepu prošlost, jer je odgojio čitava pokoljenja čestitih rodoljuba.

Prijatelji i rodoljubi. Prilažemo uplatnice. Tko je dužan pretplatu, neka je bez odgadanja doznači. Ako može da pošalje makar najmanju malenkost u fond bit ćemo mu zahvalni, jer će time namiriti dug za one čestite i vrijedne naše male pretplatnike, koji su toliko siromašni, da ga ne mogu platiti, a vole ga i odani su našoj stvari.

Dakle dužnici: šaljite pretplatu,
šaljite pretplatu,
šaljite pretplatu!

Obitelj Bodrožić iz Šibenika javlja nam žalosnu vijest, koja nas se duboko dojmila. Doznačujuć nam pretplatu piše: »Šaljemo vam pretplatu za »Mali Istranin« i 3.— Din. u fond. Dječak, koji je primao list nenadano je umro dne 21. studenoga, pa vas molimo, da na njegovu uspomenu i zato što je puno volio vaš list, isti šaljete kojem siromašnom učeniku o našem trošku.« Našeg dragog malog Jovice Bodrožica, koji nam je već četiri godine bez prestanka bio revan pretplatnik i prijatelj, nema više na životu. Neka je laka zemlja dobrom mališu, a mi ćemo ga se trajno spominjati. Njegovim roditeljima naše najiskrenije saučešće!

Antun I. Sesa, Lumbarda. Ne znamo ni sami, kako se desilo, da smo vas ove godine zaboravili. Dakako da ćemo vam najpripravnije slati list. Poslali smo 10 komada od svakog dosad izašlog broja. Hvala Vam što nas niste zaboravili.

Ante Modrušan, Kraljevica. Pisali smo ti posebno pismo i poslali zatražene primjerke. Ne zaboravi nas ni u buduće. I mi bi vrlo rado koješta donijeli u čakavštini, ona je tako topla i srdačna, nu ne možemo: jer nas na žalost najveći dio naših malih čitatelja ne bi razumio. Kad se jednom opet vratimo u Istru mi ćemo našoj čakavštini posvetiti mnogo veću pažnju nego nekad.

MALI ISTRANIN

GOD. VII ZAGREB, PROSINAC ŠKOL. GOD. 1935/36 BR. 4

U Betlemu gradu . . .

U Betlemu gradu
u ponoć se, kažu,
divno čudo zbilo.
djetešce se milo
u štali rodilo.
Djevica ga mati
u jaslice proste
stavila snivati,
oštra je slamica
njemu posteljica.
Volak i tovarčić,
dok spokojno snije,
ono malo tijelo
svojim dahom grije.

Iz nebeskih sela
horovi anđela
sletiše kraj štale
i pjevaju hvale,
slave Boga svoga
Isusa maloga.
Sva priroda s njima
veseli se sada,
ko ruže od zlata
sjaju zvijezde jata,
zuje sitne žice,
nevidljive ptice
sa svih strana poje
divne pjesme svoje.
Silna radost vlada
kraj Betlema grada.

Evo i pastira...
sred noćnoga mira
probudi ih svirka
i svjetlost velika.
Pohrliše štali
gdje je Isus mali.
Padaju ničice
puni rajskog milja,
a on im se smiješi
pa ih blagosilja.
Prima skromne dare
malo, bijelo janje.

U Betlemu gradu
divno čudo, kažu,
na slami, u štali,
leži Isus mali.

Gabrijel Cvitan

Svim na zemlji mir veselje...

— Da, djeco, Božić je dan mira, dan radosti i veselja, dan praštanja. Toga dana ne bi smjelo biti među ljudima ni namrštena lica ni zla srca. Tko je nevoljan valja ga utješiti, tko nesretan valja ga usrećiti, tko je potreban valja ga obdariti, a tko žalostan razveseliti ga... Dan je to, kadno je došao na svijet sam Bog, djetešce Isus, a angjeoski zborovi oglasili su u tom času: Svim na zemlji mir i veselje...

Pričala je tako baka sjedeći uz ognjište i gladeći kudrave glavice svojih dviju unučica. Vatra je pucketala, voda je u loncima ključala, spremala se obilata večera, ta bio je badnji dan.

— Zaista se, bako, danas sve oprašta? upita Nevenka, jedna od malih unučica.

— Sve, djeco, sve...

— I baš svaku nevaljalštinu što je djeca počine, roditelji na današnji dan opraštaju? ugursuski će Bosiljka, kojoj je već 12 godina, pa je mnogo pametnija od drugih...

— Svaku, čedo moje, baš svaku, ali djeca zato valja da se pokaju i zamole za oproštenje...

Zamislila se djeca slušajući priče bakine o Božiću, dobrim ljudima, o angjelima i pastirima, o djetetu Isusa, koji unosi u svaku kuću tračak radosti i veselja u ovim mutnim zimnjim danima...

Pucketala je vatra, ključala je voda, a u starim bršljivim tramovima vrtao je crv... Ono malo zimskog sunca izgubilo se i uskoro je imala da padne noć. Lijepa, vedra i sveta Božićna noć s milijunima zvijezdica, bistrih i jasnih, košto su jasne, čiste i nevine djetinje očice...

*

Sva je kuća zasjala. Bijeli stolnjak prekrio je stol, na njem se pušile zdjele raznih mirisnih posnih jela, svjetiljka je sa stropa svjetlila nekako punijim i jasnijim svijetlom, omašni je panj na ognjištu bio sav u jednom žaru.

U sobu su uletjele unučice Bosiljka i Nevenka vedre i nasmijane, zarumenjelih obrazića, krijesećih se očica. Za ruku su vodile malu jednu djevojčicu, dražesnu i ljupku, lijepa obla lišca, rumena i nježna ko u lutke, s dva oka ko dvije crne kupine.

— Dobar veče, bako, evo ti iznenađenja.

— Dobla vecel, pozdravi i mala neznanka baku i pristojno se nakloni.

— O, drago dijete, dođi da te poljubim, baka će sva sretna, a čija li si ti lutkice moja mala?

— Ja sam mamina i tatina.

— Oho, sad znadem baš koliko i prije.

— To je mala Branka naša najmlađa prijateljica, Nevenka će, predala nam je njena mama, da ti ju na čas pokažemo. Zar nije dražesna?

— Baš je srdačna ta mala lutkica. A koliko ti je godina, Brankice?, baka će sva raznježena

— Dvije, diže djevojčica dva prsta u vis.

— Tako mala pa već znaš i brojiti...

— Znam ja još nešto, nestašno će Branka. Evo, i pokaza na oko:

To je oko krasno crno
Kao krupnog grozda zrno
A to uho nježno malo
Što je mamu slušat znalo
Ovo nos je, pravi zvon
Zvoni uvijek din-don-don!

i povuče se prstićima za nos kao da zvoni.

— O drago djetešce nasmiješi se baka sva sretna. — Tako pametne djevojčice još zaista ne vidjeh. A čija si ti zapravo? Kako se zove tvoja mama.

— Moja mama se zove Dalinka... Jako je lijepa i veoma dobra.

— Dalinka? začudi se baka.

— Darinka se zove, upade u riječ Bosiljka. Branka još ne može izgovoriti slovo »r«.

— A imaš li i ti baku?

— Imam, ali ju ne poznam. Moja baka se zove Dlagojla!

— Dragojla? Pa i ja se zovem Dragojla, baka će, uzevši na krilo malu Brankicu.

— Da, da, moj tata jako voli moju baku i kaže da će ona ipak jednoć doći k nama. Imamo doma njenu sliku i često ju gledamo, razbrbljala se mala Branka. Zaista, moja je baka veoma slična tebi . . .

— A kako se zove tvoj tata? baka će nekako sve ozbiljnija i zamišljenija.

— Moj tata se zove Branimir! Ja Branka, a on Branimir . . .

Jadnu je baku, dobru staru Dragojlu, nešto zazeblo oko srca. Na oči joj navalile suze.

— Bosiljko, reče sva zaplakana starijoj unučici, — što ste to učinili?

— Ne ljuti se, bakice dobra, ne ljuti se na nas, — privinu se uz baku i Bosiljka i Nevenka. — Ta danas je Božić, dan praštanja, dan u koji ne smije biti ničije čelo namršteno, ničije srce žalosno. Svim na zemlji mir i veselje, navjestilo je Božje djetešce... Tako si nam pričala

sama... Daj, neka dođe danas k nama i stric Branimir sa tetom Darinkom, pa da zajedno božićujemo. Daj dopusti i nemoj se više ljutiti na njega...

Baka Dragojla grcala je u suzama, držeći sveđer na krilu kudravu glavicu male Branke, svoje dosad nepoznate unučice...

— Stric Branimir je tako žalostan. Mnogo je toga pretrpio u životu, otkako si mu ti bila zabranila da se oženi sa tetom Darinkom. Otišao je bio u svijet, mučio se i kinio, dok je prištedio nešto novaca, a sada se vratio opet u svoj rodni kraj. Tamo je na kraju sela u gostioni i čeka da mu dopustiš, da se vrati pod stari djedovski krov... A Brankica, ova dražesna lutka, to je eto tvoja unučica...

Začuđeno gledala je mala neznanka u blistave suze što su se kotrljale niz bakino lice. Crne oči ko dva krupna zrna grozdova, kao da su nešto pitale. A baka je promatrala i oči i nos, i one malo skupljene crne obrvice i sočna ustašca i zaobljenu bradicu s onom malom, jedva primjetljivom točkicom u sredini... Jest, to je njena krv, to je njeno unuče, dijete njenog djeteta, njenog dragog sina Branimira, koga je ona pustila da ode u svijet i potuca se kojekuda, a zašto? Samo zato što je uzeo za ženu Darinku, sirotu, koju ona nije voljela, al koja je usrećila njega, njenog Branimira. Kapale su suze, topio se led oko srca bakina.

— Pođi, dijete, pođi žurno i nek dođe Branimir moj, dovedite ga pod stari ovaj krov, pod kojim sam ga odnjihala... A gdje su naši tata i mama?

— I oni su tamo, bako, u gostioni na kraju sela. Čekaju i oni sa stricem Branimirom...

*

Praskala je vatra, žario se panj, sobom se širio miris zrna tamjanova, što je izgarao na žeravici.

U kuću bake Dragojle ušao je Božić prosipajuć punim rukama sreću i zadovoljstvo. Dječja su lica blistala, baka je od sreće plakala, dva se brata sretna grlila, dvije se snahe raspričale...

To je bio najljepši dar, što ga je Božić mogao donijeti u kuću.

Božić je dan mira i veselja, dan radosti i sreće, dan praštanja i ljubavi, i ako itko ima u srcu makar i najmanju sjenku srdžbe ili mržnje prema ma kome, neka ju na taj veliki dan zaboravi za vazda.

Djeca nek mole za oproštenje, roditelji nek praštaju, neprijatelji nek se mire i onda će uistinu biti:

SVIM NA ZEMLJI MIR, VESELJE...

Ernest Radetić

Kad sam bio malen . . .

Bio je lijep i vedar dan. Dan pun radosti i uživanja. Ta danas idem s majčicom u posjete baki i djedu. Oni su od našeg sela dva sata hoda udaljeni. Majka mi je obukla svetačno odijelo. Moja »jaketa od sukna« i košulja »sva na mriže« bila je čista i bijela. Na glavi nov šeširić, a na njemu »živa roža«. Na kraju »rože« pero paunovo, a na njemu malo zrcalo. Ustao sam rano, nisam dobro ni spavao. Bio sam nestrpljiv. Bit će, bít će koji novčić za te »nike libre« (knjige), pa koja jabuka, možda i oraha i badema! I majka je bila vesela i razdragana! Ide k svojima. Tamo će nas tako lijepo dočekati. Sigurno će nas djed sa štapom u ruci, klobučićem na glavi, odjeven u čiste bijele »brnaveke« čekati nakraj »Orišine«, velikog i lijepog vinograda. Možda će stajati tamo kraj onih brijestova što se jedan uz drugoga ponosno dižu u vis. Na jednoga u sredini djed je metnuo lijepo raspelo i on se tu znade često moliti. Eno i proljetos smo ga tamo našli.

Išli smo cestom. Polja i njive izorane. U vinogradima loza odrezana. Ipak nećemo proći, majka ne voli ići, kroz ono gnijezdo »stršenovo«, kako je znala nazivati Sveti Vinčenat ono nesretno mjesto u kom je živilo dvadesetak talijanaša i tri četiri prava Talijana, koji su se tamo kovčegom na ramenu naselili. I malo dalje od tog »stršenovog gnijezda« zašli smo u lijepu šumu. Lišće je već padalo, no kako li je lijepo bilo ovdje proljetos! Koliko ptičica je tu imalo svoja mala gnijezda. Slavulji i kosi pjevali su u sav glas. Leptirići su se igrali, a na zelenoj travi bilo je puno cvijeća! Ali eto, to je prošlo! Neko pobožno čuvstvo obuzelo me je dok sam prolazio kroz tu šumu. Majka me je prekrižila i pri polasku »gasila uroke«. U jednoj zdjelici vode topila je žeravicu! To je dobro baš zbog prolaza kroz tu šumu. Tu ima puno križanja, tu se često sastaju vještice, a noću vide se i ljudi — vilenjaci. Na svakom raskršću majka bi me ponovno križala! Milo nam je bilo kad smo čuli zvonce i pastirov glas, koji je kraj ovaca pjevao i jeo svoj crni krušac!

A kad smo izašli iz šume pusto polje. Na nekim mjestima samo goli brežuljci. Oko svakog brežuljka krije se neko zakopano blago, kažu! Samo kad bi se to moglo pronaći! Ipak nam je odlanulo. Šuma je neprijatna. Žurili smo. Kad je mama mislila da sam se umorio stali bismo, a ja bih naslonio glavu na njena koljena i molio je da što prije krenemo naprijed! K djedu, k baci... Kad smo došli bili su presretni i dugo su nas cjelivali. I čim sam došao bakica mi je dala nekoliko novčića i šapnula mi u uho nek i od djeda tražim. Bakica je mami mnogo pričala. Koliko je žita rodilo, koliko ovaca ima, koliko će janjadi biti i kako kokice nesu. Ja sam s djedom otišao van po vinogradima, po njivama... Djed se podupirao o štap, koji je bio sav izrezuckan raznim crtama uzduž i poprijeko. Kad sam ga pitao: zašto to, objasnio mi je. Dragi djed nije znao ni čitati ni pisati. Na štapu je pravio znakove koliko ima nasječenih »štropa« (hvati drva), koliko janjadi ima, i druge znakove. Vrijeme je brzo odmicalo i kad smo se trebali vratiti kući nisam nikako zato bio, pa je mamica popustila.

Djeda mi je pokazivao stare turske pištolje na jabuku. Imao je toga punu škrinju. Njegova soba bila je oprana i čista, u nju nije smio svatko ulaziti. Zvali su je »gorinjica«. Na jednom zidu visio je stari sat s dugim i teškim utezima i pravio uvijek jednako »tik, tak« i ja sam uživao, kad mi je djed dozvolio da ih mogu vući.

Kroz prozor vidila se je tako lijepo Učka. Djed mi je samo to pričao da u njoj ima puno vukova, da su tamo velike šume. Kad je Učka bez oblaka da ne će kiša biti. Volio je on Učku. Ima puno vila i vještica na njoj.

Uveče su dugo pričali, a ja sam gledao čas djeda, čas baku dok nijesam umoran zaspao kraj stola, a bakica me sretna na rukama iznijela u krevet i prije toga dobro izljubila. Nije me smetalo što djed priča s majkom i bakom. Ja sam tvrdo, tvrdo spavao. I tek kad se je sunce visoko diglo dao je djed upreći konja, lijepog bijelog konja da nas odveze kući s puno darova, oraha, jabuka, badema i više novčića za teke, za pera i olovke, za novu tablicu!

Tako je bilo u Prikodrazi. Tužna Prikodraga. Umrli su djed i baka. Umrla je i majčica. Posječene su šume! Odletile su vještice naše, koje nikom zla učinile nisu! Umuknuli su ptići naši. Nema tko da nadgleda brijestove na kraju polja. Gdje je djedin štap da otjera nepoželjnog uljeza i nasilnika...?

Prikodražan

Pijetao

Evo me, junačkog pijetla!
Prije zorina svijetla
navješćujem novorođeni dan.
Kukuriku! Kukuriku!
Podižem silnu viku
dok izmamim sviju van.

Ljudi, djeco i žene,
ugledajte se u mene,
zarana ostavljajte log.
Bit ćete zdravi, sretni,
bogati, berićetni...
Lijenčine ne voli Bog!

Gabrijel Cvitan

Kako su Klok i Jožić zarobili glasovitog talijanskog sergenta Alabardu.

»Eh, manaccia d'un c'hane, Alabarda, chillo si ch'e un eroe«, pričali su Talijani, a naročito Napoletanci, o nekom svog sergentu (naredniku) Alabardi, koji da je strašan junak.

»Alabarda, Alabarda, to je nebojša, to je hroj. Ne boji se on ni samoga vraga, a kamo li ovih crnih Abesinaca...«

I išao je tako glas od usta do usta i Alabarda je bio strah i trepet Abesinaca, a dika i ponos Talijana. Bijaše to nekakav napoletanski lazaron, razbojnik, što li je prije bio, a kako je bio jako krvoločan, poslali ga u Abesiniju i imenovali ga sergentom.

Što je istina, istina je, moramo i mi priznati. Alabarda je zaista zadao Abesincima mnogo jada. Navaljivao je ko bijesan i sjekao abesinske glave kao kupus, zato su se drugi Talijani, koji inače nijesu bili baš junaci, i dičili toliko njime.

Alabarda je znao lutati tako okolinom, oboružan do zubiju i zalijetati se čak u neka abesinska sela, pa je počinjao nad abesinskim starcima, ženama i djecom svakojaka nasilja.

Klok i Jožić čuli su o njemu mnogo toga, pa su željili na bilo koji način sresti se s njime, da se junački ogledaju s tim glasovitim razbijačem, ali nikad im se zato nije pružila prilika.

No nije ni Alabarda mirovao. I on je čuo o Kloku i Jožiću, koji su postali strah i trepet talijanskih vojnika, a kažu čak, da je i sam general De Bono baš zbog njih koji su mu nanijeli dosta sramote, bio skinut s položaja vrhovnog zapovjednika i poslan natrag u Italiju.

Čuli smo već kako je bila raspisana nagrada od 500.000 lira onome, tko uhvati Jožića i Kloka žive ili mrtve. Veliki plakati po Abesiniji javljali su o toj ucjeni na te dvije skupocjene glave naših dvaju junaka. Čim su Talijani ušli u Makale odmah su oblijepili sve zidove letacima u kojima javljaju o toj ucjeni, no uzalud. Među Abesincima se nije našao nijedan izdajica, a među Talijanima nijedan junak.

Ipak našao se jedan koji si je utuvio u glavu, da se mora dočepati nagrade od 500.000 lira. To je bio Alabarda. Na jednoj svojoj skitnji naiđe on na letak o ucjeni, pročita ga i odmah se dade u potragu za našim junacima.

»Manaccia, che li piglio io...« škrine zubima i pođe odmah za njima. Oboružan karabinkom, sa dva noža za pojasam i s dvije bombe u torbi stade tražiti njihov trag ko lovački pas.

I baš se je toga dana dogodilo, da su Klok i Jožić prolazili onim krajem. Kako je tamo velika nestašica vode, uzeli su sobom limenu posudu za vodu i pošli tražiti kakav izvor. Idu oni tako, idu, kad li najednom ugledaju nekakvu ljudeskaru, širokih hlača, s naherenim crnim fesom, s puškom preko leđa, kako nešto traži po zemlji i hoda upravo njihovim tragom.

— Ha! Klok, imamo ga, to je Alabarda — šapne Jožić Kloku. — A sad na oprez, jer jao si ga nama dočepa li nas se taj napoletanski razbojnik.

Klok se obazre i opaziv Alabardu strugne ko mačka na prvo stablo i sakrije se među granjem. Jožić brže bolje za njim i za čas su bili ko dva divlja mačka vješto sakriveni na stablu.

Alabarda se lagano šuljao idući oprezno njihovim tragom, vrebajući ko kakva zvjerka ,da mu ne bi možda umakli, ako ih stigne.

»Eh, bit će to danas mastan zalogaj«, mislio je Alabarda u sebi. »Pet stotina hiljada lira, nije to mačji kašalj. Sagradit ću u samom Napulju krasnu palaču, uzeti desetak slugu i sluškinja, nabavit ću automobil i motorni čamac i živjet ću ko kakav markiz. A onda sigurno će me imenovati barem generalom radi velikih zasluga, što ću ih steći... Ej samo da mi se je namjeriti na njih, na tog prokletog majmuna i onog čandrljivca malog Jožića. Ja ću im pokazati tko je Alabarda, drugi Rinaldo Rinaldini...«

I govoreći tako u sebi pod glas verao se i šuljao Alabarda među šikarjem i granjem, vazda spreman da baci jednu bombu, čim ih gdje ugleda. I ni ne sluteći da se oni nalaze na stablu dobro sakriveni, došuljao se ravno pred stablo i stao, ne videći dalje traga.

Jožić je već izvadio revolver i uperio ga u Alabardu.

— Bi li ga ucecao? — šapne tiho Kloku, ali Klok opaziv njegovu namjeru odmakne mu naglo ruku, htijuć time reći: Ne pucati, ni za Boga! Drukčije ću mu ja zasoliti.

I tek što bi okom trenuo jednom upravo majstorskom kretnjom izletila je limena kanta iz Klokove ruke i plos! natakla se ravno na glavu Alabardinu. Nije prošla ni jedna sekunda, a Klok je već bio na zemlji i bacio se na njega. Jožić za njim. Alabarda se koprcao, ali uzalud mu trud. Naša ga dva junaka pograbila, razoružali ga i svezali mu ruke otraga, držeći mu neprestano na glavi limenu posudu ko kakvu neobičnu brnjicu.

Alabarda je bijesnio i psovao upravo bezumno, kako samo Napoletanci znadu, ali slaba mu korist od toga. Klok se veselo kreveljio, vukući ga za sobom na uzici, a Jožić je sve podcikivao od veselja, idući za njima.

Ne možemo ni zamisliti, kolika je radost zavladala u redovima Abesinaca, kad su im naša dva junaka dovela u selo glasovitog razbijača i nasilnika sergenta Alabardu. Strpali ga u kavez i plesali oko njega cijelu večer. I vojnici i rasovi, i muško i žensko, pa i djeca, sve je dolazilo da ga vidi i naruga mu se. Ne trebamo ni spominjati ,da su Klok i Jožić bili slavljeni, kao pravi narodni junaci. A i pravom, jer bome nije to šala uhvatiti živog Alabardu.

Dakako da je to i opet jedna od neprolaznih zasluga našega nenadmašivog vragoljana majmuna Kloka...

Eh, da imadu Abesinci još dvadeset ovakvih Klokova, da vidite što bi talijanska vojska skakala u more...

IVINO JAJE

Na slami sred staje
nađe Ivo jaje,
pa potrči kući
veseo vičući:

»Evo, mamo, jaje!
Ja ga u sred staje
među krave dvije
našao čas prije.

Skuhaj mi ga, majko,
pojest ću ga slatko...«
Jaje bilo mućak —
ode Ivi ručak.

Gabrijel Cvitan

Mali čestitari

(Vesela predstavica za najmanju djecu.)

Zastor se diže. Na pozornici stoji poredano desetak djece, dječaka i djevojčica. Pred svima stoji redatelj.

Čim se zastor digne redatelj istupi korak naprijed, nakloni se općinstvu i započne:

REDATELJ: Mi smo spremni, jeste l' vi,
slušatelji dragi svi?
Sad će dakle bit zborište,
od koga se mnogo ište,
zato molim za tišinu
da čujete pojedinu,
što i kako zborit zna,
to je naša želja sva...

(nakloni se općinstvu, zatim se okrene djeci na pozornici, pređe pogledom preko svih, pa nastavi):

A sad gdje ste čestitari,
najnoviji, pa i stari,
zar u redu nema vas?
Vidim, da u ovaj čas
morat ću vas redat sam,
jer se čini vas je sram.
Dakle: pozor! Naprijed ti,
što najmanji od nas si!

NAJMANJI (izidje iz reda, pa će plašljivo redatelju):
Neka ovaj k meni stane,
ako zapnem da mi šane!

REDATELJ: Miran budi sad i šuti,
red nam ovdje ti ne muti!
(okrene se jednoj djevojčici pa će joj):
Hej, ti mala frflja tamo,
hajde k ovom ti ovamo:

MALA FRFLJA (izlazi iz reda i govori odvažno):
Idem, idem, gospodine,
da me ova čast ne mine,
al će sa mnom Anka mala,
da ne budem sama stala...

REDATELJ: Brbljavice tu sad stoj
i za zube jezik svoj
(okrene se k općinstvu i uzdahne)
Djevojčice to su muka.
već me boli jezik, ruka!
(zatim pozove trojicu dječaka iz reda)
Hajde amo vi tri fina
naša mlada gospodina!

TRI DJEČAKA (izlaze iz reda i klanjaju se općinstvu):
Klanjamo se, gosti mili,
Zdravi da bi svi vi bili!

REDATELJ: Tako, tako, sad se vidi,
tko je valjan, čestit, fin,
jelte mladi gospodin?
(okrene se k dječaku Joši)
Sad na redu ti si, Jošo,
zašto nisi prije došo?
Hajde mali, stani tu,
pa začaraj družbu svu!

JOŠO: Da začaram, košto ti?
To mi bome dano ni.
Tko je malen malo znade
i što može ono dade.

REDATELJ: Ima l' jošte čestitara?
Gle ju gle, tu još je Mara
(okrene se djevojčici Mari)
I ti spadaš u to kolo
dođi amo naokolo,
lijepo, fino kao lutka stoj,
pa govori, ništa se ne boj!

MARA: Ha, ha! Koga da se bojim?
Valjda tebe, što pred tobom stojim?
Djevojčice nisu kukavice,
nego prave hrabre sokolice!

REDATELJ: Mir! Jedan. pet, tri, četir, dva,
sad je družba mislim sva!
Ali nije, toliko ih ima (diže deset prsta u vis)
jošte posla imati ću s trima.
(Zove trojicu iz reda)
Gdje ste vi pak zaostali
sigurno ste dulje spali?

TRI DJEČAKA (istupe): Molim nismo, jerbo danas
sramota bi bila za nas
zavući se i spavati,
gdje nam valja čestitati.

REDATELJ: Tko će svakom ugoditi?
Redatelj je teško biti!
Sad je gotov glavni poso

pa odlazim ja, vaš goso!
Troši mi se, ćutim, vrlo
moje slabo nježno grlo.
zato meni dopust dajte,
a vi sami čestitajte!

(odlazi s pozornice i sjeda među općinstvo u prvi red ili negdje u neposrednu blizinu malih glumaca, da kasnije može u slučaju potrebe odmah k njima.)

JEDAN DJEČAK (od prve trojice):
Prve želje moje bile
svima vama mnogo mile.
Malene su a i čedne,
ali zato mnogo vrijedne
Bog vam dao svakog dara,
a u glavnom mnogo para
Vidite da fino znam
Kad hoću da čestitam?

MALA FRFLJA (upade u riječ):
O moj Bože, ti dječaci,
razbijači, nemirnjaci
ne poznaju druge dare,
nego samo: pare, pare...
A za zdravlje ne pitaju
Baš svakako čestitaju...

MARA:
Tako, tako, frfljo mala,
baš si dobro brisat stala!
Tiho, dečki, sad će ova,
da prozbori dva, tri slova?

MALA FRFLJA (istupi i duboko se nakloni):
Sreća nek vas vazda prati
moju riječ nek Bog pozlati!
Ne morali bolovati
niti ikad jadovati
zdravlja vazda uživali,
a liječnika ne trebali!

MARA:
Ali ako ipak kada
dogodi se vam od sada
da vas bolest kakva snade
vi zovite onda rade
doktore na svjetskom glasu
gospoda to, mislim, ta su
(pokaže rukom na drugu trojicu dječaka)

MALA FRFLJA (upade i pograbiv jednoga od njih za rukav reče):
Predstavite se, molim, sami
Ne pristoji to se dami.
Hajde naši specijaliste
doktori i farmaciste!

PRVI DJEČAK (od druge trojice, nakloni se):
Ivan Kokot, baš primarius!
DRUGI DJEČAK: (nakloni se i on):
Lujo Šapa, sekundarius
TREĆI DJEČAK (upadne): Ni ja nisam diletant,
nego pravi praktikant!
PRVI DJEČAK: Vrsni mi smo u toj struci
Pinceta nam vjek u ruci.
Operacije, i ne male
mi vršimo ko od šale
DRUGI DJEČAK: Rezali smo ko kolače
Hrušteve, a i rogače...
TREĆI DJEČAK: Istina je ovo čista:
Ja ću biti specijalista!
REDATELJ (skoči sa svog sjedala i popne se žurno na pozornicu):
Bože, Bože, što l' se desi,
što mi čeljad ta umijesi,
u što se je to izvrglo,
to je bome pravo ruglo.
(okreće se općinstvu)
Oprostite, gosti mili,
Što su ovi takvi bili?
To ni nalik nij' teatru
na cigansku liči šatru
svaki samo sebe hvali
ko da smo ih zato zvali
Malo su se našalili
no vi niste zamjerili?!
Glavno da smo dobre volje
to je i za vas ponajbolje.
Uzde primit sad ću ja
Nek se vidi što tko zna.
MALA FRFLJA: Sada koriš, a što ode?
Ne valja ti poso, rode!
REDATELJ: Šuti frfljo, mirno stoj,
Brbljaš kao pčela roj
Sada ćemo čestitati
po notama zapjevati.
(Okreće se djeci)
Hajde, Jošo, dirigiraj
a ti frfljo mala sviraj
pa se lijepo produciraj!

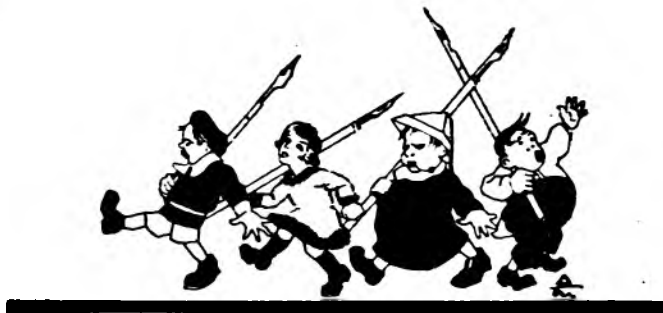
(redatelj odlazi u stranu, Jošo izlazi iz reda diže štapić, postavi se pred zbor djece i stane dirigirati.

Mala frflja sjeda glasoviru ili uzima u ruke ma koji instrumenat i tobože prati. Na dani znak dirigenta svi stanu skladno pjevati koju lijepu božićnu pjesmu, ako se igra o Božiću ili drugu koju zgodnu prigodnicu, ako se igra u drugo koje vrijeme.

Kad je otpjevana pjesmica, istupi redatelj i reče:

Sad se vidi sad se zna,
kakav li sam majstor ja!
al i zbor je vrstan bome
ne vidjeste slična tome.
A sad ostajte nam zbogom
do viđenja drugom zgodom!

(Svi se klanjaju, a zastor se spušta).

Stupovi i žice

Duž ceste nalaze se stupovi. Od jednog do drugog pričvršćene su, visoko nad zemljom, žice.

»Ove žice sigurno trebaju vrapcima da mogu po njima slobodno skakati i živkati«, reče jednoga dana Milutin ocu.

»Jesi li opazio kuda vode žice?«

»Jesam. U poštanski ured.«

»Evala! Te žice trebaju za brzojave i telefone, a kako to biva, to ćeš kasnije učiti.«

»Ja sam vidio na željezničkoj stanici, u uredu, sto sa aparatima za brzojavljanje. Vidio sam kako je činovnik po jednom tipkalu udarao.«

»Da, vidio si kako je brzojavljao. A bio si ti sa mnom i na pošti kad sam telefonirao stricu.«

»Da, da, sjećam se. Dobro sam čuo stričev glas u onoj slušalici. Još nešto, oče! U našem gradu ima mnogo žica koje vode na sve strane, u sve kuće, a ne samo u poštanski ured. Kakove su to žice?«

»Dobro si i to opazio. Te žice trebaju za električno osvjetljenje ulica, trgova i kuća.«

»Sada razumijem koliko bi zlo činili oni koji bi te žice oštećivali. Oni bi time ljudima činili veliku štetu.«

»Tako je! Ako je brzojavna žica prekinuta, činovnik ne može ni brzojaviti ni brzojav primiti, ako je telefonska žica prekinuta ne može se telefonirati, a prekine li se električna žica, ostajemo bez svijetla. Žice brzojavne, telefonske i električne treba da čuvamo i pazimo. One svim ljudima trebaju. Ko ih kvari, taj i sebi čini zlo. Pored štete snosi on i kazan.« D. L.

Dječje novine

Rat u Abesiniji vodi se i dalje nesmanjenom žestinom. Abesinci su prešli u protunavalu, pa su na nekim mjestima već prešli na talijansko zemljište i o u talij. koloniji Somaliji. Talijani se pak drže osvojenih položaja i ne usuduju se naprijed, jer je kraj neprohodan i bez puteva, pa se boje, da ih abesinske čete, kojih se navodno već okupilo do 500.000 momaka ne bi u neprohodnim klancima napale i pobile.

Abesinski car, Negus Haile Selassie, konačno je i sam došao na bojište. U jednom aeroplanu obilazi svoje čete, hrabri ih i oduševljava. Talijani su odlučili da ga na svaki način maknu. Kad su po uhodama doznali, da je car stigao u gradić Desie napali su grad aeroplanima i tisućama razornih bombi sravnili ga sa zemljom. Porušili su čak i bolnice, što se inače kod prosvijetljenih naroda, pa ni za najžešćih bitaka, nije radilo. Budući da je porušena jedna amerikanska bolnica nastalo je u Americi na vijest o tome veliko ogorčenje.

Cara im ipak nije uspjelo pogubiti, jer je bio dobro zaštićen. Abesinci se bore kao lavovi i izgleda da bi Talijani uza svu svoju silnu tehničku premoć mogli dobiti batina.

U Italiji se osjeća oskudica svega. Automobili ne smiju voziti nego samo kad je krajnja nužda, jer nema benzina. Nema novaca za ratovanje pa narod mora davati zlato i dragocjenosti, da bi se rat mogao dalje voditi. Biskupi davaju zlatne križeve, crkve daju dragocjenosti, što su ih hodočasnici iz cijeloga svijeta kroz stoljeća poklanjali raznim svetištima. Sabire se svaki komadić željeza. Jer Italija nema ni željeza, ni ugljena, ni petroleja, ni benzina, ni kruha, ni mesa, ni drva, nit ičega...

Potraje li rat još do druge godine Italija će doživjeti slom..

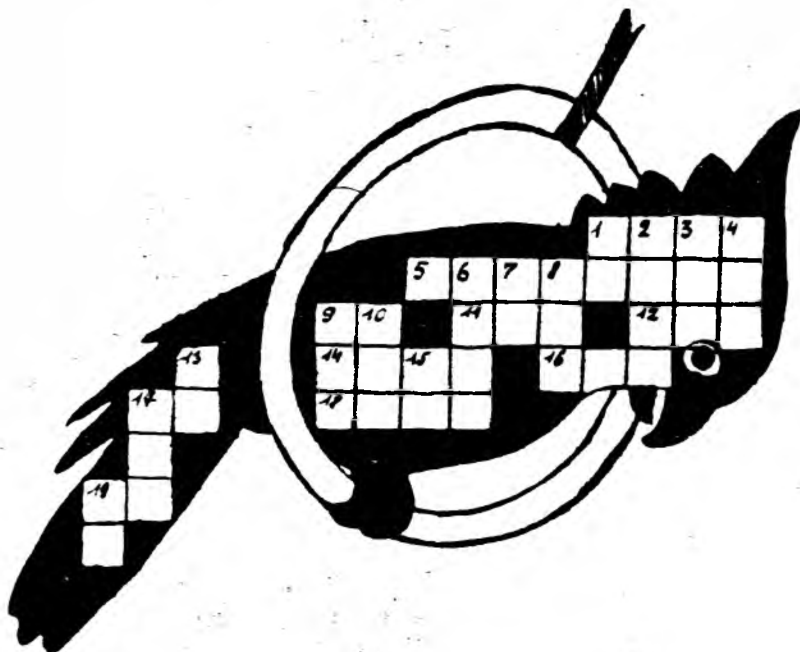
Japanci prodiru u Kinu lagano, ali ustrajno. Oni su uopće vanredno veliki lukavci. Dok se bijela rasa u Evropi nateže oko sankcija, oko talijansko-abesinskog sukoba, oni tamo na istoku trgaju od Kine komad po komad i stvaraju nove tobože slobodne državice, a zapravo svoje kolonije. Sasvim je sigurno da će lukavi Japanci za nekoliko godina osvojiti cijelu Kinu i stvoriti u Aziji jedno tako veliko i tako jako žuto carstvo, od kojeg će cijela Evropa morati strepiti.

Otprema pošte raketama. U Austriji imade na visokim planinama mnogo hotela, kuda dolaze zimi bolesnici na liječenje. Kad zamete snijeg ti su ljudi ko odrezani od svijeta, jer se veoma teško do njih dolazi. Kako bi ipak mogli svakog dana dobivati redovito poštu i pisma, uvedena je u posljednje vrijeme jedna novost: pošta se šalje raketama. Na šiljku rakete napravljena je udubina sa poklopcem u koju se umetne listove i novine, a otraga se zapali barut i raketa odjuri iz doline u visinu ko topovsko tane i padne ravno pred hotel. Kažu da je stvar vrlo praktična. jer da je pripaljivanje i baratanje s raketom vrlo jednostavno.

Abesinski kalendar. Abesinci dijele godinu na 13 mjeseci, a ne kao mi na 12 mjeseci. Prvih dvanaest mjeseci imadu svaki po 30 dana, a trinaesti mjesec imade u svemu samo 5 dana. Nova godina nastupa u vrijeme, kada prestanu velike kiše, a to je negdje u jeseni. Taj način diobe godine ostatak je još iz prastarih egipatskih vremena.

ZAGONETKE

KRIŽALJKA

Vodoravno: 1 mjera za papir (tabak), 5 mala kućica, potleušica, 9 duži oblik prijedloga, k, 11 dio ovčće kuće, 12 naziv za tatarskog poglavicu, 14 ime Mojsijeva brata, 16 žensko ime (26 srpnja), 17 prijedlog, 18 slanina, 19 igraća karta (najjača).

Uspravno: 1 prva dva slova naše abecede, 2 urlikanje, 3 skraćeno muško ime, 4 kao 12 vodoravno, 6 prozorsko staklo, 7 muzička nota, 8 ime naše filmske glumice iz Slovenije (Rina), 9 vrsta konjskoga hoda, 10 vrsta ptice kričalice (imadeš je pred sobom), 11 lična zamjenica, 15 talij. član, 17 dio lica, 19 mjera za površine.

Syll.

Osnovna škola, Žrnovo. Slat ćemo po 14 komada. Kako vidimo interes se povećava. Živjeli nam!

B. Perović, Ugljan. Poslali smo 13 primjeraka. Pričajte djeci mnogo o našoj izgubljenoj Istri.

Viktor Demarin, Brezovopolje. Primili smo Vašu kartu, pa smo Vas čekali cijeli mjesec studeni da ćete doći no uzalud. Javite se svakako pismeno ili osobno.

»Mali Istranin« izlazi jedanput mjesečno. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Za inostranstvo dvostruko. Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31.

Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: **Ernest Radetić, Zagreb, Boškovićeva ulica 20. — Tiskara C. Albrecht** (P. Acinger), **Zagreb, Radićeva ulica 26. Za tiskaru odgovara Petar Acinger. Zagreb, Gundulićeva ulica 22a.**

39.-

27-30 Din. 45.—
31-34 Din. 49.—

69.-

79.-

Bata